

NIBIO BOK # | 11 (2) 2025

Ivar Hovland (red.)

Handbok for driftsplanlegging 2024/2025

NIBIO

NORSK INSTITUTT FOR
BIOØKONOMI

Planleggingsprogrammet NORKAP

NORKAP er et dataprogram for planlegging på enkeltbruk.

NORKAP er utarbeidet som Windows-versjon i Excel regneark.

Med NORKAP kan du budsjettere resultat, likviditet og soliditet i jord bruk, hagebruk, skogbruk og tilleggsnæring for seks år framover.

Med NORKAP kan du foreta planleggingen på to alternative måter, enkel eller fullstendig. Den enkle måten egner seg når det skal investeres uten særlig endringer i driftsopplegget. Den fullstendige måten bygger på deknings-bidrag kalkyler og valg av produksjonsomfang de enkelte årene, og kan brukes enten det er snakk om store eller små endringer i driftsopplegget.

De viktigste opplysninger og resultater er samlet i en egen utskrifts del. For å holde oversikt over om brukeren vil klare belastningene, kan planleggeren hele tiden få opp nøkkeltall fra utskrifts delen. Grafikk som viser utviklingen av sentrale tall er også tilgjengelig og svært nyttig fordi det viser tendensene så klart.

Det arrangeres kurs i NORKAP etter behov. Forutsetningen er at mange nok melder interesse. Kursene blir arrangert ut fra våre distriktskontorer, og gjerne i samarbeid med videregående skoler (de tidligere jord- og hagebruksskoler). Kurslengden er 1 eller 2 dager. For nærmere informasjon, se vår hjemmeside under kurs eller kontakt et av våre distriktskontorer.

NORKAP krever Excel 2003 eller senere versjon. For øvrig stiller ikke NORKAP spesielle krav ut over det Excel krever.

Norkap er å finne på www.nibio.no

Handbok for driftsplanlegging
2024/2025

69. utgave

NIBIO

NORSK INSTITUTT FOR
BIOØKONOMI

Redaktør	Ivar Hovland
Tittel	Handbok for driftsplanlegging 2024/2025
Prosjekt	Handbok for driftsplanlegging (13300)
Utgiver	Norsk institutt for bioøkonomi (NIBIO)
Utgiversted	Oslo
Utgivelsesår	2025
Antall sider	264
ISBN	978-82-17-03647-0
ISSN	2464-1189

Om NIBIO

Instituttet forsker og leverer kunnskap om mat- og planteproduksjon, miljø, kart, arealbruk, genressurser, skog, foretaks-, nærings- og samfunnsøkonomi.

Norsk institutt for bioøkonomi (NIBIO) ble opprettet 1. juli 2015 som en fusjon av Bioforsk, Norsk institutt for landbruksøkonomisk forskning (NILF) og Norsk institutt for skog og landskap.

Bioøkonomi baserer seg på utnyttelse og forvaltning av biologiske ressurser fra jord og hav, fremfor en fossil økonomi som er basert på kull, olje og gass. NIBIO skal være nasjonalt ledende for utvikling av kunnskap om bioøkonomi.

Gjennom forskning og kunnskapsproduksjon skal instituttet bidra til matsikkerhet, bærekraftig ressursforvaltning, innovasjon og verdiskaping innenfor verdikjedene for mat, skog og andre biobaserte næringer. Instituttet skal levere forskning, forvaltningsstøtte og kunnskap til anvendelse i nasjonal beredskap, forvaltning, næringsliv og samfunnet for øvrig.

NIBIO er eid av Landbruks- og matdepartementet som et forvaltningsorgan med særskilte fullmakter og eget styre. Hovedkontoret er på Ås. Instituttet har flere regionale enheter og et avdelingskontor i Oslo.

Forord

Formålet med denne handboka er å samle data som er relevante når en arbeider med kalkyler, planlegging og økonomisk rådgivning i landbruket på ett sted. Håndboka blir ikke lenger trykket, men legges fritt tilgjengelig på nett. Kalkyledelen blir i tillegg lagt ut under «tjenester» på *nibio.no*. Derved kan den enkelte enklere sette opp kalkylen med egne forutsetninger.

Boka er inndelt i hovedkapitlene planlegging, landbruk generelt, jordbruk, hagebruk, skogbruk, økologisk landbruk og statistikk. Hovedkapitlene er videre inndelt i underkapitler. Inndelingen er forsøkt gjennomført slik oppsettet er, men det kan være tilfeller der det en søker etter ligger i andre underkapitler. Et eksempel kan være «husdyrbruk», hvor det kan være aktuelt å søke i andre underkapitler som for eksempel arbeidsforbruk, priser eller kalkyler.

Boka utgis hvert år for å ha oppdatert informasjon om priser, tilskuddsordninger og kalkyler.

Mye av stoffet er konsentrert og forenklet. Er det behov for informasjon på mer detaljert nivå, vil mer utfyllende faglitteratur kunne gi svar. I tillegg kan de institusjoner eller organisasjoner som er oppgitt som kilder kontaktes for opplysninger om datamaterialet.

NIBIO utgir også hefter med dekningsbidragskalkyler for ulike produksjoner i ulike områder av landet. Etter behov arrangerer NIBIO i tillegg egne kurs i analyse og planlegging.

Ivar Hovland har hatt det faglige hovedansvaret for revideringen av boka. Han har hatt spesielt ansvar for deler av hovedkapitlet om landbruket generelt, jordbrukskapitlet og skogbruksdelen. Erik Bøe har oppdatert kalkyledelen i jordbruket. Kristian Olai Berg har oppdatert hagebruk-, grønnsak- og veksthuskalkylene. Martha Ebbesvik ved NORSØK på Tingvoll, har som vanlig vært en viktig samarbeidspartner og utarbeidet sidene om økologisk landbruk. Tone Person har ferdigstilt boka til publisering.

Det rettes en stor takk til alle, både innenfor og utenfor NIBIO, som har bidratt til ajourføringen.

Oslo, januar 2025

Hildegunn Norheim

Divisjonsdirektør

Innhold

PLANLEGGING – VEILEDNING MED EKSEMPLER	11
Generelt	11
Kalkyler for planteproduksjon	12
Kalkyler for husdyrproduksjon	12
Kalkyler i skogbruket	13
Plan.....	14
Differansekalkyle	28
Normalkalkyler	29
Dekningsbidragskalkyler for jordbruket	30
Melkeproduksjon.....	30
Kvigeoppdrett	31
Geitemelkproduksjon	32
Okser og kastrater, NRF.....	33
Kjøttfe, lett rase	34
Kjøttfe, tung rase	35
Sauehold.....	36
Gris.....	37
Egg og fjørfe	40
Honningproduksjon	43
<i>Dekningsbidrag per overvintra bifolk ved forskjellig honningpris og utbytte.....</i>	<i>43</i>
Planteproduksjoner	45
Dekningsbidragskalkyler for hagebruk	51
Grønnsaker på friland.....	51
Bær.....	57
Frukt.....	67
Salat Chrispi	77
Blomster.....	78
Dekningsbidragskalkyler for skogbruket	83
Dekningsbidrag og faste kostnader i skogen – Eksempel.....	83
LANDBRUK.....	84
Lån.....	84
Innovasjon Norge.....	84
I Jordbruksavtalen er fastsatt følgende prioriteringer:	84
Investeringer som kan finansieres	85
Andre låneinstitusjoner for landbruket.....	86
Landkreditt – www.landkredittbank.no	87
Oppgjørs- og driftskredittordning i landbruket	89
Kostnader til renter og avdrag	89
Leasing.....	91
Forsikring.....	93
Risikosikring.....	93

Yrkesskadeforsikring	94
Personforsikringer	95
Ulykkesforsikring	95
Folketrygden, arbeidsgiveravgift	96
Skatt	102
Skattesatser for inntektsåret 2025	107
Trinnskatt til staten	108
Merverdiavgift	111
Priser	113
Priser på skogsutstyr og skogsredskaper	113
Rør	114
Plantevernmidler	115
Gjødselpriser per 4. oktober 2024	117
Mikronæringsstoffer/ Makronæringsstoffer (priser fra 2024)	117
Leiekjørspriser med traktor og fører 2024	119
Jordleiepriser	123
Materiell for analyse og planlegging	125
JORDBRUK	126
Planteproduksjon	126
Såmengder	126
Avlinger, middeltall for 1980–2021	127
Gjødslingsnormer til ulike plantevekster	129
Kg næringsstoffer per tonn husdyrgjødsel (første vekstsesong)	129
Omtrentlige gjødselmengder fra forskjellige husdyr	130
Innhold av verdistoffer i handelsgjødsel, oppgitt i %	130
Plantenes behov for vann	131
Bruk av plantevernmidler	132
Ammoniakkbehandla halm (NH ₃)	137
Husdyrbruk	138
Førverdien av noen viktige forslag, for drøvtyggere	138
Fôrnormer – storfe	140
Fôrnormer - sau	144
Fôrnormer – geit	145
Fôrnormer – svin	146
Fôrnormer – hest	148
Fôrforbruk – eggproduksjon	149
Fôrforbruk – kjøttproduksjon på fjørfe	150
Utvikling i antall mordyr	151
Regulering av svine- og fjørfeproduksjon (utdrag)	153
Forskrift om gjødselvarer mv. av organisk opphav	153
Forskrift om gjødslingsplanlegging	153
Bygninger	155
Rombehov for planteprodukter	155
Anbefalinger om valg av silotype til grovfôr	157

Om velferd for husdyr	158
Enhetskostnader per dyreplass for driftsbygninger av ulike størrelser	162
Arbeidsforbruk på referansebrukene	165
Generelt.....	166
Arbeidskrav	166
Husdyrhold	172
Priser.....	176
Kraftfôr.....	176
Priser på såkorn til 2025-sesongen.....	178
Settepoteter 2024.....	180
Priser på levende dyr	182
Ensilering186	
Planteprodukter	187
Kjøttprisen	190
Pris for melk 2024/2025.....	194
Lønnsatser i jordbruks- og gartnerinæringene.....	195
Statusverdier.....	196
Tilskuddsordninger	198
Produksjonstilskudd i jordbruket.....	198
Tilskudd til husdyr	198
Driftstilskudd til melkeproduksjon	200
Driftstilskudd til spesialisert kjøttfeproduksjon	201
Tilskudd til dyr på beite	201
Tilskudd til bevaringsverdige husdyrraser	202
Areal- og kulturlandskapstilskudd	202
Regionale miljøtilskudd	205
Tilskudd til spesielle miljøtiltak i jordbruket (SMIL-midler)	205
Tilskudd til drenering av jordbruksjord	205
Tilskudd til økologisk landbruk.....	206
Tilskudd til grønt- og potetproduksjon.....	207
Satser.....	207
Tilskudd til avløsning ved ferie og fritid	207
Tilskudd til avløsning ved sykdom med videre	208
Tidligpensjon til jordbrukere.....	208
Erstatningsordninger i jordbruket	209
Verdiskaping innen matproduksjon	209
Samdrift.....	209
Tilleggsnæringer	211
Andre næringer	212
Inn på tunet – grønn omsorg.....	212
HAGEBRUK.....	214
Avling.....	214
Avling av ulike hagebruksvekster	214

Volum i vanlige blomsterpotter	215
Arbeidsforbruk.....	216
Arbeidsforbruk ved dyrking av frukt.....	216
Arbeidsforbruk i potteplanteproduksjonen.....	216
Priser.....	217
Pris på potter, plantekasser og mineralull	217
Produsentpriser før trekk på lager	218
Tilskuddsordninger	219
SKOGBRUK.....	221
Bonitet.....	221
Boniteringstabell for gran, furu og bjørk.....	222
Produksjonstabeller (Utdrag)	224
Volum m ³ /hektar u/bark etter potensiell bonitet og hogstklasse	224
Priser.....	225
Oppnådde priser i september 2024. Kr/m ³	225
Bruttopriser ved ulik skurandel	225
Plantepriser gjeldene for 2024 Utvalgte planter fra noen planteskoler.....	226
Tariff.....	227
Tariffavtale for skogbruket (Naturbruksoverenskomsten).....	227
Type data som inngår for å fastsette pris på tømmerdrifter	228
Planting	229
Anbefalte plantetider	229
Planteavstand i meter og plantetall per daa for kyststrøkene	229
Plantemetode/planteredskap	230
Planteprestasjoner ¹⁾	231
Sprøyting/gjødsling	232
Sprøytemidler i skogbruket.....	232
Gjødsling av eldre gran- og furuskog på fastmark.....	232
Gjødsling av yngre gran- og furuskog på fastmark.....	233
Priser og metoder ved gjødsling	233
Spredningsmetoder:.....	233
Skogbruksloven	234
Skogfond – utdrag fra forskrift	234
Skattefordeler ved bruk av midler fra skogfondet	234
Tilskudd	235
Forskrift om tilskudd til nærings- og miljøtiltak i skogbruket.....	235
Tilskudd til klimatiltak ¹⁾	235
Forskrift om tilskudd til skogbruksplanlegging med miljøregistreringer	236
Tilskudd til tømmerkaier	236
Forsikringer	238
Personlig verneutstyr	239
Måleenheter for omsetning av ved	240
Brennverdi for ved og biobrensel	241

ØKOLOGISK JORDBRUK	243
Regelverk for økologisk landbruksproduksjon	243
Omlegging av garden til økologisk drift	245
Avlingsnivå i økologisk drift	245
Avdrått – melkekyr, resultater fra økologiske gårder	247
Omsetning av økologiske produkter	248
Merpris	248
Merpris for økologisk kumelk	248
Merpris for økologisk kjøtt	248
Merpris for økologiske egg	249
Merpris for økologisk korn, erter, bønner og oljevekster	250
Merpris for økologiske poteter, grønnsaker, frukt og bær	250
Merkostnader for økologisk kraftfôr	251
Andre driftsmidler i økologisk drift	251
Planleggingsprogram	251
Kalkyler	252
Økologisk melkeproduksjon – kalkyler	252
Økologisk sauehold – kalkyler	253
Økologiske kastrater – kalkyler	254
Økologiske okser – kalkyler	255
Økologisk mathvete – kalkyler	256
Økologisk bygg – kalkyler	256
STATISTIKK	257
Faste kostnader for ulike driftsformer og bruksstørrelser 2022	257
Indekser	259
Tall for husdyrkontrollen	260
Slaktevekter og kvalitetsklasser	262

PLANLEGGING – Veiledning med eksempler

Generelt

Ved driftsplanlegging i jord- og hagebruk er det vanlig å bruke den såkalte dekningsbidragsmetoden. Vi gir nedenfor en kort beskrivelse av planlegging etter denne metoden. For mer utførlig beskrivelse viser vi til lærebøker om emnet. (Se bl.a. Lars Afdal og Håkon Romarheim: «Analyse og plan i landbruket». Landbruksforlaget, Oslo 1986. Vi anbefaler også «Analyse og planlegging i landbruket og annen næring. Skjemaer med brukerveiledning og eksempler». NILF, 1996.)

Ved bruk av dekningsbidragsmetoden utarbeider en kalkyler for alle aktuelle produksjoner. Disse produksjonene kan så danne grunnlaget for en rekke alternative driftsopplegg ved at de ulike produksjonen kombineres på forskjellig måte innenfor den rammen som settes av ressursene og andre forhold på bruket.

Følgende oversikt viser faguttrykkene som brukes og hva de står for:

- Produksjonsinntekt
- Variable kostnader
- = Dekningsbidrag
- Faste kostnader
- = Driftsoverskott

Produksjonsinntekt er verdien per produksjonsenhet av det som er produsert i en bestemt produksjon. Variable kostnader endrer seg i takt med produksjonsomfanget. Kraftfôr er en typisk variabel kostnad. Fordobler en dyretallet, vil også kraftfôrforbruket fordobles (forutsatt samme fôrplan). Dekningsbidrag er produksjonsinntekt fratrukket variable kostnader. Dekningsbidraget viser hva som er igjen til dekning av faste kostnader, til vederlag for familiens arbeidsinnsats og til renter for all innsatt kapital. Faste kostnader endrer seg ikke (eller lite) med omfanget av produksjonen (innen visse grenser). Typiske faste kostnader er avskrivning og vedlikehold på driftsbygninger. Disse kostnadene blir omtrent de samme om bygningen er fullt utnyttet, eller det bare er noen få dyr der. Driftsoverskott er sum dekningsbidrag minus faste kostnader. Driftsoverskottet skal gi vederlag for eget arbeide og renter av all innsatt kapital.

Når det gjelder å skille mellom faste og variable kostnader, er det vanskelig å være konsekvent. Kostnader som per definisjon er variable, men som innen visse grenser blir uendret uansett driftsform, eller som lettest kan vurderes samlet for hele drifta, blir her regnet som faste. Som eksempel kan nevnes drivstoff og olje, som i grunnen er en variabel kostnad, men i praksis er det vanskelig å fordele den på de enkelte produksjonene.

De faste kostnadene (bl.a. arbeid) må dekkas av dekningsbidraget. En må derfor være svært forsiktig med å bruke dekningsbidraget som mål for lønnsomheten av en produksjon. Det har f.eks. liten hensikt å vurdere dekningsbidragene for korn og poteter mot hverandre uten å ta hensyn til arbeidsforbruk og kapitalkravet. Likevel er dekningsbidragene nyttige kalkyler som raskt kan kombineres til mange alternative planer.

Revidert 2024

Forholdene er så vidt forskjellige fra sted til sted at det er umulig å lage et sett kalkyler som kan gjelde for hele landet. Kalkylene som blir vist her, må derfor bare bli betraktet som eksempler på hvordan dekningsbidragskalkyler for ulike produksjoner utarbeides. Den enkelte planlegger må selv avgjøre hvilket nivå for avling, ytelse, priser osv. han vil bruke i sine kalkyler. Disse forutsetningene må vurderes nøye da de er sterkt utslagsgivende for størrelsen av dekningsbidraget. I eksemplene kan kronebeløpene være ført opp svært nøyaktig. Dette er gjort for at en lettere skal kunne følge utregningene. I praksis bør en avrunde tallene.

Kalkyler for planteproduksjon

Se kalkylen for bygg vist på kalkyleskjema lenger bak i dette avsnittet (side 6). Det er her regnet med salgbar avling på 450 kg per dekar. Årlig såmengde er 21,5 kg per dekar.

Basispris 403 øre per kg, uten trekk for vanninnhold eller kvalitetsfeil, gir kr 1 814 i produksjonsinntekter. Her er det ikke regnet med eventuell verdi av halmen. De variable kostnadene er spesifisert i kalkylen. Hva slags gjødseltype, om det skal sprøytes osv., må det tas stilling til i det enkelte tilfelle. Sum variable kostnader kr 705 trekkes fra produksjonsinntektene (kr 1 814) og en får et dekningsbidrag på kr 1 108 (avrundede tall).

På samme måte utarbeider en dekningsbidragskalkyler for oljevekster, poteter, gulrot og andre ettårige salgsproduksjoner.

For flerårige vekster, frukt, bær m.m. må en ta hensyn til kostnadene i de årene kulturen ikke gir avling. Disse kostnadene må fordeles på det antall år kulturen disponerer arealet. Se kalkylen for jordbær på svart plast (side 17). Ved beregning av arbeidsforbruket for flerårige vekster må en også her ta hensyn til de årene kulturene ikke gir avling.

Kalkyler for fôrproduksjon er egentlig ikke dekningsbidragskalkyler, etter som det ikke er satt inn salgspris på produktet, og følgelig ikke utregnet dekningsbidrag. Se kalkylen for surfôr og beite.

Det er regnet med nettoavling, dvs. bruttoavling minus svinn, altså det som kan legges på fôrbrettet, eller blir tatt opp på beite.

Variable kostnader til slike produksjoner blir såfrø, gjødsel, eventuelle sprøytemidler, konserveringsmiddel, plast osv.

Kalkyler for husdyrproduksjon

Når en har satt opp kalkyler for aktuelle fôrproduksjoner, går en over til husdyrproduksjonene. Se mjølkeproduksjonskalkylen. Som enhet er her valgt 1 årsku + 35 % påsett. Dvs. at hvis kvigene kalver ved 2-års alder, må en for hver årsku ha 0,7 ungdyr for å holde buskapen ved like. Følgelig må en slakte 0,35 ku per år. Levendevekta for ei ku er her satt til 590 kg med ei slaktevekt på ca. 280 kg. 35 % av dette gir 98 kg kukjøtt i gjennomsnitt per år.

Når en skal ta stilling til prisen på kjøtt, må en være oppmerksom på at ikke alt slakt går i samme kvalitetsklasse. Det er til dels store prisforskjeller mellom de ulike kjøttkvalitetene. Veiledende prisnoteringer finnes på hjemmesiden til Nortura (internettadresse:

HANDBOK FOR DRIFTSPLANLEGGING

PLANLEGGING – Veiledning med eksempler

Revidert 2024

<http://medlem.nortura.no>). Her i handboka finner man en produsentpris for en gjennomsnittskvalitet av hvert kjøttslag (se jordbruk - priser).

Stort sett vil en få 1 kalv per årsku, 0,35 kalv skal settes på og en kan da selge 0,65 kalv.

Når en har regnet ut og summert alle produksjonsinntektene, går en over til fôrplanen. En må da gå ut fra de forslagene som en regner med å ha til rådighet, og ut fra tekniske og biologiske vurderinger bestemme mengden av de forskjellige forslagene. Fôrkravet kan med fordel spesifiseres i en fotnote på mjølkeproduksjonskalkylen.

Totalt fôrkrav i dette eksemplet er beregnet til 6 290 FEm. En har her tenkt seg at 41 %, dvs. 2 570 FEm, skal være surfôr, 17 % (1 060 FEm) beite og 42 % (2 660 FEm) kraftfôr.

Nå er rubrikkene «Prosent av fôrkrav» og «FEm per enhet» utfylt.

Neste rubrikk er «Nettoavling. FEm/dekar». Første linje gjelder surfôr. En går da tilbake til kalkylen for surfôr, og finner at nettoavlingen er 340 FEm + 40 FEm håbeite. I fôrplanen er det behov for 2 570 Fem surfôr. Det gir et arealbehov på 7,6 dekar per kuenhet (2 570: 340). Dette tallet settes inn i rubrikken «Arealkrav dekar».

Siste rubrikk gjelder variable kostnader per enhet og i alt. De variable kostnadene i surfôr-kalkylen er kr 2,43 per FEm for surfôret og kr 1,61 per FEm for håbeitet. Variable kostnader i alt blir da: $kr\ 2,43 \times 2\ 570 + 1,61 \times 300 = kr\ 6\ 728$.

Behovet for beiteförenheter er 1 060 FEm. På kalkylen for surfôr ser en at 1,0 dekar gir 40 FEm håbeite. Fôrplanen viser at for å få nok surfôr, må en ha 7,6 dekar surfôreal. Dette gir i håbeite: $40\ FEm \times 7,6 = 300\ FEm$ (avrundet).

Kravet til kulturbeite blir da $1\ 060\ FEm - 300\ FEm = 760\ FEm$. Beitekalkylen viser at beitet gir en nettoavling på 300 FEm. Nødvendig beiteareal blir da 2,5 dekar (avrundet).

Her er regnet med innkjøpt kraftfôr, og dette har selvsagt ikke noe arealkrav. Nå kan derfor arealkravet summeres, og en finner at for hver kuenhet, etter denne fôrplanen, trenger en 10,1 dekar.

I sum FEm kraftfôr er det her tatt med fôr til både kalver og ungdyr. Nå kan en summere fôrkostnadene som i eksemplet blir kr 22 203. «Andre variable kostnader» er ført opp for seg. En summerer så alle variable kostnader (kr 27 153) som trekkes fra sum produksjonsinntekter. En får da et dekningsbidrag på kr 29 305.

Kalkyler i skogbruket

Det er tatt med eksempel på avvirkningskalkyle i skogbruket. Kalkylen er satt opp for «Lett» skog. I kalkylen er det forutsatt full bortsetting av drifta til entreprenør. Det er også tatt med et eksempel på beregning av skogkulturutgifter.

Hogst og framdrift i skogbruket er akkordbetalt. De faktorer som i særlig grad påvirker både tømmerpris og avvirkningskostnadene er treslag, sortiment og dimensjonssammensetning. For hogst og framdrift av tømmer kommer i tillegg terreng- og snøforhold.

I skogkulturkalkylen regner en først ut faktiske utgifter til planter, frø, leid arbeid mv. Deretter beregnes et grunnlag for offentlige tilskudd. I dette grunnlaget skal også verdien av

Revidert 2024

eget arbeid tas med. Den delen av utgiftene som ikke dekkes med offentlige tilskudd og kostnadene ved eget arbeid, kan dekkes av skogavgift dersom det er innenfor reglene for bruk av skogavgift.

Plan

Når kalkyler for aktuelle produksjoner er utarbeidet, må en bestemme seg for hvilke produksjoner som skal gå inn i planen, og bestemme omfanget av disse.

Det er mange forhold som er avgjørende for dette valget. Vi skal ikke her gå nærmere inn på dette, men bare nevne noen viktige faktorer så som jordkvalitet og arrondering, eksisterende bygninger, markedsforhold, arbeidskraften på bruket og endelig bør brukerfamiliens ønsker og interesser vektlegges. Brukerne skal jo helst trives!

Hvis målsettingen er å skaffe seg størst mulig inntekt, velger en de produksjoner som en antar vil gi det best mulige resultat, og regner seg fram til driftsoverskott på samme måte som vist i det etterfølgende. En bør lage flere kombinasjoner, slik at en kan sammenligne og se hvilken som er mest tilfredsstillende.

Før en begynner selve planleggingen, bør en notere seg alle opplysninger om drifta som kan tenkes å ha betydning. Det finnes trykt skjema for dette: «Ressursoversikt» (Trykn.nr P2). Se prislisen for planleggingsmaterieell under avsnittet «Priser».

I dette eksemplet er innmarksarealet 353 dekar. Fjøset har plass til 30 kyr og i tillegg plass til nødvendige ungdyroppdrett for rekruttering av buskapen. Her har en bestemt seg for å nytte 253 dekar til fôrproduksjon, og på skjemaet «Produksjonsomfang og arbeidskrav», i tabellen for produksjonsomfang og rubrikken for husdyrhold, har en fylt ut første linje med «Mjølke». Ut fra de avlinger en har regnet med i kalkylene for surfôr og beite, og fôrplanen som er valgt i kalkylen for mjølkeproduksjon, trengs det 10,1 dekar til fôrproduksjon per årsku m/oppdrett. 253 dekar: 10,1 = 25. Dvs. at av dette arealet kan det høstes fôr til 25 kuenheter.

Rubrikkene for planteproduksjon fyller en ut ved å multiplisere det nødvendige areal av hver vekst fra mjølkeproduksjonskalkylen med antall enheter (25).

I driftsbygningen er det videre plass til 80 slaktesvin. Regner en så med 2,5 innsett av slaktesvin i året, vil det bli i alt 200 slaktesvin per år. Se kalkylen for slaktesvin.

En summerer så alle rubrikkene for planteproduksjon på linjen «Dekar i alt».

Timer per dekar og per dyreenhet osv. kan en finne hjelp til i avsnittet «Arbeidsforbruk» her i handboka. Er det familiebruk det dreier seg om, som i dette eksemplet, må en gjøre seg opp en mening om hvor mye arbeid familien kan tenkes å klare i året. En må ta hensyn til arbeidstopper i onner. Ett årsverk har fram til og med for 2024 vært regnet til 1 845 timer. Det ble i 2024 vedtatt en nedtrapping til å regne 1 810 timer i ett årsverk for år 2025, videre ned til 1 780 timer for år 2026 og deretter ned til 1 750 timer fra og med for år 2027 og framover.

En går så over til skjemaet «Økonomisk oversikt for jordbruket».

HANDBOK FOR DRIFTSPLANLEGGING

PLANLEGGING – Veiledning med eksempler

Revidert 2024

Alle produksjonene føres opp i tabellen «Dekningsbidrag i alt». Mjølkk var gitt et omfang på 25, og i kalkylen for mjølkeproduksjon ser en at dekningsbidraget er kr 29 305. Dekningsbidraget per enhet multipliseres med omfanget, og en får kr 732 625 i sum dekningsbidrag for mjølk.

Når sum dekningsbidrag for hver produksjon er utregnet, summeres det hele og vi får kr 1 976 373. I denne summen er alle produksjonstilskudd med. Om produksjonstilskudd mv. se avsnittet om tilskottsordninger.

Nå står det igjen å bestemme de faste kostnadene. Hvis en i planen ikke har lagt om drifta så mye at det medfører nybygging eller kjøp av avskrivbare redskaper m.m. kan en ta utgangspunkt i de faste kostnader en finner i regnskapet sitt.

Hvis en bygger nytt, eller investerer i noe som gir større avskrivninger enn tidligere, må en justere de faste kostnadene for det.

Ved utregning av prisen på leid arbeid må en gå ut fra gjeldende tariff og legge til arbeidsgivers andel av sosiale trygder (avrundet). Se avsnittet «Priser».

Fra sum dekningsbidrag inkl. produksjonstilskudd (kr 1 976 373) trekkes først faste kostnader eksklusive avskrivninger (kr 878 986) og så avskrivningene (kr 345 772), og en får driftsoverskott jordbruket (kr 751 615).

Nederst på «Økonomisk oversikt» er det beregnet noen lønnsomhetsmål. Jordbruksaktiva finner en i regnskapet (kr 4 732 042) der en bruker gjennomsnittet av inngående og utgående verdier. Prinsipielt er det driftsmessige verdier som skal brukes. Den innsatte driftskapitalen gis et vederlag tilsvarende det en regner med en kunne oppnådd ved alternativ plassering. Her er det brukt 3 % rente. Familiens arbeidsfortjeneste fra jordbruket er lik driftsoverskottet fratrukket en kalkulert rente av eiendelene i jordbruket. I dette tilfellet blir familiens arbeidsfortjeneste kr 609 653. Lønnsevne i alt og per time er også regnet ut. Timetallet er hentet fra skjemaet «Produksjonsomfang og arbeidskrav».

Nå er hovedtrekkene i planen ferdig.

Hvis en skal gå til større investeringer, bør en sette opp en «investeringsplan» og en «Investerings- og finansieringsplan». Dette ville gi en oversikt over kapitalbehovet, og vise hvordan en har tenkt seg finansieringen.

På bruk med gardsskog er det nødvendig å samordne driftsopplegget for jordbruket med opplegget for skogen. Det vises til skjemaene for virkesproduksjon, skogkultur og økonomisk oversikt for skogbruket lenger bak i dette eksemplet. Utregning av samla nettoinntekt kan skje på skjemaet «Oversiktsanalyse - hvordan går drifta», ved overføring av driftsoverskottene fra de ulike næringene som hentes fra skjemaene «Økonomisk oversikt for .....» (jordbruk/skogbruk/annen næring).

Alle plan- og analyseskjemaene ble revidert i 1997 og kan bestilles fra NIBIO, se s. 125. Skjemaene kan også hentes fra hjemmesiden til NIBIO: <https://www.nibio.no/tema/landbruksokonomi/okonomistyring-i-landbruket>

Vi understreker at dette er et planeksempel som viser bruk av planleggings-skjemaer (metoden). Den enkelte må fylle ut med aktuelle tall for sitt tilfelle.

Revidert 2024

Oppdaterte dekningsbidragskalkyler finnes i egne avsnitt for henholdsvis jordbruk, hagebruk og skogbruk lenger bak i handboka. For alle kalkylene gjelder at det er viktig å tilpasse dem brukets egne forutsetninger.

Brukers navn: *N.N*

Utarbeidet, dato: 10/10 - 2024

Trykn.nr. K 7 - 1996

Ettårige kulturer 2024/2025

Dekningsbidrag m.m. for *bygg uten gjenlegg*

Produksjonsinntekter			Enhet: 1 dekar
Produkt	Salgbar avling	Pris kr	Inntekt kr
01 <i>Bygg, 450 kg per dekar</i>	450	4,03	1814
02			
03			
04 Sum			1814

Variable kostnader

Kostnadsart	Mengde	Pris kr	Kostnad kr
05 <i>Såkom</i>	21,5	7,97	171
06 <i>Fullgjødelse 22-3-10</i>	49,7	5,90	293
07 <i>Kalk ferdig spredd</i>	70	0,86	60
08 <i>Sprøytemidler</i>			98
09 <i>Frakt på kom</i>	450	0,18	82
10			
11			
12			
13			
14			
15			
16			
17			
18 Sum			705
19 Dekningsbidrag			1108

Notater om avling, mekaniseringsgrad, arbeidskrav m.m.

Byggpris er basispris i sone 0 uten lagring.

HANDBOK FOR DRIFTSPLANLEGGING

PLANLEGGING – Veiledning med eksempler

Revidert 2024

Brukers navn: *N.N.*Utarbeidet, dato: *november-2024*

Trykn.nr. K 8 - 1996

Flerårige kulturer 2024/2025

Dekningsbidrag m.m. for *jordbær på svart plast*Antall bærear (B) .....3..... årTotal varighet .....4..... år

Produksjonsinntekter			Enhet: 1 dekar
Produkt	Salgbar avling	Pris kr	Inntekt kr
01 Salg (til fabrikk)	1 200	40,00	48 000
	02	Sum (I)	48 000

Variable kostnader			
Kostnadsart	Mengde	Pris kr	Kostnad kr
03 Gjødelse: Fullgjødelse 12-4-18 mikro	30	8,02	241
04 Kalk salpeter	20	4,21	84
05 Plantevernmidler: Gallery	0,07	3 260	228
06 Betanal	0,3	350	105
07 Karate	0,03	1 787	54
08 Signum	0,2	1258	252
09 Sluxx	0,5	90	45
10 Topas	0,06	2 520	151
11 Switch	0,1	2 752	275
13 Teldor	0,3	1 250	375
14 Serenade	0,6	233	140
15 Milbeknock	0,2	1 640	328
16 Aliette	0,8	660	528
17 Geoxe	0,05	3 660	183
18 Select+ Renol	0,08	463	37
19 Emballasje: Kurver	2 400	0,68	1 630
20 Ifco	80	6,55	524
21 Frakt	1 200	0,80	961
22 Diverse			184
	15	Sum (V)	6 323

Anleggskostnader (Anleggsperiode: <u>1</u> år)				
Kostnadsart	Mengde	Pris kr	Kostnad kr	
23 Planter, 2 rader på plastdrill	4 200	7,00	29 400	
24 Gjødelse: Fullgj. 12 - 4 - 18 mikro	30	8,02	241	
24 Kalk salpeter	20	4,21	84	
25 Plantevern: Roundup Flex, Gallery og Betanal			488	
26 Farget plast	1	2 091	2 091	
27 Diverse			184	
	22	Sum (A)	32 487	
28 Dekningsbidrag (I-V)*B-A	=	(48000 - 6323) * 3 - 32487	=	23 136

T

4

En viktig forutsetning for et godt resultat er at rotgraset er fjernet før planting.

NIBIO
 NORSK INSTITUTT FOR
 BIOØKONOMI

Brukers navn: *N.N*Utarbeidet, dato: *10/10 - 2024*

Trykn.nr. K 6 - 1996

Fôrproduksjon 2024/2025

Produksjon: *grassurfôr, 4 års eng, 2 ganger slått*

Avling		Enhet: 1 dekar
Produkt		FEM
01 Nettoavling: <i>surfôr</i>		340
02 Nettoavling: <i>beite</i>		40
03		
	04 Sum	380

Variable kostnader

Kostnadsart	Mengde	Pris kr	Kostnad kr
05 <i>Grasfrø, sår 2,5 kg hvert 4. år</i>	0,6 kg	72,00	43
06 <i>Fullgjødsel 22-2-12</i>	70 kg	6,26	438
07 <i>Kalk ferdig spredd</i>	60 kg	0,86	52
08 <i>Ugras, Gratil 75 WG + Mero (50 ml/dekar)</i>	0,005 kg	15400	77
09 <i>Ensileringsmiddel, Ensil1</i>	340 FEM	0,43	145
10 <i>Plast rundballer</i>	1,9 kg	46,18	88
11 <i>Diverse forbruksartikler</i>	1	48,4	48
12			
13			
14			
15			
16			
17			
		18 Sum	891
19 Variable kostnader i kr pr FEM			2,35

Notater om avling, mekaniseringsgrad, arbeidskrav m.m.

Ved vanning: 50-100 f.e. større avling, men da utså utgifter til vanning og ekstra gjødsel.

Ved kløver i gjenlegget, bruk Basagran 0,35 l/daa

<i>Gras konservert</i>	340 FEM	2,43
<i>Håbeite</i>	40 FEM	1,61

HANDBOK FOR DRIFTSPLANLEGGING

PLANLEGGING – Veiledning med eksempler

Revidert 2024

Brukers navn: *N.N*

Utarbeidet, dato: 10/10 - 2024

Trykn.nr. K 9 - 1996

Husdyrhold 2024/2025

Dekningsbidrag m.m. for *slaktesvin*

Produksjonsinntekter		Enhet: 1 slaktesvin		
	Produkt	Salgbar produksjon	Pris kr	Inntekt kr
01	<i>Svinekjøtt</i>	80,6	35,27	2 843
02				
03				
04				
05				
06				
07 Sum				2 843

Variable kostnader

Førslag	% av forkrav	FEg pr. enhet	Nettoavling FEm/dekar	Arealkrav dekar	Variable kostnader		
					per FEg	I alt	
08	100	232			4,68	1086	
09							
10							
11							
12							
13							
14							
15							
16	100	232				1086	
Andre variable kostnader	17	<i>Innkjøpt smågris</i>					1 220
	18	<i>Dødlighet og forsikring</i>					62
	19	<i>Dyrlege, medisin, strø</i>					58
	20						
	21						
22 Sum						2 426	
23 Dekningsbidrag						417	

Notater om avdrått, forkrav, mekaniseringsgrad m.m.

Dekningsbidrag = ...
 Arealkrav = ...

Prisen på svinekjøtt er uten distriktstilskudd

Alle tilskudd blir ført på skjemaet Økonomisk oversikt for jordbruket (P 40)

HANDBOK FOR DRIFTSPLANLEGGING

PLANLEGGING – Veiledning med eksempler

Revidert 2024

Brukers navn: N.N

Utarbeidet, dato: 23/10- 2024

Trykn.nr. P 40 - 1996

Økonomisk oversikt for jordbruket 2024/2025

Dekningsbidrag i alt

Produksjon	Omfang	Dekningsbidrag	
		Per enhet	I alt
01 Mølkeku	25	29 305	732 625
02 Slaktesvin	200	417	83 400
03 Bygg	100	1108	110 800
04 Distriktsstilskott for mjølk sone B	177 500	0,60	106 500
05 Distriktsstilskott for storfekjøtt sone 1			0
06 Distrikts- og kvalitetstilskott for frukt, bær og grønnsaker			
07 Areal- og kulturlandskapstilsko	grovfôr 88 375 korn 60 900		149 275
08 Produksjonstilskott husdyr	333 230 Driftstilskott mjølk 291 100		624 330
09 Refusjon av avløserkostnader	134 175 Innmarksbeitetilskott 41 268		175 443
10 Andre jordbruksinntekter (netto)	bunnfradrag -6 000		-6 000
11 Sum			1 976 373

Faste kostnader

(Kostnader som ikke er tatt med som variable ved utregning av dekningsbidragene)

12 Leid arbeid (total lønn ..... - ført som variable kostnader .....)	156 182
13 Vedlikehold, maskiner og redskaper	75 416
14 Vedlikehold, traktorer, skurtreskere og biler	34 234
15 Vedlikehold, driftsbygninger m/ utstyr og gjerder	108 826
16 Vedlikehold, jord, veier, grøfter og vannanlegg	13 306
17 Drivstoff og olje	64 682
18 Maskinleie (total maskinleie ..... - ført som variable kostnader .....)	142 883
19 Jordleie	66 363
20 Forsikringer	217 094
	21 Sum 878 986
22 Resultat før avskrivninger (11-21)	1 097 387
23 Avskrivning, maskiner og redskaper	87 164
24 Avskrivning, traktorer, skurtreskere og biler	57 351
25 Avskrivning, driftsbygninger m/ utstyr og gjerder	195 317
26 Avskrivning, jord, veier, grøfter og vannanlegg	5 940
27 Andre avskrivninger	
	28 Sum 345 772
29 Driftsoverskott jordbruket (22-28)	751 615
30 - Rentekrav ....3. % av gjennomsnittet av eiendeler i jordbruket	4 732 042
	31 Familiens arbeidsfortjeneste 609 653
32 + Leid arbeid (både variable og faste kostnader)	156 182
33 Lønnsevne i alt	765 835
34 Lønnsevne pr. time	265,45

NIBIO
 NORSK INSTITUTT FOR
 BIOØKONOMI

Brukers navn: ..... N.N.

Utarbeidet, dato: 24/10 2024

Trykn.nr. K 10 - 1996

Virkesproduksjon .....

Dekningsbidrag m.m. for ..... "Lett" skog - full bortsetting av drifta til entreprenør

Produksjonsinntekter

Enhet: 1 m³

	Produkt	m ³ u.b.	Kr/m ³ u.b.	Inntekt	
01	Gran, massevirke	0,4	572	229	
02	Gran, skur	0,6	854	512	
03				0	
04				0	
05				0	
			06 Sum		741

Forutsetninger:

Kjørelengde i terreng 300 meter

Kjørelengde på vei 0 meter

Prisperiode : sep.24

Tariffperiode : 2024/2025

Variable kostnader

	Kostnadsart	Kostnad	
07	Hogst	98	0
08	Kjøring	81	0
09	Driftsforberedelser	4	0
10	Administrasjon	6	0
11	Årets driftsveier		0
12	Hvilebuer		0
13	Vegavgift	2	0
14	Awirkningsavgift	3	
15	Måleavgift	5	
16			0
		17 Sum	199
18	Dekningsbidrag		543

Arbeidsforbruk:

Eget, t/m ³	Leid, t/m ³
0,0	0,0
(Sum)	(Sum)

HANDBOK FOR DRIFTSPLANLEGGING

PLANLEGGING – Veiledning med eksempler

Revidert 2024

Brukers navn: .....N.N.

Utarbeidet, dato: 24/10 2024

Trykn.nr. K 11 - 1996

Skogkultur .....

Nyplanting og supplering

Totale skogkulturkostnader

	A	B	C	D
	Lønn	Sosiale utgifter	Totale utgifter	Arbeidsforbruk
Planting:				
01 Rydding av plantefelt 20 daa			0	20 t egeninns.
02 Planter, gjødsel etc. (20 daa à 250 pl. + 300 pl.) à kr 3,75	¹⁾		19 875	
03 Plantearbeid 5000 pl. à kr 3,07			15 350	Leid arbeid
04 Suppleringsplanting 300 pl. à kr 6,00	¹⁾		1 800	Leid arbeid
05 Administrasjon			2 000	Leid arbeid
06 Emballasje, frakt og vernebehandling 5300 pl. à kr 0,62	¹⁾		3 310	Leid arbeid
Andre skogkulturiltak:				
07 Etterarbeid i plantefelt			0	30 t egeninns.
08 Avstandsregulering			0	40 t egeninns.
09			0	
10			0	
11			0	
12			0	
13			0	
14			0	
15			0	
16			0	
17			0	
18			0	
19			0	
20 Sum			42 335	90 t egeninns.

Beregningsgrunnlag for offentlige tilskott:

21 Skogkulturutgifter berettiget til offentlige tilskott			42 335	
22 Eget arbeid berettiget til offentlige tilskott 70 timer à kr:	198		13 878	
23 Sum (21+22)			56 213	
24 Offentlige tilskott 40 %				22 485
25 Sum skogkultur etter offentlige tilskott (20-24)				19 850

Kommentarer: ¹⁾ Emballasjen inngår i planteprisen

NIBIO
 NORSK INSTITUTT FOR
 BIOØKONOMI

Brukers navn: .....N.N.

Utarbeidet, dato: 24/10 2024

Trykn.nr. P 41 - 1996

Økonomisk oversikt for skogbruket .....

Dekningsbidrag i alt

	Kvantum m ³ u.b.	Dekningsbidrag	
		Kr/m ³ u.b.	I alt
01 Skauåsen ¹⁾	350	543	189 920
02			0
03			0
04			0
05 Tilskott til drift og transport			0
06 Tilskott til skogkultur (brutto)			22 485
07 Andre skogbruksinntekter (netto)			0
		08 Sum	212 405

Faste kostnader

(Kostnader som ikke er tatt med som variable ved utregning av dekningsbidragene)

09 Leid arbeid: (total lønn kr ..... - ført som variable kostnader kr .....)			
10 Vedlikehold av maskiner og redskaper (inkl. verneutstyr)			
11 Vedlikehold av traktorer og biler			
12 Vedlikehold av bygg og anlegg			
13 Vedlikehold av veier		7 190	
14 Drivstoff og olje			
15 Maskinleie (total maskinleie kr ..... - ført som variable kostnader kr .....)			
16 Skogkulturkostnader (brutto)		42 335	
17 Administrasjon, skogbrannforsikring og andre forsikringer m.m.		3 000	
		18 Sum	52 525
19 Resultat før avskrivninger			159 880
20 Avskrivning, maskiner og redskaper			
21 Avskrivning, traktorer og biler			
22 Avskrivning, bygg og anlegg			
23 Avskrivning, veier		1 800	
24 Andre avskrivninger			
		25 Sum	1 800
26 Driftsoverskott skogbruket			158 080

¹⁾ "Lett" skog - full bortsetting av drifta til entreprenør

Revidert 2024

Differansekalkyle

Dette er et verktøy som kan brukes til å beregne den økonomiske virkningen av endringer i driftsopplegget. Prinsippet går ut på at en først finner alle endringer i inntekter: hvilke nye inntekter oppstår og hvilke gamle inntekter forsvinner eller blir redusert? Den samlede inntektsforskjellen kalles *differanseinntekt*.

Vi må deretter finne alle endringer i kostnader som følger av omleggingen: hvilke nye kostnader oppstår og hvilke gamle kostnader forsvinner eller blir redusert? Den samlede kostnadsforskjellen kalles *differansekostnad*.

Differansen mellom differanseinntekt og differansekostnad må være positiv dersom endringen i driftsopplegget skal være økonomisk lønnsom. Metoden kan også brukes dersom en planlegger å trappe ned drifta og vil finne ut hvor mye overskuddet vil gå ned pga. nedtrappingen.

Kalkylen kan settes opp slik ved overgang fra okseslakt til flere mjølkekyr:

Inntekter

Nye inntekter:

Økt mjølk- og kjøttmengde fra kyr, kg x pris	kr
Mer tilskudd til kyr	kr
a. Sum nye inntekter	kr

Reduserte inntekter:

Mindre okseslakt, kg x pris	kr
Mindre tilskudd ungdyr	kr
b. Sum reduksjon i inntekter	kr
c. Differanseinntekt a – b	kr

Kostnader

Nye kostnader:

Økte førkostnader kyr	kr
Økte andre kostnader kyr	kr
d. Sum nye kostnader	kr

Reduserte kostnader:

Mindre førkostnader okser	kr
Mindre andre kostnader okser	kr
e. Sum reduserte kostnader	kr
f. Differansekostnad d – e	kr
Endret overskudd c - f	kr

Utfordringen ved denne kalkylen er å greie å fange opp alle endringene som skjer. I praksis bør alle kostnader spesifiseres hver for seg og ikke slås sammen slik som i eksemplet ovenfor.

I tillegg må en ha oppmerksomhet mot den endringen i arbeidsforbruk som endringen i driftsopplegget medfører.

Normalkalkyler

Av kalkyleeksemlene og kommentarer til disse går det fram hvordan skjemamateriellet skal brukes. Vi har ikke tatt med eksempler for alle aktuelle produksjoner, men nøydt oss med noen få for å vise prinsippene.

Det er derimot utarbeidet normalkalkyler for de fleste aktuelle produksjoner innen jord- og hagebruk. Kalkylene finner en under hovedavsnittene for jordbruk og hagebruk.

Hensikten med disse normalkalkylene er bl.a. å vise hvordan dekningsbidragene påvirkes av endringer i forutsetningene så som avdrått, avlingsnivå, priser m.m.

Ved foreløpige overslag gir disse normaltallene tilstrekkelig stor nøyaktighet og kan også tjene som sammenligningsgrunnlag for mer detaljerte kalkyler og derved avverge grove regnefeil i driftsplanen.

En annen hensikt med normalkalkylene er å skaffe et hendig materiale til bruk ved analyse av driftsresultat for et bestemt bruk. Ved hjelp av disse normaltallene og oppgaver over avlingsnivå, avdråttnivå og prisnivå på det enkelte bruk, er det mulig å sammenligne de oppnådde dekningsbidrag for hovedproduksjonen(e) med normaltallene og også finne årsakene til at de oppnådde dekningsbidrag ligger over eller under normaltallene. På denne måten vil analysen vise hva som må rettes på for at driftsresultatet skal bli bedre, og det er vanligvis formålet med driftsanalysen.

I skogbruksavsnittet er det satt opp en egen tabell for dekningsbidrag og faste kostnader med ulik egeninnsats. Dette er kun eksempler med helt bestemte forutsetninger og de må ikke oppfattes som normalkalkyler. Forholdene fra drift til drift i skogbruket vil ofte være ganske forskjellig. Vil en ha et sett med normalkalkyler må det utarbeides et større antall kalkyler.

Revidert 2024

Dekningsbidragskalkyler for jordbruket

Melkeproduksjon

Dekningsbidrag og arealkrav per kuenhet (1 årsku + 0,35 påsatte kalver per årsku) ved varierende melkepris og førsammensetning. Melkeytelse 7 500 kg 1). Levendevekt 590 kg

Førslag		Førkostnad, kr/FEm	Førplan 1, FEm ²⁾	Førplan 2, FEm ²⁾	Egne tall	
Grassilo/beite		2,17	3 630	3 430		
Rotvekster		1,20	-	450		
Formel Elite 80 (i bulk) ³⁾		5,35	2 560	2 310		
Formel Kalv Premium		6,39	100	100		
Førförbruk, FEm			6 290	6 290		
Førkostnader		kr	22 203	20 920		
Andre variable kostnader ⁴⁾		kr	4 950	4 950		
Sum variable kostnader		kr	27 153	25 870		
Melkepris, kr/l ⁵⁾	Kuslakt, kr/kg ⁶⁾	Spekalv, kr/stk. ⁷⁾	Prod. inntekt, kr	Dekningsbidrag per kuenhet, kr ⁸⁾		
6,30	51,00	3 800	52 198	25 050	26 330	
6,50	51,00	3 800	53 618	26 470	27 750	
6,70	51,00	3 800	55 038	27 890	29 170	
6,90	51,00	3 800	56 458	29 310	30 590	
7,10	51,00	3 800	57 878	30 730	32 010	
7,30	51,00	3 800	59 298	32 150	33 430	
Netto grovføravling FEm/daa			300	500	350	550
Dekar grovfør per kuenhet			12,1	7,3	11,1	7,1
Melkepris, kr per liter			Dekningsbidrag, kr per dekar grovfør ⁸⁾			
6,30			2 070	3 430	2 370	3 710
6,50			2 190	3 630	2 500	3 910
6,70			2 300	3 820	2 630	4 110
6,90			2 420	4 020	2 760	4 310
7,10			2 540	4 210	2 880	4 510
7,30			2 660	4 400	3 010	4 710

¹⁾ Svinn og kalvemelk 200 kg (3,0 %), leveranse 7 300 kg, dvs. 7 100 liter melk.

²⁾ Det er brukt gamle førnormer.

³⁾ Valg av type drøvtyggerfôr, avhenger av kvalitet på grovfôret. Typevalget i kalkylen bør bare betraktes som et eksempel.

⁴⁾ Semin, egen andel av husdyrkontroll, veterinær og medisiner kr 3 370. Forbruksartikler mm. kr 1 400. Førførepålegg kr 180.

⁵⁾ Meieriets utbetalingspris eks. ytelser. I tillegg kommer distriktstilskudd på melk.

⁶⁾ 98 kg kuslakt. Distriktstilskudd på kjøtt er ikke med i kjøttprisen.

⁷⁾ 0,65 spekalv (0,35 spekalv til påsett).

⁸⁾ Produksjonstilskudd for husdyrproduksjon, areal- og kulturlandskapstilskudd, distriktstilskudd på melk og kjøtt og driftstilskudd til melkeproduksjon kommer i tillegg.

Kvigeoppdrett

Dekningsbidrag, arealkrav per drektig kvige - ca. 2 år

Fôrslag	Fôrkostnad, kr/FEm	Fôrplan 1	Fôrplan 2	Egne tall	
Silo og innmarksbeite	2,17	2 400	1 840		
Beite i utmark			560		
Melkeerstatning	24,40	40	40		
Formel Kalv Premium	6,39	160	160		
Formel Favør (bulk)	4,99	200	200		
Fôrforbruk, Fem		2 800	2 800		
Fôrkostnader	kr	8 200	6 990		
Innkjøp av kalv ¹⁾	kr	3 110	3 110		
Andre variable kostnader ²⁾	kr	1 600	1 600		
Sum variable kostnader	kr	12 910	11 700		
Verdi (netto) av solgt kvige, kr	Produksjons- inntekt, kr ³⁾	Dekningsbidrag, kr per kvige ⁴⁾			
12 500	12 240	-670	540		
14 000	13 440	530	1 740		
15 500	14 640	1 730	2 940		
17 000	15 840	2 930	4 140		
18 500	17 040	4 130	5 340		
20 000	18 240	5 330	6 540		
Netto grovfôravling FEm/daa		300	500	350	550
Daa grovfôr per kvige		8,0	4,8	5,3	3,3
Verdi av solgt kvige, kr		Dekningsbidrag, kr per daa grovfôr ⁴⁾			
12 500		-80	-140	100	160
14 000		70	110	330	520
15 500		220	360	560	880
17 000		370	610	790	1 240
18 500		520	860	1 020	1 600
20 000		670	1 110	1 240	1 950

¹⁾ Vekt ca. 120 kg, inkl. halvt kvalitetstillegg.

²⁾ Semin, veterinær og medisiner, forbruksartikler m.m. Inkluderer ca. kr 120 til fôrpreparater.

³⁾ Det er forutsatt at 80 % av kvigene selges drektige, 20 % slaktes ved en gjennomsnittlig slaktevekt på 220 kg, kjøttpris kr 51,00 per kg. Distriktstilskudd på kjøtt er ikke regnet med. Høy salgspris for drektig kvige er gjerne betinget av høy pris på påsatt kalv. Dette er det ikke tatt hensyn til i kalkylen.

⁴⁾ Produksjonstilskudd for husdyrproduksjon, areal- og kulturlandskapstilskudd og distriktstilskudd på kjøtt kommer i tillegg.

Revidert 2024

Geitemelkproduksjon

Dekningsbidrag og arealkrav per geitenhet (1 årsgeit + 0,40 påsatte kje per årsgeit) ved ulik avdrått og melkepris. Melkeytelse 700 kg ¹⁾

Fôrslag	Fôrkostnad, kr/FEm	Fôrplan 1	Fôrplan 2	Egne tall	
Silo/høy/innmærksbeite	2,17	240	370		
Beite i utmark		130			
Melkeerstatning	24,40	20	20		
Formel Geit Normal (bulk)	5,63	320	320		
Fôrbruk, FEm		710	710		
Fôrkostnader	kr	2 810	3 090		
Andre variable kostnader ²⁾	kr	470	470		
Sum variable kostnader	kr	3 280	3 560		
Melkepris, kr/liter ³⁾	Produksjons- inntekt, kr ⁴⁾	Dekningsbidrag, kr per geitenhet ⁵⁾			
10,15	6 778	3 500	3 220		
10,35	6 910	3 630	3 350		
10,55	7 042	3 760	3 480		
10,75	7 174	3 890	3 610		
Netto grovfôravling FEm/daa		250	350	250	350
Dekar grovfôr per geitenhet (på innmark)		0,96	0,69	1,48	1,06
Melkepris, kr per liter	Dekningsbidrag, kr per dekar grovfôr på innmark ⁵⁾				
10,15	3 650	5 100	2 180	3 050	
10,35	3 780	5 290	2 260	3 170	
10,55	3 920	5 480	2 350	3 290	
10,75	4 050	5 670	2 440	3 410	

¹⁾ Svinn og kjemelk 20 kg (3,0 %), leveranse 680 kg, dvs. 660 liter melk. Fôrforbruket øker/minker med 0,5 FEm kraftfôr per kg økning/nedgang i ytelsen.

²⁾ Dyrlege og medisin, bukkehold, forbruksartikler og frakt m.m. Inkluderer ca. kr 20 til fôrpreparater.

³⁾ Meieriets utbetalingspris inkl. grunntilskudd eks. ytelser. I tillegg kommer distriktstilskudd og driftstilskudd.

⁴⁾ Inkluderer verdi av 6,5 kg kjøtt av utrangert geit, kjøttpris kr 5,58 og grunntilskudd kr 6,65 per kg. Distriktstilskudd på kjøtt er ikke regnet med.

⁵⁾ Produksjonstilskudd for husdyrproduksjon, areal- og kulturlandskapstilskudd, distriktstilskudd på melk og kjøtt og driftstilskudd til melkeproduksjon kommer i tillegg.

Okser og kastrater, NRF

Dekningsbidrag og arealkrav per slakt

Fôrslag	Fôrkostnad, kr/FEm	Okse, slaktevekt		Kastrat, slaktevekt		Egne tall	
		310 kg	310 kg	280 kg	280 kg		
		17 mnd.	20 mnd.	26 mnd.	26 mnd.		
		FEm	FEm	FEm	FEm	FEm	
Silo og innmarksbeite	2,17	1 550	2 000	2 290	990		
Halm (ammoniakkbehandlet)	1,90				900		
Beite i utmark				800	800		
Melkeerstatning	24,40	50	50	50	50		
Formel Kalv Premium	6,39	200	200	200	200		
Formel Biff 4+ (bulk)	5,18	1200	950	260	660		
Fôrforbruk, FEm		3 000	3 200	3 600	3 600		
Fôrkostnader	kr	12 080	11 760	8 820	9 780		
Innkjøp av kalv ¹⁾	kr	4 430	4 430	4 430	4 430		
Andre variable kostnader ²⁾	kr	860	880	920	920		
Sum variable kostnader	kr	17 370	17 070	14 170	15 130		
Kjøttpris, kr/kg ³⁾	Produksjonsinntekt, kr	Dekningsbidrag, kr per slakt ⁴⁾					
	17 mnd.	20 mnd.	Kastrat				
60,00	18 600	18 600	16 800	1 230	1 530	2 630	1 670
61,50	19 065	19 065	17 220	1 700	2 000	3 050	2 090
63,00	19 530	19 530	17 640	2 160	2 460	3 470	2 510
64,50	19 995	19 995	18 060	2 630	2 930	3 890	2 930
66,00	20 460	20 460	18 480	3 090	3 390	4 310	3 350
Netto grovfôravl., FEm per daa				350	350	350	350
Dekar grovfôr per slakt				4,4	5,7	6,5	2,8
Kjøttpris, kr per kg ³⁾				Dekningsbidrag, kr per daa grovfôr ⁴⁾			
60,00				280	270	400	590
61,50				380	350	470	740
63,00				490	430	530	890
64,50				590	510	590	1 040
66,00				700	590	660	1 180

¹⁾ Vekt ca. 120 kg, inkl. halvt kvalitetstillegg.

²⁾ Veterinær, medisiner og forbruksartikler m.m. Inkluderer ca. kr 120 til fôrpreparater Det er ikke regnet rente på variable kostnader i kalkylen.

³⁾ Inklusive kvalitetstilskudd storfekjøtt. Distriktstilskudd på kjøtt er ikke med i kjøttprisen.

⁴⁾ Produksjonstilskudd for husdyrproduksjon, areal- og kulturlandskapstilskudd og distriktstilskudd på kjøtt kommer i tillegg.

Revidert 2024

Kjøttfe, lett rase**Dekningsbidrag og arealkrav per kuenhet ¹⁾**

Fôrslag	Fôrkostnad, kr/FEm	Fôrplan			Egne tall FEm
		1	2	3	
		FEm	FEm	FEm	FEm
Surfôr og innmarksbeite	2,17	3 050	2 770	1 570	
Beite i utmark		1 100		1 200	
Halm (ammoniakkbehandl.)	1,90		1 380	1 380	
Formel Favør (bulk)	4,99	550	550	550	
Fôrforbruk, FEm		4 700	4 700	4 700	
Fôrkostnader	kr	9 360	11 380	8 770	
Veterinær, semin	kr	420	420	420	
Andre variable kostnader	kr	620	620	620	
Sum variable kostnader	kr	10 400	12 420	9 810	
Kjøttpris, kr/kg ²⁾	Prod.innt., kr ³⁾	Dekningsbidrag, kr per kuenhet ⁴⁾			
62,00	15 500	5 100	3 080	5 690	
64,00	16 000	5 600	3 580	6 190	
66,00	16 500	6 100	4 080	6 690	
68,00	17 000	6 600	4 580	7 190	
70,00	17 500	7 100	5 080	7 690	
Netto grovfôravleng FEm/daa		300	300	300	
Dekar grovfôr per kuenhet		10,2	9,2	5,2	
Kjøttpris, kr per kg ²⁾	Dekningsbidrag, kr per daa grovfôr ⁴⁾				
62,00		500	330	1 090	
64,00		550	390	1 180	
66,00		600	440	1 280	
68,00		650	500	1 370	
70,00		700	550	1 470	

¹⁾ 1 kuenhet er en ku eller drektig kvige i åpningsstatus med framføring av alle kalver til slakt eller til nødvendig rekruttering av buskapen. Levendevekt på utvokst ku: 550 kg.

²⁾ Gjennomsnittspris på leverte kvaliteter. Inklusive kvalitetstilskudd storfekjøtt. Distriktstilskudd på kjøtt er ikke inkludert.

³⁾ Kjøttproduksjon: 135 kg okse, 55 kg kvige, 60 kg ku = 250 kg. Produsert kjøttmengde avhenger av drektighetsprosent, omfang av dyretap og slaktevekta. Slaktevekta avhenger bl.a. av alder ved slakting, kjønn, fôrstyrke og rase. Høyere slaktevekt krever normalt høyere fôrkostnader og gir i mange tilfeller lavere dekningsbidrag.

⁴⁾ Produksjonstilskudd for husdyrproduksjon, areal- og kulturlandskapstilskudd og distriktstilskudd på kjøtt kommer i tillegg.

Kjøttfe, tung rase

Dekningsbidrag og arealkrav per kuenhet ¹⁾

Fôrslag	Fôrkostnad, kr/FEm	Fôrplan			Egne tall FEm
		1	2	3	
Surfôr og innmarksbeite	2,17	3 200	3 300	1 800	
Beite i utmark		1 500		1 500	
Halm (ammoniakkbehandl.)	1,90		1 400	1 400	
Formel Favør (bulk)	4,99	800	800	800	
Fôrforbruk, Fem		5 500	5 500	5 500	
Fôrkostnader	kr	10 940	13 810	10 560	
Veterinær, semin	kr	420	420	420	
Andre variable kostnader	kr	620	620	620	
Sum variable kostnader	kr	11 980	14 850	11 600	
Kjøttpris, kr/kg ²⁾	Prod.innt., kr ³⁾	Dekningsbidrag, kr per kuenhet ⁴⁾			
64,00	21 120	9 140	6 270	9 520	
66,00	21 780	9 800	6 930	10 180	
68,00	22 440	10 460	7 590	10 840	
70,00	23 100	11 120	8 250	11 500	
72,00	23 760	11 780	8 910	12 160	
Netto grovfôravlavling FEm/daa		300	300	300	
Dekar grovfôr per kuenhet		10,7	11,0	6,0	
Kjøttpris, kr/kg ²⁾		Dekningsbidrag per daa grovfôr ⁴⁾			
64,00		860	570	1 590	
66,00		920	630	1 700	
68,00		980	690	1 810	
70,00		1 040	750	1 920	
72,00		1 100	810	2 030	

¹⁾ 1 kuenhet er en ku eller drektig kvige i åpningsstatus med framføring av alle kalver til slakt eller til nødvendig rekruttering av buskapen.

²⁾ Gjennomsnittspris på leverte kvaliteter. Inklusive kvalitetstilskudd storfekjøtt. Distriktstilskudd på kjøtt er ikke inkludert.

³⁾ Kjøttproduksjon: 180 kg okse, 70 kg kvige, 80 kg ku = 330 kg. Produsert kjøttmengde avhenger av drektighetsprosent, omfang av dyretap og slaktevekta. Slaktevekta avhenger bl.a. av alder ved slakting, kjønn, fôrstyrke og rase.

⁴⁾ Produksjonstilskudd for husdyrproduksjon, areal- og kulturlandskapstilskudd og distriktstilskudd på kjøtt kommer i tillegg.

Revidert 2024

Sauehold**Dekningsbidrag og arealkrav per vinterfôra sau (v.f.s.) ved varierende avdrått og fôrforbruk ¹⁾**

Fôrslag	Fôrkostnad, kr/FEm	Fôrplan	Fôrplan	Fôrplan	Fôrplan	Egne tall FEm
		1	2	3	4	
		FEm	FEm	FEm	FEm	FEm
Høstet grasvekster ²⁾	2,43	160	180	200	220	
Innmarksbeite	1,61	80	85	90	100	
Formel Sau (bulk)	5,26	40	50	60	70	
Sum FEm ekskl. utmarksb.		280	315	350	390	
Fôrkostnader	kr	728	837	946	1 063	
Andre variable kostnader ³⁾	kr	320	320	320	320	
Sum variable kostnader	kr	1 048	1 157	1 266	1 383	
Kjøtt, kg per v.f.s. ⁴⁾	Saueskjøtt, kg per v.f.s.	Prod.inntekt, kr per v.f.s. ⁵⁾	Dekningsbidrag, kr per vinterfôra sau ⁶⁾			
24	6	1 300	252	143	34	-84
28	7	1 516	469	359	250	133
32	8	1 733	685	576	467	350
Nettoavling, FEm per dekar			300	300	300	300
Arealbehov, dekar per v.f.s.			0,8	0,9	1,0	1,1
Kjøtt per v.f.s., kg ⁴⁾			Dekningsbidrag, kr per daa grasvekster ⁶⁾			
24			315	162	35	-78
28			586	407	259	125
32			856	652	483	328

¹⁾ Fôrmengde og fôrsammensetning varierer med bl.a. levendevekt, ytelse og innefôringstid. Her er vist noen eksempler.

²⁾ Inkluderer raps o.l. som er beitet eller gitt som tilskuddsfôr.

³⁾ Værhold, veterinær og medisin, beiteleie m/frakt. Inkluderer kr 24 til fôrpreparater.

⁴⁾ Driftsgranskingene for de siste regnskapsårene viser en avdrått på 29-30 kg kjøtt per v.f.s. som gjennomsnitt for hele gruppen av deltakerbruk med driftsformen sau.

⁵⁾ Kjøttpris uten distriktstilskudd og grunntilskudd er kr 21,00 per kg sauekjøtt og kr 55,00 per kg lammekjøtt. Sauekjøttandelen for ytelsesnivåene er henholdsvis 6, 7 og 8 kg. Det er regnet med 0,22 kg ull per kg produsert. kjøtt og en ullpris på kr 34,80 per kg. Andre priser kan gi store utslag.

⁶⁾ Produksjonstilskudd for husdyrproduksjon, tilskudd for lammeslakt, areal- og kulturlandskapstilskudd, grunntilskudd kjøtt og distriktstilskudd på kjøtt kommer i tillegg.

Gris

Smågrisproduksjon

Dekningsbidrag per årspurke

PRODUKSJONSINNTEKTER

Produkt	Produksjon	Pris, kr/enhet	Inntekt v/29,3 smågris		
			1239	1289	1339
Smågrispris			1239	1289	1339
Smågris	29,3		36 325	37 791	39 257
Rekr. (slaktegris)	6	34,24	221	221	221
Sl.gris (rekr.p. 95 kg)	8	33,66	257	257	257
Purkeslakt	111	16,37	1 821	1 821	1 821
SUM ²⁾			38 623	40 089	41 555

- VARIABLE KOSTNADER ¹⁾

Produkt	Føreheter v/29,3 smågris	Pris, kr/enhet	Kostnad v/antall smågris		
			26,3	29,3	32,3
Før, rekr.purker	412	4,68	1 930	1 930	1 930
Purkefør, drektige	885	4,66	4 066	4 129	4 192
Purkefør, diende	574	4,95	2 604	2 843	3 083
Smågrisfør	1140	5,83	5 959	6 638	7 318
Grovfør			456	456	456
Tilskuddsfør			275	275	275
Mellomsum før	3011		15 290	16 271	17 253
Hybrid småpurke (80 % rekruttering, 20 % ekstra dyr)			3 018	3 018	3 018
Bedekning			1 050	1 050	1 050
Forsikring			933	933	933
Vet. medisin			1 189	1 189	1 189
Strø, vann + div.			1 204	1 204	1 204
Sum variable kostnader			22 683	23 665	24 647

= DEKNINGSBIDRAG ²⁾

Dekningsbidrag per purke	Smågrispris			
	1239	1289	1339	
Antall avvente smågris	26,3	12 220	13 540	14 850
	29,3	14 960	16 420	17 890
	32,3	17 690	19 310	20 930

¹⁾ Det er ikke regnet rente på variable kostnader i kalkylen.

²⁾ Produksjonstilskudd til husdyrproduksjon og distriktstilskudd på kjøtt kommer i tillegg.

Revidert 2024

Slaktesvinproduksjon*Dekningsbidrag per slaktesvin***PRODUKSJONSINNTEKTER**

Produkt	Produksjon	Inntekt		
Pris, kr/kg kjøtt ¹⁾		34,27	35,27	36,27
Slaktegris, slaktevekt	80,6	2760	2841	2922

- VARIABLE KOSTNADER ²⁾

Produkt	Føreheter	Kr per FE	Kostnad		
Smågrispris, kr per stk. ³⁾			1145	1220	1295
Svinefôr ⁴⁾	232	4,68	1084	1084	1084
Dødlighet og forsikring			62	62	62
Vet. medisin, strø, vann m.m			58	58	58
Sum variable kostnader			2349	2424	2499

= DEKNINGSBIDRAG per slaktegris ⁵⁾

Pris, kr/kg kjøtt ¹⁾		34,27	35,27	36,27
Pris, kr per smågris ³⁾	1145	410	490	570
	1220	340	420	500
	1295	260	340	420

¹⁾ Distriktstilskudd på kjøtt kommer i tillegg.²⁾ Det er ikke regnet rente på variable kostnader i kalkylen.³⁾ Smågrisprisen er regnet ut som noteringspris + kr 97,00 i netto vekttillegg + kr 45,00 i puljetillegg + kr 28,00 i omsetningskostnader.⁴⁾ Framføring fra 31,8 kg til 80,6 kg slaktevekt.⁵⁾ Produksjonstilskudd til husdyrproduksjon og distriktstilskudd på kjøtt kommer i tillegg.

Kilde: Norsvin, «Prognose 2. halvår 2024 - per september»

HANDBOK FOR DRIFTSPLANLEGGING

PLANLEGGING – Veiledning med eksempler

Revidert 2024

Kombinert smågris- og slaktesvinproduksjon*Dekningsbidrag per årspurke. All smågrisen føres fram til slakt***PRODUKSJONSINTEKTER, variabel = kjøttpris, kr/kg ¹⁾**

Produkt	Kg	Pris kr/enhet	Inntekt		
			35,30	36,30	37,30
Slaktegris ²⁾	2 330		82 249	84 579	86 910
Sl.gris (rekr.p. 95 kg)	8	35,51	263	271	278
Purkeslakt	111	17,09	1 789	1 900	2 012
SUM	2 449		84 301	86 750	89 199

PRODUKSJONSINTEKTER, variabel = antall smågris ved 36,30 kr/kg

Produkt	Antall salgbare smågris:	Kg	Pris kr/enhet	Inntekt		
				26,3	29,3	32,3
Antall kg slaktegris			2 092	2 330	2 569	
Slaktegris			75 925	84 579	93 234	
Sl.gris (rekr.p. 95 kg)			243	271	298	
Purkeslakt	111	17,09	1 900	1 900	1 900	
SUM			78 068	86 750	95 433	

- VARIABLE KOSTNADER ³⁾

Produkt	Føreheter	Pris kr/enhet	Kostnad ved 26,3 smågris	Kostnad ved 29,3 smågris	Kostnad ved 32,3 smågris
Antall salgbare smågris			26,3	29,3	32,3
Før, rekr.purker	412	4,68	1 930	1 930	1 930
Purkefør, drektige	885	4,66	4 066	4 129	4 192
Purkefør, diende	574	4,95	2 604	2 843	3 083
Smågrislefør	1140	5,83	5 959	6 638	7 318
Svinefør slaktegris ⁴⁾	6633	4,68	27 882	31 060	34 238
Grovfør			456	456	456
Tilskuddsfør			275	275	275
Førkostnader	9 644		43 171	47 331	51 491
Hybrid småpurke (80 % rekruttering, 20 % ekstra dyr)			3 018	3 018	3 018
Bedekning			1 161	1 161	1 161
Forsikring			1 801	1 801	1 801
Vet. medisin			1 360	1 360	1 360
Strø, vann+ div.			2 522	2 522	2 522
Sum variable kostnader			53 033	57 193	61 353

= DEKNINGSBIDRAG ⁵⁾

Dekningsbidrag, kroner per årspurke					
Kjøttpris slaktegris, kr/kg		35,30	36,30	37,30	
Antall salgbare smågris	26,3	22 850	25 060	27 270	
	29,3	27 110	29 560	32 010	
	32,3	31 360	34 050	36 740	

¹⁾ Distriktstilskudd på kjøtt kommer i tillegg.²⁾ Det er forutsatt 80,6 kg slaktevekt på slaktegrisen.³⁾ Det er ikke regnet rente på variable kostnader i kalkylen.⁴⁾ Det er regnet et fôrforbruk på 2,63 FEg per kg tilvekst (levendevekt).⁵⁾ Produksjonstilskudd til husdyrproduksjon og distriktstilskudd på kjøtt kommer i tillegg.

Kilde: Norsvin, «Prognose 2. halvår 2024 - per september»

Revidert 2024

Egg og fjørfe

Eggproduksjon

Dekningsbidrag per innsatt høne ¹⁾ per omløp ²⁾ og per år

Egg per omløp	kg	22,0	23,0	24,0	Egne
Fôrforbruk i verpeperioden	kg	45,0	47,0	49,0	tall
Verpefôr ³⁾	kr	251	262	273	
Verdi av unghøne ⁴⁾	kr	64	64	64	
Avliving, utrangeringstillegg	kr	2	2	2	
Diverse ⁵⁾	kr	24	24	24	
Sum variable kostnader	kr	341	352	363	
Eggpris, kr/kg ⁶⁾	Produksjons- periode	Dekningsbidrag, kr per innsatt høne ⁷⁾			
18,14	Omløp	58	65	72	
	År	46	52	57	
21,10	Omløp	124	134	143	
	År	97	105	113	
24,06	Omløp	189	202	215	
	År	149	159	169	

¹⁾ 16 ukers alder ved innsetting.

²⁾ Verpeperiode 58 uker, oppdrett 4 uker, opphold 4 uker, til sammen 66 uker.

³⁾ Verpefôr kr 5,57 per kg. Pris fra Felleskjøpet per september 2024 med tillegg for frakt.

⁴⁾ Innkjøp av 16 uker gamle kyllinger, pris kr 64,00 per stykk.

⁵⁾ Omfatter strøm, medisin, veterinær, vask, desinfeksjon, fjørfeforsikring, skadedyrkontroll og strø.

⁶⁾ Lavest eggpris for miljøinnredning, høyest eggpris for frittgående aviar.

⁷⁾ Verdien av utrangert høne er satt til null. Produksjonstilskudd til husdyrproduksjon og distrikts-tilskudd på egg kommer i tillegg.

Kilde: Nortura

Slaktekyllinger

Dekningsbidrag per 1000 innsatte kyllinger per omløp ¹⁾

Spesifikasjoner	Pris per kg/stk,	Beløp,	Egne
	kr	kr	tall
Godkjente slakt, 945 kyllinger à 1,45 kg kjøtt	27,31	37 452	
Maskinskadde slakt, 13 kyllinger à 1,45 kg kjøtt	27,31	515	
Trekk for 18 kasserte dyr	-4	-72	
Sum produksjonsinntekter per 1000 innsatte kyllinger ²⁾		37 900	
Livdyr, 1000 kyllinger à kr 8,49 ³⁾		8 490	
Fôrkostnader: 976 slakt à 1,45 kg kjøtt à 2,232 kg kraftfôr à kr 5,91		18 660	
Diverse variable kostnader per innsatt kylling, 1000 innsatte kyllinger à kr 5,51 ⁴⁾		5 510	
Sum variable kostnader per 1000 innsatte kyllinger ²⁾		32 660	
Dekningsbidrag per 1000 innsatte kyllinger ⁵⁾		5 240	

¹⁾ De 1000 innsatte kyllingene fordeler seg slik: 24 dør under oppdrett, 13 kassert maskinskadde ved slakting, 18 kassasjon av slakt, 945 godkjente slakt. Gjennomsnittlig slaktevekt 1,45 kg.

²⁾ Plukkekostnad er inkludert i avregningspris (produksjonsinntekter).

³⁾ Prisen per fakturert innsatt kylling er kr 8,49 (inkl. rabatter).

⁴⁾ Omfatter strøm, medisin, veterinær, vaskemidler, desinfeksjon, forsikring, strø m.m.

⁵⁾ Maksimalt 8 innsett per år.

Kilde: Nortura

Revidert 2024

Kalkun

Dekningsbidrag per innsatt kalkun

Spesifikasjoner	Beløp kr	Egne tall
Sum produksjonsinntekter (inkl. tillegg og trekk)	329	
Kjøp av livdyr (inkl. rabatter)	40	
Fôrkostnader	169	
Plukkekostnad	7	
Diverse variable kostnader (elektrisk kraft til lys, ventilasjon og oppvarming, strø, forsikring av dyr, medisiner, vaskemidler m.m.)	55	
Sum variable kostnader	271	
Dekningsbidrag per innsatt kalkun	57	

Det er lagt til grunn følgende forutsetninger:

Slaktevekt høner, ca. 12 uker: 5,75 kg

Slaktevekt haner, ca. 18 uker: 13,75 kg

Fôrforbruk: 3,22 kg kraftfôr per kg kjøtt.

Fôrpris: 5,81 kr per kg kraftfôr.

Dødelighet: 6,97 %

Andel kasserte slakt, høner: 1,5 %

Andel kasserte slakt, haner: 3,0 %

Andel kasserte slakt maskinskadde, høner: 0,9 %

Andel kasserte slakt maskinskadde, haner: 0,7 %

Kalkylen er laget for et hus på 2 590 m², maksimalt 2,36 innsett per år med 4,80 innsatte kalkuner per kvadratmeter og 29 339 innsatte kalkuner per år.

Kilde: Nortura

Honningproduksjon

Dekningsbidrag per overvintra bifolk ved forskjellig honningpris og utbytte

Utbytte i kg	Pris per kg (levering i spann)						
	72	77	82	87	92	97	102
20	91	191	291	391	491	591	691
25	451	576	701	826	951	1 076	1 201
30	811	961	1 111	1 261	1 411	1 561	1 711
35	1 171	1 346	1 521	1 696	1 871	2 046	2 221
40	1 531	1 731	1 931	2 131	2 331	2 531	2 731
45	1 891	2 116	2 341	2 566	2 791	3 016	3 241
50	2 251	2 501	2 751	3 001	3 251	3 501	3 751

De variable kostnadene per overvintra bifolk varierer noe etter fôrforbruk, innkjøp av dronninger, utgifter til vandring, osv. Tallene nedenfor må derfor betraktes som veiledende.

Variable kostnader per overvintra bifolk:

Sukker 18 kg à kr 17,48	kr	315
Annet fôr	"	57
Kjøp av 0,5 dronning à kr 900,00	"	450
Byggevoks (med innbytte av blokkvoks)	"	136
Diverse, inkl. medisin	"	91
Bensin	"	150
Strøm	"	150
Sum variable kostnader	Kr	1 349

Eksempel på utredning av dekningsbidrag per overvintra bifolk.

Utbytte 40 kg per bifolk, honningpris kr 85 per kg:

Produksjonsinntekt	kr	3 400
Variable kostnader	<	1 349
Dekningsbidrag	kr	2 051

Revidert 2024

Honningproduksjon (fortsetter)

Priser på materiell:

Bifolk på ramme	kr	3 300
Komplett kube	"	2 300
Honningslynge med motor (4–6 rammer)	"	27 700
Honningløsner	"	47 500
Vokssmelter	"	14 000
Div.utstyr,drakt, redskap	"	3 100

NB! De oppgitte prisene er uten MVA.

Sukkeravgiften refunderes til birøktere som har 6 kuber eller mer. Det gis tilskudd for maksimalt 25 kg sukker per kube per år for bikuber på Vestlandet, Rogaland og Agderfylkene, Nordland, Troms og Finnmark. For bikuber i landets øvrige fylker er tilskuddet begrenset til 20 kg per kube per år. Etter avgiftssatsen i 2024 blir tilskuddet kr 9,18 per kg.

For å kunne få produksjonstilskudd til husdyr, må birøkteren ha et driftsomfang på minst 25 kuber. Kravet gjelder ikke jordbruksforetak som mottar produksjons-tilskudd på annet grunnlag. Tilskuddet er på kr 1 059 per kube (2024). Tilskudd er ikke med i dekningsbidragskalkylen over.

Mer informasjon om tilskudd til birøkt finnes på lenken: <https://norbi.no/?s=tilskudd>

Kilde: norbi.no/

Planteproduksjoner

Korn

Variable kostnader, kr per dekar, ved avlingsnivå 450 kg per dekar

Kostnadsart	Mengde per daa	Pris, kr	Kostnad, kr per daa	Egne tall ¹⁾
Såkorn (bygg), kg	21,5	7,97	171	
Fullgjødsel 22-3-10, kg ²⁾	50	5,90	293	
Kalk ferdig spredd, kg	70	0,86	60	
Sprøytemidler			98	
Frakt av korn	450	0,18	82	
Sum variable kostnader ³⁾			705	

Dekningsbidrag per dekar ved varierende avling og kornpris ⁴⁾

Kornpris, ⁴⁾ kr per kg	Dekningsbidrag, kr per daa ⁵⁾								Egne tall
	Avling, kg per daa ⁶⁾								
	350	400	450	500	550	600	650	700	
3,50	580	730	870	1 010	1 160	1 300	1 450	1 590	
3,60	620	770	910	1 060	1 210	1 360	1 510	1 660	
3,70	650	810	960	1 110	1 270	1 420	1 580	1 730	
3,80	690	850	1 000	1 160	1 320	1 480	1 640	1 800	
3,90	720	890	1 050	1 210	1 380	1 540	1 710	1 870	
4,00	760	930	1 090	1 260	1 430	1 600	1 770	1 940	
4,10	790	970	1 140	1 310	1 490	1 660	1 840	2 010	
4,20	830	1 010	1 180	1 360	1 540	1 720	1 900	2 080	
4,30	860	1 050	1 230	1 410	1 600	1 780	1 970	2 150	
4,40	900	1 090	1 270	1 460	1 650	1 840	2 030	2 220	

¹⁾ Ved å benytte den ledige kolonnen for egne tall kan kalkyletallene korrigeres til å gjelde den aktuelle kornart og produksjons- og prisforholdene på vedkommende bruk.

²⁾ Gjødsel i storekk. Gjødselforbruket vil variere med jordas næringsinnhold og forventet avlingsnivå.

³⁾ Ved leie av skurtresker kan leien inkluderes i variable kostnader. Tørkekostnader på egen tørke vil en som oftest betrakte som fast kostnad.

⁴⁾ Kornprisen avhenger særlig av kornart, tørrstoffprosent, leveringstidspunkt og kvalitet.

⁵⁾ Areal- og kulturlandskapstilskudd kommer i tillegg.

⁶⁾ Netto salgsavling (bruttoavling minus svinn).

Revidert 2024

Mathvete

Variable kostnader, kr per dekar, ved avlingsnivå 550 kg per dekar

Kostnadsart	Mengde per daa	Pris, kr	Kostnad, kr per daa	Egne tall
Såkorn, Mirakel, kg	23	9,11	209	
Fullgjødsel 22-3-10, kg	45	5,90	266	
OPTI-NS 27-0-0 (4S), kg	16	4,53	72	
Kalk, ferdig spredd, kg	70	0,86	60	
Soppmiddel, Aviator Xpro	0,08	1 070	86	
Ugras, Express Gold + Biowet hvert 2. år			5	
Ugras, Ariane S hvert 2. år	0,238	180	21	
Vekstregulering, CCC Nufarm	0,05	199	10	
Ugras, kveke, Gallup Super hvert 3. år	0,35	95	11	
Frakt av korn	550	0,18	101	
Sum variable kostnader			842	

Dekningsbidrag per dekar ved varierende avling og kornpris

Kornpris, kr per kg	Dekningsbidrag, kr per daa ¹⁾					Egne tall
	Avling, kg per daa					
	450	500	550	600	650	
4,60	1 280	1 490	1 690	1 890	2 090	
4,80	1 370	1 590	1 800	2 010	2 220	
5,00	1 460	1 690	1 910	2 130	2 350	
5,20	1 550	1 790	2 020	2 250	2 480	

¹⁾ Areal- og kulturlandskapstilskudd kommer i tillegg.

Erter

Variable kostnader, kr per dekar, ved avlingsnivå 400 kg per dekar

Kostnadsart	Mengde per daa	Pris, kr	Kostnad, kr per daa	Egne tall
Såfrø, Ingrid, kg	25	11,06	277	
Opti-PK-0-11-21 ¹⁾	0	7,53	0	
Kalk ferdig spredd, kg	70	0,80	56	
Soppmiddel, Amistar	0,075	722	54	
Insektmiddel, Mavrik	0,02	1050	21	
Ugras, kveke, Gallup Super hvert 3. år	0,35	134	16	
Leid frakt	400	0,18	71	
Sum variable kostnader			502	

Dekningsbidrag per dekar ved varierende avling og pris

Ertepris, kr per kg	Dekningsbidrag, kr per daa ²⁾					Egne tall
	Avling, kg per daa					
	300	350	400	450	500	
5,20	1 080	1 330	1 580	1 830	2 080	
5,50	1 170	1 430	1 700	1 960	2 230	
5,80	1 260	1 540	1 820	2 100	2 380	

¹⁾ Gjødsling kan sløyfes på jord i god hevd. Ved jordanalyser i klasse 1 og 2 anbefales gjødsling med 20-25 kg Opti-PK per daa.

²⁾ Areal- og kulturlandskapstilskudd kommer i tillegg.

Revidert 2024

Oljevekster

Variable kostnader, kr per dekar, ved avlingsnivå 200 kg per dekar

Kostnadsart	Mengde per daa	Pris, kr	Kostnad, kr per daa	Egne tall
Såfrø, kg	0,80	193	154	
Fullgjødsel 22-3-10, kg ¹⁾	56	5,90	330	
Kalk ferdig spredd, kg	70	0,86	60	
Soppmiddel, Proline	0,065	1 060	69	
Insektmiddel, Evure Neo/Mavrik	0,02	1 028	21	
Ugras, kveke, Gallup Super hvert 3. år	0,35	95	11	
Leid frakt	200	0,18	37	
Sum variable kostnader			682	

Dekningsbidrag per dekar ved varierende avling og pris

Frøpris, kr per kg	Dekningsbidrag, kr per daa ²⁾					Egne tall
	Avling, kg per daa					
	150	200	250	300	350	
7,20	450	760	1 070	1 380	1 690	
7,70	520	860	1 190	1 530	1 860	
8,20	600	960	1 320	1 680	2 040	

¹⁾ Gjødelse i storekk.

²⁾ Areal- og kulturlandskapstilskudd kommer i tillegg.

Timoteifrø
Variable kostnader, kr per dekar, ved avlingsnivå 65 kg per dekar

Kostnadsart	Mengde per daa	Pris, kr	Kostnad, kr per daa	Egne tall
Såfrø, 1,2 kg hvert 3. år	0,4	63,40	25	
Fullgjødsel 22-3-10, kg	32	5,90	189	
Kalksalpeter, kg	20	3,21	64	
Kalk ferdig spredd, kg	70	0,86	60	
Ugras, Starane XL	0,135	269	18	
Vekstavslutning, tidlig, CCC 750	0,2	199	40	
Vekstavslutning, sen, Moddus M	0,06	475	29	
Ugras, kveke, Gallup Super hvert 3. år	0,35	95	11	
Leid frakt	65	0,22	14	
Sum variable kostnader			450	

Dekningsbidrag per dekar ved varierende avling og frøpris

Frøpris kr per kg 1)	Dekningsbidrag, kr per daa 2)					Egne tall
	Avling, kg per daa					
	60	65	70	75	80	
30,00	1 350	1 500	1 650	1 800	1 950	
32,50	1 500	1 660	1 820	1 980	2 150	
35,00	1 650	1 820	2 000	2 170	2 350	
37,50	1 800	1 990	2 170	2 360	2 550	

¹⁾ Nettopris uten trekk for rensing.

²⁾ Areal- og kulturlandskapstilskudd og tilskudd til frøavl kommer i tillegg.

HANDBOK FOR DRIFTSPLANLEGGING

PLANLEGGING – Veiledning med eksempler

Revidert 2024

Potetdyrking

Variable kostnader, kr per dekar, ved bruttoavlingsnivå 2 500 kg per dekar

Kostnadsart	Mengde per daa	Pris, kr	Kostnad, kr per daa	Egne tall
Settepoteter, 300 kg/3. år, kontrollvare, kg ¹⁾	100	11,30	1130	
Fullgjødsel 12-4-18, klorfattig, kg ²⁾	85	8,02	682	
Ugrassprøyting. Fenix før potetene spirer	0,125	465	58	
Soppsprøyting. Mot tørråte. Revus 4 ganger	0,24	681	163	
Frakt salgsavling, matpotet ³⁾	1550	0,31	481	
Sum variable kostnader ⁴⁾			2 514	

Bruttoavling og salgsavling, kg per dekar

	2 000	2 250	2 500	2 750	3 000
Bruttoavling	2 000	2 250	2 500	2 750	3 000
Svinn matpoteter, 20 %	400	450	500	550	600
Svinn fabrikkpoteter, 2 %	40	45	50	55	60
Egne settepoteter, matpotet	200	200	200	200	200
Egne settepoteter, fabrikkpotet	240	240	240	240	240
Små og skadde matpoteter, 10 %	200	230	250	280	300
Salgsavling, mat ⁵⁾	1 200	1 370	1 550	1 720	1 900
Salgsavling, fabrikk ⁵⁾	1 720	1 965	2 210	2 455	2 700

Dekningsbidrag per dekar ved varierende avling og potetpris

Potet- anvendelse	Potetpris kr/kg ⁶⁾	Dekningsbidrag, kr per daa					Egne Tall
		Bruttoavling, kg					
		2 000	2 250	2 500	2 750	3 000	
Mat	6,25	5 160	6 140	7 170	8 150	9 180	
	6,50	5 460	6 480	7 560	8 580	9 660	
	6,75	5 760	6 820	7 950	9 010	10 130	
	7,00	6 060	7 170	8 340	9 440	10 610	
	7,25	6 360	7 510	8 720	9 870	11 080	
	7,50	6 660	7 850	9 110	10 300	11 560	
	7,75	6 960	8 190	9 500	10 730	12 030	
Fabrikk	4,20	5 260	6 250	7 250	8 240	9 240	
	4,40	5 600	6 650	7 690	8 730	9 780	
	4,60	5 950	7 040	8 130	9 230	10 320	
	4,80	6 290	7 430	8 570	9 720	10 860	

¹⁾ Gjelder matpotet. Prisen varierer, tidligsorter er vesentlig dyrere. Pris for kjøp av settepoteter fabrikk er satt til kr 11,30 per kg og mengde til 60 kg per dekar per år (300 kg hvert 5. år).

²⁾ Gjødsel i storsekk, 12-4-18 mikro.

³⁾ Gjelder kun matpoteter. Frakt for fabrikkpoteter blir dekket.

⁴⁾ Gjelder for bruttoavling 2 500 kg/daa (netto salgsavling 1550 kg/daa) matpoteter med egen lagring, sortering og sekking.

⁵⁾ Bruttoavling minus svinn, egne settepoteter og (for matpotet) små og skadde poteter.

⁶⁾ Prisen en oppnår varierer mye med leveringstidspunkt.

Verdien av små og skadde poteter samt areal- og kulturlandskapstilskudd kommer i tillegg.

Dekningsbidragskalkyler for hagebruk

Grønnsaker på friland

Vinterkål

Variable kostnader per dekar

	Mengde	Pris, kr	Sum, kr	Egne tall
Planter	Bartolo pres (65 x 45 cm)	4 500	0,98	4 188
Gjødsel:	12-4-18 mikro	130	8,02	1 043
	Brent kalk	200	4,57	914
Plantevern:	Pyridat (Lentagran)	0,08	1 054	84
	Sluxx HP	2,8	90	252
	Boscalid (Signum)	0,2	1 258	252
	Pyretroid (Karate 5 CS)	0,015	1 787	27
	Spinosad (Conserve)	0,2	3 958	792
Emballasje		4000	0,84	3 344
Frakt		4000	0,41	1 622
Pussing, vasking, pakking		4000	0,90	3 591
Diverse				640

Variable kostnader i alt 16 748

*Husdyrgjødsel: Inntil 4 tonn husdyrgjødsel per dekar vil redusere behovet for fullgjødsel

Dekningsbidrag per dekar

Solgt avling i kg	Pris, kr per kg				
	8,00	9,00	10,00	11,00	12,00
3 000	9 392	12 392	15 392	18 392	21 392
3 500	12 322	15 822	19 322	22 822	26 322
4 000	15 252	19 252	23 252	27 252	31 252
4 500	18 183	22 683	27 183	31 683	36 183
5 000	21 113	26 113	31 113	36 113	41 113

Jordbruksavtalens målpris for vinterkål i perioden 3., 4., 1. og 2. kvartal 2024/2025, er mellom kr 7,48 og 17,87. For kål levert i juni er målprisen høyest.

HANDBOK FOR DRIFTSPLANLEGGING
PLANLEGGING – Veiledning med eksempler

Revidert 2024

Sein gulrot*Variable kostnader per dekar*

		Mengde	Pris, kr	Sum, kr	Egne tall
Såvarer	Romance, beiset	1,2	1 662	1 994	
Gjødsel	Fullgjødsel 12-4-18 mikro	50	8,02	401	
	Kalksteinmel	75	2,64	198	
	Patentkali/Kalimagnesia 24K 6Mg	20	8,24	165	
	Bor-kalksalpeter	35	4,21	147	
Plantevern	Aklonifen (Fenix)	0,16	467	75	
	Clomazon (Centium)	0,08	3 093	247	
	Cyprodinil (Switch)	0,2	2 752	480	
	Pyraklostrobin, Boscalid (Signum)	0,2	1 258	252	
	Select + Renol (1+1 l)	0,05	1 332	67	
	Lambda-cyhalotrin (Karate 5 CS)	0,0135	1 787	24	
Nett	12 x 100 m	1	291		
	Kasser til lager	4000	0,07	289	
Emballasje		4000	1,32	5 284	
	Pussing, vasking, pakking	4000	2,71	10 857	
Frakt		4000	0,44	1 747	
Diverse				395	
Sum variable kostnader				22 622	

Dekningsbidrag per dekar

Solgt avling i kg	Pris, kr per pose					
	10,5	11	11,5	12	12,5	13
2 500	10 374	11 624	12 874	14 124	15 374	16 624
3 250	14 841	16 466	18 091	19 716	21 341	22 966
4 000	19 308	21 308	23 308	25 308	27 308	29 308
4 750	23 774	26 149	28 524	30 899	33 274	35 649
5 500	28 241	30 991	33 741	36 491	39 241	41 991

Jordbruksavtalens målpriser for gulrot i 2024/2025 varierer mellom kr 11,81 kr/kg og 17,06 kr/kg.

HANDBOK FOR DRIFTSPLANLEGGING

PLANLEGGING – Veiledning med eksempler

Revidert 2024

Kepaløk*Variable kostnader per dekar*

		Mengde	Pris, kr	Sum, kr	Egne tall
Stikkløk	Nr.3 15-21 (1000 kg), Brett	120	21,67	2 601	
Gjødsel	Fullgjødsel 12-4-18 mikro	70	8,02	561	
	PK 0-11-21	20	8,03	161	
	Kalksalpeter	40	4,21	168	
	Kalksteinmel	75	2,64	198	
Plantevern	Pyridat (Lentagran)	0,35	1 054	369	
	Aklonifen (Fenix)	0,24	465	112	
	Boscalid (Signum)	0,20	1 258	252	
	Pyretroid (Karate 5 CS)	0,03	1 787	54	
	Sykloksydinim (Focus Ultra)	0,50	286	143	
	Cyprodinil (Switch)	0,30	2 752	826	
	Select+Renol (1+1 l)	0,05	1 332	67	
	Bentazon (Basagran SG)	0,02	1 438	29	
Kasser til lager		3500	0,07	253	
Pussing, vasking, pakking		3500	1,11	3 901	
Emballasje		3500	0,45	1 589	
Frakt		3500	0,41	1 420	
Diverse				288	
Sum variable kostnader				12 989	

Dekningsbidrag per dekar

Solgt avling i kg	Pris, kr per kg					
	8,50	9,00	10,00	11,00	12,00	13,00
2 500	10 307	11 557	14 057	16 557	19 057	21 557
3 000	13 534	15 034	18 034	21 034	24 034	27 034
3 500	16 761	18 511	22 011	25 511	29 011	32 511
4 000	19 987	21 987	25 987	29 987	33 987	37 987
4 500	23 214	25 464	29 964	34 464	38 964	43 464

Avlingsmengden varierer mye.

Jordbruksavtalens målpriser i 2024/2025 for kepaløk varierer fra 9,52 kr/kg til 11,37 kr/kg avhengig av når på sesongen.

HANDBOK FOR DRIFTSPLANLEGGING
PLANLEGGING – Veiledning med eksempler

Revidert 2024

Selleri (knoll)*Variable kostnader per dekar*

		Mengde	Pris, kr	Sum, kr	Egne tall
Planter	160 brett	4 000	1,11	4 458	
Gjødsel	Fullgjødsel 18-3-15	100	6,28	628	
	Bor-Kalksalpeter	40	4,21	168	
	Bortrac	0,2	80	16	
Plantevern	Centium 36 CS	0,013	3 093	39	
	Lambda-cyhalotrin (Karate 5 CS)	0,014	1 787	24	
Emballasje		1800	0,45	817	
Frakt		1800	0,41	730	
Diverse				196	
Sum variable kostnader				7 077	

Dekningsbidrag per dekar

Solgt avling stk.	Pris, kr per kg vasket vare				
	20,00	21,00	22,00	23,00	24,00
1 400	21 267	22 667	24 067	25 467	26 867
1 600	25 095	26 695	28 295	29 895	31 495
1 800	28 923	30 723	32 523	34 323	36 123
2 000	32 751	34 751	36 751	38 751	40 751
2 500	42 321	44 821	47 321	49 821	52 321

Jordbruksavtalens målpriser i 2024/2025 for selleri varierer fra 22,02 kr/kg til 26,67 kr/kg.

Blomkål

Variable kostnader per dekar

		Mengde	Pris, kr	Sum, kr	Egne tall
Planter	Planter	4750	0,94	4 461	
Gjødsel	Fullgjødsel 12-4-18 mikro	110	8,02	882	
	Bor-kalksalpeter	90	4,21	379	
	Brent kalk	200	4,57	914	
	Mantrac	0,2	100	20	
	Zintrac	0,2	157	31	
Plantevern:	Pyridat (Lentagran)	0,10	1054	100	
	Sluxx HP	1,50	90	135	
	Boscalid (Signum)	0,20	1 258	252	
	Pyretroid (Karate 5 CS)	0,014	1 787	24	
	Conserve(off-label)	0,10	3 958	376	
Lagerkasser		2 900	0,07	209	
Emballasje		2 900	0,86	2 484	
Frakt		2 900	0,41	1 176	
Diverse				196	
Sum variable kostnader				11 640	

Dekningsbidrag per dekar

Solgt avling stk	Pris, kr per stk					
	10,50	11,50	12,50	13,50	14,50	15,50
2 000	10 561	12 561	14 561	16 561	18 561	20 561
2 300	13 311	15 611	17 911	20 211	22 511	24 811
2 600	16 060	18 660	21 260	23 860	26 460	29 060
2 900	18 810	21 710	24 610	27 510	30 410	33 310
3 200	21 560	24 760	27 960	31 160	34 360	37 560
3 500	24 309	27 809	31 309	34 809	38 309	41 809

Seinere kulturer gir større avling.

Jordbruksavtalens målpriser i 2024/2025 for blomkål varierer mye, nesten fra uke til uke, fordi sesongen er så kort.

Målprisen spenner fra kr 11,75 til 18,11, og tidlig blomkål gir høy pris.

HANDBOK FOR DRIFTSPLANLEGGING
PLANLEGGING – Veiledning med eksempler

Revidert 2024

Brokkoli*Variable kostnader per dekar*

		Mengde	Pris, kr	Sum, kr	Egne tall
Planter	75x40cm eget oppal	3 600	0,93	3 344	
Gjødsel	Fullgjødsel 12-4-18	100	8,02	802	
	Bor-kalksalpeter	60	4,21	253	
	Brent kalk	200	4,57	914	
Plantevern	Centium 36 CS	0,013	3 093	39	
	Sluxx HP	0,50	90	45	
	Pyretroid (Karate 5 CS)	0,01	1 787	24	
	Conserve (off-label)	0,24	3 958	950	
Kasser til lager		2 200	0,08	182	
Emballasje		2 200	0,86	1 884	
Pussing, vasking, pakking		2 200	1,11	2 452	
Frakt		2 200	0,41	892	
Diverse				196	
Sum variable kostnader				11 976	

Dekningsbidrag per dekar

Solgt avling stk.	Pris, kr per kg				
	14,00	15,00	16,00	17,00	18,00
1 800	14 207	16 007	17 807	19 607	21 407
2 000	16 515	18 515	20 515	22 515	24 515
2 200	18 824	21 024	23 224	25 424	27 624
2 400	21 132	23 532	25 932	28 332	30 732
2 600	23 440	26 040	28 640	31 240	33 840

Bær

Jordbær på svart plast

Anleggskostnader per dekar

		Mengde	Pris kr	Sum kr	Egne tall
Planter	2 rader på plastdrill	4 200	7,00	29 400	
Gjødsel	Fullgj. 12-4-18*)	30	8,02	241	
	Kalksalpeter	20	4,21	84	
Plantevern	Roundup	0,6	149	89	
	Betanal	0,3	350	105	
	Gallery	0,09	3 260	293	
Svart plast, 1,4*500		1	2 091	2 091	
Diverse				184	
Sum anleggskostnader (A)				32 487	

Variable kostnader i bæråra

		Mengde	Pris kr	Sum kr	
Gjødsel	Fullgj. 12-4-18	30	8,02	241	
	Kalksalpeter	20	4,21	84	
Plantevern ugras	Gallery	0,07	3 260	228	
	Betanal	0,3	350	105	
Plantevern sopp	Karate	0,03	1 787	54	
	Signum	0,2	1 258	252	
	Sluxx	0,5	90	45	
	Topas	0,06	2 520	151	
	Switch	0,1	2 752	275	
	Teldor	0,3	1 250	375	
	Serenade	0,6	233	140	
	Milbeknock	0,2	1 640	328	
	Aliette	0,8	660	528	
	Geoxe	0,05	3 660	183	
	Select+Renol	0,08	462,5	37	
Emballasje	Korger 0,5	2 400	0,68	1 630	
	Ifco	80	6,55	524	
Frakt		1 200	0,80	961	
Diverse				184	
Sum variable kostnader (V)				6 323	

HANDBOK FOR DRIFTSPLANLEGGING
PLANLEGGING – Veiledning med eksempler

Revidert 2024

Dekningsbidrag per dekar

Salsavling, kg	Pris, kr per kg				
	36,00	38,00	40,00	42,00	44,00
800	9 510	10 710	11 910	13 110	14 310
1 000	14 520	16 020	17 520	19 020	20 520
1 200	19 540	21 340	23 140	24 940	26 740
1 400	24 550	26 650	28 750	30 850	32 950

*Pris i storekk

Kilde: Norsk landbruksrådgiving Viken. Plantevern-katalogen 2024. Felleskjøpet Agri. Norgro.

Eksempel på utregning av dekningsbidrag:

Avling = 1200 kg/daa

Pris = 40,00 kr/kg

$$\frac{(I-V) \times B - A}{T} = \frac{(48\,200 - 6\,323) \times 3 - 32\,487}{4} = 23\,136 \text{ kr/daa.}$$

T = 4

I = avling x pris, B = antall bærear = 3 år, T = total varighet = 4 år

V=variable kostnader

A=Anleggskostnader

HANDBOK FOR DRIFTSPLANLEGGING

PLANLEGGING – Veiledning med eksempler

Revidert 2024

Bringebær til fabrikk**Anleggskostnader per dekar (2 år)**

		Mengde	Pris kr	Sum kr	Egne tall
Planter	(4m x 0.5 m) *	500	30,00	15 000	
Gjødsel	Fullgj. 12-4-18 **	65	8,02	521	
	Kalk	300	2,64	792	
	Solubor	2	77,34	155	
Plantevern	Roundup Flex	0,6	149	89	
	Gallery	0,06	3 260	196	
	Focus Ultra	0,35	285,80	100	
Oppstøtting	Stolper	75	35,20	2 640	
	Tverrtre i plast	75	6,55	491	
	Bayertråd, 11 kg	0,5	3 526	1 763	
Markdekke Mypex		3	884	2 653	
Vatningsanlegg				4 140	
Frakt/diverse				835	
Sum anleggskostnader (A)				29 376	

Variable kostnader i bæråra

		Mengde	Pris kr	Sum kr
Gjødsel	Ferritrac 4 behandl.	0,4	230	92
	Seniphos 3 behandl.	1	72	72
	Magtrac	0,3	70	21
	Bortrac	0,1	80	8
	Mantrac Pro	0,1	100	10
	Krista K	0,5	32,52	16
	Zintrac	0,08	157	13
	Actisil	0,1	823	82
	Kalksalpeter***	17,5	4,21	74
	Fullgj. 12-4-18 micro**	50	8,02	401
	Urea	0,5	6,51	3
Plantevern	Gallery	0,06	3 260	196
	Focus Ultra	0,35	285	100
	Karate	0,03	1 787	54
	Danitron	0,1	1 600	160
	Nordox	0,2	210	42
	Sluxx	0,5	89,95	45
	Signum	0,1	1 258	126
	Switch	0,15	2 752	413
	Teldor	0,15	1 250	188
	Thiovit Jet	0,4	109	44
	Aliette	0,65	660	429
Diverse				106
Sum variable kostnader (V)				2 693

Revidert 2024

Bringebær til fabrikk (fortsetter)

Dekningsbidrag per dekar

Salsavling, kg	Pris, kr per kg				
	38,00	40,00	42,00	44,00	46,00
1 000	26 970	28 640	30 310	31 970	33 640
1 250	34 890	36 970	39 060	41 140	43 220
1 500	42 810	45 310	47 810	50 310	52 810
1 750	50 720	53 640	56 560	59 470	62 390
2 000	58 640	61 970	65 310	68 640	71 970

Eksempel på utregning av dekningsbidrag der avling = 1500 kg/daa og pris = 42,00 kr/kg:

$$\frac{(I-V) \times B - A}{T} = \frac{(63\,000 - 2\,693) \times 10 - 29\,736}{12} = 47\,810 \text{ kr/daa}$$

I = avling x pris, A=Anleggskostnader, B=antall bærear = 10 år, T= total varighet = 12 år

Prisen for bringebær til konserverindustrien i 2024 var omtrent kr 39,88 per kg. Produsenten skal som regel dekke frakt og emballasje innenfor nevnte oppgjørpris.

Kilder: Norsk landbruksrådgiving vest. Plantevern-katalogen 2024. Felleskjøpet Agri. Norgro

*Sortsavgift kommer i tillegg

**Gjødselplan i bærebår er 20kg Fullgjødning 12-4-18 og 7 kg kalksalpeter per 100 meter rad. Ved radavstand på 4 meter, gir dette 250 meter rad per dekar.

***Pris per kg 600 kg storsekk

Bringebær til konsum

Anleggskostnader per dekar (2 år)

		Mengde	Pris kr	Sum kr	Egne tall
Planter	(4m x 0.5 m) *	500	30,00	15 000	
Gjødsel	Fullgj. 12-4-18 **	65	8,02	521	
	Kalk	300	2,64	792	
	Solubor	2	77,34	155	
Plantevern	Roundup Flex	0,6	149	89	
	Gallery	0,06	3 260	196	
	Focus Ultra	0,35	285,80	100	
Oppstøtting	Stolper	75	35,20	2 640	
	Tverrtre i plast	75	6,55	491	
	Bayertråd, 11 kg	0,5	3 526	1 763	
Markdekke Mypex		3	884	2 653	
Vatningsanlegg				4 140	
Frakt/diverse				835	
Sum anleggskostnader (A)				29 376	

HANDBOK FOR DRIFTSPLANLEGGING
PLANLEGGING – Veiledning med eksempler

Revidert 2024

Variable kostnader i bærårene

		Mengde	Pris kr	Sum kr
Gjødsel	Ferritrac 4 behandl.	0,4	230	92
	Seniphos 3 behanl.	1	72	72
	Magtrac	0,3	70	21
	Bortrac	0,1	80	8
	Mantrac Pro	0,1	100	10
	Krisra K	0,5	32,52	16
	Zintrac	0,08	157	13
	Actisil	0,1	823	82
	Kalksalpeter*	17,5	4,21	74
	Fullgj. 12-4-18 mikro*	50	8,02	401
	Urea	0,5	6,51	3
Plantevern	Gallery	0,06	3 260	196
	Focus Ultra	0,35	286	100
	Karate	0,03	1 787	54
	Danitron	0,1	1 600	160
	Nordox	0,2	210	42
	Slux	0,5	90	45
	Signum	0,1	1 258	126
	Switch	0,15	2 752	413
	Teldor	0,15	1 250	188
	Thiovit Jet	0,4	109	44
	Aliette	0,65	660	429
	Emballasje	Kurver og kass. 2 kr/kg	1 200	2,71
Frakt		1 200	0,80	963
Diverse				106
Sum variable kostnader (V)				6 906

Dekningsbidrag per dekar

Salsavling, kg	Pris, kr per kg				
	75,00	80,00	85,00	90,00	95,00
800	42 970	46 300	49 630	52 970	56 300
1 000	54 880	59 050	63 220	67 380	71 550
1 200	66 800	71 800	76 800	81 800	86 800
1 400	78 710	84 550	90 380	96 210	102 050

Eksempel på utregning av dekningsbidrag der avling = 1 200 kg/daa og pris = 85,00 kr/kg:

$$(I-V) \times B - A = (102\,000 - 6\,906) \times 10 - 25\,970 = 76\,800 \text{ kr/daa}$$

T   12

I=avling x pris, A=Anleggskostnader, B=antall bærår=10 år, T=total varighet=12 år

Bringe bær som blir levert til konsum har en høyere pris enn bær til fabrikk, men må påregne økte kostnader til manuell plukking og emballasje.

HANDBOK FOR DRIFTSPLANLEGGING

PLANLEGGING – Veiledning med eksempler

Revidert 2024

Kilder: Norsk landbruksrådgiving vest. Plantevern katalogen 2024. Felleskjøpet Agri. Norgro

*Sortsavgift kommer i tillegg

**Gjødselplan i bærebår er 20 kg Fullgjødsel 12-4-18 og 7 kg kalksalpeter per 100 meter rad. Ved radavstand på 4 meter, gir dette 250 meter rad per dekar.

***Pris per kg 600 kg storsekk

Revidert 2024

Blåbær

Kalkylen er basert på etableringskostnader på ett dekar, med totalt fem dekar felt. Planteavstanden er 1,5 m x 3,5 m på drill med Mypex. Det er installert dryppvanning, men ikke gjødselinjektor. Viltgjerde og fuglenot følger med. Forutsetninger: Omløp over 20 år, 190 planter per dekar, salgsavling fra år 3, gjennomsnittsavling 465 kg per dekar.

Arbeidsforbruk per dekar i dyringsperioden

	Antall år	Timer per år		Timer i alt
		Høsting	Annet arbeid	
Planteåret:				
Planting og plastlegging	1		12	12
Vanningsanlegg			1,5	1,5
Ymse	2		10	20
2. år	1		20	20
3. år	1	12,5	50	62,5
4. år	1	40	50	90
5. år	1	75	50	125
6. år	1	110	50	160
7. år	1	137,5	50	187,5
8.–20. år	13	150	50	2 600
Sum	20	2 325	953,5	3278,5

- Tid til adm. m.m. er ikke medregnet. Arbeidskostnaden (kr 222,0 per time) fram til feltet kommer i bæring (dvs. 3. år) er regnet som en del av kostnadene med å etablere feltet.
- Høstekapasitet: 4 kg per time.

Dekningsbidrag per dekar

Periode	Avling kg per dekar	Pris per kg	Inntekter		Variable kostnader		Deknings- bidrag per år, kr
			per år, kr	I alt, kr	per år, kr	I alt, kr	
Etableringskost	0	-	-		35 662	35 662	-35 662
Andre år	0	-	-		14 069	14 069	-14 069
Tredje år	50	110	5 500	5 500	1 812	1 812	3 188
4. år	160	110	17 600	16 000	2 368	2 368	13 632
5. år	300	110	33 000	33 000	3 127	3 127	26 873
6. år	440	110	48 400	44 000	3 885	3 885	40 115
7. år bæرنote	550	110	60 500	60 500	10 032	10 032	44 968
8. – 11. år	600	110	66 000	264 000	4 840	19 359	55 160
12. år bærnote/rammeverk	600	110	66 000	66 000	11 614	11 614	48 386
13. – 16. år	600	110	66 000	264 000	4 859	19 436	55 141
17. år, bærnote	600	110	66 000	66 000	10 427	10 427	49 573
18 – 20 år	600	110	66 000	198 000	4 859	14 577	55 141
Sum (20år)	9 300			1 017 000		146 368	783 632
Gjennomsnitt	465	110	50 850		7 318		39 182

Areal- og kulturlandskapstilskudd og distrikts- og kvalitetstilskudd kommer i tillegg. Prisen er satt til 110 kr/kg.

HANDBOK FOR DRIFTSPLANLEGGING

PLANLEGGING – Veiledning med eksempler

Revidert 2024

Søtkirsebær – tunelldekke¹

Forutsetninger: Omløp over 20 år, 167 trær per dekar, salgsavling fra år 2, gjennom-snitts-avling 800 kg per dekar, sortering og pakking på fruktlageret.

Arbeidsforbruk per dekar i dyrkingsperioden

	Antall år	Timer per år		Timer i alt
		Høsting	Annet arbeid	
Anleggsåret	1		81	81
2. år	1	17	31	48
3. – 4. år	2	68	31	198
5. – 12. år	8	136	31	1 334
13. – 15. år	3	119	31	449
16. – 17. år	2	101	31	265
18. – 20. år	3	68	31	297
Sum	20			2 671

Tid til adm. m.m. er ikke medregnet. Arbeidskostnaden (kr 233 per time) fram til feltet kommer i bæring (dvs. 2. år) er regnet som en del av etableringskostnadene. Høstekapasitet: 8 kg per time. På nye felt noe høyere høstekapasitet.

Dekningsbidrag per dekar

Periode	Avling per dekar, kg	Pris per kg, kr	Inntekter		Variable kostnader		Dekningsbidrag per år, kr
			Per år, kr	I alt, kr	Per år, Kr	I alt, kr	
Anleggsår	-	-	-	-	221 587	221 587	-221 587
2. år	136	56,00	7 594	7 594	3 325	3 325	4 269
3. år	543	56,00	30 415	30 415	3 471	3 471	26 944
4. år	543	56,00	30 415	30 415	3 471	3 471	26 944
5. år	1 086	56,00	60 820	60 820	17 161	17 161	43 660
6. – 7. år	1 086	56,00	60 820	121 641	3 471	6 941	57 350
8. - 11. år	1 086	56,00	60 820	243 282	6 893	27 572	53 927
12. år	1 086	56,00	60 820	60 820	3 471	3 471	57 350
13. – 15. år	948	56,00	53 106	159 318	8 034	24 102	45 072
16–17	810	56,00	45 382	90 765	3 471	6 941	41 912
18–20	543	56,00	30 415	91 244	3 471	10 412	26 944
Sum (20 år)	16 006			896 314		328 452	567 862
Gjennomsnitt	800		44 816		16 423		28 393

¹ Denne DB-kalkylen er beregnet for moreller som er dyrket i plasttunell. Plast skiftes i år 5,10 og 15.

Revidert 2024

Søtkirsebær – tunelldekke² (fortsetter)

Dekningsbidrag ved varierende avling per dekar og utbetalingspris

Avling per dekar, gjennomsnitt i bæreåra, kg	Kr per kg			
	52	54	56	58
600	14 780	15 980	17 180	18 380
700	19 970	21 370	22 770	24 170
800	25 180	26 780	28 380	29 980
900	30 370	32 170	33 970	35 770
1 000	35 580	37 580	39 580	41 580
1 200	45 980	48 380	50 780	53 180

Areal- og kulturlandskapstilskudd er ikke med i kalkylen. Distrikts- og kvalitetstilskudd (utbetales i 2025) kommer også i tillegg (kr 9,65 per kg i sone 1, kr 11,23 i sone 2–4 og kr 16,42 i sone 5).

---

² Denne DB-kalkylen er beregnet for moreller som er dyrket i plasttunell. Plast skiftes i år 5,10 og 15.

Frukt

Plommer

Forutsetninger: Omløp på 20 år, 167 trær per dekar, ca 40 % avling i år 3, full avling fra år 5, sortering og pakking på fruktlager. Avling: 700 kg kl. 1 i gjennomsnitt over omløpet.

Arbeidsforbruk per dekar i dyringsperioden

Periode	Tal år	Arbeid u/ hausting	Hausting	Timar i alt
Planteåret	1	81		54
2. år	1	25	8	33
3. år	1	25	16	41
4. år	1	37	24	61
5. – 15. år	11	37	35	792
16.– 17. år	2	37	31	136
18.– 20. år	3	37	21	174
Sum	20	66		1 318

Tid til adm. m.m. er ikke medregnet. Arbeid (kr 245 per time) fram til feltet kommer i bæring er regnet med i etableringskostnadene.

Det er regnet med manuell tynning, og høstekapasiteten er satt til 25 kg per time.

Dekningsbidrag per dekar

Periode	Avling per dekar, kg	Pris per kg, kr	Inntekter		Variable kostnader		Dekningsbidrag per år, kr
			Per år, kr	I alt, kr	Per år, kr	I alt, kr	
Planteåret					61 428	61 428	-61 428
2. år	196	28,50	5 580	5 580	3 707	3 707	1 873
3. år	393	28,50	11 194	11 194	3 143	3 143	8 051
4. år	586	28,50	16 708	16 708	3 143	3 143	13 565
5. – 15. år	879	28,50	25 057	275 629	3 143	34 576	21 914
16. – 17. år	785	28,50	22 384	44 768	3 143	6 287	19 241
18. – 20. år	528	28,50	15 036	45 109	3 143	9 430	11 893
Sum (20 år)	14 000			398 988		121 715	277 273
Gjennomsnitt	700		19 949		6 086		13 864

Dekningsbidrag ved varierende avling per dekar og utbetalingspris

Avling per dekar, gjennomsnitt i bærearå, kg	Kr per kg			
	26	28,5	32	34
400	4 320	5 320	6 720	7 520
550	8 210	9 580	11 510	12 610
700	12 120	13 870	16 320	17 720
850	16 010	18 130	21 110	22 810
1000	19 920	22 420	25 920	27 920
1200	25 120	28 120	32 320	34 720

Distrikts- og kvalitetstilskudd for kl. 1 kommer i tillegg (kr 7,40) i sone 1, kr 8,93 per kg i sone 2–4, kr 13,86 i sone 5). Areal- og kulturlandskapstilskuddet er ikke med i kalkylen.

Revidert 2024

Epler med bardunering

Forutsetninger: Omløp på 20 år, 250 trær per dekar, første avling i år 2. Høstekapasitet 100 kg per time. Arbeidsforbruk per dekar i dyrkingsperioden.

Periode	Antall år	Timer per år		Timer i alt
		Høsting	Annet arbeid	
Anleggsår	1	0	81	81
2.år	1	5	9	14
3–4 år	2	14	18	64
5. år	1	14	25	39
6–7.år	2	18	30	96
8–9.år	2	23	30	107
10. år	1	23	32	55
11–12.år	2	23	35	117
13–16.år	4	18	35	212
17–20.år	4	14	39	210
Sum	20		50	994

Tid til administrasjon m.m. er ikke medregnet. Arbeid (kr 222 per time) fram til feltet kommer i bæring, er regnet med i etableringskostnadene.

Dekningsbidrag per dekar

Periode	Avling kg per dekar	Inntekter		Variable kostnader		Deknings- bidrag per år, kr
		Per år, kr	I alt, kr	Per år, Kr	I alt, Kr	
Anleggsår	0		0	71 514	71 514	-71 514
2. år	450	5 085	5 085	2 698	2 698	2 387
3–5. år	1 350	15 255	45 765	4 163	12 488	11 092
6–7.år	1 800	20 340	40 680	4 163	8 326	16 177
8–12.år	2 340	26 442	132 210	4 163	20 814	22 279
13–16.år	1 800	20 340	81 360	4 163	16 651	16 177
17–20.år	1 350	15 255	61 020	4 163	16 651	11 092
Sum	32 400		366 120		149 143	216 977
Gjennomsnitt	1 620	18 306		7 457		10 849

- 1 620 kg epler i gjennomsnitt over perioden.
- Innslaget av klasse 1 er satt til 90 %, mens de resterende 10 % går til press
- Priser brukt i kalkylen: Kr 12,00 per kg klasse 1 og kr 5,00 per kg klasse 2/press.
- Eplene sorteres og pakkes på pakkeri, grovsortering på bruket. Prisen er nettopris på bruket (emballasje, trekk på lager og div. avgifter er trukket fra).
- Areal- og kulturlandskapstilskudd og distrikts- og kvalitetstilskudd (kr 7,40 i sone 1, kr 8,93 per kg kl. 1 i sone 2–4, kr 13,86 i sone 5) kommer i tillegg.

Epler med bardunering (fortsetter)

Dekningsbidrag ved varierende avling per dekar og utbetalingspris kr/kg.

Avling per dekar gj.snitt i bæreåra	12	13	14	15
1 440	9 830	11 270	12 710	14 150
1 530	10 910	12 440	13 970	15 500
1 620	11 990	13 610	15 230	16 850
1 710	13 070	14 780	16 490	18 200
1 800	14 150	15 950	17 750	19 550

Målpris 23,38 kr/kg høsten 2024.

HANDBOK FOR DRIFTSPLANLEGGING
PLANLEGGING – Veiledning med eksempler

Revidert 2024

Pærer

Forutsetninger: Omløp 25 år, 250 trær per dekar, første avling i år 3. Høstekapasitet på 120 kg i timen.

Periode	Antall år	Timer per år		Timer i alt
		Høsting	Annet arbeid	
Anleggsår	1	0	54	81
2. år	1	0	9	9
3. år	1	4	18	22
4. år	1	6	18	24
5. år	1	10	25	35
6. år	1	14	30	44
7. år	1	17	30	47
8.–9. år	2	18	30	97
10. år	1	18	32	50
11.–13. år	3	18	35	160
14.–16. år	3	17	35	156
17.–18. år	2	17	39	112
19.–24. år	6	16	39	328
25. år	1	14	39	53
Sum	25		49	1 218

I kalkylen er ikke tid til administrasjon medregnet. Arbeid fram til feltet er i bæring, regnes som en kostnad. Arbeidskostnaden er satt til 221 kr per time, mens høstekapasiteteten er satt til 120 kg per time. 90 % klasse 1 til kr 12,30 og 10 % press til kr 0.

Dekningsbidrag per dekar

Periode	Avling kg per daa	Inntekter		Variable kostnader		Dekningsbidrag kr/ år
		per år, kr	I alt, kr	per år, kr	I alt, kr	
Anleggsår	0	0	0	71 514	71 514	-71 514
2. år	0	0	0	2 862	2 862	-2 862
3. år	510	5 959	5 959	3 854	3 854	2 105
4. år	680	7 946	7 946	3 854	3 854	4 091
5. år	1 190	13 905	13 905	3 854	3 854	10 051
6. år	1 700	19 865	19 865	3 854	3 854	16 010
7. år	2 040	23 837	23 837	3 854	3 854	19 983
8–13. år	2 210	25 824	154 943	3 854	23 127	21 969
14–18 år	2 040	23 837	119 187	3 854	19 272	19 983
19–24 år	1 870	21 851	131 106	3 854	23 127	17 996
25 år	1 700	19 865	19 865	3 854	3 854	16 010
Sum	42 500		496 613		163 029	333 584
Gjennomsnitt	1 700	19 865		6 521		13 343

Pærer (fortsetter)

Dekningsbidrag ved varierende avling per dekar og utbetalingspris

Avling per dekar gj.snitt i bæreaåra	Kr per kg			
	10	11	12	13
1 350	5 780	6 970	8 160	9 340
1 440	6 600	7 870	9 130	10 400
1 530	7 420	8 770	10 110	11 460
1 620	8 270	9 170	10 590	12 020
1 710	9 060	10 560	12 070	13 570
1 800	9 880	10 910	12 490	14 080

Areal- og kulturlandskapstilskudd og distrikts- og kvalitetstilskudd (kr 7,40 i sone 1, kr 8,93 per kg kl. 1 i sone 2–4, kr 13,86 i sone 5) kommer i tillegg.

Revidert 2024

Tomat og agurk

Tomatdyrking i veksthus

Dyrkingsperiode 10.02.–20.10

Variable kostnader per dekar

	Mengde	Pris kr	Sum Kr	Egne tall
Planter	2 500	33,70	84 250	
Gjødsel			57 538	
Vekstmedium (planteputer) ¹⁾	625	35,90	22 436	
Analyser av næringsløsning	3	685,00	2 055	
Plantevern			17 676	
Propan	500 000	0,66	330 000	
Teknisk energi (kwh) prioritert	7 200	1,00	7 200	
Oppbindingsmaterialer			7 862	
Humler	5	2 998	14 990	
Diverse			7 206	
Sum variable kostnader			551213	

¹⁾ Skifte av planteputer hvert år

Dekningsbidrag per dekar

Solgt avling i kg per daa	Pris, kr per kg (utbetalingspris på bruket)				
	14	16	18	20	22
34 000	-75 213	-7 213	60 787	128 787	196 787
38 000	-19 213	56 787	132 787	208 787	284 787
42 000	36 787	120 787	204 787	288 787	372 787
46 000	92 787	184 787	276 787	368 787	460 787
50 000	148 787	248 787	348 787	448 787	548 787

Utbetalingspris på bruket = Økernpris – sortering, pakking, transport og avanse grossist.

Distrikts- og kvalitetstilskudd er ikke tatt med.

Jordbruksavtalens målpris ukene 27–41 i 2024 er mellom kr 25,57 og 26,58 per kg og 26,58 kr/kg for ukene 20–26 i 2025.

Kilde: Norsk landbruksrådgiving Viken, Norsk gartnerforbund

Tomatdyrking under glass

Dyrkingsperiode: Hele året

Variable kostnader per dekar

	Mengde	Pris kr	Sum Kr	Egne tall
Planter	2 500	33,70	84 250	
Gjødsel			87 888	
Vekstmedium (planteputer) ¹⁾	625	35,90	22 436	
Analyser av næringsløsning	3	685	2 055	
Plantevern			21 146	
Propan	550 000	0,66	363 000	
Lys energi (kwh) prioritert	840 000	1,00	840 000	
Oppbindingsmaterialer			7 862	
Humler	8	2 998	23 984	
Diverse			6 983	
Sum variable kostnader			1459 604	

¹⁾ Skifte av planteputer hvert år

Dekningsbidrag per dekar

Solgt avling i kg per de- kar	Pris, kr per kg (utbetalingspris på bruket)				
	14	16	18	20	22
60 000	-619 604	-499 604	-379 604	-259 604	-139 604
70 000	-479 604	-339 604	-199 604	-59 604	80 396
80 000	-339 604	-179 604	-19 604	140 396	300 396
90 000	-199 604	-19 604	160 396	340 396	520 396
100 000	-59 604	140 396	340 396	540 396	740 396

Utbetalingspris på bruket = Økernpris – sortering, pakking, transport og avanse grossist.

Distrikts- og kvalitetstilskudd er ikke tatt med.

Jordbruksavtalens målpris ukene 27–41 i 2024 er mellom kr 25,57 og 26,58 per kg og 26,58 kr/kg for ukene 20–26 i 2024.

Kilde: Norsk landbruksrådgiving Viken, Norsk gartnerforbund

HANDBOK FOR DRIFTSPLANLEGGING
PLANLEGGING – Veiledning med eksempler

Revidert 2024

Cherrytomat sesong

Dyrkingsperiode 10.02.–20.10

Variable kostnader per dekar

	Mengde	Pris kr	Sum Kr	Egne tall
Planter	2 500	33,70	84 250	
Gjødsel			33 513	
Vekstmedium (planteputer) ¹⁾	625	35,90	22 436	
Analyser av næringsløsning	3	685,00	2 055	
Plantevern			17 676	
Propan	500 000	0,62	330 000	
Teknisk energi (kwh)	7 200	1,00	7 200	
Oppbindingsmaterialer			7 862	
Humler	5	2998	14 990	
Diverse			7 206	
Sum variable kostnader			527 189	

¹⁾ Skifte av planteputer hvert år**Dekningsbidrag per dekar**

Solgt avling i kg per daa	Pris, kr per kg (utbetalingspris på bruket)				
	25	27	29	31	33
21 000	-2 189	39 811	81 811	123 811	165 811
23 000	47 811	93 811	139 811	185 811	231 811
25 000	97 811	147 811	197 811	247 811	297 811
27 000	147 811	201 811	255 811	309 811	363 811
29 000	197 811	255 811	313 811	371 811	429 811

Utbetalingspris på bruket = Økernpris – sortering, pakking, transport og avanse grossist.

Distrikts- og kvalitetstilskudd er ikke tatt med.

Normalt arbeidsforbruk ved en avling på 23 kg/m² er 1 900-2 100 t/daa

Kilde: NIBIO, Norsk gartnerforbund

Agurkdyrking under glass

Dyrkingsperiode 20.01. – 01.10. 3 hold.

Variable kostnader per dekar

	Mengde	Pris kr	Sum kr	Egne tall
Planter	4 800	33,31	159 888	
Gjødsel			57 538	
Planteputer ¹⁾	800	35,90	28 719	
Analyser av næringsløsning	3	685,00	2 055	
Plantevern (mest biologisk)			27 966	
Lys kwh prioritert	576 000	0,66	380 160	
Fyring, kWh	7 200	1,00	7 200	
Oppbindingsmaterialer, tråd			6 551	
Diverse			6 616	
Filming av agurk	45 000	0,30	13 500	
Esker	4 500	8,91	40 095	
Sum variable kostnader			730 287	

¹⁾ Skifte av planteputer hvert år

²⁾ Høyere strømpris for gassfyrte hus

Dekningsbidrag per dekar

Solgt avling i kg per dekar	Utbetalingspris på bruket, kr per kg			
	22	24	26	28
40 000	155 668	235 668	315 668	395 668
45 000	259 713	349 713	439 713	529 713
50 000	363 758	463 758	563 758	663 758
55 000	467 803	577 803	687 803	797 803

 Normalt arbeidsforbruk ved en avling på 50 kg/m² er 1 400-1 500 t/daa.

Distrikts- og kvalitetstilskudd er ikke tatt med.

Noteringsgrunnlaget for agurk (kr/stk) omregnet til kr/kg filmet agurk (kr/stk x 2,86), gir målpris mellom kr 29,43 og 32,78 per kg for ukene 27–43 i 2024, og mellom kr 30,52 og 32,78 for ukene 11–26 i 2025.

Kilde: Norsk landbruksrådgiving Viken, Norsk gartnerforbund

HANDBOK FOR DRIFTSPLANLEGGING
PLANLEGGING – Veiledning med eksempler

Revidert 2024

Agurkdyrking med lys

Dyrkingsperiode: Helårsproduksjon med 5 hold.

Variable kostnader per dekar

	Mengde	Pris kr	Sum kr	Egne tall
Planter	12 500	33,31	416 375	
Gjødsel	1 500		86 306	
Planteputer ¹⁾	2 100	35,90	75 387	
Analyser av næringsløsning	3	685,00	2 055	
Plantevern (mest biologisk)	1 000	39,15	39 155	
Lys kwh prioritert	1 235 000	1,00	1 235 000	
Fyring kWh	665 000	0,66	438 900	
Diverse	1 000	14,42	14 417	
Diverse per plante	12 500	2,40	30 057	
Filming av agurk	130 000	0,30	39 000	
Esker	13 000	8,91	115 830	
Sum variable kostnader			2 492 482	

¹⁾Vekstmedium/planteputer skiftes hvert år.**Dekningsbidrag per dekar**

Solgt avling i kg per dekar	Utbetalingspris på bruket, kr/kg			
	20	22	24	26
110 000	-268 662	-48 662	171 338	391 338
120 000	-80 572	159 428	399 428	639 428
130 000	107 518	367 518	627 518	887 518
140 000	295 608	575 608	855 608	1 135 608
150 000	483 698	783 698	1 083 698	1 383 698

Normalt arbeidsforbruk ved en avling på 130 kg/m² er 2 300–2 600 t/daa.

Distrikts- og kvalitetstilskudd er ikke tatt med.

Noteringsgrunnlaget for agurk (kr/stk) omregnet til kr/kg filmet agurk (kr/stk x 2,86), gir målpris mellom kr 29,43 og 32,78 per kg for ukene 27–43 i 2024, og mellom kr 30,52 og 32,78 for ukene 11–26 i 2025.

Kilde: Norsk landbruksrådgiving Viken, Norsk gartnerforbund

Salat Chrispi

1 000 potter
 Helårsproduksjon
 Uke x m²: 172

Spiring 2,5 dager ved 16-17 °C deretter 15-17 dager i bordavdeling, 250 planter per m²

Produksjon i renner i 4 uker ved temp. 20° D 16° N. Lys 17 t/dag i til sammen 46 dager.

Sluttavstand 25-30 planter per m²

Variable kostnader per 1 000 stk

	Mengde	Pris kr	Sum kr	Egne tall
Frø	1 000	0,48	475	
Potter 6 cm	1 000	0,69	690	
Torv 0,1 liter/potte	100	0,84	84	
Gjødsel	1 000	0,22	189	
Plantevern	1 000	0,12	118	
Fyring kwh	1 050	1,00	693	
Lys kwh	1 100	1,00	1100	
Frakt	950	0,18	178	
Poser	950	0,32	504	
Sum variable kostnader			4 030	

Dekningsbidrag per 1 000 planter

Solgt avling antall	Utbetalingspris per stk			
	8	9	10	11
750	2 113	2 863	3 613	4 363
800	2 477	3 277	4 077	4 877
850	2 841	3 691	4 541	5 391
900	3 205	4 105	5 005	5 905
950	3 570	4 520	5 470	6 420

Normalt arbeidsforbruk per 1 000 planter er 7 timer.

Kilde: Norsk landbruksrådgiving Viken, Norsk gartnerforbund

Revidert 2024

Blomster

Julestjerne enstaking

Forutsetninger: Hus: Doble acrylplater P-verdi 4,9
 Innpotting uke 35
 Enstaking

Temperatur: uke 35–45: 21° C
 uke 46–48: 18° C
 uke 49–50: 15–17° C

Lys: 5 000 lux

Arealkrav: enkle: 28 m² (36 stk/m² netto)

Område: Østlandet

Variable kostnader per 1 000 planter

Kostnadsart	Mengde	Pris kr	Sum kr	Egne tall
Planter, Småplanter	1 000	5,89	5 893	
Potter (11 cm)	1 000	1,67	1 670	
Torv spesial (m3)	0,7	736	515	
Gjødsel	1 000	0,24	243	
Plantevern	1 000	0,25	247	
Brensel (kWh)	3 500	0,66	2 310	
Elektrisk kraft til lys (kWh)	1 500	1,00	1 500	
Emballasje: Brett	95	7,10	675	
Poser	950	0,65	618	
Diverse			96	
Sum variable kostnader			13 767	

Dekningsbidrag per 1 000 planter - nettopris

Solgt avling	Pris, kr per stk. nettopris			
	13,00	14,00	15,00	16,00
800	- 3 163	- 2 363	- 1 563	- 763
850	- 2 581	- 1 731	- 881	- 31
900	- 1 999	- 1 099	- 199	701
950	- 1 417	- 467	483	1 433

Energi prisen i kalkylen er satt til 0,66 kr/kwh til fyring og kr 1,00 til lys.

9,8 årsm² per 1 000 planter, 12,5 m² bruttoareal

Normalt arbeidsforbruk 8–15 t per 1 000 planter. Dette er svært avhengig av gartneriets størrelse og driftsopplegg.

Kilde: Norsk landbruksrådgiving Viken, Norsk gartnerforbund

HANDBOK FOR DRIFTSPLANLEGGING

PLANLEGGING – Veiledning med eksempler

Revidert 2024

Julestjerner flergreina

Forutsetninger: Hus: Doble acrylplater P-verdi 4,9
 Innpotting uke 35
 Små flergreina planter

Temperatur: uke 33–41: 21° C
 uke 42–48: 18° C
 uke 49–51: 15–17° C

Lys: 5 000 lux

Arealkrav: flergreina : 42 m² (24 stk/m² netto)

Område: Østlandet

Variable kostnader per 1 000 planter

Kostnadsart	Mengde	Pris kr	Sum kr	Egne tall
Planter, Småplanter	1 000	6,55	6 553	
Potter (12 cm)	1 000	1,93	1 934	
Torv spesial (m ³)	0,9	736	663	
Gjødsel			357	
Plantevern			453	
Brensel (kWh)	5 000	0,66	3 300	
Elektrisk kraft til lys (kWh)	2 000	1,00	2 000	
Emballasje: Brett	118	7,10	838	
Poser	950	0,65	618	
Diverse			99	
Sum variable kostnader			16 814	

Dekningsbidrag per 1 000 planter - nettopris

Solgt avling	Pris, kr per stk. nettopris				
	20,00	23,00	26,00	29,00	32,00
800	- 814	1 586	3 986	6 386	8 786
850	186	2 736	5 286	7 836	10 386
900	1 186	3 886	6 586	9 286	11 986
950	2 186	5 086	7 886	10 736	13 586

Energiprisen i kalkylen er satt til 0,66 kr/kwh til fyring og kr 1,00 til lys.

13 årsm² per 1 000 planter, 40 m² bruttoareal

Normalt arbeidsforbruk 15–25 t per 1 000 planter. Dette er svært avhengig av gartneriets størrelse og driftsopplegg.

Kilde: Norsk landbruksrådgiving Viken, Norsk gartnerforbund

HANDBOK FOR DRIFTSPLANLEGGING
PLANLEGGING – Veiledning med eksempler

Revidert 2024

Hagepelargonium

Forutsetninger: Max. areal 30 planter per netto m²
 Max. veksthusareal 33 m² per 1000 planter
 Produksjonsperiode 1.3.–1.5.
 Rykking 1 gang.

Lys: 70 W SON-T/m² (16 t/døgn ved behov < 100W/m²)

Temperatur: uke 9–11 22/18° C senk gradvis til 16° C
 (eller lavere men da må det beregnes mer tid)

Areal: uke 9–11, 80 stk/m² netto
 " 12–18, 30 stk/m² netto

Område: Trøndelag
 Hus: doble acrylplater. P-verdi 5,5 W/m² K

Variable kostnader per 1 000 planter

	Mengde	Pris kr	Sum kr	Egne tall
Planter	1 000	6,55	6 553	
Potter, (11 cm plast)	1 000	1,67	1 670	
Torv (m ³)	0,7	736	515	
Gjødsel, vekstreg. og plantevern	1	276	276	
Brensel (kWh)	2200	0,66	1 452	
Elektrisk kraft til lys (kWh)	1200	1,00	1 200	
Emballasje: Brett	115	7,10	817	
Diverse			96	
Sum variable kostnader			12 579	

Dekningsbidrag per 1000 planter - nettopris

Solgt avling	Kr per stk. nettopris				
	13,50	16,00	17,50	19,00	21,00
800	-1 650	350	1 550	2 750	4 350
850	-1 018	1 107	2 382	3 657	5 357
900	-386	1 864	3 214	4 564	6 364
950	246	2 621	4 046	5 471	7 371

Års-m² per 1 000 planter = 6,2

Normalt arbeidsforbruk er 10-15 timer per 1 000 planter.

Energiprisen i kalkylen er satt til 0,66 kr/kwh til fyring og kr 1,00 til lys.

Kilde: Norsk landbruksrådgiving Viken, Norsk gartnerforbund

HANDBOK FOR DRIFTSPLANLEGGING

PLANLEGGING – Veiledning med eksempler

Revidert 2024

Kinanelik (*Dianthus chinensis*) var. Telstar/Elation

Forutsetninger:	Max. areal 70 planter per netto m ² Max. veksthusareal 20 m ² per 1000 planter Produksjonsperiode 1.3.–10.5. Rykking 1 gang.
Lys:	70 W SON-T/m ² (16 t/døgn ved behov <100W/m ² uten lys siste 4 uker – også aktuelt med kort dag de første to ukene)
Temperatur:	uke 9–11 20° C senk gradvis til 16° C (eller lavere men da må det beregnes mer tid – vanlig å flytte ut til plasthus uten varme) Areal: Uke 9–11, 100 stk/m ² netto Uke 12–19, 70 stk/m ² netto
Område:	Trøndelag
Hus:	doble acrylplater. P-verdi 5,5 W/m ² K

Variable kostnader per 1 000 planter

	Mengde	Pris kr	Sum kr	Egne tall
Planter	1 000	1,44	1 445	
Potter, (8 cm plast)	1 000	1,16	1 160	
Torv (m ³)	0,40	736	295	
Gjødsel, vekstreg. og plantevern	1	276	276	
Brensel (kWh)	1500	0,66	990	
Elektrisk kraft til lys (kWh)	400	1,00	400	
Emballasje: Brett 24stk	40	5,24	210	
Diverse		96	96	
Sum variable kostnader			4 871	

Dekningsbidrag per 1000 planter - nettopris

Solgt avling	Kr per stk. nettopris				
	6,10	7,10	8,10	9,10	9,60
800	138	938	1 738	2 538	2 938
850	432	1 282	2 132	2 982	3 407
900	726	1 626	2 526	3 426	3 876
950	1 020	1 970	2 920	3 870	4 345

Års-m² per 1 000 planter = 4,1

Normalt arbeidsforbruk er 8–10 timer per 1 000 planter.

Energiprisen i kalkylen er satt til 0,66 kr/kwh til fyring og kr 1,00 til lys.

Kilde: Norsk landbruksrådgiving Viken, Norsk gartnerforbund

HANDBOK FOR DRIFTSPLANLEGGING
PLANLEGGING – Veiledning med eksempler

Revidert 2023

Spansk margeritt (*Osteospermum hybrid*)Forutsetninger: Avstand netto m² i startuke: 80, rykkeuke: 35

Utnyttelsesgrad av huset: 80 prosent

Produksjonsperiode: Uke 8 til uke 20

Rykking 1 gang.

Temperatur: Uke 8–11: 20°C

Uke 12–13: 16°C

Uke 14–20: 14°C

Område: Østlandet

Hus: doble acrylplater. P-verdi 5,5 W/m² K**Variable kostnader per 1 000 planter**

	Mengde	Pris kr	Sum kr	Egne tall
Planter	1 000	1,84	1 837	
Potter, (11 cm plast)	1 000	1,67	1 670	
Torv (m ³)	0,70	736	515	
Gjødsel, plantevern	1	276	276	
Plastmatter	1	67	67	
Elektrisk kraft til lys (kWh)	600	1,00	600	
Brensel (kWh)	1 600	0,66	1 056	
Emballasje: Brett	79	7,10	561	
Poser	950	0,65	618	
Diverse	1	93	96	
Sum variable kostnader			7 296	

Dekningsbidrag per 1000 planter - nettopris

Solgt avling	Kr per stk. nettopris			
	13,00	15,00	17,00	19,00
800	3 290	4 890	6 490	8 090
850	3 878	5 578	7 278	8 978
900	4 466	6 266	8 066	9 866
950	5 054	6 954	8 854	10 754

Normalt arbeidsforbruk er 10–12 timer per 1 000 planter.

Energi prisen i kalkylen er satt til 0,66 kr/kwh til fyring og kr 1,00 til lys.

Kilde: Norsk landbruksrådgiving Viken, Norsk gartnerforbund

Dekningsbidragskalkyler for skogbruket

Dekningsbidrag og faste kostnader i skogen – Eksempel

	Eierens arbeidsinnsats i skogen			
	Ubetydelig, hele drifta settes bort		Eieren utfører alt avvirkningsarbeid selv	
	Kr/m ³	t/m ³	Kr/m ³	t/m ³
Bruttopris	741		741	
Variable kostnader:				
Administrasjon	6	-	3	0,2
Hogst	98	-	37	0,7
Kjøring	81	-	123	0,4
Div. arb. vedr. drifta (flytting)	4	-		0,1
Årets driftsveger	6	-	3	0,1
Vegavgift	2	-	2	
Salg, måling	5		7	
Sum variable kostnader	202	-	176	1,5
Dekningsbidrag	539	-	565	-
Faste kostnader	Kr/m³	Kr/år	Kr/m³	Kr/år
Planlegging forsikring	7	2 500	7	2 500
Avskrivninger og vedlikehold, veger	24	8 400	23	8 400
Avskrivninger og vedlikehold teknisk utstyr			40	14 500
Verneutstyr			3	1 200
Sum faste kostnader	31	10 900	76	26 600
Sum kostnader i alt	233	81 600	252	88 200
Overskudd før kultur	508	177 800	343	171 100

Årlig avvirkningskvantum 350 m³, «lett» skog. Se også forutsetninger under.

Kostnader ved bruk av eget utstyr

Utstyr	Kostnader			
	Faste		Variable	I alt
	kr/år	kr/m ³	kr/m ³	kr/m ³
Motorsag	6 100	17	37	55
Traktorutstyr	7 600	22	30	52
Traktor	-	-	93	93

Forutsetninger: Årlig avvirkningskvantum 350 m³. Avskrivningstid 10 år for traktorutstyr. De faste kostnadene omfatter avskrivninger og vedlikehold. Avskrivninger på jordbruks-traktoren er i sin helhet belastet jordbruket. Traktorleie fra jordbruket er satt til 93 kroner/m³. I tillegg kommer rentekrav (3–5,0 prosent). Det er forutsatt «lett» skog. I «vanskelig» skog blir kostnadene per m³ høyere. Små endringer i forutsetningene kan føre til at utføring av skogsarbeidet selv blir ulønnsomt. Dersom det er mulighet for alternativt arbeid for skogeier kan det bli enda mindre lønnsomt å utføre skogsarbeid selv.

LANDBRUK

Lån

Innovasjon Norge

Formål og målgrupper

Det kan gis lån både til boligformål og næringsformål.

Boligformål: Lån til boligformål kan gis til eiere av gårdsbruk med næringsvirksomhet av et visst omfang. Det kan gis lån til investering i ny bolig, utbedring av eksisterende bolig samt kjøp av bolig på tomt når den skal knyttes til bruket.

Næringsformål: Det kan gis lån/tilskudd til eier av landbrukseiendom, samdrifter eller bedrifter med tilknytning til landbrukseiendommer. Det må være næringsvirksomhet av et visst omfang på eiendommen, eller potensial for næringsvirksomhet av et visst omfang. Generelt prioriteres prosjekter som gir økt matproduksjon der det er markeds potensial, prosjekter som bidrar til økt dyrevelferd og prosjekter med energi- og klimaeffektive løsninger, som for eksempel bruk av bioenergi og tre som byggematerialer. Prosjektet må være i samsvar med nasjonale føringer og regionale strategier. Hva som prioriteres og støtteutmåling varierer mellom fylkene.

<https://www.innovasjonnorge.no/artikkel/regionale-prioriteringer-for-landbruksmidler>

I Jordbruksavtalen er fastsatt følgende prioriteringer:

- Små og mellomstore bruk
- Melkeproduksjonsbruk med inntil 30 kyr som må tilpasse seg løsdriftskravet
- Investeringer for å bedre dyrevelferd
- Investeringer innen korn, frukt-, grønt- og veksthusnæringen
- Prosjekter med klima- og energieffektive løsninger

Det må være tilstrekkelig lønnsomhet og soliditet i prosjektet både på kort og lang sikt. Prosjektet må ha et tilfredsstillende ressursgrunnlag og det vurderes også hvor mye støtte som skal til for at prosjektet blir gjennomført.

Det kan ikke gis støtte til investeringer som innebærer vesentlig produksjonsøkning for produksjoner med overproduksjon.

Investeringer som kan finansieres

Tilskudd

Investeringer i produksjonsanlegg/driftsbygninger og tilhørende produksjonsutstyr av varig karakter.

Det kan gis tilskudd til investeringer i faste anlegg og tilhørende produksjonsutstyr av varig karakter opp til 40 % av godkjent kostnadsoverslag. Øvre grense for tilskudd er 3,5 millioner kroner per prosjekt.

Til investeringer for å oppfylle løsdriftskravet innen storfeproduksjon, kan det innvilges inntil 50 % av godkjent kostnadsoverslag avgrenset til 5 millioner kroner per prosjekt.

Det er ikke tak for tilskudd i Nordland, Troms og Finnmark.

Gjødsellager. Det kan gis tilskudd inntil 25 % avgrenset til 250 000 kroner.

Investeringer i frukt- og bær dyrking. Det kan gis tilskudd til nyplanting innen økologisk frukt- og bær dyrking (ikke jordbærplanter) med inntil 50 % av godkjent kostnadsoverslag. For konvensjonell dyrking er støttesatsen inntil 35 %. Søknader om tilskudd til nyplanting vurderes individuelt, erfaringsmessig ligger støttesats for konvensjonell produksjon i intervallet 20 – 25 % for jordbær og bringebær, 25 – 30 % for epler, pærer og plommer og 30 – 35 % for moreller med dekkesystem. For økologisk produksjon ligger den erfaringsmessig i intervallet 40 – 45 % for alle produksjoner.

Mindre investeringer i forbindelse med generasjonsskifte. Det kan gis tilskudd til personer under 35 år, som i forbindelse med overtagelse av landbrukseiendom trenger å gjennomføre mindre investeringer (inntil kr 2,0 millioner) for å opprettholde produksjonen innen tradisjonell landbruksdrift eller bygdenæring. Tilskuddet kan gis til menn med inntil 50 % av godkjent kostnadsoverslag, for kvinner inntil 70 %.

Forutsetninger

Søkers eget arbeid vurderes til inntil 350 kroner per time og maksimalt 1 850 t/år. For egeninnsats med egne maskiner godkjennes inntil 800 kroner per time.

For enkeltpersonforetak, ANS og DA kan bare eget arbeid for innehaver, deltakere og ektefelle/samboer godkjennes som ufakturert egeninnsats.

Lån

Investeringer på landbrukseiendommer, kjøp av eiendom og tilleggsjord.

Generasjonsskifte ved familieoverdragelser normalt bare til personer under 35 år, samt i områder hvor bankene tilbyr dårlige vilkår for landbruk.

Rentebetingelser

Innovasjon Norge tilbyr lån både med flytende og fast rente, har verken etablerings- eller termingebyr og det er normalt fire terminer per år. Lånet må være innenfor 80 % av laveste

Revidert 2024

verdi av markedsverdi eller konsesjonsverdi. For nye lån er flytende nominell rentesats 6,40 % (per 21. oktober 2024) for lån med 1. prioritet alene eller sideordnet med annen bank, eller for lån med etterstående prioritet innenfor 60%. For nye lån med etterstående prioritet innenfor 80% er rentesatsen 6,9 prosent.

Fastrentelån med 1. prioritet eller for lån med etterstående prioritet innenfor 60%, tilbys på forespørsel for 1 til 10 år. Rentesaften er 6,2 % for lån på 1 år (1.10.2025) og 5,7 % for lengste alternativ (1.2.2034).

Landbrukskontoret eller fylkeskontorene til Innovasjon Norge kan gi nærmere opplysninger om lån i Innovasjon Norge. Landbrukskontorene har nødvendige skjemaer (kan også lastes ned fra www.innovasjonnorge.no), og hjelper til med søknad og sender den videre til Innovasjon Norge.

Andre låneinstitusjoner for landbruket

Alle norske banker er aktuelle låneinstitusjoner for landbruket. De viktigste er lokale sparebanker, store regionale sparebanker og forretningsbankene (DNB, Nordea osv.)

Cultura Bank

Cultura Bank er en frittstående sparebank som ble startet i 1997. Banken har som formål å finansiere samfunnsnyttige og bærekraftige prosjekter. Banken finansierer blant annet prosjekter som kan forbedre økosystemene, skape renere luft, gi verdige sosiale forhold, dekke behov for omsorg og gi barn og ungdom bedre oppvekstvilkår.

Landbrukslån er et nedbetalingslån med inntil 25 års løpetid med pant i konsesjonspliktig landbrukseieendom. Kan låne inntil 80 % av markedsverdi, ingen termingebyr.

Rentesatser per 15/12-2024

	Nominell rente
Landbrukslån over 2 mill. kroner, innenfor 60 %	6,35 %
Landbrukslån under 2 mill. kroner, innenfor 60 %	6,70 %
Landbrukslån ut over 60 %, innenfor 80 %	7,40 %
Etableringslån- mellom 500 000 og 3 500 000 kroner	6,05 %

Cultura Bank gir driftskreditt og pantelån og kan tilby brukskonti og de fleste grunnleggende banktjenester, inklusive nettbank.

Cultura Bank betrakter seg som en del av det økologiske arbeidsmiljøet i Norge og utgir et eget tidsskrift – «Pengevirke» – som ofte har aktuelt stoff om prosjekter innen økologi, miljø og samfunnsutvikling generelt. Bladet utgis i samarbeid med Andelskassen Merkur i Danmark som er kjent innen det danske økomiljøet.

Kilde: Cultura Bank (<https://www.cultura.no/landbruk>)

Landkreditt – www.landkredittbank.no

Eierstruktur

Landkreditt SA er en medlemsorganisasjon der medlemskapet oppstår når lån eller kreditt med pant i landbrukseiendom eller driftskreditt innenfor driftskredittordningen etableres. Medlemskapet opphører automatisk når lånet eller kreditten er innfridd. Organisasjonens høyeste myndighet er Årsmøtet, som består av representanter valgt i distriktsvise regioner som stort sett er sammenfallende med fylkesgrensene. Virksomheten ledes av et styre på 6–9 medlemmer. Landkreditt SA eier Landkreditt Bank AS, Landkreditt Forvaltning AS, Landkreditt Invest AS og AS Landkredittgården. Landkredit Bank AS eier Landkreditt Boligkreditt AS og Landkreditt Finans AS sammen med Felleskjøpet Agri.

Formål

Landkreditts formål er å bidra til bedre økonomi for medlemmene ved å tilby eller utvikle gode finansielle tjenester.

Produkter

Landkreditt Bank tilbyr enkle standardprodukter innen betalingsformidling, sparing og finansiering. Banken tilbyr også driftskredittordning.

Banken er konsernet Landkreditts salgsorganisasjon. I tillegg til egne produkter som dekker de fleste behov for betalingsformidling, kort, banksparing og finansiering, tilbyr banken fondsprodukter fra Landkreditt Forvaltning AS. I tillegg tilbys også forsikringsprodukter fra eksterne samarbeidspartnere.

Det er nettsiden og nettbanken som er den viktigste salgs- og informasjonskanal, og god informasjon om alle produkter er derfor å finne på nettsiden.

Markedsforhold

Landkreditt Bank har en blanding av landbrukskunder og personkunder. Banken har også et tilbud til næringslivskunder, men denne kundegruppen utgjør en liten del av den totale kundemassen. De fleste av næringslivskundene har tilknytning til landbruket.

Rentevilkår per 14.1.2025

	Nominell rente	Avdrags-tid
Ny bondelån- under 45 år, i etableringsfasen, ekstra gode betingelser på lån inntil 5 mill. kroner de tre første årene. Ordinære betingelser på overskytende beløp.	Fra 5,49 %	
Driftskreditt landbruket innskudd	6,25 %	
Grønt landbrukslån- fra 100-500 000 kroner. Tiltak som reduserer klimautslipp. Forbeholdt medlemmer i Landkreditt.	5,19 %	
Høyrentekonto medlem fra 500.000 - 5 mill. kr.	4,75 %	
Høyrentekonto fra 500.000 - 5 mill. kr. Gebyrfrie uttak/år= 4	4,60 %	
Sparekonto innskudd over 100 000 kr	3,85 %	
under 100 000 kr	3,35 %	

Revidert 2024

Andre lån til landbruk er Landbrukslån (inntil 30 års løpetid og inntil 90 % av gårdens låneverdi), Gårdskreditt (fleksibelt rammelån) og Traktorlån (for medlemmer, sikkerhet i kjøretøyet).

Lånegrensen i prosent av lånetakst varierer. Den enkelte lånesøker blir kredittvurdert og renten vil variere i forhold til sikkerhet, lånebeløp og forventet evne til å betjene lånet.

Kilde: www.landkredittbank.no

Oppgjørs- og driftskredittordning i landbruket

Betingelser: Medlemskap i en eller flere av de deltakende samvirkeorganisasjoner i landbruket. Salgsoppgjørene fra nevnte organisasjoner går gjennom bank.

Kredittens størrelse: Sesongmessig driftskreditt på inntil 40 % av samlet oppgjør inkludert mva. med organisasjonene foregående år. Ved oppstart eller utvidelse av produksjon er det mulig å få innvilget særskilt kreditt utover 40 % av foregående års årsmelding.

Rentens størrelse: For driftskreditten beregnes ikke kassakredittprovisjon. Vilkårene for øvrig avtales med banken. Effektiv rente er vanligvis 2–4 % lavere enn for kassakreditt.

Sikkerhet: Som sikkerhet for driftskreditten må medlemmene la framtidige oppgjør for produkter gå inn på konto i banken på framtidige oppgjør fra organisasjonene og eventuelt pant i landbruksløsøre.

Utfyllende opplysninger: Ved å henvende seg til banken, Norsk Landbrukssamvirke eller landbrukets samvirkeorganisasjoner vil en få utfyllende opplysninger om denne ordningen for driftskreditt.

Kilde: <https://www.landkredittbank.no/lan/landbruk/driftskreditt/>

Kostnader til renter og avdrag

Årlig utgift til renter og avdrag (annuitet) per kr 1 000 i lånekapital når rente og avdragstid er:

Rente		2 %	3 %	4 %	5 %	6 %	7 %	8 %
År	5	212	218	225	231	237	245	250
"	10	111	117	123	130	136	142	149
"	15	78	84	90	96	103	110	117
"	20	61	67	74	80	87	94	102
"	25	51	57	64	71	78	86	94
"	30	45	51	58	65	73	81	89

HANDBOK FOR DRIFTSPLANLEGGING

LANDBRUK

Revidert 2024

Rentedelen av årlige utgifter til avdrag og renter per kr 1 000 (avrunda tall)

Rente %	3 %	3 %	3 %	4 %	4 %	4 %	6 %	6 %	6 %	
Avdragstid, år	10	20	30	10	20	30	10	20	30	
Avdrag + renter/år	117	67	51	123	74	58	136	87	73	
År	1	30	30	30	40	40	40	60	60	60
"	2	27	29	29	37	39	39	55	58	59
"	3	25	28	29	33	37	39	51	57	58
"	4	22	27	28	30	36	38	46	55	58
"	5	19	25	27	26	34	37	34	53	57
"	6	16	24	27	22	33	36	28	51	56
"	7	13	23	26	18	31	35	22	49	55
"	8	10	21	25	14	29	34	15	46	54
"	9	7	20	24	9	28	33	8	44	52
"	10	3	19	24	5	26	32		41	51
"	15		11	19		15	27		26	44
"	20		2	14		3	20		5	34
"	25			8			12			21
"	30			2			2			4

Leasing

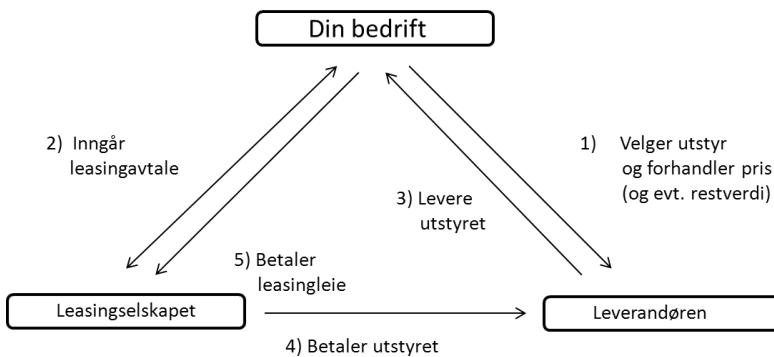
Leasing gir bedrifter og næringsdrivende mulighet til å anskaffe seg tidsriktig utstyr og maskiner uten å belaste egenkapital eller andre lånekilder. Hovedtanken bak leasingproduktet er å gi kunden disposisjonsrett over et driftsmiddel. Eierforholdet er av underordnet betydning. Leietakeren betaler en leie som dekker renter og avskrivninger på den kapitalen som er bundet opp ved leasingselskapets kjøp av leasinggjenstanden. Leasingselskapet beholder eiendomsretten til gjenstanden under hele leieperioden.

- Full pay out-leasing

Dette er en leasingavtale hvor avtalt leie dekker hele kjøpesummen (med renter) over leieperioden.

- Restverdileasing

Ved restverdileasing tilbakebetales investeringen bare delvis ved leie fra kunden. I Norge er det vanlig at den resterende del av kjøpesummen betales av leverandør mot at denne kjøper tilbake gjenstanden. I utlandet er det mer vanlig med kundegarantert restverdi. Det hender også at leasingselskapet selv tar risikoen for restverdien (openend). Da er man mer over mot operasjonell leasing.

- Finansiell leasing

Finansiell leasing er en leieavtale som overfører det vesentligste av økonomisk risiko og kontroll knyttet til eiendelen til kunden. Avtalen kjennetegnes ved at leasingselskapet kontraktfester tilbakebetaling av hele det investerte beløpet. Ønsker kunden restverdi, må restverdien garanteres av leverandør eller annen garantist.

- Operasjonell leasing

Operasjonell leasing er leieavtaler som ikke er finansielle.

Revidert 2023

Leasing og skatt

Både finansielle og operasjonelle leasingavtaler er å anse som utleie når det gjelder skatt. Det betyr at leasingselskapet aktiverer objektet og foretar skattemessige avskrivninger. Kunden utgiftsfører leiebeløpet i resultatregnskapet.

Leasing i praksis

Leasingselskapet kjøper inn et driftsmiddel etter spesifikasjoner fra sin kunde. Deretter leies driftsmiddelet av leasingselskapet til leietaker for en avtalt periode – ofte varierende fra 3 til 5 år. I stedet for å låne ut penger, leier finansieringsselskapet ut driftsmidler innkjøpt spesielt for formålet.

Hva skjer etter leieperioden?

Etter utløpet av den avtalte leieperioden har bedriften normalt følgende muligheter:

- Fortsette leieforholdet til en sterkt redusert leie
- Anmode om å kjøpe utstyret og overta eiendomsretten
- Si opp avtalen og levere utstyret tilbake til leasingselskapet

Ved restverdileasing har kunden ingen rett til å forleng leasingavtalen.

Hvorfor leasing? Hva er leasing?

- Hurtig og enkel tilgang på nye driftsmidler med minimal likviditetsbelastning.
- Kunden slipper å belaste investeringsbudsjetter.
- De fleste kunder oppnår enkel regnskapsføring med utgiftsføring av leiebeløpene over driftsregnskapet. Dette gir redusert balanse og bedre nøkkeltall.
- Leasing innebærer en skattemessig enkel føring ved at leiebeløpene utgiftsføres direkte. Kunden slipper å måtte føre saldoavskrivninger.
- Kunden slipper å bekymre seg for hvordan han skal bli kvitt utstyret og til hvilken pris. Kunden får raskere tatt ny teknologi i bruk.
- Leasingavtaler kan kombineres med ulike service- og vedlikeholdsavtaler. Ikke minst er det utviklet løsninger som avlaster kundene for betydelige ressurser knyttet til oppfølging av biler og bilkostnader.

Kilde: Finansieringsselskapenes Forening

Gardens forsikringsbehov

For å trygge de økonomiske interessene som garden og gardsdriften utgjør, er det behov for en rekke forskjellige forsikringer. Her presenteres Yrkesskadeforsikring, Ulykkesforsikring samt Gruppeliv og Uførepensjon.

Forsikring

Risikosikring

I forsikringssammenheng grupperer vi gjerne måten for risikodekning/risikoreduksjon slik:

- Risikoreduksjon ved skadeforebyggende arbeid
- Offentlige støtteordninger
- Bondens bevisste egenrisiko
- Forsikringsløsninger

Skadeforebyggende innsats

Gårdbrukeren kan fjerne en del av de risikokilder som finnes på gården, og dermed redusere sitt forsikringsbehov. Det gis rabatt i forsikringspremien ved gjennomføring av skadeforebyggende tiltak som brannvarslingsanlegg, avtale om kontroll av elektrisk anlegg hvert 3. år og slukkeutstyr. Dersom el-kontroll eller brannvarslingsanlegg mangler, og det fører til brann eller at brannen blir mer omfattende enn den ellers ville ha blitt, kan det gi reduksjon av erstatningen fra forsikringsselskapet.

Offentlige støtteordninger

Det offentlige dekker naturskader på eiendom som ikke kan brannforsikres, dvs. på jord, veier osv. Bare skog som er sikret med stormskadeforsikring vil nyte godt av erstatning fra staten ved omfattende stormskade.

Det offentlige nytter en del avtalemidler til å dekke enkeltbønders tap av dyr på beite, gir erstatning ved katastrofetap i husdyrhold, gir erstatning ved store avlingsskader, ved skade på grunn av planteskadegjørere osv. Når det gjelder smittsomme husdyrsykdommer, dekker staten verdien av dyr som kreves slaktet. Det er behov for egen sykdomsdekning på de samme dyrene i et forsikringsselskap for å få dekket det avbruddstapet som oppstår som følge av stans i produksjonen. Man kan lese mer om offentlige støtteordninger på www.landbruksdirektoratet.no.

Bondens bevisste egenrisiko

Alle bønder står for en eller annen egenrisiko selv. Hos svært mange er denne egenrisikoen mye større enn bonden selv vet om. Han har altså ikke tatt et bevisst valg når det gjelder størrelsen på egenrisikoen. Følgende løsninger kan finnes hos en og samme forsikringstaker:

- Egenandelen i landbruksforsikringen er kr 10 000 på driftsdelen og kr 5 000 på privatdelen.
- Husdyrene er ikke forsikret med egen sykdomsdekning. Skade som følge sykdom kan føre til store økonomisk tap.
- Den 10 år gamle bilen med gjenanskaffelsesverdi i f.eks. kr 20 000 er forsikret med kaskodekning og laveste egenandel

Revidert 2024

- Den nye traktoren som kostet kr 350 000 er ikke dekket med maskinskade- forsikring.
- Han har ikke laget lovpliktig yrkesskadeforsikring og er selv ansvarlig for skade som rammer familie eller ansatte som arbeider på gården. Erstatningen kan overstige 5 mill. kroner.
- Det er ikke laget ulykkesdekning på noen i familien. Det er heller ikke laget noen form for uføeerstatning for brukeren.
- Bonden har startet med gårdsturisme i stort omfang uten å utvide forsikringen for de nye ansvarsforhold som dermed oppstår.

I et eksempel som det ovenfor ser en klart at det ikke finnes noen helhetlig plan når det gjelder egenrisiko.

På noen områder er egenrisikoen lavere enn den brukeren kan bære selv. På disse områdene er forsikringsordningen for finmasket. På andre områder finnes det store huller. Skade på ett av disse områdene vil føre til store økonomiske konsekvenser.

Bonden må sammen med sine rådgivere finne fram til et fornuftig nivå for egenrisiko. Etter at alle risikoområder er kartlagt og avklart, må det så lages en forsikringsløsning som er tilstrekkelig omfattende og finmasket til å dekke de skader bonden ikke ønsker eller har økonomisk evne til å dekke selv.

Yrkesskadeforsikring

Alle arbeidsgivere er ved lov pålagt å tegne forsikring for yrkesskade og yrkessykdom på sine arbeidstakere. Gårdbrukere som har folk i arbeid, lønnet eller ulønnet, er arbeidsgiver og må tegne forsikringen.

Hvis forsikring ikke er tegnet, har arbeidstakeren likevel krav på erstatning fra forsikrings-selskapene. Selskapene vil i tilfelle kreve sine utlegg tilbake fra arbeidsgiveren.

Barn, foreldre (ikke ved kompaniskap) og feriehjelp er regnet som arbeidstakere i visse sammenhenger. Selv er gårdbrukeren ikke omfattet av forsikringen. Det er heller ikke ektefelle og selvstendig næringsdrivende/representant for disse.

Forsikringen dekker yrkesskader og yrkessykdommer som arbeidstaker påføres i arbeid på arbeidsstedet i arbeidstiden, i overensstemmelse med Lov om yrkesskadeforsikring.

Erstatning beregnes for tapt inntekt, tap i fremtidig erverv, varig medisinsk invaliditet og merutgifter. Ved død utbetales erstatning til arbeidstakerens ektefelle/samboer og barn. Erstatningen beregnes etter standardiserte satser gitt av myndighetene.

I tillegg utbetales refusjon til staten med 1,2 ganger erstatning utbetalt til den skadede.

HUSK!! Selskapet skal ha oppdatert grunnlag for beregning av premie for yrkesskade hvert år. Siste års utlønning i henhold til den enkelte næringsoppgave (post 201) skal rapporteres til selskapet. Dersom forsikringen fornyes med for lavt grunnlag oppstår det underforsikring og erstatningsplikt for forsikringstakeren ved inntruffet skade.

Det finnes en god og billig forsikringsløsning for yrkesskader for selvstendige næringsdrivende på nærmeste NAV-kontor. Denne kan være en god basis for de forsikringsløsninger bruker og ektefelle må lage på seg selv.

Personforsikringer

Bondelagets Livsforsikring

I oktober 2017 ble Norges Bondelags Gruppelivsforsikring flyttet til Landkreditt Forsikring. Eksisterende avtaler om gruppelivsforsikring løper til de opphører etter fylte 67 år. Den nye Bondelagets Livsforsikring gir utbetaling av et engangsbeløp til etterlatte og er fritatt for inntektsskatt. Ordningen er basert på følgende prinsipper:

- Premieintervaller etter alder.
- Søkerens helseerklæring må godkjennes av Landkreditt Forsikring.
- Forsikringssummen kan være 10 G, 20 G, 30 G, 40 G eller 50 G (G = kr 124 028) per 1.5.2024). Den trappes ned fra 55 års alder med 0,25 G til 1,25 G per år, avhengig av forsikringssummens størrelse, til den opphører etter fylte 75 år.

Ordningen med medforsikret blir ikke videreført.

Premien i gruppelivsordningen reguleres i samsvar med erstatninger, alder på forsikrede i ordningen og økning i folketrygdens grunnbeløp (G). Premiene er justert i henhold til resultatet for avtalen og for endringen i grunnbeløpet. Avtalen fornyes for ett år om gangen og endringer i avtalen gjøres gjeldende fra hovedforfall.

Ulykkesforsikring

Norges Bondelag – Ulykkesforsikring til gunstig medlemspris for voksne mellom 20 og 70 år. Forsikringssum 20, 30 eller 40 G ved medisinsk uførhet, invaliditet (min. 1 %) etter ulykke. Forsikringen dekker også behandlingsutgifter inntil kr 100 000 per ulykkestilfelle. For medlemmers barn mellom 0 og 26 år er forsikringssummen 20,30,40,50 eller 60 G. For barn opphører forsikringen etter at forsikrede har fylt 26 år. Tegningsalder inntil 20 år.

Viktig:

Du bør ALLTID be om forsikringstilbud fra flere selskaper. Det viser seg at premien kan variere mye, men det kan også forsikringens dekning. Det som dekkes i ett selskap, dekkes ikke alltid hos et annet. Du bør alltid be om tilbud fra selskapene når du gjør endringer på garden, slik at nye investeringer også blir forsikret.

Folketrygden, arbeidsgiveravgift

Generelt

Folketrygden er en obligatorisk trygdeordning for alle som er bosatt i Norge. Innført ved lov av 17. juni 1966, trådte i kraft 1. jan. 1967. En ny lov kom i 1997 (lov om folketrygd av 28. feb. 1997).

Folketrygden gir økonomisk stønad ved sykdom, svangerskap og fødsel, arbeidsløshet, alderdom, uførhet, dødsfall og tap av forsørger. Folketrygden dekker også utgifter til medisinsk behandling og rehabilitering og til yrkesmessig attføring. Med noen få unntak er alle som er bosatt i Norge – uten hensyn til statsborgerskap – medlem av folketrygden.

Det er vedtatt nye regler for opptjening og beregning av alderspensjon i folketrygden i lov av 5. juni 2009 nr. 32 om endringer i folketrygdloven (ny alderspensjon).

Finansiering av folketrygden

Folketrygdloven omfatter alle våre vanlige trygder bortsett fra barnetrygden. Finansieringen av folketrygden skjer ved:

- særlige avgifter fra arbeidsgiver (arbeidsgiveravgift)
- særlige avgifter fra arbeidstakere, selvstendig næringsdrivende og andre trygdede (trygdeavgift)
- tilskudd fra staten

Stortinget fastsetter hver høst størrelsen på avgiftene og tilskuddet for neste kalenderår.

Arbeidsgiveravgift

Arbeidsgiveren skal betale arbeidsgiveravgift av lønn og annen godtgjørelse for arbeid og oppdrag i og utenfor tjenesteforhold som han plikter å innberette. Arbeidsgiveravgiften fastsettes i prosent av det beløp som skal innberettes for vedkommende år. Plikten til å betale arbeidsgiveravgift gjelder selv om beløpet fritas for innberetningsplikt på grunn av beløpets størrelse.

Det skal ikke betales arbeidsgiveravgift når arbeidet eller oppdraget er utført som ledd i selvstendig næringsvirksomhet. Av godtgjørelse til medlemmer i styrer, representantskap, utvalg, råd og lignende skal det alltid betales avgift som av lønnsinntekt.

Det skal ikke betales arbeidsgiveravgift for lønnet arbeid for veldedig eller allmennyttig institusjon eller organisasjon når lønnsutgiftene ikke er knyttet til institusjonens eller organisasjonens næringsvirksomhet. Fritaket etter første punktum gjelder bare dersom institusjonens eller organisasjonens totale lønnsutgifter er opp til 800 000 kr og bare for lønnsutbetalinger opp til 80 000 kr per ansatt. Lønnsarbeid i hjemmet som ikke overstiger 60 000 kr inkludert verdi av kost og losji, og som betales av privatperson, er fritatt for arbeidsgiveravgift.

Innrapportering av arbeidsgiveravgift skjer via A-meldingen. A-meldingen er en månedlig melding fra arbeidsgiver til NAV, SSB og Skatteetaten om ansattes inntekt, arbeidsforhold og forskuddstrekk, samt arbeidsgiveravgift og finansskatt for virksomheten. Fristen for

HANDBOK FOR DRIFTSPLANLEGGING**LANDBRUK**

Revidert 2024

innsending av A-meldingen er den 5. i påfølgende måned. Arbeidsgiveravgiften skal betale i seks terminer.

EØS- regler for regional statsstøtte

ESA vedtok i oktober 2013 retningslinjer for regionalstøtte som har betydning for ordningen med differensiert arbeidsgiveravgift. Det finnes unntak for flere næringssektorer, og utleie av arbeidskraft til unntatte aktiviteter unntas på samme måte. Jordbruk, skogbruk og fiske har en særregel, og unntas for virksomhet som ikke omfattes av EØS-avtalen.

Avløserlag vil i utgangspunktet drive virksomhet som faller inn under dette unntaket. Der som avløserlag leier ut arbeidstakere til virksomhet som ikke er landbruksvirksomhet, gjelder imidlertid de ordinære reglene for arbeidsutleie.

Geografiske avgiftssoner og satser

De enkelte kommunene er, etter kriterier som er gitt fra ESA, plassert i 7 ulike soner med tilhørende differensierte avgiftssatser. Plasseringen i de enkelte sonene har blant annet sammenheng med befolkningstetthet, sysselsetting og økonomisk vekst i hver enkelt kommune. Grunnet regionreformen med sammenslåing av mange kommuner fra 1.1.2020, er det ikke lenger en én til én-forhold mellom arbeidsgiveravgiftssone og kommune. En kommune kan dermed ha flere avgiftssatser.

Avgjørende for hvilken sone som skal legges til grunn for beregning av arbeidsgiveravgift, er som hovedregel der virksomheten er registrert/skal være registrert. For private arbeidsgivere er det den private arbeidsgiverens folkeregistrerte adresse som skal legges til grunn ved sonetilordningen.

Avgiftssoneinndelingen for 2024 er gjengitt kommunevis på:

<https://www.skatteetaten.no/satser/arbeidsgiveravgift---soneinndeling/>

Avgiftssatser

Generelle næringer

For de generelle næringene gjelder følgende soner og satser 2024 og 2025:

Sone	Sats
I	14,1 %
Ia	10,6 % (14,1 %)*
II	10,6 %
III	6,4 %
IV	5,1 %
IVa	7,9 %
V	0 %
Lønn > 850 000 kr	5 %

(avviklet fra 1/1-2025)

*Fribeløp. I sone Ia beregnes avgiften etter differensierte satser, inntil differansen mellom avgift etter høyeste sats og avgift etter differensiert sats utgjør kr 500 000 i inntektsåret. Når fribeløpet er brukt opp, må arbeidsgiver gå over til å benytte satsen på 14,1 %.

Med de generelle næringene menes arbeidsgivere som ikke kommer inn under noen av unntakene. Regler om disse næringene er gitt i avgiftsvedtaket §§ 1 til 4.

Jord- og skogbruk, fiskeri, etc.

Arbeidsgiver som driver virksomhet innen en næring som faller utenfor EØS-avtalen, beholder ordningen med differensiert arbeidsgiveravgift fullt ut. Satsene i sone Ia og IVa skiller seg derfor noe fra de generelle satsene. Dette gjelder bl.a. jordbruk, skogbruk, reindrift, fiske og fangst, fiskeoppdrett og bearbeiding og engroshandel med jordbruks- og fiskeprodukter. Arbeidsgivere som driver virksomhet i sone Ia, kan i henhold til dette beregne avgift med en sats på 10,6 % på samtlige lønnskostnader (altså ikke bare innenfor et fribeløp).

Sone	Sats
I	14,1 %
Ia	10,6 %
II	10,6 %
III	6,4 %
IV	5,1 %
IVa	5,1 %
V	0 %

Rettigheter i folketrygden

Folketrygden yter bl.a. stønad ved sykdom, svangerskap og nedkomst, alderdom, dødsfall og tap av forsørger. Det gis også stønad til arbeidsledige, personer på attføring og ugifte, skilte eller separerte forsørgere.

Alle ytelser fra folketrygden beregnes i forhold til grunnbeløpet (G) som hvert år blir fastsatt av Stortinget. I tidsrommet 1.1.2024–30.04.2024 var grunnbeløpet kr 118 620 og for tidsrommet 1.5.2024–31.12.2024 kr 124 028. Gjennomsnittlig grunnbeløp for 2024 er kr 122 225.

Rettighetene i folketrygden blir beregnet etter hvor mange pensjonspoeng (P) den enkelte har opparbeidet seg. Antall pensjonspoeng det enkelte inntektsår er avhengig av den aktuelle verdi for grunnbeløpet (G) og pensjongivende inntekt i året (I).

Gammel ordning

Pensjongivende inntekt er lik personinntekten med visse begrensninger. Personinntekt over 12 G regnes ikke med i den pensjongivende inntekten. Likeledes medtas bare 1/3 av den personinntekt som ligger mellom 6 og 12 ganger G. $P = (I - G)/G$ Det kan ikke gis mer enn 7,00 poeng per inntektsår.

Pensjonsreformen fra 2011

Pensjonsreformen trådte i kraft fra januar 2011. Det er mulig å ta ut alderspensjon fra folketrygden fra 62 år, men man får høyere årlig pensjon hvis man venter med uttaket. Alderspensjonen kan kombineres med arbeidsinntekt, uten at pensjonen blir redusert. I privat sektor kan AFP kombineres med arbeidsinntekt uten at pensjonen avkortes. I offentlig sektor er regelverket uendret etter 2011. Personer som velger å ta ut alderspensjon fra folketrygden før 67 år, kan ikke i tillegg ta ut AFP fra offentlig sektor. Tidligpensjon i jordbruket (TPO) kan kombineres med uttak av lønnsinntekt, annen næringsinntekt og alderspensjon, men ikke andre ytelser fra folketrygden, som uførepensjon, arbeidsavklaringspenger, etterlattepensjon fra folketrygden eller avtalefestet pensjon (AFP).

I ny alderspensjon tjenes det opp pensjonsrettigheter tilsvarende 18,1 % av årlig pensjongs-givende inntekt opp til 7,1 G. Det nye pensjonssystemet innfører regler om «alleårsopptjening», levealdersjustering og fleksibelt uttak av pensjon. Inntekt fra 13 år og fram til fylte 75 år teller for pensjonsopptjeningen (før 2010 er opptjening fra 17 år tellende).

Alle kan ta ut alderspensjon fra 67 år og det åpnes for hel, eller delvis uttak av alderspensjon fra 62 år under følgende forutsetning; den totale pensjonsbeholdning (fremskrevet verdi) er så stor at den minst tilsvarer garantipensjonsnivået (minstepensjon) ved 67 år, dvs. ca. 2G. Inntekt under ca. 4G gir ingen opptjening ut over garantipensjon.

Hvis levealderen i befolkningen øker, innebærer levealdersjusteringen at fremtidige generasjoner må arbeide noe lenger og utsette uttaket av alderspensjon for å få samme pensjon som dagens pensjonister.

Innfasing av nye opptjeningsregler

De nye opptjeningsreglene for alderspensjon skal gjelde fullt ut for personer som er født i 1963 og senere. De som er født i 1953 og tidligere skal følge gamle opptjeningsregler. Personer født i årene 1954–1962 får beregnet sin pensjon med forholdsmessige andeler fra nytt og gammelt system. Dette innebærer at 1954-kullet vil få 10 % av pensjonen beregnet etter nytt regelverk og 90 % beregnet etter gammelt regelverk.

Uføretrygd

Uføretrygd skal sikre inntekt for personer som har fått sin inntektsevne varig nedsatt på grunn av sykdom eller skade. For å ha rett til å få uføretrygd må du som hovedregel oppfylle disse vilkårene:

- Du må være mellom 18 og 67 år.
- Du må ha vært medlem av folketrygden i de siste fem årene før du ble syk.
- Sykdom og/eller skade må være hovedårsaken til at inntektsevnen din er nedsatt.
- Hensiktsmessig behandling og arbeidsrettede tiltak må være gjennomført.
- Inntektsevnen din må være varig nedsatt med minst 50 prosent på grunn av sykdom og/eller skade.

Uføretrygden fra folketrygden og uføreytelser fra andre ordninger, vil skattlegges på samme måte som lønnsinntekt.

Revidert 2024

Sykepenger

Arbeidstakere

Arbeidstakere har rett til sykepenger med 100 % av brutto arbeidsinntekt fra og med første fraværsdag. Arbeidsgiveren har plikt til å betale sykepenger i et tidsrom på opptil 16 kalenderdager (arbeidsgiverperioden). Fra og med den 17. dagen tar NAV over utbetalingen av sykepengene.

Næringsdrivende

Selvstendige næringsdrivende har rett til sykepenger regnet etter 80 % av antatt årlig arbeidsinntekt fra og med den 17. sykedagen.

Jordbruket

For jordbruket er det innført 100 % sykepenger av antatt årlig arbeidsinntekt fra og med den 17. sykedagen. Differensen mellom 80 og 100 % blir kollektivt innbetalt over jordbruksavtalen. Dersom en selvstendig næringsdrivende (også jordbrukere) ønsker en bedre sykelønnsordning, kan det tegnes frivillig tilleggforsikring hos NAV. Det er flere alternativ for en slik tilleggforsikring.

Tilskuddsordning til avløsning ved sykdom og fødsel mv. er en ordning gjennom jordbruksavtalen og et supplement til folketrygdlovens ytelser. Ordningen er ment å dekke opp tilfeller der bonden har opptjent for lite grunnlag etter folketrygdens regler til å få dekket avløser. Ordningen er blant annet motivert av dyrehelsemessige hensyn. Fra og med 2019 stilles det ikke lenger noe krav til nivået på næringsinntekten når det er innehaver selv som søker, men det må være inntekt (ikke underskudd) de to siste ligningsår. Deltakere i ANS/DA eller ektefelle til innehaver av ENK må ha hatt en næringsinntekt på minst 1/2 G.

Næringsinntekt jordbruk/gartneri legges til grunn for avløserordningen og pensjonsgivende inntekt for ordninger etter folketrygdloven.

Fra 2015 gjeninnføres øvre aldersgrense på 70 år for avløsning ved sykdom. Det gis som tidligere tilskudd til 14 dager avløsning av far i forbindelse med fødsel dersom han bor sammen med mor til barnet. Avløsningen må foregå i perioden 14 dager før fødsel til 14 dager etter at mor kom heim, men det er ikke lenger krav om at avløsningen har skjedd sammenhengende.

Ansatte

Arbeidsgiver har rapporteringsplikt for oppfølging av sykmeldte fra og med 1. juli 2011.

Fødsel - foreldrepenger

Både etter folketrygdloven og etter avløserordningen er det krav om et minimum inntektsgrunnlag på 1/2 G siste året i beregningsperioden for rett til stønad, og en må ha vært i inntektsgivende arbeid i minst 6 av de siste 10 månedene før fødselen. Uttak av foreldrepenger og avløserstønad kan kombineres med arbeid på flere måter, men det må søkes i god tid før uttak starter.

Foreldrepengeperioden består av fedrekvoten, mødrekvoten og fellesperioden. Fra 1. juli 2018 og 100 % uttak, er både fedrekvoten og mødrekvoten på 15 uker, mens fellesperioden

HANDBOK FOR DRIFTSPLANLEGGING**LANDBRUK**

Revidert 2024

er på 16 uker. Fra 1. januar 2019 og 80 % uttak, er mødre- og fedrekvoten hver på 19 uker og fellesperioden på 18 uker.

Skatt

All næringsinntekt blir i dag beskattet etter fire ulike modeller og det er avhengig av valgt foretaksform.

Selskaper

Aksjeselskap og samvirkeforetak blir beskattet etter *aksjonærmodellen*. Den delen av selskapets overskudd som blir beholdt i selskapet og ikke utbetalt som utbytte, blir beskattet flatt med 22 %. I tillegg betaler personlige aksjonærer ytterligere 37,8 % skatt på den delen av *utbetalt* utbytte som overstiger skjermingsfradraget.

Skjermingsfradraget beregnes ved å multiplisere skjermingsgrunnlaget med en risikofri skjermingsrente som fastsettes hvert år av skattemyndighetene. Skjermingsrenten er en etter-skatt-rente fordi utbyttet allerede er beskattet på selskapets hånd. For inntektsåret 2022 var skjermingsrenten 1,7 % ¹⁾. Skjermingsgrunnlaget er aksjens kostpris tillagt ubenyttet skjerming fra tidligere år. Gevinst og tap ved salg av aksjer blir skattemessig behandlet etter samme prinsipp som utdelt utbytte fra aksjeselskap.

Aksjonærmodellen er også lagt til grunn ved utformingen av *deltakermodellen* for deltakerlignede selskaper (ANS og DA). Som skjermingsgrunnlag i deltakermodellen benyttes enten deltakerens innskudd i selskapet ved årsskiftet, deltakerens kostpris mv. for andeler eller deltakerens andel av selskapets skattemessige egenkapital med justeringer.

Verken aksjonærmodellen eller deltakermodellen skiller mellom aktive og passive aksjonærer og deltakere, eller etter hvor stor eierandel den enkelte aksjonær eller deltaker har i selskapet. For å oppnå personinntekt og dermed rettigheter i trygdesystemet, må en aksjonær ta ut lønn fra aksjeselskapet. En deltaker må ta ut Arbeidsgodtgjørelse fra et deltakerlignet selskap.

Enkeltpersonforetak

Enkeltpersonforetak blir beskattet etter *foretaksmodellen* hvor det skilles mellom alminnelig inntekt og personinntekt. Beregnet personinntekt er overskuddet i foretaket etter at det er redusert med skjermingsfradrag, renteutgifter til finansinstitusjoner og eventuelt lønnsfradrag. Skjermingsfradraget er skjermingsgrunnlaget multiplisert med skjermingsrenten. Skjermingsgrunnlaget er i hovedsak de fysiske eiendeler som har virket i foretaket, minus gjeld til finansinstitusjoner. Skjermingsrenten fastsettes på samme måte som for selskaper, men renten i foretaksmodellen er en før-skatt-rente og var for inntektsåret 2024 maksimalt 4,9 prosent. ³⁾

Foretaksmodellen skiller seg fra de andre to modellene ved at overskuddet alltid skal beskattes i opptjeningsåret, selv om hele eller deler av det blir beholdt i virksomheten. Aksjeselskap og deltakerlignet selskap kan bruke overskuddet til å investere i eget selskap etter

---

3 Skjermingsrenten blir fastsatt av Finansdepartementet i januar året etter inntektsåret, dvs. at skjermingsrenten for 2024 først blir fastsatt i januar 2025. Skjermingsrenten fastsettes på bakgrunn av gjennomsnittlig 3-måneders rente på statskasseveksler, og skal tillegges 0,5 prosent.

at det er betalt 22 % skatt av overskuddet. Overskudd fra et enkeltpersonforetak må beskattes fullt ut med trygdeavgift og eventuelt trinnskatt før midlene kan reinvesteres i foretaket.

Generelle beskatningsregler

I utgangspunktet skattlegges landbruk etter samme prinsipp som annen næringsvirksomhet og de samme regler gjelder for bokføring. Fra og med inntektsåret 2022 (skattemelding for 2022) skal alle enkeltpersonforetak benytte den nye skattemeldingen. Det betyr at skjemaene Næringsoppgave og Landbruk utgår og erstattes av Næringsspesifikasjon.

Overdragelse (realisasjon) av alminnelig gårdsbruk og skogbruk

Fra og med 2016 skal det for enkeltpersonforetak ikke beregnes personinntekt av gevinst ved realisasjon av eller fra alminnelig gårdsbruk og skogbruk (Sktl. § 12-11 fjerde ledd).

Ved overdragelse av alminnelige gårdsbruk og skogeiendommer er hovedregelen at eventuell gevinst er skattepliktig (av alminnelig inntekt) uavhengig av eiertid. Det er gjort unntak for overdragelse til personer som er arveberettiget etter arvelovens regler dersom overdrageren har eid eiendommen i minst ti år når realisasjonen finner sted. Det er videre en forutsetning for skattefritak at vederlaget ikke overstiger tre fjerdedeler av en antatt omsetningsverdi.

Dersom gevinsten ved realisasjon av alminnelig gårdsbruk og skogbruk er skattepliktig, er det anledning til å oppregulere⁴ inngangsverdien. Dette gjelder bare dersom en eventuell realisasjon ville vært skattefri etter reglene som gjaldt fram til og med 2004. Det er bare de ikke-avskrivbare eiendelene som kan oppreguleres, dvs. jorda og skogen. Våningshus som bebos av den som realiserer eiendommen og avskrivbare driftsmidler slik som driftsbygninger, kan ikke oppreguleres. Oppregulering kan kreves for våningshus som bebos av andre. Salgsprisen må derfor først justeres forholdsmessig for den delen som faller på eiendeler hvor kostprisen ikke skal oppreguleres. For jord og skog oppreguleres historisk kostpris basert etter en gjennomsnittlig årlig prisvekst for eiendommen. Den årlige prisveksten fastsettes etter en formel hvor historisk kostpris, salgspris og antall eierår inngår.

Er gevinsten på våningshuset helt eller delvis skattepliktig ved anvendelsen av skattereglene for realisasjon av alminnelig gårdsbruk, kan likevel gevinst på våningshuset med naturlig arrondert tomt bli skattefri etter reglene om realisasjon av bolig- eller fritidseiendom.

Endringer fra 1.1.2014 ved fjerning av arveavgift og innføring av kontinuitetsprinsippet

Som en direkte konsekvens av fjerning av arveavgiften innføres skattemessig kontinuitet (kontinuitetsprinsippet) ved arve- og gaveoverføringer. Skattemessig kontinuitet innebærer at mottaker overtar sin forgjengers skattemessige verdier og posisjoner der næring overføres med et gaveelement. Det vil si at selger ikke blir gevinst- eller uttaksbeskattet, men overtager får heller ikke mulighet til å skrive opp verdiene.

---

⁴ Gjelder også etter endringer innført fra 1.1.2014

Revidert 2024

Det gjøres et viktig unntak fra denne regelen når det gjelder landbrukseiendom. Hvis man følger reglene for skattefritt salg, skal overtager fortsatt få lov til å skrive opp verdien. Det nye for landbruket blir at man ikke lenger kan skrive opp verdien til takstverdien, men til tre fjerdedeler av takst eller antatt omsetningsverdi. For overdragelse av driftsløsøre vil imidlertid oppskrivningsadgangen falle bort. Det samme vil gjelde den delen av en eiendom som ikke er et alminnelig gårdsbruk. Fjerning av arveavgiften medfører altså for alminnelig gårdsbruk og skogbruk at:

- inngangsverdien på fast eiendom kun kan oppskrives til 75 % av antatt salgsværdi
- det kan ikke foretas oppskrivning av maskiner
- det kan ikke foretas oppskrivning av buskap
- det kan ikke foretas oppskrivning av deler av eiendom som ikke er alminnelig gårdsbruk (eks. campingplasser, tomteområder, festetomter, grustak, ridesenter, golfbane m.v.)
- det kan ikke foretas oppskrivning ved overgang til uskifte

Tømmerkonto

Inntekter fra skogbruk kan svinge mye fra år til år. Tømmerkonto er en utjevningsordning for inntekter fra skogbruk i enkeltpersonforetak. Tømmerkontoen har store likhetstrekk med en gevinst- og tapskonto.

Årets overskudd fra skogbruksvirksomhet kan inntektsføres direkte. Den delen av årets overskudd som skattyter velger å ikke inntektsføre direkte, skal føres på tømmerkontoen. Minst 20 % av positiv saldo på tømmerkontoen må inntektsføres i året. Underskudd skal alltid føres på tømmerkonto. Er saldoen negativ, skal inntil 20 prosent fradragsføres.

Skogfond

Ved salg og uttak av tømmer skal det avsettes en andel av omsetningen til skogfond. Skog-eieren kan fritt velge trekkssats i intervallet 4-40 %. Ved senere uttak fra skogfondet til bruk til skogkultur m.v., er 85 % av det uttatte beløp skattefritt.

Tidfesting av inntekter

Ifølge regnskapsloven § 4.1 skal inntekt resultatføres når den er opptjent. I jordbruket er det i praksis ifølge skatte ABC, godtatt visse tillem্পninger til hovedreglene om tidfesting, f.eks. at forskjellige tilskudd til jordbruket som utbetales året etter opptjeningsåret, tidfestes til utbetalingsåret. Etterskudd fra meierier og andre salgsorganisasjoner organisert som andelslag, som fatter vedtak om utbetaling av etterskudd for leveranser på årsmøtet etter regnskapsavslutningen, tas alltid med i vedtaksåret. Enkelte tilskudd fra Landbruksdirektoratet inntektsføres i utbetalingsåret, dvs. året etter opptjeningsåret. Det er anledning til å inntektsføre dem i opptjeningsåret, men da må det prinsippet videreføres.

Jordbruksfradrag

Det skal gis jordbruksfradrag i alminnelig inntekt til skatteyttere som hatt inntekt fra virksomhet i form av jordbruk, gartneri og/eller hagebruk i over halvparten av inntektsåret, og/eller har drevet bihold (honningproduksjon) og/eller pelsdyrhold som virksomhet, selv om virksomheten er drevet uten tilknytning til jordbruk, gartneri eller hagebruk. Som

HANDBOK FOR DRIFTSPLANLEGGING**LANDBRUK**

Revidert 2024

jordbruk og hagebruk regnes virksomhet som ved bruk av jorda og/eller gjennom husdyrhold produserer mat eller fôr.

- Nettoinntekt fra følgende aktiviteter kan tas med i grunnlaget for jordbruksfradrag dersom aktivitetene drives i tilknytning til jordbruks- eller hagebruksvirksomheten.
  - utnyttelse av jakt og fiskerettigheter
  - uttak av jord, sand, stein og torv
  - sanking av bær kongler, mose tang, tare og lignende
  - utføring av tjenester for andre utført med betydelige driftsmidler som hovedsakelig (60 %) nyttes i egen jord- eller skogbruksvirksomhet, forutsatt at utføringen av tjenester ikke utøves som selvstendig virksomhet.
  - utleie av betydelige driftsmidler som hovedsakelig (60 %) nyttes i egen jordbruks- eller skogbruksvirksomhet, forutsatt at utleievirksomheten ikke utøves som selvstendig virksomhet.
  - inntekt ved utleie av driftsbygninger, våningshus og kårbolig som tilhører jordbruksvirksomheten
  - inntekt fra utleie av hytter som tilhører gårdsbruket når utleien ikke er virksomhet i seg selv
  - inntekt fra bortfeste av tomter, også når tomtene ligger i særskilt lignet skog
  - inntekt fra utleie av fallrettigheter
- Jordbruker som eier og bor på egen driftsenhet, og hvor driftsenheten inngår i samdrift, vil kunne ta sin del av overskuddet, arbeidsgodtgjørelse og eventuelle leieinntekter fra samdriften med i sitt grunnlag for jordbruksfradrag.
- Forutsatt at det drives jordbruks- eller hagebruksvirksomhet kan det i grunnlaget for jordbruksfradraget tas med nettoinntekt/underskudd fra følgende aktiviteter som ikke har tilknytning til jord- og hagebruksvirksomheten:
  - annen virksomhet dersom denne omsetningen årlig ikke overstiger kr 30 000
  - produksjon av biobrensel (ved)
- Sykepenger som erstatter inntekt som det kan gis jordbruksfradrag i, inngår i grunnlaget for jordbruksfradraget med bruttobeløpet.

Gevinst og tapskonto

Gevinst- og tapskonto opprettes for å fordele skattemessige gevinster og tap over flere år. I utgangspunktet skal det opprettes bare en gevinst- og tapskonto for hvert enkeltmannsforetak, deltakerlignet selskap og aksjeselskap. Driver en person eller et selskap flere atskilte virksomheter, skal det opprettes en gevinst og tapskonto for hver virksomhet. Inntekts/fradragsføring fra gevinst- og tapskonto skjer etter saldometoden. Gevinster skal minst inntektsføres med 20 % årlig, tap kan fradragsføres med inntil 20 %. Inntekter/fradrag for gevinst- og tapskonto inngår i grunnlaget for beregning av personinntekt

Eksempler på avsetninger til gevinst og tapskonto fra jordbruket er:

Gevinster:

- salg av melkekvote
- salg av hele buskaper ved opphør av driftsgrein. Salg av melkekyr vil være opphør av driftsgrein selv om slaktedyr beholdes.

Revidert 2024

- salg av tomter og annen fast eiendom

Tap:

- rivning av driftsbygning

Inntekter/fradrag fra gevinst- og tapskonto fra jordbruksvirksomhet inngår i grunnlaget for jordbruksfradrag.

Fremføring av underskudd

Det er ingen tidsbegrensning for framføring av underskudd. Underskuddet må fradras første år som det er positiv alminnelig inntekt. Dersom næringsvirksomheten opphører, er det fortsatt anledning til å fremføre eventuelt underskudd mot andre positive inntekter senere år.

Skattesatser for inntektsåret 2025

Alminnelig inntekt

Inntektsskatt til kommune, fylkeskommune og staten

Inntektsskatten beregnes av alminnelig inntekt. Før skatten beregnes, skal det for 2025 foretas et personfradrag i alminnelig inntekt. Fradraget er på kr 108 550. I Finnmark og Nord-Troms gis det i tillegg et særskilt fradrag i alminnelig inntekt på kr 30 000.

Minstefradrag i lønnsinntekt er 46 % av beregningsgrunnlaget, mens minstefradrag i pensjonsinntekt er 40 %. Nedre grense for minstefradrag er fjernet og øvre grense er kr 92 000 for lønnsinntekt. For pensjonsinntekt er nedre grense fjernet, og øvre grense er kr 73 150. Opp til kr 31 800 i lønnsinntekt er fradraget lik lønnsinntekten (særskilt fradrag i lønnsinntekt).

Skattefradrag for pensjonsinntekt:

Maksimalt fradrag for 2025 vil være kr 34 350. Nedtrapping ved inntekter over kr 258 400 til 16,7 % og inntekter fra kr 391 550 til 6 %.

Skattebegrensning grunnet liten skatteevne: Samlet skatt skal ikke overstige 55 % av den alminnelige inntekt over beløpsgrensen. Alle som mottar avtalefestet pensjon (AFP) omfattes av ordningen, men ikke de som mottar tidligpensjon i jordbruket.

Skatteart	Personlige skattytere og dødsbo		Etterskudds- pliktige
	Finnmark og Nord-Troms	Resten av landet	
Fylkeskommunal inntektsskatt	2,35 %	2,35 %	0,0 %
Kommunal inntektsskatt	10,95 %	10,95 %	0,0 %
Fellesskatt til staten	5,20 %	8,70 %	22,0 %
I alt	18,50 %	22,00 %	22,0 %

Revidert 2024

Trygdeavgift (medlemsavgift)

Trygdeavgiften beregnes av personinntekten. Det er tre avgiftssatser for trygdeavgiften.

Beregningsgrunnlag	Avgiftssats
Pensjoner, kår o.l. Lønn for personer under 17 år eller over 69 år	Lav sats: 5,1 %
Lønn og annen godtgjørelse Inntekt ved pass av barn under 12 år eller ved pass av barn som har særlig behov for omsorg og pleie, når barnepasset skjer i barnepasseres hjem. Fiske og fangst	Mellomsats: 7,8 %
Personinntekt som ikke går inn under gruppene for lav sats eller mellomomsats. Personinntektsdelen av næringsinntekt fra jordbruk med binæringer, skogbruk, pelsdyrnæring, reindriftsnæring og arbeidsgodtgjørelse deltaker i deltakerlignet selskap i jord- og skogbruk, inngår her	Høy sats: 11,0 %

Det skal ikke beregnes trygdeavgift av personinntekt inntil kr 99 650. Trygdeavgiften skal heller ikke overstige 25 % av den del av personinntekten som overstiger kr 99 650.

Det blir ikke beregnet personinntekt i deltakerlignede selskap eller i aksjeselskap. For at selskapseiere skal få rettigheter i folketrygdsystemet, må de få betalt for det arbeidet de utfører i selskapet, enten som arbeidsgodtgjørelse i deltakerlignet selskap eller lønn i aksjeselskap. Godtgjørelsen eller lønna betraktes som personinntekt og blir belagt med trygdeavgift slik at eierne skal få rettigheter i trygdesystemet.

Trinnskatt til staten

Trinnskatten har stigende skattesatser fordelt på fem trinn. Innslagspunktet for trinnene 1 og 2 er økt med 4,5 prosent. For trinn 3 er innslagspunktet økt med 4,1 prosent og for trinn 4 er økningen på 0,5 prosent. Innslagspunktet for trinn 5 ble økt med 4,5 prosent.

Trinnskatten beregnes av personinntekten

Skattesats	Personinntekt i kroner
Trinn 1	1,7 % 217 400 – 306 050
Trinn 2	4,0 % 306 050 – 697 150
Trinn 3	13,7 % 697 150 – 942 400
Trinn 4	16,7 % 942 400 – 1 410 750
Trinn 5	17,7 % >1 410 750

Formuesskatt til stat og kommune – personlige skattytere og dødsbo

Skatteart	Skattepliktig formue i kroner	Skattesats
Kommuneskatt	1 760 000	0,0 %
	>1 760 000	0,525 %
Statsskatt	1 760 000	0,0 %
	1 760 000 – 20,7 mill.	0,475 %
	>20,7 mill.	0,575 %

De oppgitte innslagspunktene er for enslige skattytere. For ektefeller som lignes under ett for felles formue, er innslagspunktene det dobbelte av hva tabellen viser.

Jordbruksfradrag

Ved fastsettelsen av alminnelig inntekt fra jord- og hagebruk, gis det et jordbruksfradrag på inntil 95 800 kr per driftsenhet per år (2025). Fradraget kan ikke være større enn nettoinntekten i jordbruket. Det gis et ytterligere fradrag på 38 % beregnet av den delen av næringsinntekt i jord- og hagebruk som ligger mellom 95 800 og 372 000 kr slik at maksimalt fradrag blir 200 850 kr. Maksimalt jordbruksfradrag gir 44 200 kr i spart skatt.

Avskrivningssatser

Saldogruppe	Avskrivningssats
a. Kontormaskiner mv.	30 %
c. Lastebiler, varebiler mv.	24/30 ⁵ %
d. Traktorer, maskiner, inventar, personbiler mv.	20 %
h. Bygg og anlegg*	4/6/10/20 ⁶ %
j. Tekniske installasjoner i forretningsbygg og andre næringsbygg	10 %

Definisjon av husdyrbygg følger vesentlighetsprinsippet: Bygget skal behandles som husdyrbygg i sin helhet dersom minst 50 % av arealet benyttes til dette formålet. En bygning der under halvparten av bygningens areal benyttes til husdyr og frittstående bygninger uten dyrerom avskrives med 4 %. Det er bruken ved årsskiftet som er avgjørende. Vanlig, kortvarig opphold mellom gammel og ny dyrebesetning i bygget regnes ikke som bruksendring. Bygg til hester i ridesentre, for turisme, trav og galopp samt kennel og kattpensjonat er ikke ansett som husdyrbygg i landbruket.

Bygg og anlegg som har en så enkel konstruksjon at brukstiden anses å være 20 år eller mindre fra oppføringen, får en avskrivningssats på 10 %.

⁵ Ordinær avskrivningssats for saldogruppe c er 24 prosent, med forhøyet sats på 30 prosent for varebiler som bare bruker elektrisk kraft til fremdrift.

⁶ Driftsbygninger uten husdyr, 4 % / Husdyrbygg i landbruket, 6 % / Bygg med enkel konstruksjon og antatt brukstid mindre enn 20 år, 10 % / Frukttrær med levetid 15 – 20 år, 10 % / Bærfelt med levetid på opptil 10 år, 20 %.

Revidert 2024

Fra 2020 kan frukt og bærfelt saldoavskrives som anlegg med henholdsvis 10 og 20 prosent per år.

Investeringsmidler fra IBU

Fra 2012 skal tilskudd innenfor det distriktpolitiske virkeområdet til investeringer i faste anlegg og tilhørende produksjonsutstyr ikke anses som skattepliktig inntekt for mottakeren. Det innebærer at kostprisen ikke skal reduseres tilsvarende tilskuddet i balansen. Ved realisasjon innen 5 år etter at driftsmiddelet ble ervervet, skal tilskuddet regnes som en del av vederlaget.

Betinget skattefritak ved ekspropriasjon

Det er vedtatt å utvide gjeldende ordning med betinget skattefritak for gevinst ved ekspropriasjon av landbrukseiendom slik at vederlaget skattefritt kan nyttes til erverv av, eller påkostning på areal, bygg eller anlegg som brukes i skattyterens næringsvirksomhet eller annen inntektsgivende aktivitet. Se Prop. 1 LS (2013–2014) punkt 5.8 og Innst. 4 L (2013–2014) kapittel 19.

Merverdiavgift

Merverdiavgift (2009 nr. 58) trådte i kraft 1. januar 2010 og erstattet lov av 19. juni 1969 nr. 66 om merverdiavgift som gjaldt fra 1. januar 1970 ut 2009. Den nye loven er å anse som en revidering og teknisk gjennomgang av den tidligere loven. For å bedre tilgjengeligheten til regelverket er sentrale forskriftsbestemmelser samlet i selve loven. Den vedtatte samleloven følger de samme kapitelinndelingene som loven. Det vil for eksempel si at reglene om registrering følger av lovens kapittel 2 og er nærmere utdypet i forskriftens kapittel 2.

Skattemeldingen for merverdiavgift (omsetningsoppgaven) skal leveres elektronisk.

Betaling av varer og tjenester må skje via bank eller annet foretak som har rett til å drive betalingsformidling for at retten til fradrag for merverdiavgift ikke skal tapes. Det gjelder betaling på 10 000 kr eller mer.

Avgiftssatser

Ordinær sats for merverdiavgift er 25 %. Det en redusert sats på 15 % på omsetning av næringsmidler som er bestemt til å konsumeres av mennesker, og lav sats på 12 % for bl.a. persontransport og overnatting. For midlertidige endringer i satser i forbindelse med koronaepidemien, henvises til skatteetatens hjemmesider.

Matvarer

Salg fra bonde/produsent til oppkjøper/videreforedler blir avgiftsberegnet med 15 % dersom produktet har en slik kvalitet at det både er egnet til menneskelig konsum og at det omsettes til slikt konsum. Dersom ikke begge disse to betingelsene er oppfylte, skal salget avregnes med 25 % merverdiavgift. Følgende produkter skal etter dette vanligvis avgiftsbelegges med 15 prosent: grønnsaker, frukt, bær, egg og honning. For følgende produkter skal det benyttes ordinær avgiftssats på 25 %: Melk, korn, slaktedyr og egg til kyllingproduksjon.

Alt salg av matvarer (for eksempel melk, melkeprodukter, egg, bær, frukt og grønnsaker) fra bonden direkte til forbruker, skal faktureres med 15 %.

Tjenester

Med unntak av tjenester som spesifikt er fritatt for avgift, skal det beregnes merverdiavgift ved omsetning av alle tjenester. Dette medfører at det er merverdiavgift på bl.a. posttjenester (inkludert porto), advokattjenester, regnskapsføring og alle IT-tjenester.

Av tjenester som det ikke skal beregnes merverdiavgift av, kan nevnes guidetjenester, undervisningstjenester (for eksempel ride- og kjøreopplæring), idrettstjenester (for eksempel i forbindelse med golf), gårdsbesøk og utleie av fast eiendom (inkludert bygninger). Dersom det ikke skal beregnes utgående avgift ved levering av en tjeneste, er det heller ikke fradragsrett for inngående avgift på innsatsfaktorene.

Persontransport

Satsen for dette området er 12 %. For landbruket har dette størst betydning i forbindelse med turisme og tilleggsnæringer. I regelverket er det foretatt noen avgrensninger i hva som defineres som persontransport. Befordring med skiheis og kabelbane er persontransport

Revidert 2023

mens rafting, hundekjøring og hesteridning ikke er definert som persontransport og følgelig er utenfor avgiftsområdet. Begrunnelsen for dette er at det her er opplevelsen som er det vesentlige og ikke selve personforflytningen. Ren utleie av hest eller kjøretøy uten fører er å betrakte som utleie av vare og skal avgiftsberegnes med 25 %.

Melkekvote

Det skal beregnes merverdiavgift ved separat salg og kjøp av melkekvote. Dette gjelder både ved privat og offentlig omsetning. Omsetning av melkekvote *sammen med* landbrukseiendommen er imidlertid unntatt for avgiftsplikt slik at det ikke skal beregnes merverdiavgift ved slikt salg. Utleie av melkekvote er en tjeneste i merverdiavgiftslovens forstand, separat omsetning som skal avgiftsberegnes. Ved utleie av melkekvote sammen med landbrukseiendom følger reglene for fast eiendom, dvs. uten avgift med mindre en er registrert frivillig jfr. forskrift til lov om merverdiavgift, § 2-3-3 (tidligere forskrift nr. 59).

Overnatting

Det er avgiftsplikt med lav sats på 12 % for overnattingstjenester. Avgiftsplikten ble imidlertid begrenset til romutleie i hotellvirksomhet og lignende virksomhet, utleie av fast grunn til camping samt utleie av hytter, ferieleiligheter og annen fritidseiendom i tilknytning til slik virksomhet (mva-loven § 5). Ren hytteutleie ble holdt utenom avgiftsplikten pga. faren for uheldige tilpasninger.

Justeringsregler

Uttaks- og justeringsregler for merverdiavgift skal benyttes når fast eiendom tas ut fra avgiftspliktig virksomhet og der inngående avgift på kostnadene utgjør minst kr 100 000. Det vil si en netto anskaffelsesverdi på kr 400 000. Justeringsperioden er 10 år slik at dersom den avgiftspliktige eiendelen overføres for eksempel til privat bruk før de 10 årene er gått, så må en del av den opprinnelig fradragførte inngående merverdiavgiften tilbakebetales.

Kapitalvarer som maskiner, inventar og andre driftsmidler der inngående avgift av kostpris utgjør minst kr 50 000, har en justeringsperiode på 5 år. Del vil si en netto anskaffelsesverdi på kr 200 000.

Priser

Priser på skogsutstyr og skogsredskaper

Alle priser er uten merverdiavgift

Traktorer:		
Traktorer: se under avsnittet «Priser» i jordbruksdelen		
Vinsjer og kabelkran:		
Traktormonterte vinsjer, 1-tromlet	Fra	34 500
Traktormonterte vinsjer, 2-tromlet	"	195 700
Tillegg for radiostyring/infrarød styring	"	13 800
Annet traktorutstyr:		
Kjettinger	Fra	8 000
Traktorskjær/Tømmerklo	"	15 600
Lunnedrag	"	4 000
Tømmertilhenger (boggi)	"	178 000
Griplaster, traktormontert	"	68 900
Vedkløyver, traktormontert	"	15 600
Kombinert sag/klyver, traktormontert	"	38 500
Flishoggere	"	68 900
Kviste-/felleaggregat	"	45 900
Vedmaskin	"	93 000
Traktormontert kappeutstyr	"	15 600
Utstyr for vegvedlikehold:		
Snøfreser, bakmontert	Fra	31 000
Snøplog	"	9 200
Planeringsskjær/planskraper	"	9 800
Motorboremaskin	"	23 000
Ryggståkesprøyte	Fra	4 000
Sager:		
Motorsag	Fra	6 300
Ryddesag (skog)	"	12 700
Ryddesag (gress/kratt)	"	6 900
Husvær etc.		
Hviletelt	Fra	7 400
Transportable koier	"	37 900
Verneutstyr:		
Personlig verneutstyr, komplett	Fra	7 400
Sikringsradio, håndapparat per stk. (2 stk. nødvendig)	"	7 400
Sikringsradio, fellesutstyr (for flere håndapparater)	"	31 000

Kilde: Div. prislister oppdatert med Totalkalkylens prisindeks for øvrige maskiner, 3,0 % i 2024.

Revidert 2023

Rør

MUVA IG mufferrør uarmert - overvann

Innvendig diame- ter (mm)	Bygge- lengde (mm)	Vekt (kg)	Over- dekning (m)	Pris
150*	1 000	60	10	530
200	1 500	137	8	860
250	1 500	185	7	1 130
300	2 000	360	7	1 540

Kilde: <https://www.ostradtror.no/wp-content/uploads/2024/06/Ostradt-Katalog-2024.pdf>

FAVA falsrør IG - uarmert

Innvendig diame- ter (mm)	Bygge- lengde (mm)	Vekt (kg)	Over- dekning (m)	Pris
400	1 000	340	8	2 700
400	2 250	750	8	2 700
500	2 250	990	6	3 820
600 armert	2 250	1 200	5	5 730

Prisliste januar 2024

Rør, PVC, trykkør, PN10/12,5

Rørene er med fast innlagt pakning i muffen. Rør mindre enn 90 mm er PN 10.

Rørdiameter, mm	Lengder, m	Kr per m
75	6	105
90	6	115
125	6	250
160	6	279
225	6	720
280	6	725

Kilde: Brødrene Freberg A/S, <https://www.freberg.no/pvc-trykk.489465.no.html>

Dobbeltveggede rette drenerør med fast muffe:

Myhre 110/95 mm 3 og 6 m	39,20 kr/m
Myhre 160/139 mm 6 m	79,20 kr/m
Pragma 75 mm 6 m	31,20 kr/m
Pragma 110 mm 6 m	39,20 kr/m

Korrugerte PE drenerør med muffe i kveil:

Pipelife 50/60 mm 25 m	23,20 kr/m
Pipelife 83/100 mm 25 og 50 m	36,00 kr/m
Myhre 50/60 mm 25 m og 250 m	15,20 kr/m
Myhre 83/100 mm 25 m og 100 m	31,20 kr/m

Kilde: FKA november 2024

Plantevernmidler

Prisene nedenfor gjelder per mai 2024. Det kan forekomme prisvariasjoner mellom de ulike landsdeler og forhandlere. For nærmere opplysninger kontakt din lokale forhandler. Når det gjelder bruk av plantevernmidler (mengde per daa), se under Jordbruk – Planteproduksjon; bruk av plantevernmidler.

Ugrasmidler	Pakningsstørrelse	Ca. pris, kr per pakning
Agil 100 EC	1 l	667
Ally Class 50 WG	100 g	710
Ariane S	5 l	899
Attribut Twin	600 g + 500 ml	6 741
Axial	5 l	3 822
Basagran SG	3 kg	4 315
Boxer	10 l	2 448
Broadway Star + PG26N	1,06 kg	3 370
Centium 36 CS	1 l	3 093
Express Gold SX	250 g	1 244
Express SX	150 g	928
Fenix	5 l	2 327
Flurostar 200	5 l	1 303
Focus Ultra	5 l	1 429
Gallup Super 360	20 l	1 900
Glypper	20 l	1 990
Gratil 75 WG	120 g	1 745
Harmony 50SX FMC	100 g	1 800
Hussar OD	1 l	3 268
Lentagran WP	1 kg	1 054
MCPA Nufarm	10 l	2 614
Mekoprop Nufarm	1 l	208
Mero	5 l	425
Mustang Forte	5 l	2 167
PG26N	5 l	631
Pixxaro EC	5 l	4 358
Puma Extra	5 l	1 993
Roundup Flex	15 l	2 236
Saracen Delta	1 l	2 400
Select 240 + Renol	3 + 3 l	3 995
Starane XL	5 l	1 345
Titus	100 g	1 518
Zypar	5 l	1 783
Skadedyrmidler	Pakningsstørrelse	Ca. pris, kr per pakning
Decis Mega EW 50	1 l	1 633
Karate 5 CS	1 l	1 787
Sluxx HP	20 kg	1 799
Evure Neo	1 l	1 028

Revidert 2023

Plantevernmidler (fortsetter)

Sopp sykdomsmidler	Pakningsstørrelse	Ca. pris, kr per pakning
Amistar	5 l	4 005
Aviator Xpro	5 l	5 350
Comet Pro	5 l	3 589
Delaro SC 325	5 l	4 595
Elatus Era	5 l	5 150
Proline 250 EC	5 l	5 300
Revus	5 l	3 403
Signum	2,5 kg	3 145
Siltra Xpro EC 260	5 l	4 999
Switch	1 kg	2 752
Thiovit Jet	20 kg	2 182

Vekstreguleringsmidler	Pakningsstørrelse	Ca. pris, kr per pakning
Cerone	5 l	1 946
Moddevo/Moddus Start	5 l	3 009
Moddus M	1 l	475

Kilde: FK Agri

Gjødselpriser per 4. oktober 2024

Priser per kg i 25 kg sekk på ubrutt pall og 600 kg storsekk. Det gis ofte ulike rabatter som må undersøkes for å finne rett pris. Frakt kommer i tillegg.

Gjødselslag	Kr per kg		Gjødselslag	Kr per kg	
NPK-gjødsel	600 kg	25 kg	K-gjødsel	600	25 kg
Fullgjødsele®	sekk	sekk		kg	sekk
Fullgj. 12-4-18	7,75	8,21	60ER KALI 49,8 %	7,37	
Fullgj. 17-5-13	5,64		Patentkali 25 % K (klorfri)	7,97	8,37
Fullgj. 18-3-15	6,01	6,47			
Fullgj. 22-2-12	5,99		N-gjødsel	2,94	3,16
Fullgj. 22-3-10	5,63	6,12			
Fullgj. 25-2-6	5,22				
Fullgj. 8-5-19	8,09				
NPK 27-2-4					
NPK 20-4-8 Mineralorganisk	4,43		Kalksalpeter Tropicote 15,5 %	2,94	3,16
NK-gjødsel	5,71		NitraBor Kalksalpeter	3,94	4,16
			OPTI-NS™ 27-0-0 (4S)	4,26	
			Urea-46 %	6,51	
			Sulfan 24-0-0 600 kg	4,26	
P- og PK-gjødsel			Organisk gjødsel		
PK™ 0-11-21 750 kg	7,76		Grønn NPK 11-3-2 Kambo	6,60	
OPTI-P 0-20-0 750 kg	7,91		Grønn NPK 8-3-5, Kambo	4,45	
OPTI-Start 12-23-0 700 kg*	8,47	9,08	Grønn NPK 14-2-1	8,90	

® og ™ er varemerker for Yara * pris 21/8-2024

Ved endringer i prisutviklingen på energi (gass) kan gjødselprisene i tabellen over bli endret etter forhandlinger mellom gjødselprodusenter og leverandører. Vanligvis har prisene vært lavest om sommeren. Prisene på kalksalpeter, OPTI-NS 27-0 og Urea fastsettes hver måned. Prisutviklingen for disse utover høsten kan gi en indikasjon på den videre retningen for fullgjødselprisene.

Kilde: Felleskjøpet Agri

Mikronæringsstoffer/ Makronæringsstoffer (priser fra 2024)

Bortrac, 11 % B, flytende og vannløslig, sprøytes på bladverket, 100-300 ml/daa i min. 20 liter vann	kr 400 per 5 liters pakning
Mantrac, 27,4 % Mn, flytende og vannløslig, sprøytes på bladverket, 100 ml/daa i min. 20 liter vann	kr 500 per 5 liters pakning
Coptrac. Kobber 500 g/l. Bladgjødsling:25 ml/daa. Ved forråds-gjødsling 500-2000 ml per daa.	kr 1 000 per 5 liters pakning
Magtrac. Ved magnesiummangel. 19,9 % Mg.200-400 ml/daa	kr 700 per 10 liters pakning
Zintrac, 40,0 % Zn, flytende og vannløslig, sprøytes på bladverket, 50-100 ml/daa i min. 20 liter vann	kr 785 per 5 liters pakning

Kilde: Plantevern 2024, FKA

Revidert 2023

Kalk

Pris våren 2024

Leverandør/ Kalktype	Pris kr/tonn	Kalkverdi		Pris CaO (kr)		
		1 år	5 år	per 10 kg	per 200 kg	Kg vare/ daa
Østlandet						
Agri Mel	907	0,51	0,51	17,8	356	392
Agri Grov	868	0,39	0,51	17,6	353	407
Agri Dol	1 116	0,35	0,48	26,9	538	482
Kysten						
Agri Grov	794	0,39	0,51	17,6	353	444
Agri Dol	783	0,35	0,48	18,9	377	482
Trøndelag						
Agri Dol (Narvik)	846	0,35	0,48	20,4	408	482
Agri Grov (Verdal)	683	0,42	0,51	14,7	294	430

Kilde: Franzefoss/Miljøkalk AS

Prisene i tabellen gjelder ferdig spredd kalk og er ca-priser ved fulle lass, over 30 tonn hos Råde Mølle og 50 tonn (Franzefoss). For lavere mengder totalt og per dekar må påregnes et tillegg. I andre strøk av landet må man undersøke prisene hos lokale leverandører. For å heve pH med 0,1 må man tilføre om lag 100 kg kalk per dekar. I tabellen over har en regnet på 200 kg CaO per daa som vil heve pH med 0,2 pH-enheter. I den siste kolonnen står hvor mye av de ulike kalkprodukter som da kreves. Det er viktig å dividere prisen for kalktypen med gjennomsnittlig kalkverdi i år 1 og år 5 for å finne ut hvilken kalktype som er rimeligst.

	Totalt kalkinnhold (CaO), beregnet Mg	Kr per kg eks. mva.
Agri granulert dolomitt, 600 kg s.sekk	54 % CaO (12 % Mg)	3,55
Agri dolomittmel, 600 kg storsekk	48 % CaO (0,6 % Mg)	2,64
Agri Brentkalk 500 kg storsekk	95 % CaO (0,5 % Mg)	4,57

Kilde: FKAs kundetjeneste, november 2024

Prisene i tabellen gjelder kun for kalk, spredning og frakt kommer i tillegg.

Leiekjøringspriser med traktor og fører 2024

Prisene som er gjengitt, er gjennomsnittlig pris. Som hovedregel oppgis timepris, men der det er naturlig oppgis prisen i andre måleenheter. Merverdiavgift er ikke medregnet. Når det står (BG) bak arbeid/maskin, er pris hentet fra Bedre Gardsdrift.

HANDBOK FOR DRIFTSPLANLEGGING

LANDBRUK

Revidert 2023

Type arbeid/maskin		Fra	Til
Traktor under 100 hk	kr per time	500	1 000
Traktor mellom 100–150 hk	kr per time	650	1 100
Traktor mellom 150–200 hk	kr per time	750	1 300
Traktor 200–300 hk	kr per time	800	1 400
Jordarbeiding:			
Steinrive ca. 4–6m	kr per time	1 200	1 400
Steinplukker, stor stein	kr per time	1 400	2 500
Steinplukker, småstein	kr per time	1 200	2 000
Steinstrenglegging	Kr per time	1 000	1 800
Djupkultivator	Kr per time	1 300	1 500
Vendeplog 3-skjærs	Kr per time	850	1 200
Vendeplog 4-skjærs	Kr per time	1 200	1 500
Vendeplog 5-skjærs	Kr per time	1 100	1 700
Vendeplog 6-skjærs	Kr per time	1 200	1 800
Pløying, alle plogtyper og størrelser (BG)	Kr per dekar	120	175
Dyna-drive	Kr per time	1 100	1 600
Horisontalrotorharv ca. 3 m	Kr per time	950	1 400
Rotorharv	Kr per time	1 100	1 600
Skålharv 2–4 m gml. type som Kverneland	Kr per time	900	1 400
Skålharv ny type eks. Väderstad Carrier	Kr per time	1 100	2 500
Såbedsharv 5–8 m	Kr per time	900	1 600
Såbedsharv 5–8 m	Kr per dekar	60	80
Slodd 5-8 m (BG)	Kr per time/daa	900/50	1 500/80
Sloddetrommel/Crosskill	Kr per time/daa	1 000/55	1 300/95
Tromling	Kr per time	700	1 200
Tromling (BG)	Kr per dekar	40	60
Gjødsling, såing, planting, kalking:			
Grasfrøsåmaskin	Kr per time/daa	900/50	1 100/95
Direktesåing	Kr per time/daa	1 050/120	2 000/165
Kombisåmaskin	Kr per time/daa	1 200/90	2 000/135
Potetsetting	Kr per time	1 100	1 800
Ettfrø-såmaskin (gulrot, mais etc.)	Kr per time	1 100	1 500
Omrøring av husdyrgj., første 2–3 timer	Kr	2 500	5 000
Omrøring	Kr per time	1 200	2 000
Bløtgjødsel, opptil 12 m ³	Kr per time	1 000	1 500
Bløtgjødsel, større enn 12 m ³	Kr per time	1 100	1 650
Bløtgjødsel, selvlessende vogn, 8–15m ³	Kr per time	1 200	1 850
Slangespr.utstyr, inkl. mann, 2 traktorer	Kr per time	3 000/30	4 500/50
Slangespreder, tilrigging/flytting	Kr per time	1 800	3 500
Tørrgjødselvogn	Kr per time	1 250	1 900
Handelsgjødsel, sentrifugalspreder	Kr per time/daa	800/20	1 800/40
N-sensor: Klargjøring per time/kjøring/daa	Kr per time/daa	600/10	900/15
Kalkvogn 5–13 tonn	Kr per time	1 100	1 900
Tillegg for N-sensor (adm.: kart etc.)	Kr per time	600	900

*

Leiepriser maskiner med fører (fortsetter)

Ugrasbekjempelse, mekanisk og kjemisk:		Fra	Til
Traktorsprøyting	Kr per time	900	1 400
Traktorsprøyting	Kr per dekar	30	60
Ugrasharv 6-9 m	Kr per t	950	1 400
Stråfôr- og grasarbeid:			
Slåmaskin 3 meter	Kr per time	900	1 400
Slåmaskin 6 meter	Kr per time	1 250	2 000
Slåmaskin 9 m	Kr per time	1 800	2 500
Eksaktsnitter, slep	Kr per time	1 400	1 800
Finsnitter, selvgående	Kr per time	3 500	4 500
Lessevogn m/kutting	Kr per time	1 150	1 700
Samlerive	Kr per time	1 000	1 800
Sprede-/venderive	Kr per time	950	1 500
Firkantpresse, småballer	Kr per time	900	1 500
Firkantpresse, småballer	Kr per ball	10	15
Firkantpresse, stor gras, inkl. pakking 8 lag	Kr per ball	240	300
Firkantpresse, stor halm uten innpakking.	Kr per ball -23-pris	130	200
Rundballepresse, halm, ø > 150 cm (BG)	Kr per ball gj.snitt	170	170
Rundballepresse u/ kutting	Kr per time	900	1 500
Rundballepresse m/ kutteutstyr	Kr per time	1 350	2 200
Rundballepressing m/ pakker	Kr per time	1 500	2 500
Rundballepressing uten plast	Kr per ball	110	180
Rundballepressing m/6 lag plast	Kr per ball	200	300
Tillegg per 2 lag plast over 6 lag	Kr per ball	20	40
Tillegg tilsetning av ensileringsmiddel	Kr per ball	15	40
Pakking rundballer	Kr per ball	100	150
Pakking av rundball, pølsepakker	Kr per ball	50	80
Pakking av rundball, pølsepakker	Kr per time	1 000	1 500
Sammenkjøring/stabling av baller	Kr per ball	30	40
Sammenkjøring/stabling av baller	Kr per time	800	1 400
Beitepussing 2,5-3 m, lett terreng (BG)	Kr per time gj.snitt	1 100	1 100
Innhøsting korn, potet:			
Skurtresking	Kr per dekar	180	250
Skurtresking (BG)	Kr per dekar	200	200
Tillegg for legde	gj.snitt	40	80
	Kr per dekar		
Tillegg for rengjøring (floghavre, hønse- hirse)	Kr per time	800	1 000
	Kr per time	1 200	2 000
Tillegg for flytting mellom skifter	Kr per time	1 200	2 000
Tillegg for venting på tilhenger/container	Kr per tonn	150	200
Korntransport	Kr per tonn gj.snitt	200	200
Korntransport (BG)			
Potetoptak, slept 1-radshøster m/tank (BG)	Kr per time	1 600	2 000

* Høyeste priser med GPS

** Flere rabatterer prisen når det skal presses høyere antall baller

Revidert 2023

Leiepriser maskiner med fører (fortsetter)

Vedlikehold av kulturlandskap, skogsarbeid: Enhet		Fra	Til
Krattknuser	Kr per time	1000	1 500
Flishogger, inntil 26 cm diameter	Kr per time	1 000	1 800
Flishogger, opptil 70 cm diameter	Kr per time	2 000	2 800
Flishogging	Kr/m ³	50	70
Greinsaging 4 sagblad	Kr per time	1 000	1 500
Kantklipping	Kr per time	1 000	1 500
Traktor m/vinsj	Kr per time	900	1 400
Traktor m/ tømmertilhenger og kran	Kr per time	900	1 500
Mann m/ motorsag	Kr per time	500	800
Traktor m/vedmaskin	Kr per time	900	1 300
Traktor m/vedkløver	Kr per time	800	1 100
Anlegg, transport:			
Dumperhenger under 15 tonn	Kr per time	1 000	1 400
Dumperhenger over 15 tonn	Kr per time	1 050	1 500
Tilhengertransport med traktor	Kr per time	900	1 400
Kompaktlaster	Kr per time	750	1 000
Gravemaskin under 8 tonn	Kr per time	800	1 400
Gravemaskin 8 til 12 tonn	Kr per time	850	1 500
Gravemaskin over 12 tonn	Kr per time	1 100	1 800
Grøftespyling	Kr per time	850	1 200
Snørydding:			
Diagonalplog og spissplog	Kr per time	1 000	1 600
Snøbrøyting plass (industri)	Kr per time	1 200	2 000
Snøbrøyting vei (boligfelt, gangfelt, vei)	Kr per time	1 000	1 800
Snøfres, gårdsfres	Kr per time	900	1 500
Laster med skuffe	Kr per time	850	1 400
Strøing med valspreder	Kr per time	900	1 500
Snøbrøyting privat oppkjørsel	Kr per gang	250	500

Kilder: Norsk Landbruk 7/2024 , Bedre Gardsdrift 3-2024

Jordleiepriser

Tabellen under viser gjennomsnittlige jordleiepriser for god jord over hele landet, fordelt mellom ulike produksjonsformer. Prisene er oppgitt i kr per dekar. Fra 2014 er prisene i indeksen vekta.

HELE LANDET	Vekta priser	
	2023	2024
HELE LANDET		
Grasdyrking	264	271
Korndyrking	395	402
Grønnsak-/bær dyrking	854	846
Potetdyrking	654	662
Innmarksbeite	68	72
Utmarksbeite	16	10

Geografisk differensiert pris for enkeltproduksjoner (Alle priser i kr per dekar):

	Dårlig jord			God jord		
	Lavest	Middel	Høyest	Lavest	Middel	Høyest
GRASDYR KING						
Østlandet	0	150	300	0	311	450
Vestfold og Telemark/ Agder	0	109	300	0	267	450
Rogaland	0	303	500	50	484	750
Vestlandet	0	63	200	0	181	500
Trøndelag	0	106	200	0	235	319
Nord-Norge	0	52	500	0	91	500
KORNDYR KING						
Østlandet	0	248	350	0	424	850
Vestfold og Telemark/ Ag- der	0	181	350	0	386	650
Rogaland	350	456	500	475	614	750
Trøndelag	0	191	250	150	331	400
GRØNNSAKDYR KING						
Østlandet					850	1250
Vestfold og Telemark/ Ag- der				0	758	1500
Rogaland				300	1 268	2 200
Vestlandet				0	447	1 000
Trøndelag				300	941	1750
Nord-Norge				0	189	500

Revidert 2023

Jordleiepris (fortsetter)

	God jord		
	Lavest	Middel	Høyest
POTETDYRKNING			
Østlandet	0	696	1 000
Vestfold og Telemark/ Agder	0	743	1 500
Rogaland	300	673	1 033
Vestlandet	0	533	1 000
Trøndelag	300	605	1 200
Nord-Norge	0	160	350

Geografisk differensiert pris for enkeltproduksjoner:

	Innmarksbeite			Utmarksbeite		
	Lavest	Middel	Høyest	Lavest	Middel	Høyest
BEITE						
Østlandet	0	82	233	0	2	50
Vestfold og Telemark/ Agder	0	72	250	0	34	140
Rogaland	0	185	400	0	18	50
Vestlandet	0	22	150	0	1	10
Trøndelag	0	60	210	0	1	25
Nord-Norge	0	21	250	0	2	30

Kilde: Landbruksdirektoratet

Materiell for analyse og planlegging

Handbok for driftsplanlegging

Kopieringssett av skjema for analyse

Kopieringssett av skjema for planlegging

Analyse og planlegging i landbruket og annen næring.

Skjemaer med brukerveiledning og eksempler:

Du kan laste ned skjema fra NIBIOs hjemmeside:

<https://www.nibio.no/tema/landbruksokonomi/okonomistyring-i-landbruket>

NORKAP, et program for å lage kombinerte driftsplaner i jord-, skogbruk og annen næring. Programmet dekker i sin helhet Statens nærings- og distriktsutviklingsfonds krav til driftsplan. Man kan lage enkle eller fullstendige planer.

Norkap krever Excel 2010 eller nyere.

Norkap er å finne for gratis nedlasting fra: <https://www.nibio.no/tjenester/nedlasting-av-planleggingsprogrammet-norkap?locationfilter=true>

Revidert 2023

JORDBRUK

Planteproduksjon

Såmengder

Plantart		Kg per dekar
Korn		
Høsthvete		18–20
Vårhvete	550 planter per kvm	18–24
Bygg, 2-rads	425/450 planter per kvm	21–25
Bygg, 6-rads	425/450 planter per kvm	18–22
Bygg som dekkasæd		14–18
Havre	525 planter per kvm	18–23
Høstrug (hybridrug)		10–15
Erter (sorten Ingrid)		
Åkerbønner (plantetetthet:50-60 pl/m ² , 1000-frøvekt: 450, spire%:90)		25-30
Poteter (30–60 g knoller)		100–300
Fôrnepe radsådd (breisådd: 0,4 kg v/25 cm avstand)		0,1–0,2
Kålrot		0,1–0,2
Fôrbeter		0,5–0,7
Gulrot		0,3–0,4
Oljevekster 12–15 cm radavst.		
Rybs		0,8–1,0
Raps		1,0–1,2
Grønnfôr og silovekster:		
Havre i reinbestand		16–20
Havre (m/erter), for eksempel 10 kg havre + 8 kg erter		16–18
Bygg, erter, vikker og raigras		16–20
Bygg og grønnfôrraps:	10–12 kg bygg + 0,8 kg raps	
Fôrredikk		2,0
Fôrraps 10–30 cm radavstand		1,0–1,2
40–30 cm "		0,6–0,8
Grønnfôrnepe radsådd		0,2
Fôrmargkål 10–30 cm	"	0,7–0,8
Engvekster:		
Frøblanding (20 % kløver og 80 % timotei),	radsådd	1,5–2,0
Frøbl. (60 % tim., 25 % engsv., 15 % rødkl.)	"	2,0–2,5
Bladfaks	"	4,0–5,0
Hundegras + kløver	"	2,0–2,5
Raigras, flerårig	"	2,0–2,5
Raigras, ettårig	"	3,0–4,0
Beitefrøblanding: timotei, engsvingel, engrapp, hvitkløver+ rødkløver		2,5–3,0

For korn finner man såmengden ved formelen: (Ønsket antall planter per kvm * 1000-kornvekt) / (Spireprosent * 10). Kilde: NLR/FKA

Avlinger, middeltall for 1980–2021

Landsdeler og områder	Kg per dekar			F.e. per dekar	
	Bygg	Havre	Poteter	Grovfôr	Eng og beite ¹⁾
Østlandet Flatbygder	420	435	2 540	378	372
Andre bygder	375	369	2 313	309	282
Jæren	451	-	2 719	485	481
Agder/Rogal. andre bygder	342	-	2 058	351	352
Vestlandet	348	286	1 762	355	355
Trøndelag Flatbygder	358	349	2 525	395	396
Andre bygder	355	366	1 920	364	365
Nord-Norge	142	-	1 415	271	274
Alle bruk	398	412	2 363	348	348

¹⁾ Omfatter eng høstet til høy og surfôr, beite på eng og kulturbeite

Tabellen ovenfor er satt opp på grunnlag av middeltall fra Driftsgranskinger i jord- og skogbruk (NIBIO) og dekker over store variasjoner fra år til år og fra bruk til bruk. Tallene står for nettoavling før fradrag for fôrspill eller kvalitetsforringelse under lagring. For poteter kan dette svinnet ofte bli stort, mens det for korn, høy og surfôr sjelden overstiger 5–10 %.

Svinn ved lagring:

1. Svinn i kg:	Høy	10–15 %
	Gras til surfôr	25–30 %
	Rå poteter	10 %
	Korn	2–5 %
2. Svinn i f.e.:	Rå poteter til surfôr	5 %

Fylkesvise normalårsavlinger 2018. Kg/daa

	Hvete	Bygg	Havre	Potet
Østfold	489	455	435	2 714
Akershus	502	428	424	3 128
Hedmark	502	455	386	2 910
Oppland	522	428	431	2 627
Buskerud	507	437	424	2 809
Vestfold	448	436	401	2 789
Telemark	388	364	350	2 469
Aust-Agder		282	269	2 203
Vest-Agder		252	301	2 305
Rogaland		334	392	2 421
Hordaland				1 409
Sogn og Fjordane				2 110
Møre og Romsdal				2 917
Sør-Trøndelag	358	356	370	2 320
Nord-Trøndelag	326	355	357	2 443
Nordland				1 482
Troms				1 407
<u>Finnmark</u>				1 022
Landet	485	410	410	2 701

Normalårsavlingene beregnes som trendframregning av de foregående års avlinger. 12 tre-års glidende gjennomsnitt av de siste 14-års registrerte avlinger legges til grunn. Trendberegningen foretas ved lineær regresjon med minste kvadraters metode.

Kilde: Melding om årsveksten 2018 NIBIO RAPPORT NR. 87/2019

Halmavlinger

Kornart	Forholdstall halm/korn	Forholdstall halm/korn med vekstregulering
6-radsbygg	0,58 (0,47 - 0,71)	0,51
2-radsbygg	0,65 (0,49 - 0,73)	0,53
Havre	0,76 (0,58 - 0,91)	0,64
Vårhvete	0,92 (0,85 - 1,17)	0,74
Høstkorn	0,57 (0,41-0,68)	-

Tabellen viser halmmengde ved 10 cm stubbehøyde.

Kilde: Bioforsk Rapport 67/2012 Halm som biobrensel

Gjødslingsnormer til ulike plantevekster

Vekst og avlingsnivå per daa	Kg per dekar		
	N	P	K
Vårkorn, bygg, ved avling 400 kg ¹⁾	9,5	1,4	5
" havre, 400 kg	9,5	1,4	5
" vårhvete, matkvalitet 400 kg	10,5	1,4	5
" vårhvete, førkorn/såkkorn 400 kg	9,5	1,4	5
Høsthvete, matkvalitet, 500 kg	12,5	1,75	6
Høstrug, 500 kg	12,1	1,75	6
Oljevekster til modning, 200 kg	12	2	4
Erter til modning, 400 kg	0	2,5	6,0
Eng, 3 slåtter, 400 FEm	15	1,6	8,5
Eng, 2 slåtter	13	1,6	7,5
Eng, 1 slått	10	1,6	6,5
Beite, fulldyrka, 3 gjødslinger	16	1,6	7,5
Beite, fulldyrka, 1 gjødsling	10	1,6	6,5
Raigras, 2 slåtter	13	1,6	9,5
Fôrraps, tidlig høsting	13	2,1	8,5
Korn, fôrraps og raigras	13	2,3	9
Poteter, avling 2000 kg	8,7	3	13,5
Poteter, avling 3000 kg	10	3,5	15,5
Potet, mandel, 3000 kg	8,5	3,5	15,5
Potet til chips, 3000 kg	9	3,5	15,5

¹⁾ Hvis halmen fjernes, bør det gis 0,3 kg P og 2 kg K i tillegg. Ved endring av kornavling på 100 kg/daa endres gjødselbehovet per dekar med hhv. 1.6 kg N, 0,35 kg P og 1 kg K.

Disse tallene er bare en grov rettesnor. Jordas næringstilstand, bruk av naturgjødsel, avlingsnivå, vanntilgang og øvrige vekstforhold vil påvirke valg av gjødsling i betydelig grad. Jordprøver er grunnlaget for å beregne behovet for gjødsling. Ta kontakt med den lokale landbruksrådgiveren for å få mer detaljerte råd om gjødsling på din gard.

Kilde: <https://www.nibio.no/tema/jord/gjodslingshandbok/gjodslingsnormer?locationfilter=true>

Kg næringsstoffer per tonn husdyrgjødsel (første vekstsesong)

Gjødseltype	Vårspredd – nedmoldet	Overflatespredd		
	nitrogen (N)	nitrogen (N)	Fosfor (P)	Kalium (K)
Blaut storfejødsel	1,5	1,0	0,7	3,3
Blaut grisejødsel	2,0	1,5	1,5	2,5
Blaut hønsejødsel	7,0	4,0	4,0	5,0

Kilde: Yara (N), Bioforsk (P og K)

Omtrentlige gjødselmengder fra forskjellige husdyr

	Urin kg/md.	Fast gjødsel kg/md.	Urin /fast gjødsel, kg/md.	Flytgjødsel kg/md.
Melkekyr	400–600	600–1 000	1 000–1 600	1300–1900*)
Ungfe	200–350	300–500	500–850	650–950*)
Purker	150–250	50–150	200–400	200–400*)
Slaktegris	60–120	40–80	100–200	100–200
Sauer og geiter:	35	75	110	-
Hest	200	600	800	

* Tilsatt vann.

Kilde: Institutt for jord- og vannfag, NLH

Innhold av verdistoffer i handelsgjødsel, oppgitt i %

Gjødselslag	N	P	K	Ca	Mg	S	B
Fullgjødsel®							
8-5–19 mikro	8,0	5,0	19,0	1,1	2,5	11,7	0,05
12–4–18 mikro	11,8	4,0	17,6	2,0	1,2	9,1	0,03
17–5–13	17,2	4,6	13,0	2,3	1,0	2,2	0,02
18–3–15	17,6	2,6	14,6	1,3	1,5	3,8	0,02
22–3–10	21,6	2,6	9,6	0,8	1,0	2,2	0,02
22–2–12	21,6	1,7	11,6	0,8	1,3	2,7	0,02
25–2–6	24,6	1,6	6,0	0,8	1,0	4,0	0,02
NPK 27-2-4	27,0	2,2	4,15	0,0	0,0	3,0	0,0
NPK 20-4-8 Min.organisk	20,0	4,0	8,0	3,1	0,1	3,3	0,00
NK-gjødsel							
OPTI-NK-22–0-12 +SE	22,0	-	11,6	-	0,6	3,0	0,05
NP-gjødsel							
OPTI-START™ NP 14-18-0	14,0	17,5				3,5	
Diverse							
OPTI-PT™ 0-20-0		20,0	-	17	-	1,2	-
OPTI-PK™ 0-11-21	-	11,0	21,0		-	1,6	
Kieseritt	-	-	-	-	15	20,0	-
K-gjødsel							
60er Kali (Kaliumklorid)	-	-	49,8	-	-	-	-
Kaliumsulfat	-	-	42,3	-	-	18,0	-
Patentkali (Kalimagnesia)	-	-	25,0	-	6,0	17,0	-
N-gjødsel							
Kalksalpeter	15,5	-	-	18,8	-	-	-
Nitrabor-Kalksalpeter™	15,4	-	-	18,5			0,3
OPTI-NS™ 27-0-0 (4NS)	27,0	-	-	6,0	0,7	3,7	-
OPTI-KAS™ 27-0-0 Skog	27,0	-	-	5,0	2,4		0,2
Urea	46,0	-	-	-	-	-	-
SULFAN 24-0-0 (6S)	24,0	-	-	8,6	0,6	6,0	-

N= nitrogen, P= fosfôr, K= kalium, Ca = kalsium, Mg= magnesium, S= svovel, B= bor

Kilde: www.yara.no

Plantenes behov for vann

Plantenes behov for tilførsel av vann kan vurderes ut fra mange forhold. Viktige faktorer er jordarten og dens evne til å lede vann til planterøttene, vind og temperatur som fører til fordamping av vann fra jorda og fra plantene. Fordampingen kan dreie seg om 1–2 mm per dag når temperaturen er lav og luftfuktigheten høy. Ved normal temperatur og fuktighet kan fordampingen være 3 mm/dag, mens høy temperatur og vind kan gi fordamping på 4–6 mm/dag.

For en praktisk beregning av vannforbruket på et jorde bruker vi antatt daglig for-damping multiplisert med faktoren i perioden for den aktuelle veksten, se neste tabell:

Plantart	Faktor for beregning av vannbehov			
	Mai	Juni	Juli	August
Gras, raigras	0,6	1,2	1,2	1,1
Korn	0,6	1,2	1,2	1,1
Potet	0,5	1,0	1,1	1,0
Kål	0,5	1,0	1,2	1,1

En byggåker vil i juli ha et vannforbruk i uka på for eksempel 3 mm per dag ved normale luft-forhold multiplisert med faktor 1,2. Ukeforbruket av vann blir da: $7 \times 3 \times 1,2 = 25,2$ mm. Er nedbøren den uka 0, blir det snart behov for å vanne. Vanningen bør starte når omlag halvparten av vannlageret i jordarten er brukt opp. Siden ulike jordarter har ulikt vannlager, må du ta utgangspunkt i den jordarten du har.

Jordart	Nyttbart vann, mm	Grense for vanning, mm
Meget tørkesvak (grov sand/skrinn sandig lettleire)	50	20
Tørkesvak jord (siltig sand og moldfattig lettleire)	70	30
Middels tørkesvak jord (moldrik lettleire, matjorddybde 25–30 cm)	90	40
Tørkesterk jord (moldrik lettleire, matjorddybde >30 cm)	110	50
Meget tørkesterk jord (siltjord, dyp myrjord)	130	60

Les mer om beregninger av vannbalanse her: <https://lmt.nibio.no/irrigation/>

Revidert 2024

Bruk av plantevernmidler

Fra 1. juni 2015 kom det nye krav til dokumentasjon av integrert plantevern. Nå kreves dokumentasjon av hvilke vurderinger som er gjort før man benytter kjemiske midler. Vurderingene skal føres i plantevernjournalen. Det kan være tiltak som vekstskifte, sortsvalg, jordarbeiding, kalking og grøfting.

Plantevern er et omfattende fag. Her er det bare plass til en kortfattet oversikt. For opplysninger om bruk av plantevernmidler samt opplysninger om andre midler eller spesialmidler mot ugras, skadedyr og sykdommer vises til rådgivere med kompetanse på dette området. FKA har en oversikt over midler og bruk i heftet «*Plantevern 2024*». For priser på plantevernmidler vises til «Landbruk generelt – Priser. Plantevernmidler.»

Ugrasbekjempelse

	Ugras	Eksempel på Handelsvare	Mengde handelsvare per daa
Gjenlegg til gras uten kløver og med korn som dekkvekst	Allsidig	Ariane S	200–250 ml
	Ugrasflora	Express SX +Biowet Express+Flurostar+Biowet Starane XL+ExpressSX +Biowet (50ml/100 l)	0,75g+50 ml/100 l vann 0,75 g +60+ 50 ml/100 l v 80–100 ml+0,4 g
Gjenlegg til gras med kløver, uten eller med korn til dekkvekst	Allsidig	Basagran SG+ MCPA MCPA	85 g +35 ml 80–100 ml
	Ugrasflora	Gratil WG + MCPA Express SX + MCPA	2–3 g + 50 ml 0,75 g + 50 ml
Eng og beite u/kløver	Allsidig	MCPA	150– 240 ml
	Ugrasflora	MCPA + Mekoprop Starane XL	150 ml + 150 ml 180 ml
Etablert grasmark m/kløver	Allsidig Ugrasflora	Gratil WG+Biowet Harmony 50 SX + Biowet	5 – 6 g 3-3,5 g + 50 ml/100 l v
Varig beite u/kløver	Høymole	Flurostar	200 ml
		Starane XL	180 ml
	Løvetann	Starane XL	180 ml
	Stornesle Hundekjeks	Flurostar Starane XL	200 ml 180 ml
Vårkorn uten gjenlegg:	Allsidig ugrasflora	Ariane S	225 – 250 ml
		Express Gold + Biowet	1,7-2,7 g (1-1,5 g i havre)
		Express SX+ Biowet	1-1,5 g
		HussarPlusOD+DFP+Mero ¹⁾	8–12 ml+4,2-9 ml+ 50 ml
		Tripali + Biowet	2,5+3,5 g (2,5 g i havre)
		Pixxaro (ikke i havre)	12,5-25 ml
Floghavre og hønsehirse	Floghavre og hønsehirse	Puma Extra + Biowet ¹⁾	100–120 ml
		Axial ¹⁾	70-90 ml
Før såing:	Kveke ²⁾	Gallup Super 360 Roundup	300–400 ml 300–400 ml
Høstkorn	Gras, balderbrå, oljevekst. (høst)	Atlantis OD + Mero Boxer	45–75 g + 50 ml 200-300 ml
		Frøugras (våren)	Express Gold + Biowet

¹⁾ Ikke i havre

²⁾ Bare før såing eller i moden byggåker og i stubbåker uten gjenlegg eller fangvekst

	Ugras	Eksempel på Handelsvare	Mengde handelsvare per daa
Høstkorn (ikke spelthvete)	Allsidig flora (vår) frøugras	Ally Class Express Gold + Biowet Express SX + Biowet Pixxaro Zypar	3–4 g 2-2,7g 1,5-1,9 g 30–40 ml 75-100 g
	Kveke	Attribut Twin ³) + Mero	6 g+ 5 ml + 50 ml
Vårryps – raps	Vassarve, då og klengemaure	Centium	12,5 ml
	Balderbrå, dylle, tistel	Matrignon SG + Mero	14 – 16,5 g+50 ml
Oljevekster og korsblomstra fôrv. Kålvekster	Floghavre,hirse	Focus Ultra	300 – 500 ml
	Kveke	Zetrola	70 – 150 ml
	Kveke,floghavre, rapp-arter	Select + Renol	40–50 ml + 40–50 ml
Potet før spiring etter spiring	Frøugras	Fenix + Titus+Biowet Fenix 1.sprøyting	130–150 ml+ 3 g 100-150 g
	Frøugras	Titus + Biowet 2. sprøyting	2 g
	Rotugras + kveke	Titus + Biowet	3 g
	Kveke	Zetrola	70–140 ml
	Kveke/Floghavre Hirse,spillkorn	Focus Ultra	200-400 ml
Veger, grusganger, plasser m.m.	All vegetasjon. Skader ikke røtter av ønsket tre el. busker.	Roundup/Gallup Super	800 ml

Revidert 2024

Skadedyrbekjempelse

	Skadedyr	Eksempel på handelsvare	Mengde handelsvare per daa
Korn	Havrebladlus	Decis	15 ml
		Evure Neo/Mavrik ⁴⁾	12-20 ml
		Teppeki ⁴⁾	14 g
	Kornbladlus	Decis	15 ml
		Karate CS	8-10 ml
		Evure Neo/Mavrik ⁴⁾	12-20 ml
		Teppeki ⁴⁾	14 g
	Bladminerflue	Karate CS	15 ml
		Decis	15 ml
Potet	Potetsikade, teger	Karate 5 CS/Decis	12–15 ml
	Bladlus	Evure Neo/Mavrik	10-20 ml
		Teppeki	16 ml
Korsblomstra	Kåfluer	Kontakt rådgivningen	
Kulturer	Jordlopper/Glansbille	Karate 5 CS/Decis	10 ml
		Evure Neo/Mavrik	20 ml

³⁾ Ikke i høstbygg eller Magnifik høsthvete⁴⁾ Skånsom mot nytteinsekter

Sykdomsbekjempelse

	Sopp sykdom	Eksempel på handelsvare	Mengde handelsvare per daa
Bygg	Mjøldogg	Talius (forebyggende)	12,5–20 ml
	Bipolaris, stråknækker	Proline	40 – 50 ml
	Flekksykdommer	Comet Pro + Proline Delaro	30 + 30 ml 50-80 ml
Hvete/rug	Rust	Proline + Talius	30 - 50 g +10 ml
	Mjøldogg	Talius (forebyggende)	12,5 – 20 ml
	Hveteaksprikk	Siltra Xpro Aviator Xpro	50 – 75 ml 80 ml
	Hvetebladprikk	Delaro + Proline	50 +25 ml
	Hvetebrunfleck	Comet Pro +Proline	35 ml +60 ml
	Stråknækker Fusarium spp.	Proline + Talius Proline	30 - 50 g +10 ml 60 - 80 ml
Havre	Kronrust, mjøldogg	Delaro SC 325	80 ml
	Havrebrunfleck, Septoria	Comet Pro + Proline	30 - 60 ml
	Fusarium	Proline	60 - 80 ml
Potet	Tørråte 1.sprøyting	Revus + Mantrac	60 ml + 50 ml
	Ingen smitte	Ranman Top + Mantrac	50 ml + 50 ml
Oljevekster	Gråskimmel	Proline	60 - 70 ml

Revidert 2023

Vekstregulering/-avslutning

	Behandlings-tidspunkt	Eksempel på handelsvare	Mengde handelsvare per daa
Bygg	Fra Z 25 til Z 39	Moddevo/Moddus Start	2 x (25–30) ml
	Fra Z 39 til Z 49	Cerone	20–50 ml
Havre	4-5 blad-stadiet	CCC 750	100–160 ml
	Fra Z 31 til Z 37	Trimaxx	15–30 ml
Vår-/høsthvete	3–4 blad (15-20 cm)	CCC 750	40–80 ml
	Fra Z 31 til Z 39	Trimaxx	15–40 ml
	Fl.blad synl.-fl.bl. ute	Cerone	20–40 ml
	Fra Z 25 til Z 39	Moddevo/Modus Start	15–30 ml
Rug	Fra 2.leddknote synlig	Cerone	25–100 ml
Poteter	Uten risknusing	Spotlight Plus	100 ml

Z 31: første leddknote Z 39: flaggbladet under utvikling Z 49: første snerp synlig

Kilder: «Plantevern 2024», fra Felleskjøpet Agri

Ammoniakkbehandla halm (NH₃)

Halmen presses til rund- eller firkantballer. Halmen bør være tørr (15 % vann), men det går bra å behandle halm opp til 30 % vann dersom den blir behandlet i løpet av tre døgn. Tørr halm krever mindre mengde ammoniakk og gassen fordeles bedre i ballen. Ballene pakkes med plast og det sprøytes inn flytende ammoniakk, **3 prosent** av ballens vekt. Lagringstid 4–8 uker. Før halmen nyttes som fôr, må den luftes.

Fôrverdi	1,43 kg tørrstoff per FEm
Mengde tørr halm per førenhet ferdig NH ₃ -behandlet halm	1,7 kg tørr halm per FEm

Kostnader:

Ved behandling av 1 ball à 250 kg normaltørr halm (15 % vann):

Mengde ammoniakk: 250 kg halm * 3 prosent NH₃ = 7,5 kg NH₃

Pris NH₃: 24,00 kr/kg

NH₃-kostnad per rundball: 180 kroner

Kostnader til pressing og pakking utgjør 270 kr/ball og verdien av halmen settes til 0,40 kr/kg (100 kr/ball).

Antall FEm per ball: 250 kg:1,7=147

Ved normal kvalitet på halmen, blir kostnaden per FEm: $(180+270+80)/147=3,74$ kr per FEm.

Kostnader ekskl. pressing og pakking: 1,90 kr/FEm.

Ved et lavt antall baller må det også betales for frammøte.

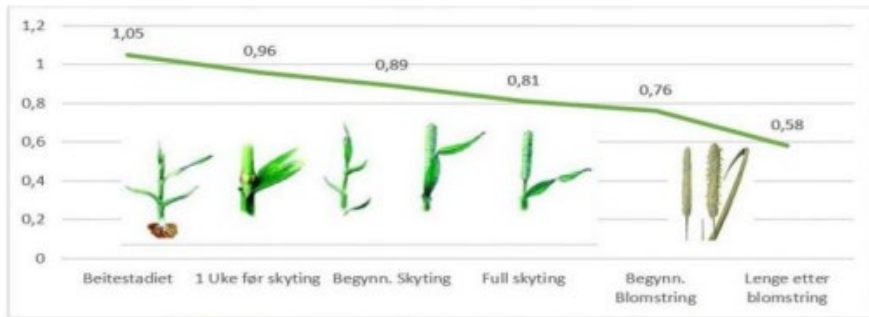
Kilder: Totalkalkylen for jordbruket, Norsk Landbruk, Egne beregninger

Husdyrbruk

Fôrverdien av noen viktige fôrslag, for drøvtyggere

	NR i fôr- tabell	% stoff	tørr- FEm per kg ts	AAT g/FEm	PBV g/FEm
Grovfôr, ferskt:					
Blandingseng, ved skyting	352	17,5	0,94	111	-7
Timotei, 1–2 u før skyting	330	19,1	0,91	100	45
Timotei, ved skyting	331	20,1	0,79	104	-11
Beite, forsommer	361	19,7	1,04	108	4
Beite, ettersommer	362	21,0	0,94	109	5
Raigras, flerårige, tidlig høsting	338	15,1	1,08	89	156
Grønnfôrhavre, v/beg skyting	387	21,0	0,75	83	5
Rødkløver, tidlig høsting	326	14,2	0,92	101	89
Surfôr, 1. slått:					
Blanding, 10–20 % kløver, tidlig	400	21,3	0,92	82	35
Blanding, 10–40 % kløver, skyting	401	24,9	0,87	87	14
Timotei, 1–2 uker før skyting	413	20,7	0,97	73	78
Timotei, engsvingel, skyting	429	23,7	0,87	84	8
Timotei, skyting	416	22,0	0,87	85	31
Bladfaks 1 uke før skyting	445	17,3	0,91	74	107
Hundegras, skyting	443	20,3	0,82	88	34
Raigras, Westervoldks	447	17,7	0,87	77	72
Surfôr, 2. slått:					
Blanding, 20–60 % kløver	471	21,1	0,76	86	37
Blanding, 20 % kløver	472	23,5	0,86	79	29
Timotei	476	25,0	0,86	81	19
Timotei + engsvingel	473	24,3	0,82	91	-11
Annet surfôr					
Førraps/raigras, økologisk	510	19,1	0,92	86	-13
Bygg og førraps, 1 uke e skyting	504	19,0	0,82	87	-10
Bygg og førraps, deigmodning	505	21,7	0,75	89	-25
Bygg før skyting	498	23,1	0,82	85	46
Øko-blanding	470	27,2	0,83	82	54
Høy, 1. slått:					
Blandingshøy, blomstring	633	86,3	0,73	105	-62
Timotei	600	86,1	0,86	99	-13
Halm og agner:					
Bygghalm, ubehandlet	800	89,4	0,30	213	-253
Bygghalm, ammoniakkebehandlet	803	85,1	0,70	100	-54
Bygghalm, dyppelutet	806	24,0	0,72	99	-121
Rotvekster, ferskt:					
Grønnfôrnepeblad	372	13,0	0,91	80	32
Førraps	378	11,1	0,91	77	101

Kilde: Førtabell,UMB

Energiinnhold (FEm/kg TS) ved forskjellige vekststadier

Revidert 2008

Fôrnormer – storfe

I 2007 er Norfor Plan tatt i bruk som nytt fôrvurderingssystem for mjølkeku. NorFor Plan vil også bli tatt i bruk for voksende storfe.

I NorFor Plan uttrykkes fôrets energiverdi og dyrenes energibehov i mega joule (MJ). Én fôrenhet mjôlk (FEm) tilsvarer 6,9 MJ. NorFor Plan skiller seg fra de tradisjonelle fôrvurderingssystemene ved at fôrets næringsverdi er bestemt av samspillet mellom fôrrasjonens størrelse og sammensetting. Det betyr at det enkelte fôrmiddel ikke har noen konstant og additiv næringsverdi. Dersom man skal angi dyrenes behov og fôrets næringsverdi som additive verdier, må det gjøres i forhold til en referanseproduksjon. Hos mjølkeku er det valgt å benytte en referanseproduksjon ved et opptak på 20 kg tørrstoff og en fôrrasjon som inneholder 50 % kraftfôr.

1. Melkekyr

a) Vedlikeholdsfôr per dag. Referanseproduksjon 20 kg tørrstoff

Vekt, kg	Tilsvarende brystomfang, cm	MJ (FEm)	AAT, g
300 (275–325)	146–153	3,4	445
400 (375–425)	162–171	4,2	445
500 (475–525)	179–186	4,9	440
550 (525–575)	187–192	5,3	440
600 (575–625)	193–199	5,7	438
700 (675–725)	205–210	6,3	438

b) Produksjonsfôr til melkeproduksjon.

Angitt som FEm og proteinbehovet angitt som aminosyrer absorbert i tarmen (AAT). Energiforbehovet blir oppgitt per kg energikorrigeret melk (EKM). Dette er melk med 3 140 kJ per kg.

EKM beregnes etter følgende formel:

$$\text{EKM, kg} = M \times (0,01 + 0,122 \times f + 0,077 \times p + 0,053 \times l) \quad (1)$$

Eller uten laktose:

$$\text{EKM, kg} = M \times (0,25 + 0,122 \times f + 0,077 \times p) \quad (2)$$

M = Melkemengden, kg

F = % fett i melka

P = % protein i melka

L = % laktose i melka

HANDBOK FOR DRIFTSPLANLEGGING

JORDBRUK

Revidert 2008

Energibehov: Anbefalte behovstall for bruk i praksis:

Dagsytelser, kg	FEm/kg EKM	Protein, g/kg EKM	AAT, g/kg EKM
Under 20	0,46	32	51
20–30 20-30	0,46	33	53
Over 30	0,46	34	54

Proteinbalansen i vomma (PBV)

Kg EKM	Nedre grense PBV, g/kg tørrstoff
> 20	15
15	13
10	11

Nedre grense for PBV i rasjonen er uttrykt i g/kg tørrstoff og er avhengig av mjølkeytelsen

c) Produksjonsfôr til fostervekst, per dag.

Før kalving		AAT, g
Nest siste måned	1,7	200
Siste måned	2,6	308

d) Produksjonsfôr til tilvekst. MJ og FEm

	FEm per dag	FEm per kg Tilvekst	AAT, g/dag	g AAT/MJ
Første- og andre-kalvs kyr	0,37–0,72		28– 55	
Magre kyr	0,72–1,5		55–109	

Kilde: Institutt for husdyrfag og akvakulturvitenskap, NMBU

Revidert 2010

2. Oppdrett og kjøttproduksjon på storfe**Energinormer for NRF-okser: Fem per dag**

Levende Vekt	Daglig tilvekst i gram						
	700	800	900	1 000	1 100	1 200	1 300
100	2,6	2,8					
150	3,2	3,4	3,6				
200	3,6	3,8	4,0	4,2	4,4		
250		4,4	4,6	4,8	5,0	5,2	5,4
300		5,0	5,2	5,4	5,6	5,9	6,2
350			5,5	5,8	6,1	6,4	6,7
400			6,0	6,3	6,6	6,9	7,3
450			6,6	6,9	7,4	7,7	8,0
500			7,2	7,6	7,9		
550			7,8	8,1			
600			8,2	8,6			

Energinormer for NRF-kastrater: Fem per dag

Levende vekt	Daglig tilvekst i gram						
	400	500	600	700	800	900	1 000
100			2,6	2,7			
150			3,1	3,2			
200		3,2	3,4	3,6			
250		3,7	3,9	4,1			
300		4,2	4,4	4,6	4,9	5,1	5,3
350		4,5	4,7	4,9	5,3	5,5	5,8
400	5,0	5,3	5,5	5,7	5,9	6,1	6,3
450	5,4	5,7	6,0	6,3	6,5	6,7	7,0
500	5,7	6,0	6,3	6,6	6,9	7,1	7,4

Kilde: Produksjon av storfekjøtt v/Berg og Matre

Fôrplanlegging i praksis bør skje ved hjelp av planprogram som tar hensyn til brukets grovfôr kvalitet og mengder. Kontakt rådgivere for mer informasjon.

Energinormer for NRF-kviger: FEm per dag

Levende Vekt	Daglig tilvekst i gram		
	600	700	800
100	2,6	2,7	
150	3,1	3,2	
200	3,4	3,6	
250	3,9	4,1	
300	4,3	4,5	4,7
350	4,8	5,1	5,4
400	5,3	5,6	5,9
450	5,8	6,1	6,4
500	6,2	6,5	6,8
550	6,7	7,1	7,5

Kilde: Produksjon av storfekjøtt v/Berg og Matre

Fôrplanlegging i praksis bør skje ved hjelp av planprogram som tar hensyn til brukets grovfôr kvalitet og mengder. Kontakt rådgivere for mer informasjon.

Fôrplan for kvige- og oksekalver til liv

Uke nr.	Kalvekraftfôr				
	Råmj./helmj. l/dag	Kalvegodt-mjølk l/dag	Kvige kg/dag	Okse kg/dag	Grovfôr
1	4-5	fersk	Litt	Litt	
2-3	5	sur	Etter app.	Etter app.	Litt høy
4	5	"	3 sur	"	"
5-9	2		5 "	Maks. 1,5 m	Høy
10-11			4-2 "	"	"
12-26			"	1,5-2,2	Høy/surfôr
Sum	115	liter	240 liter	160 kg	240 kg

Kilde: Institutt for husdyrfag og akvakulturvitenskap

Fôrnormer - sau

Sauen bør være i stigende hold før paringstida. Kraftfôr må tilvennes gradvis. Søyer i dårlig hold bør få 40 % over vedlikeholdsbehovet fra 14 dager før paring til søya er konstatert drektig.

Kraftfôrmengden må rette seg etter grovfôr kvalitet og -mengde og dyras hold. Som en rettesnor kan disse kraftfôrmengdene brukes rundt paring og til dyra er drektige:

Åringer 0,4 – 0,6 kg per dag

Gimrer 0,1 – 0,6 kg per deg

Voksne søyer 0 – 0,3 kg per dag

Grovfôr av god kvalitet kan være nok fôr til voksne søyer utover vinteren. Dyra må ikke gå ned i hold. Åringer kan få samme kraftfôrtilskudd som under paring. Søyer som får mindre enn 0,3 kg kraftfôr per dag, må ha tilgang på tilskuddsfôr. Seks uker før venta lamming bør en gå over på et mer proteinrikt fôr:

Alder	Antall fostere	Grovfôropptak kg per dag	Uker før lamming		
			6-5	4-3	2-0
Kraftfôr, kg per dag					
Åringer	1	0,60	0,4	0,5	0,7
Åringer	2	0,55	0,5	0,6	0,9
Gimrer	1	0,70	0,3	0,4	0,6
Gimrer	2	0,62	0,4	0,5	0,8
Gimrer	3	0,60	0,5	0,7	1,0
Voksne	1	0,90	0,2	0,3	0,4
Voksne	2	0,85	0,3	0,4	0,7
Voksne	3	0,80	0,4	0,6	0,9

Etter lamming økes kraftfôrmengden til søye med 0,5 kg per lam fordelt på tre fôringer, fordelt på 100 g mer per dag.

Fôring av lam avhenger av hvor fort du vil lamma skal vokse og hva slag grovfôr du har å by på. På innefôring med fri tilgang på godt grovfôr kan en forvente slik tilvekst per dag:

Tildelt kraftfôr, kg per dag	Forventet tilvekst, g per dag
0,2 kg	100 g
0,6 kg	200 g
0,9 kg	300 g
Fri tilgang*	400 g

* Ved appetittfôring på kraftfôr vil grovfôropptaket bli omtrent halvert

Kopplam bør få spesielt tilpasset kraftfôr tidlig for å utvikle magen.

Kilde: www.norgesfor.no

Fôrnormer – geit

a) Vedlikeholdsfôr per dag

Vekt, kg	FEm	AAT, g	PBV, g (nedre grense)
30	0,48	42	0
40	0,59	52	0
50	0,70	61	0
60	0,80	70	0
70	0,90	79	0

b) Produksjonsfôr til melkeproduksjon

Som for melkeku øker behovet både for FEm og AAT per kg EKM med økte dags-ytelser. Anbefalte behovstall for bruk i praksis er satt opp nedenfor:

Dagsytelser, kg	FEm/kg EKM	AAT, g/kg EKM	PBV, g (nedre grense)
Under 2,0 kg	0,44	42	0
2,0–3,0 kg	0,45	45	0
Over 3,0 kg	0,47	48	0

c) Produksjonsfôr til fostertilvekst per dag.

Fôr kjeng	Fem	AAT, g
Nest siste mnd.	0,1–0,2	20
Siste mnd.	0,3–0,4	40

De høyeste talla angir behovet til unge dyr eller voksne geiter i dårlig hold.

Kilde: Institutt for husdyrfag og akvakulturvitenskap, NMBU

Revidert 1996

Fôrnormer – svin

1. Norsk purkenorm

	FEg/dag
Fra avvenning til inseminering	4 – 5
De 4 første ukene etter inseminering	3 – 3,5
Midtdrektighet	3 – 4 ¹⁾
4 siste uker før grising	3 – 3,5
Grisingsdagen	2
Dieperioden	Appetitt etter ca. 2 uker

¹⁾ Justering av holdet

2. Slaktegriser

Samlet fôr (vedlikeholdsfôr + produksjonsfôr) per dag:

Alder i dager	Levende vekt i kg	Norm 950 g/dag	Levende vekt i kg	Norm 1 050 g/dag
		FEg per gris per dag		FEg per gris per dag
63	26	1,25	26	1,25
70	28	1,40	31	1,50
77	33	1,55	37	1,80
84	38	1,70	43	2,00
91	44	1,90	49	2,20
98	51	2,10	56	2,50
105	58	2,30	64	2,80
112	65	2,60	72	3,10
119	72	3,00	80	3,20
126	79	3,10	88	3,40
133	87	3,20	96	3,40
140	95	3,20	105	3,40
147	103	3,20	114	3,40
154	111	3,20	123	3,40
161	119	3,20	132	3,40

Kilde: www.norgesfor.no

HANDBOK FOR DRIFTSPLANLEGGING

JORDBRUK

Revidert 2005

Fôrkrav – smågriser i pattetida og tida fra avvenning ved 5–6 uker til 22 kg

	FEG per dag	FEG per uke
3. uke	0,02	0,1
4. "	0,05	0,4
5. "	0,1	0,8
6. "	0,3	2,2
7. "	0,4	3,0
8. "	0,5	3,7
9. "	0,6	4,5
10. "	0,8	6,0
11. "	1,0	6,7

Fôrbehov totalt per smågris fram til 22 kg: Ca. 27 FEn.

Samlet fôr per år til purker og smågriser fram til 22 kg lev. vekt

Purkas vekt, kg	Små- griser per år	(125–175) 150		(175–225) 200		(225–275) 250	
		FEG	Kg pro- tein	FEG	Kg pro- tein	FEG	Kg pro- tein
a) Utvokste purker							
Purkas samlede	12			1 400	175	1 520	185
fôr hele året	16			1 640	200	1 720	210
+ tilleggsfôr	20			1 840	225	1 920	235
til smågrisene	24			2 000	245	2 080	250
b) Unge purker							
Purkas samlede	12	1 490	180	1 570	190		
fôr hele året	16	1 690	205	1 770	215		
+ tilleggsfôr	20	1 880	230	1 960	240		
til smågrisene	24	2 050	250	2 120	255		

Fôrkrav ungpurker fra 22 kg levendevekt til bedekning ca. 375 FEn. Ved bruk av egen råne må en i kalkyler og driftsplaner huske å gjøre tillegg for fôrkravet til rånen.

Kilde: Institutt for husdyr- og akvakulturvitenskap, NMBU

Fôrverdien av noen viktige fôrslag, for svin

	NR i fôrta- bell	% tørrestoff	FEG per kg ts	Ford. råprot g/kg ts
Kraftfôr:				
Hvetekli	73	88,5	0,82	115
Havre	2	89,6	1,09	89
Bygg	20	88,3	1,21	90
Surfôr, bl.eng, 1.sl. skyting	429	23,7	0,70	85
Skumma melk,	907	8,9	1,34	349
Myse (skummet)	913	4,7	1,30	119

Fôrnormer – hest

Daglige fôrmengder til voksne hester og ponnier, kaldblod

Kroppsv- vekt	Vedlikehold		Lett bruk		Middels bruk		Hard bruk	
	Høy	Kraftfôr	Høy	Kraftfôr	Høy	Kraftfôr	Høy	Kraftfôr
100	1,5–2,0	0–0,4	1,5–2,0	0,4–0,7	1,5–2,0	0,8–1,0	1,5–2,0	1,0–1,4
200	3,0–3,7	0–0,4	3,0–3,7	0,5–1,0	3,0–3,7	1,0–1,5	3,0–3,7	1,5–2,0
300	4,5–5,0	0–0,4	4,5–5,5	0,5–1,0	4,5–5,5	1,2–2,0	4,5–5,5	2,0–2,5
400	5,5–6,0	0–0,5	5,5–6,5	0,8–1,5	5,5–6,5	1,7–2,3	5,5–6,5	2,5–3,5
500	6,0–7,5	0–1,0	6,0–7,5	1,0–2,0	6,0–7,5	2,0–3,0	6,0–7,5	3,0–4,0
600	7,5–9,0	0–1,0	7,5–9,0	1,0–2,0	7,5–9,0	2,0–3,0	7,5–9,0	3,5–4,5

Fôrmengdene er satt opp slik at når man bruker den største høymengden velges minste kraftfôrmengde og ved laveste høymengde brukes største kraftfôrmengde. Varmblods- og fullblodshester kan få noe høyere kraftfôrmengder enn det som her er foreslått. Hingster vil også trenge litt mer enn hopper og vallaker. Vær oppmerksom på at det i disse eksempelene er brukt høy av middels god kvalitet.

Daglige fôrrasjoner til hopper med føll

Kroppsv- vekt kg	Høy kg	Kraftfôrblanding kg	Havre/bygg kg	Kalksteinmel gram
100	1,5–2,0	0,7	0,7–1,0	0–20
200	3,0–3,7	1,4	1,0–1,3	0–20
300	4,5–5,5	1,8	1,2–1,6	0–20
400	5,5–6,5	2,4	1,2–1,8	0–20
500	6,5–8,0	3,0	1,5–2,5	0–20
600	8,0–10,0	3,5	1,5–2,5	0–20

Fôrmengdene er satt opp slik at når man bruker den største høymengden velges minste kraftfôrmengde og ved laveste høymengde brukes største kraftfôrmengde.

Dersom en bruker mindre kraftfôrblanding eller bruker blanding med mindre kalsium enn 12 g/kg, må mengden kalksteinmel økes.

Når hopper med føll går på godt beite, regnes det med at de får dekket sitt næringsbehov. Husk saltstein.

Kilde: Institutt for husdyr- og akvakulturvitenskap, NLH

Fôrverdien av noen fôrslag, for hest

Kilde: (UMB)

	NR i fôrtabell	% tørrstoff	FEh per kg ts	Ford. råprot g/kg ts
Kraftfôr:				
Havre	2	89,6	0,96	101
Bygg	20	88,3	1,08	95
Surfôr, bl.eng, 1.sl. tidlig	400	21,3	0,73	119
Poteter	299	19,2	0,93	66
Bygghalm, NH3-behandlet	803	85,1	0,48	49

Fôrforbruk – eggproduksjon

Høner

Fôrforbruk hos høns regnes normalt i omsettelig energi (OE). Ved beregningene nedenfor er fôrforbruket gitt i g eller kg fôr med energiinnhold på 11 MJ per kg. Brukes fôr med høyere eller lavere energiinnhold, må fôrbehovet justeres ned eller opp.

Vedl.holdsfôr fra 20 uker: 1,8 kg tung høne (hviteggverper): ca. 70 g fôr per dag.

Produksjonsfôr: 0,70 kg per kg egg.

Ytelse og fôrforbruk beregnet for perioden 20–72 uker

Eggproduksjon		Fôr per inns. høne per år	
Antall egg à 63 g	Kg egg	Hviteggverper	Kg fôr per kg egg Hviteggverper
295 (dårlig)	18,6	39,2	2,1
320 (vanlig)	20,2	40,2	2,0
340 (meget godt)	21,4	41,6	1,9

Ved innkjøp av 16 uker gamle kyllinger må det regnes et fôrforbruk fram til 20 uker på 2,1 kg for hviteggverpere og 2,2 kg for bruneggverpere. Fôrforbruket er beregnet for fôr med 11 MJ OE per kg - med lite fôrsvinn og ved ca. 20 grader C.

Voksne haner av henholdsvis hvitegg- og bruneggverpere har et daglig fôrbehov på 117 og 130 g.

Kyllinger og unghøner

Alder i uker	Hviteggverpere			Bruneggverpere		
	Vekt ved periodens begynn. Gram	Daglig fôrbe- hov. Gram	Samlet fôrkrav fra klekk. Kg	Vekt ved period. begynn. Gram	Daglig fôrbe- hov. Gram	Samlet fôrkrav fra klekk. Kg
0–2	38	11	0,15	38	19	0,26
2–4	120	25	0,51	130	37	0,79
4–6	270	48	1,18	350	55	1,57
6–8	450	59	2,00	580	61	2,41
8–10	640	64	2,89	800	67	3,35
10–12	820	69	3,86	980	71	4,35
12–14	960	72	4,87	1 160	76	5,40
14–16	1 090	74	5,91	1 340	80	6,52
16–18	1 200	74	6,90	1 500	80	7,71
18–20	1 270	76	7,97	1 620	82	8,83
20–22	1 400	85	9,11	1 700	90	10,10

Gjennomsnittlig alder ved oppverping: 20 uker.

Kilde: Institutt for husdyr- og akvakulturvitenskap, NMBU

Fôrforbruk – kjøttproduksjon på fjørfe

Slaktekylling

Alder ved slakting	4–5 uker
Levendevekt ved slakting	ca. 1,6 kg
Slakteprosent uten innmat	ca. 56–60
«Normal» dødelighet	3–5 %
Fôrforbruk per slaktekylling	ca. 2,20 kg (Slaktekyllingfôr med 12,3 MJ OE per kg)

Praktisk fôring: Startfôr de første 2 uker, Vekstfôr, fra 2 uker og Sluttfôr de siste 3–5 dager før slakting.

Plassbehov: 20–25 stk. per m².

Kalkuner

Alder ved slakting	11–13	uker
Levendevekt ved slakting	6–8	kg
Slakteprosent	71–75	
Fôrforbruk per slaktekalkun	10–12	kg (Kalkunfôr med 12 MJ OE per kg)
Normal dødelighet	5–10	%

Praktisk fôring: Startfôr kalkun de første 4 uker, Vekstfôr 1 fra 4 til 8 uker, Vekstfôr 2 fra 8 uker og Sluttfôr siste 3–5 dager før slakting.

Plassbehov: 4–7 stk. per m².

Avlsdyr

	Fôrforbruk (Fôr med 11 MJ OE per kg)	
	Per dag	Per år
Lett type	175–210 g	64–77 kg
Tung type	265–320 g	97–115 kg

Utvikling i antall mordyr

Rase	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Charolais	19 991	21 021	22 868	23 845	24 326	24 097
Hereford	12 147	12 654	13 573	14 222	14 354	14 003
Limousin	11 957	12 484	13 375	14 248	14 510	14 462
Aberdeen Angus	7 539	7 867	8 649	9 108	9 803	10 080
Kjøttsimmental	3 595	4 019	4 566	5 053	5 533	5 878
Highland Cattle	1 429	1 487	1 648	1 674	1 809	1 766
Tiroler Grauvieh	1 187	1 343	1 574	1 767	1 995	2 179
Dexter	920	1 128	1 464	1 777	2 133	2 537
Blonde d'Aquitaine	630	642	705	747	824	832
Krysning, ekstensiv	7 244	7 855	8 669	9 238	9 860	9 972
Krysning, intensiv	16 930	17 130	17 857	18 269	18 414	17 828
NRF	2 668	2 496	2 485	2 394	2 312	2 018

Slakteresultater 2023

	Rase	Antall slakt	Slaktevekt (kg)	Klasse	Slaktealder (mnd/år)	Slaktetilvekst (g/dag)
Ung okse	Hereford	3 955	286	R-	16,9	517
	Charolais	8 252	368	R+	16,9	679
	Aberdeen Angus	3 562	296	R-	16,9	551
	Limousin	5 322	336	R+	16,5	636
	Kjøttsimmental	2 325	362	R	16,2	688
	Blonde d'Aquitaine	308	382	R+	16,8	720
	Tiroler Grauvieh	630	291	R-	17,3	520
	Krysning, ekstensiv	5 006	311	R-	16,5	600
	Krysning, intensiv	7 365	351	R	16,9	664
	NRF	16 786	315	O	17,3	554
Kvige	Hereford	2 030	202	O+	17,4	354
	Charolais	4 032	250	R-	16,9	450
	Aberdeen Angus	1 968	216	R-	17,0	389
	Limousin	2 808	246	R	16,3	466
	Kjøttsimmental	1 171	241	R-	16,6	441
	Krysning, ekstensiv	2 449	220	O+	16,8	411
	Krysning, intensiv	4 032	241	R-	16,5	450
	NRF	276	206	O-	21,0	311
Ku	Hereford	1 769	326	O+	86,2	
	Charolais	3 078	370	R-	87,4	
	Aberdeen Angus	1 048	310	O+	87,4	
	Limousin	1 836	353	R-	88,4	
	Kjøttsimmental	645	339	O+	88,9	
	Krysning-lett	1 178	310	O	84,0	
	Krysning - tung	2 258	338	O+	89,8	
	NRF	537	278	P+	61,7	

Kilde: <https://www.animalia.no/no/Dyr/husdyrkontrollene/storfekjøttkontrollen/armsmeldinger/>

Fødselsvekter – kjøttferaser

Rase	Fødselsvekt, kg	
	Oksekalver	Kvigealver
Hereford	41	39
Charolais	46	43
Aberdeen Angus	39	37
Limousin	43	40
Kjøttsimmental	46	43
Blonde d'Aquitaine	49	47
Tiroler Grauvieh	43	40
Skotsk Highland	31	29
Dexter	21	20
Sida Trønderfe og Nordlandsfe	35,9 (2020)	32
Østlandsk Rødkolle	34,7 (2020)	31,8 (2020)
Krysning, ekstensiv	40	38
Krysning, intensiv	45	42
NRF	41	43

Kilde: Storfekjøttkontrollen 2023

Vektregistreringer

Rase	200 dager		365 dager	
	Okser	Kviger	Okser	Kviger
	Vekt i kg			
Hereford	263	242	457	377
Charolais	300	271	540	430
Aberdeen Angus	266	240	448	379
Limousin	288	265	498	397
Kjøttsimmental	313	287	575	444
Krysning-ekstensiv	288	260	489	412
Krysning-intensiv	297	270	532	439

Kilde: Storfekjøttkontrollen 2023

Regulering av svine- og fjørfeproduksjon (utdrag)

§ 1 Konesjongsrensere

I «Forskrift om regulering av svine- og fjørfeproduksjonen» av Landbruksdepartementet 1. april 2004, endret ved forskrift 26. april 2013 og 15. desember 2014, er grensene for konesjonsfri drift satt til:

- slaktekyllingproduksjon med inntil 280 000 omsatte og slaktede kyllinger per år eller
- kalkunproduksjon med inntil 60 000 omsatte og slaktede kalkuner per år eller
- eggproduksjon med maksimalt 7 500 innsatte høner på ethvert tidspunkt eller
- svineproduksjon med inntil 2 100 omsatte og slaktede slaktegriser per år,
- eller maksimalt 105 innsatte avlspurker på ethvert tidspunkt og maksimalt 150 utrangerte avlspurker pr. år (faktor 1,4286)
- produksjon i registrerte foredlingsbesetninger med maksimalt 105 avlspurker på ethvert tidspunkt og maksimalt 438 utrangerte avlspurker pr. år (faktor 4,1714),
- produksjon i registrerte formeringsbesetninger med maksimalt 105 avlspurker på ethvert tidspunkt og maksimalt 220 utrangerte avlspurker pr. år (faktor 2,0952), eller
- satellitt i purkering med inntil 53 avlspurker på ethvert tidspunkt, eller maksimalt 2 100 omsatte og slaktede slaktegriser per år.

For purkeringer kan det innvilges konesjon for maksimalt 450 avlspurker i navet, og maksimalt 1010 utrangerte avlspurker per år (faktor 2,2444).

§ 2 Produksjon over to år

- Det er tillatt å overstige konesjongsrensere eller innvilget dyretall med inntil 15 % ett år, mot tilsvarende reduksjon i produksjonen det påfølgende året. Det er alltid de to siste årene som vurderes i sammenheng.

Kilde: www.lovdatab.no

Forskrift om gjødselvarer mv. av organisk opphav

Denne forskriften omtaler regler for oppbevaring og bruk av gjødselvarer av organisk opphav, herunder husdyrgjødsel, silopressaft, avløpslam, vannverksslam, kompostprodukter og annen organisk gjødsel, organiskmineralsk gjødsel, organiske og uorganiske dyrkingsmedier, jordforbedringsmidler, jorddekkingsmidler, anaerobt omsatt biomasse, forbrenningsprodukter, komposteringspreparater og vekststoffer med mikroorganismer mv. Du finner detaljerte opplysninger på www.lovdatab.no.

Forskrift om gjødslingsplanlegging

Gjødslingsplanlegging har som formål å gi grunnlag for kvalitetsmessig god avling, begrense avrenning til vassdrag og tap til luft av næringsstoffer fra jordbruksarealer. Planleggingen skal sikre en ressursmessig riktig utnytting av næringsstoffer i jordsmonnet og fra mineralgjødsel, husdyrgjødsel, slam og annen organisk og uorganisk gjødsel.

Forskriften gjelder alle foretak som disponerer jordbruksareal med planteproduksjon og som har rett til produksjonstilskudd. Du finner flere detaljer om forskriften hos Lovdata.

Bygninger

Rombehov for planteprodukter

Tonn surfôr i runde siloer med ulik diameter (De minste tall gjelder for engvekster, de største for rotvekstblad o.l.)

Dybde av surfôrmassen i m	3,0 m	4,0 m	5,0 m	6,0 m	7,0 m
2			31– 35	45– 51	62– 69
3			47– 53	68– 76	92–104
4			63– 70	90–102	123–138
5			79– 88	113–127	153–173
6			95–106	136–153	185–208
7			110–124	158–178	215–242
8			126–142	181–203	246–277

Veksten av surfôr varierer temmelig mye etter botanisk sammensetting, og ikke minst etter pakningsgraden. Det er regnet med 800 kg per m³ surfôr av engvekster og 900 kg per m³ surfôr av rotvekstblader. For svært høye siloer kan en legge 10 % til, og for låge siloer kan en trekke 10 % fra mengdene i tabellen.

Horisontale siloer

En kan regne ca. 800 kg per m³ for gras høstet med fôrhøster og pakket med traktor. For gras som er finere kuttet, kan en regne noe større vekt etter graden av kutting.

Volumvekter for høy og halm ved ulik lagring

	Høy kg/m ³	Halm kg/m ³
Løs lagring:		
2 m lagringshøgde	40– 45	30– 35
3 m "	45– 50	35– 40
4 m "	50– 55	40– 45
5 m "	55– 60	
Baller		
Løst pressa	80–100	60– 80
Middels "	100–130	80–100
Hardt "	130–160	100–120

Rundballer av gras (vanlige 120 cm) kan inneholde fra 100 til 190 FEm etter grasets utviklingsstadium, fortørking, kutting mm.

Volumvekter for korn, poteter og rotvekster

Korn	Kg/m³	Poteter og rotvekster	Kg/m³
Bygg	620	Poteter	670
Havre	500	Turnips	550
Hvete	760	Kålrot	650
		Förbeter	600
		Gulrøtter	700

Poteter som er rene, friske og storknolla, og rotvekster kan lagres i opp til 3 m høye lag når en har god ventilasjon.

Kilde: «Forslag til förplan», Institutt for bygningsteknikk, NLH

Anbefalinger om valg av silotype til grovfôr

Prosjektet «Billig og miljøvennlig fôrkonservering» på Hellerud, Norges Vel, konkluderer slik:

- Plansiloer uten tak gir en svært rimelig konservering. Nedbør takles greit ved plassering og godt fall.
- Plansilometoden krever et bevisst arbeid med tetting mot luft; den har stor kapasitet og er velegnet for samarbeid.
- Både fortørket og direkte høstet gras kan legges i plansilo, som må ha anlegg for oppsamling av pressaft. Plastforbruket blir mindre enn til rundballer.
- Kostnader til mekanisering er lave, utstyret er enkelt og driftssikkert.
- Arbeidsforholdene er bedre enn i tårnsilo, men faren for velting og fall må ikke overses.
- Plansiloen er fleksibel med tanke på gjenbruk.

Om velferd for husdyr

Forskrift om velferd for produksjonsdyr av 3.7.2006 har generelle bestemmelser om dyrehold som går foran de mer spesifiserte reglene for hvert enkelt dyreslag som finnes i andre forskrifter.

Storfe

Se «Forskrift om hold av storfe» fastsatt av Landbruksdepartementet den 22. april 2004 med senere endringer. (www.lovdata.no)

Storfe skal oppstalles i løsdrift med unntak for husdyrrom som ble bygd før 22. april 2004 og som har vært i sammenhengende bruk til storfe siden. For disse trer kravet om løsdrift i kraft 1. januar 2034.

Storfe skal sikres mulighet for fri bevegelse og mosjon på beite i minimum 8 uker i løpet av sommerhalvåret. Kravet gjelder ikke for ukastrerte hanndyr eldre enn seks måneder. Storfe som er oppstallet i båsfjøs, skal sikres mulighet for fri bevegelse og mosjon på beite i minimum 16 uker i løpet av sommerhalvåret. Dersom de naturgitte forholdene ikke ligger til rette for 16 ukers beite, kan beitetiden reduseres med inntil 4 uker. Dyrene skal også sikres mulighet til regelmessig mosjon og fri bevegelse resten av året, dette trer i kraft 1. januar 2024 for båsfjøs som var i bruk 22. april 2004 og har vært i sammenhengende bruk siden.

Kyr skal ha tilgang på liggeplasser med mykt underlag og tett gulv. Dette gjelder også kviger som har mindre enn 2 måneder igjen til kalving. Bunnen av krybba skal være høyere enn gulvnivå i båsen for å gi en bekvem etestilling.

Løsdriftsfjøs skal ha minst 1 liggebåsplass per storfe i løsdriftsavdelingen. Per 25 kyr skal det også være 1 egen bingeplass til bruk ved fødsel, inseminering og sjukebehandling.

Om kutrener:

En endring i forskriften for hold av storfe fra 4.7.2008 påpeker at kutrener i båsfjøs:

- skal henge vannrett og ikke kunne sige eller falle ned
- skal kunne heves samlet for hver rekke
- skal ha maks 0,1 J pulsenergi og 3000 V spenning
- skal tilpasses for å unngå krepstrøm eller andre feil
- skal ha gjeterapparat som er NEMKO-godkjent og med tydelig angivelse av spenning og J-styrke

Binger for storfe

Kalver skal ikke holdes bundet de første 6 måneder etter fødsel, og skal ikke holdes i enkeltbinger etter 8 ukers alder. Dette kravet gjelder for nybygg og omfattende ombygninger fra 1. juli 1999, og for eksisterende driftsenheter fra 1. januar 2006.

Fellesbinger skal minst være så store at alle dyr kan ligge samtidig. Gjødning og fôrrester skal fjernes slik at gassutvikling og flueplage holdes nede. Plassbehov i tabell under.

Gangbredde i løsdriftfjøs med liggebåser

	Anbefalte mål, m
Gang mellom to liggebåsrekker	2,50
Gang mellom liggebåsrekke og vegg	2,40
Gang mellom liggebåsrekke og førbrett	3,00
Tverrgang, dobbel (to kyr kan passere hverandre)	1,70

Se også «Forskrift om velferd for produksjonsdyr» av 3.7.2006.

Rombehov for ungdyr:

Store ungdyr >220 kg	Binge	2,0 m ² per dyr
Små ungdyr 150–220 kg	Binge	1,8 m ² per "
Kalv <150 kg	Binge	1,5 m ² per "

I alt per kuenhet (=1 ku med ungdyr):

Langbås	11,00 m ²
Kortbås	10,50 m ²
Løsdrift, liggebås	13–14 m ² melkestall inkludert

Storfe som har sitt aktivitets- og/eller fôringsområde ute, skal ha tilgang på liggeplass som gir beskyttelse mot vind og nedbør. Minimumskrav er 3 tette vegger og tak, med mulighet for å tette den 4. veggen hvis forholdene krever det. Liggeplassen skal være tørr. Der kyr og kalver går sammen, skal det være et kalvegjemme på den luneste delen slik at vokse ikke kommer til. Det må være mulig å ta kyr inn i egen kalvings- eller sjukebinge før kalving.

Grunnen under fôringsplassen skal være fast dekke. Permanent foringsplass skal være overbygget. Personell skal ha adgang til egnet sted for skifte av klær og vask. Stedet skal ha innlagt varmt og kaldt vann.

Revidert 2010

Hest

Forskrift om velferd for hest av 2. juni 2005 har en rekke bestemmelser om hestehold. Her er noen hovedpunkter:

- Hesteholder skal ha nødvendig kompetanse om hest. Den som driver registreringspliktig hestehold (se forskriftens §§ 26–28) skal gjennomgå utdanningsopplegg godkjent av Mattilsynet.
- Alle staller skal ha ventilasjon som sikrer gode forhold for hestene, samt to utganger egnet for hester. Stall med 10 hester eller flere skal ha isolatboks for sjukebehandling. Det skal være utearealer som gir rom for minst 2 timers lufting per hest per dag.
- Hester som går på utmarksbeite, skal ha tilsyn minst 1 gang per uke. Alle hester i stall skal kunne ete samtidig, og ha tilstrekkelig tilgang på grovfôr.
- Hestebokser må være så store at hesten(ene) kan ligge flatsides (samtidig). Hester som går ute hele døgnet, skal ha tilgang til leskur (3 vegger og tak) med tørt underlag. Unntak er i beiteperioden.
- Fra 1.1.2006 skal alle hester ha hestepass og helsekort. Hesteholder er ansvarlig for at dokumentene kan legges fram for veterinær.

Se også forskrift om identifikasjon av hest som gjelder fra 1.7.2010.

Sau (anbefalte mål)

	Binge plass m ²			Krybbe plass cm		
	Søyer	Gimrer	Lam	Søyer	Gimrer	Lam
Dala	0,70	0,60	0,50	35	30	26
Ryggja, sjeviot	0,60	0,55	0,50	30	27	24

Lamtunge søyer trenger 10–15 cm krybbe plass og 0,30 m² binge plass ekstra.

Kilde: Institutt for bygningsteknikk, NLH. Diverse publikasjoner

Forskrift om velferd for småfe av 18. februar 2005 her en rekke krav til dyreholdet:

- Småfe skal ha tilgang på tørr, og trekkfri ligge plass der alle dyr kan ligge samtidig. Lam og kje skal ikke ligge på metall eller bar betong.
- Flokker på mer enn 30 vinterfôrede dyr skal ha tilhold i rom med brannvarsling om det ikke er åpenbart unødvendig.
- Nybygg som godkjennes etter denne forskriften, skal ha 2 utganger fra hvert dyrerom for å sikre rask rømning ved brann.
- Ved utedrift skal dyra ha tilgang på liggeareal med 3 tette vegger og tak. Det skal være egne avlukker som kan varmes opp for sjuke dyr.

Se også «Forskrift om velferd for produksjonsdyr» av 3.7.2006.

«Forskrift om merking, registrering og rapportering av småfe» fra 2005 ble endret fra 2008.

Kilde: www.lovdata.no

Geit**Båsfjøs (anbefalte mål)**

	Båslengde cm	Båsbredde cm
Unge geiter	90–95	50
Voksne geiter	95–100	55

Bingefjøs

Bingebredde med 1 benk 210 cm, med 2 benker 380 cm.

Benkebredde 75–80 cm. Krybbe plass 35–40 cm.

Se også forskriften om velferd for småfe av 18. februar 2005.

Gris

«Forskrift om hold av svin», fra 18.2.2003, har endringer fra 2009 som trer i kraft fra 1.1.2010. Endringene har bl.a. bestemmelser om størrelse og utforming av spalteplank, om klipping av tenner hos smågris, om kastrering av hanngriser, om krav til alarmsystem ved svikt i strømforsyningen, om kontroll av elektrisk anlegg hvert 3. år, om tiltak for utegående gris mm.

Spesielle bestemmelser for purker og ungpurker

Purker og ungpurker skal holdes i grupper i perioden fra minimum 4 uker etter parring til de flyttes inn i fødebinge. I besetninger med mindre enn 10 purker totalt, kan purker og ungpurker holdes i enkeltbinger i denne perioden så lenge bingen er så stor at de lett kan snu seg i bingen. Vedr. størrelser på binger, se nærmere om dette i forskriftens § 25.

Purker skal, den siste uken før forventet grising, ha passende materiale til redebygging.

Smågris

Etter avvenning skal smågrisene plasseres i stabile grupper, og flyttes så lite som mulig. Blanding av dyr fra ulike grupper skal så langt mulig unngås. Hvis gris som ikke kjenner hverandre skal blandes, skal dette normalt skje innen en uke etter avvenning. Når gris blandes, skal de ha tilstrekkelig mulighet til å rømme fra andre griser. Når det er tegn til alvorlig kamp, skal årsaken straks undersøkes, og passende tiltak må settes i verk f.eks. ved å gi dyrene rikelig med halm eller annet rotemateriale.

Bygninger for fjørfe, se forskrift av 12. desember 2001, endret 2002, 2003, 2004 og 2006.

Forskrift om birøkt fra 6.4.2009 har detaljerte bestemmelser om denne produksjonen.

Kilde: www.lovdatab.no

Enhetskostnader per dyre plass for driftsbygninger av ulike størrelser

I NIBIO-rapport 7 (46) 2021 «Investeringsbehov innen melkeproduksjon», utarbeidet Norsk Landbruksrådgiving investeringskalkyler for løsdriftsfjøs til ulike besetningsstørrelser. Besetningsstørrelse, muligheter for ombygging/påbygging til eksisterende driftsbygning og grad av påsett av ungdyr vil påvirke kostnadene i stor grad. Det er forutsatt 50 % påsett, dvs. alle kvigekalver. I tillegg er det beregnet plass til alle oksekalver fram de selges ved 3 måneders alder. Kostnadstallene fra rapporten er framskrevet med utviklingen i Totalkalkylens prisindeks for driftsbygninger fra 2021 til 2024, og er vist under.

Ny driftsbygning:

Nytt løsdriftsfjøs til 20 kyr og 25 ungdyr:

- Isolert bygg
- Gjødselkjeller under husdyrrom eller utvendig gjødsellager
- Mjølkestall (pris: 830 000 kr)
- Fôringssystem- f.eks. skinnegående fôrutlegger
- Størrelse: 600 kvm
- Kostnad **404 000** kr per kuplass

Nytt løsdriftsfjøs til 40 kyr og 50 ungdyr:

- Isolert bygg
- Gjødselkjeller under husdyrrom eller utvendig gjødsellager
- Melkerobot (1 stk) Pris: 1,660 mill. kr
- Fôringssystem- f.eks. stasjonær blander og bandføring
- Størrelse: 1050 kvm
- Kostnad **353 000** kr per kuplass

Nytt løsdriftsfjøs til 60 kyr og 75 ungdyr:

- Isolert bygg
- Gjødselkjeller under husdyrrom eller utvendig gjødsellager
- Melkerobot (1 stk) Pris: 1,660 mill. kr
- Fôringssystem- f.eks. stasjonær blander og bandføring
- Størrelse: 1300 kvm
- Kostnad **292 000** kr per kuplass

Nytt løsdriftsfjøs til 80 kyr og 100 ungdyr:

- Isolert bygg
- Gjødselkjeller under husdyrrom eller utvendig gjødsellager
- Melkerobot (2 stk) Pris: 3,300 mill. kr
- Fôringssystem- f.eks. stasjonær blander og bandføring
- Størrelse: 1570 kvm
- Kostnad **284 000** kr per kuplass

HANDBOK FOR DRIFTSPLANLEGGING

JORDBRUK

Revidert 2024

Ombygging av eksisterende båsfjøs

Løsdriftsfjøs til 15 kyr:

- Ombygging til føringsliggebås uten tilbygg
- Mjølkestall (pris: 830 000 kr)
- Kostnad **175 000** kr per kuplass

Løsdriftsfjøs til 20 kyr:

- Ombygging til føringsliggebås og tilbygg, breddeutvidelse for en liggebåsrekke
- Mjølkestall (pris: 830 000 kr)
- Kostnad **202 000** kr per kuplass

Løsdriftsfjøs til 20 kyr:

- Ombygging til føringsliggebås og tilbygg, breddeutvidelse for en liggebåsrekke
- Mjølkerobot (pris: 1 660 000 kr)
- Kostnad **244 000** kr per kuplass

Bygg til ammekyr/okseslakt

Nortura fikk i 2007 utarbeidet investeringskalkyler for bygninger til kjøttproduksjon. Det ble laget utkast til flere ulike størrelser og løsninger. Her er bare tatt med to eksempler. Etter 2007 er kostnadene oppjustert med prisindeksen for bygninger i Totalkalkylen for jordbruket. Byggekostnadene må imidlertid baseres på lokale anbud.

Nytt fjøs til 60 ammekyr med full framføring – på tråkkstalle; 1301 m²:

- Uisolert, naturlig ventilasjon i møne, trepanel. Bærekonstruksjon i stål, takplater av stål
- Fôrbrett i midten på 4,6 m for traktor.
- Kyr fordelt på 3 avdelinger
- Det brukes halm som strø: 2–4 rundball om dagen.
- Gjødsl skrapes ut med langsgående gjødselskrape
- Grovfôr- og gjødsellager er ikke med i kalkylen
- Kostnad **121 000** kr per kuenhet. Endring av dyretall mellom 45 og 75 dyr koster ca. **87 000** kr per dyr.

Nytt fjøs til 80 okser, liggebåser og spalter; 793 m²:

- Uisolert, naturlig ventilasjon i møne, trepanel. Bærekonstruksjon i stål, takplater av stål
- Bør bygges isolert i innlandet – da stiger kostnaden
- Fôrbrett i midten på 4,6 m for traktor. (Beregning for smalt fôrbrett finnes også)
- Kalvene kjøpes inn 3–4 mnd. gamle, oksene slaktes ca. 16 mnd. gamle, ca. 300 kg
- Gjødsl skrapes ut med langsgående gjødseltrekk til dagkum
- Grovfôr- og gjødsellager er ikke med i kalkylen.
- Kostnad **68 400** kr per okse. Endring av dyretall mellom 55 og 150: kr **39 900** per dyr.

Revidert 2024

Ny driftsbygning for 7 500 høner

8,8 millioner kroner.

En søknad om midler til byggeprosjekter må alltid være basert på et anbud/tilbud fra en entreprenør i hvert enkelt tilfelle.

Prisindeks driftsbygninger, faste priser	
2007	1 630,3
2008	1 722,6
2011	1 885,2
2012	1 943,8
2013	2 001,0
2014	2 066,7
2015	2 119,7
2016	2 172,7
2017	2 230,0
2018	2 304,2
2019	2 365,6
2020	2 422,8
2021	2 634,8
2022	2 863,7
2023	2 990,9
2024	3 130,3

Kilde: Totalkalkylen 2024

Arbeidsforbruk på referansebrukene

Tidligere var det knyttet effektivitetsnormer opp mot referansebruksberegningene. Nå brukes det registrerte timetall beregnet som uveide gjennomsnitt for gruppen av driftsgranskingsbruk bak det enkelte referansebruk. Dette gir følgende totale arbeidsforbruk og kalkulert timetall per enhet for de 30 referansebrukene i Referansebruksberegninger 2024 fra Budsjettnemnda for jordbruket (BFJ).

Arbeidsforbruk på referansebrukene. Timer per bruk og timer per enhet, alt arbeid inkludert

1	Melk, 32 årskyr. Landet ¹⁾	3 912	119	timer/årsku
2	Korn, 521 dekar korn. Landet	905	1,7	timer/dekar korn i alt
3	Sau, 166 vinterföra sauer. Landet	2 372	14	timer/vinterföra sau
4	Melkeproduksjon geit, 155 årsgeiter. Landet	3 249	21	timer/årsgeit
5	Svin og korn, 50 avlssvin + 379 dekar korn i alt. Landet ²⁾	3 023	47	timer/avlssvin
6	Egg og planteprodukter, 6 295 høner + 298 dekar korn. Landet ³⁾	2 672	0,30	timer/høne
7	Poteter og korn, 129 dekar poteter + 254 dekar korn. Landet ²⁾	2 688	17	timer/dekar poteter
8	Ammeku, 30 ammekyr. Landet ¹⁾	2 312	74	timer/ammeku
9	Frukt og bær, 47 dekar frukt og bær. Landet ⁴⁾	3 227	67	timer/dekar frukt og bær
10	Grønnsaker, 150 dekar grønnsaker + 268 dekar korn. Landet ⁵⁾	5 922	24	timer/dekar grønnsaker
11	Fjørfekjøtt og planteprodukter, 130 100 fjørfeslakt. Landet ²⁾	1 856	0,01	timer/fjørfeslakt
12	Økologisk melk, 29 årskyr. Landet ⁴⁾	3 489	121	timer/årsku
13	Melk, 16 årskyr. Landet ¹⁾	3 221	197	"
14	Melk, 53 årskyr. Landet ¹⁾	4 711	87	"
15	Melk, 70 årskyr. Landet ¹⁾	5 414	75	"
16	Melk, 42 årskyr. Arealsoner 1 og 3 ²⁾	3 755	85	"
17	Melk, 30 årskyr. Arealsoner 5A ²⁾	3 754	124	"
18	Melk, 34 årskyr. Arealsoner 2 ⁴⁾	3 411	98	"
19	Melk, 30 årskyr. Arealsoner 5B ⁴⁾	3 880	126	"
20	Melk, 44 årskyr. Arealsoner 4 ²⁾	4 380	97	"
21	Melk, 30 årskyr. Arealsoner 6 og 7 ¹⁾	4 207	139	"
22	Korn, 329 dekar korn. Østlandet	595	1,8	timer/dekar korn i alt
23	Korn, 825 dekar korn. Østlandet	1 347	1,6	"
24	Sau, 158 vinterföra sauer. Arealsoner 5A og 5B	2 354	15	timer/vinterföra sau
25	Sau, 171 vinterföra sauer. Arealsoner 6 og 7	2 583	15	"
26	Sau, 86 vinterföra sauer. Landet	1 944	23	"
27	Sau, 288 vinterföra sauer. Landet ²⁾	3 204	11	"
28	Ammeku, 28 ammekyr. «Grasområder» (Sone 5A, 5B, 6 og 7) ⁴⁾	2 441	85	timer/ammeku
29	Ammeku, 33 ammekyr. «Kornområder» (Sone 1, 3 og 4) ²⁾	2 088	59	"
30	Ammeku, 44 ammekyr. Landet ¹⁾	2 697	59	"

¹⁾ Kornproduksjon er belastet med 1,7 timer per dekar og sau med 14 timer per vinterföra sau

²⁾ Kornproduksjon er belastet med 1,7 timer per dekar

³⁾ Korn- og potetproduksjon er belastet med henholdsvis 1,7 og 17 timer per dekar og sau med 14 timer per vinterföra sau

⁴⁾ Det er trukket fra 14 timer per vinterföra sau

⁵⁾ Korn- og potetproduksjon er belastet med henholdsvis 1,7 og 14 timer per dekar og frukt/bær med 67 timer per dekar

Revidert 2022

Generelt

Arbeidsforbruket ved ulike arbeider i jordbruket vil variere mye, på grunn av ulik mekanisering, areal, arrondering, avling, buskapsstørrelse, personlige forhold o.l. Derfor kan vi ikke alltid nytte gjennomsnittstall ved arbeidsplanlegginga. For enkelte bruk kan gjennomsnittstalla passe, men som regel vil vi få avvik med større eller mindre arbeidsforbruk.

Den enkelte planlegger bør også ellers bruke eget skjønn og kjennskap til det enkelte tilfellet så langt som mulig, f.eks. som grunnlag for å vurdere de enkelte personers forutsetninger for å utføre vedkommende arbeid. Arbeidsforbruket i husdyrholdet er i stor grad basert på registreringer og innsamlinger av tall fra Sverige og Danmark.

Kilder: Databok för driftsplanering 2002, SLU, Uppsala 2004
Håndbok til driftsplanlægning 2000, Århus 2003
Driftsgranskinger i jord-og skogbruk 2023, NIBIO

Arbeidskrav

Arbeidskravet ved jordarbeiding

Arbeid	Metode	Timer per daa	
		Danske tall	Svenske tall
Pløying	3 skjærs plog/vendepløg	0,18	0,25
	4 skjærs plog/vendepløg	0,14	0,2
Harving (1 gang)	6,0 m	0,03	0,04
	9 m, 7 km/t, 200 m teig		0,023
Tromling	3,6	0,05	
	5,0 m	0,03	
Skålharving	3,1 m	0,05	
Fresing	2,3 m	0,19	

Kilde: Danske og svenske håndbøker

Arbeidskravet ved gjødsling

Arbeid	Metode	Timer per daa	
		Danske	Svenske
Handelsgjødsel	Sentrifugalspreder 12 m, 500 kg	0,033	0,03
Gjødsel i småsekk,	Sentrifugalspreder 12 m, 800 kg,	0,032	0,03
Transport, fylling	12 m arbeidsbredde, vogn 500 kg	0,031	
og utsåing	20 m arbeidsbredde, vogn	0,011	
Storsekk	4000 kg	0,033	0,033
	12 m arbeidsbredde, 700 kg		
Husdyrgjødsel			Timer/daa
Lessing, kjøring	5 m ³ vogn, 3 m ³ /daa, 12 km/t		0,18
og spredning	8 m ³ vogn, 3 m ³ /daa, 12 km/t		0,13
	10 m ³ vogn, 3 m ³ /daa, 12 km/t		0,11

HANDBOK FOR DRIFTSPLANLEGGING

JORDBRUK

Revidert 2024

Arbeidskrav ved såing, setting og planting

Arbeid	Metode		Timer per daa	
			Danske tall	Svenske tall
Korn				
Såing	Radsåmaskin	3,0–4,0m	0,06	0,064
	"	4,0 m, 7 km/t		
Såing og gjødsling	Kombimaskin	3 m	0,1	0,12
	"	3,6, 7 km/t		
Rotvekster				
Såing	Ettfrøsåmaskin	7,4 m	0,036	0,07
	"	6 rader, 5 km/t		
Poteter	Settemaskin	4 rads, 2 pers.		0,14
Setting		2 rader, helaut, 2 pers		0,24
Hypping		4 rader, 7 km/t	0,065	

Arbeidskravet i veksttida

Arbeid	Metode		Timer per daa	
			Danske tall	Svenske tall
Radkultur				
Ugrasrensing (1 g)	Radrenseutstyr, 2 rader, 6 km/t		0,16	0,16
	Radrenseutstyr, 4 rader, 6 km/t			0,08
	Radrenseutstyr, 5 rader, 3,5 km/t			
Alle kulturer				
Sprøyting (1 g)	Traktorsprøyte, 12 m bredde, 800 l		0,032	
	24 m bredde, 3 g		0,06	
	Traktorsprøyte, 6 m bredde, 400 l, 1 km til feltet, 8 km/t			0,045
	Traktorsprøyte, 12 m bredde, 600 l, ditto			0,025
Vanning	Stasjonær maskin med opprullende slange, 300 m, per flytting		0,033	
	Små vanningsmaskiner			0,1–0,15
	Store vanningsmaskiner			0,05–0,01

Arbeidskravet ved høsting

Arbeid	Metode	Timer per daa	
		Svenske tall	Danske tall
Korn			
Tresking	Skurtresker 9 fot	0,22	
	" 3,6 m		0,11
	" 5,4 m		0,07
Innkj. av korn	Tilhenger, 6 t bygg Avling 650 kg/daa		0,009
Halmberging	Pressing småballer 12 kg		0,06
	" rundballer 296 kg		0,04
	Lessing småballer (manuelt) " rundballer 12 per lass		0,13 0,03
Poteter			
Risfjerning	Risknuser eller slaghøster 2 rader	0,14–0,29	
	Sprøyting 12 m bom	0,02–0,03	
Opptaking	Automatisk opptaker, 1 r, tank 4 km/t, 4 t per daa	1,79	
	Automatisk opptaker, 2 r, laste- elevatør, 4 km/t, 4 t per daa	1,19	
Transport til lager	Traktor og tilhenger, 7 t, 20 km/t Avstand 1 km	0,32	

Annet arbeid

Arbeid	Metode	Timer per tonn	
		Svenske tall	Danske tall
Korntørking	Kaldluftstørke, 1 m korn, 400 kg/daa	0,1 t per daa	
	Varmluftstørke, kontinuerlig	0,08 t/daa	
Matpoteter:			
Sortering	Skakesorterer, 2 550 kg/t	0,9 t per tonn	

HANDBOK FOR DRIFTSPLANLEGGING

JORDBRUK

Revidert 2024

Lassveker ved grastransport

Tilhenger med tipp 6 m ³	1 000 kg + 25 %
10 m ³	1 500 kg + 25 %
Universalgvogn slagghøstet gras	1 500 kg + 30 %
eksakthakket gras	2 000 kg + 50 %
Terrengtraktor (transporter)	800 kg + 25 %
Vossakasse, mellomstor traktor	500 kg + 20 %
Silosvans	325 kg + 10 %
Lastebil, karmvolum 12 m ³	9 000 kg + 20 %

Arbeid med surfôr fra lager til fjøs

Arbeid	Metode	Minutter per tonn ts	
		Svenske tall	Danske tall
Uttak fra plansilo	Traktor m/grabb	20	
(50 m fra fjøs)	Traktor m/blokkuttager	40	
Fordeling på forbrett	Skinnegående vogn	30	
	For hånd fra blokk på truck	80	
Uttak fra tårnsilo	Silotømmer m/vifte	6	
Fordeling på forbrett	Skinnegående vogn	30	
Rundballer	Traktor m/spyd	130	
(50 m fra fjøs)			
Fordeling på forbrett	For hånd fra tralle	45	

Tallene er basert på ca. 28 kg surfôr per ku og dag med 30 % tørrstoff. Svensk håndbok.

Arbeidskravet ved ulike arbeidsoperasjoner i veksttida, grasdyrking. Danske tall

Arbeid	Arbeids-bredde i meter	Hastighet km/t	Timer per dekar
Rotor/skiveslåmaskin	2,80	12	0,048
	3,20	12	0,042
	3,50	12	0,039
Vender – rive	2,80	10	0,062
	3,20	10	0,055
	3,50	10	0,051
Stor finsnitter, 15 m ³ tippvogn	-	-	
" 22 m ³ tippvogn			
" 30 m ³ tippvogn			0,139
1. slått, 35 % ts, 5,6 km/t, all tid til lessing, transport og tømning			0,110
			0,110

Arbeidskravet ved grashøsting m.v.

		Timer per daa
Sum arbeidsforbruk ved høsting og transport (dvs. klargjøring, slått, evt. vending og strenglegging, evt. pressing og pakking, transport, avlesning og etterarbeid på lager):		
Direkte høsting	1. høsting, fôrhøster, tilhenger – tipper	1,1– 2,2
	1. høsting, fôrh., avlessev. – tømmer	1,0– 2,0
	1. høsting, fôrh., avlessev. – transportør	1,9– 3,1
	1. høst., fôrh., avlessev. – autom. innbl.	1,0– 2,2
	2. høsting, fôrhøster, tilhenger – tipper	0,6– 1,7
	2. høsting, fôrh., avlessevogn – tømmer	1,0– 1,6
	2. høsting, fôrh., avlessev. – transportør	1,1– 2,2
	Totrinns høsting	1. høsting, fôrhøster, tilhenger – tipper
1. høsting, fôrh., avlessevogn – tømmer		0,7– 1,6
1. høst., fôrh., avlessev. – autom. innbl.		1,2– 1,7
1. høsting, lessevogn – tømmer		0,3– 2,2
2. høsting– fôrhøster, tilhenger – tipper		0,6– 0,9
2. høsting, fôrh., avlessevogn – tømmer		0,5– 0,6
2. høsting, lessevogn – tømmer		0,2– 0,7
Rundballeensilering		1. høsting, diverse mekanisering
	2. høsting, diverse mekanisering	0,4– 1,3
	3. høsting, diverse mekanisering	0,3– 0,6
Høyberging	Div. mekanisering, uten hesjing	1,9– 3,9
	Div. mekanisering, med hesjing	9,1–16,5
		Minutter per tonn
Fra lager til fjøs	Dir. høstet og totrinns høstet fôr:	
	Silotalje og tralle/trillebår/hjulgrabb	22–46
	Silokniv og tralle/trillebår/hjulgrabb	19–26
	Silotalje direkte til fôrbrett	15–25
	Silotalje og fôrutlegger	7–20
	Automatisk uttaker	15–28
	Avlessevogn	11–14
	Rundballeensilert fôr:	
	Gaffel og tralle/trillebår/hjulgrabb	14–56
	Fôrutlegger	11–26
	Silotalje direkte til fôrbrett	4–11

Kilde: Økonomiforsøk (Landbrukets Forsøksringer/NILF), 1987–1992; Arbeidsforbruket ved grashøsting. NILF-rapport 1995:6

HANDBOK FOR DRIFTSPLANLEGGING

JORDBRUK

Revidert 2024

Sammendrag for enkeltvekster

	Persontimer per daa og år
Surfor (gjennomsnittstall basert på to høstinger)	
a) Direkte høsting	3,7 t/daa
b) Totrinshøsting	2,5 t/daa
c) Rundballeensilering	2,6 t/daa
Høy	
Høyberging uten hesjing	4,2 t/daa
Høyberging med hesjing	13,6 t/daa
Rotvekster	
a) Ettfrøsåmask. – Man. tynning og ugrasrens. Bladsk. – Rotv.skjær Tilh.transp.– Utelag. halm og plast	1,5–29,9
b) Ettfrøsåmask. – Man radrens. Ugrasspr. Man-tynning – Sl,- høster – Toraders aut. opptaker. – Innelager	8,0–15,6
Poteter	
a) Helaut. settemask. – Mask. radrens. og ugrasspr. – Belteoppt. – Plukking - Løstransp.tilhenger (Vinterarb. på 6–9 t. for matpoteter er inkludert).	21,5–32,0
b) Helaut. settemask. – Mask. radrens. og ugrasspr. – Halvaut. oppt. – Kasetransp. (Vinterarb. på t.g.t. for matpoteter er inkludert)	16,0–28,5
c) Helaut. opptaker ellers som ovenfor	13,0–23,0
I svenske tall der sortering og leveranse er inkludert	8,0–14,0
I danske tall der sortering og leveranse er inkludert	4,8–9,8
Korn	
a) Skurtresking – Løs transp. korn – Egen tørke – Halmberging (pressa)	1,4–3,0
b) Kombimask. – Skurtr. Løstransp. korn – Egen tørke – Uten halmberging	1,1–2,3
c) Kombimask. – Skurtr. Løstransp. korn – Egen tørke, Uten halmberging, svenske tall	0,4–0,8
d) Kombimask. – Skurtr. Løstransp. korn – Egen tørke, m/halmberging, danske tall	0,6–1,8

Kilde: Arbeidsforbruket ved grashøsting. NILF-rapport 1995:6. (Surfôr og høy);

Økonomiforsøk før 1980. (Rotvekster, poteter, korn);

Svenske og danske tall, 148. (Generell innledning)

Tall fra driftsgranskingene for 2023, kornproduksjon

100–200 daa	(165 daa i gj.snitt)	16 bruk	2,18 t/daa
200–300 "	(255 ")	23 bruk	2,43 "
300–500 "	(380 ")	36 bruk	1,89 "
> 500 "	(782 ")	30 bruk	1,59 "
Gjennomsnitt	427 daa i gj.snitt		1,83 t/daa

Tall fra 107 ensidige kornproduksjonsbruk. Alt arbeid i jordbruket dividert på areal.

Tall fra Danmark for 2022, kornproduksjon

10–500 daa	(300 daa i gj.snitt)	154 bruk	1,19 t/daa
500–1000	(730 ")	169 bruk	1,06 "
"	(1 570 ")	353 bruk	0,93 "
1000– 2500 "	(3 980 ")	251 bruk	0,84 "
> 2 500 "			
Gjennomsnitt	1 570 daa i gj.snitt	927 bruk	0,91 t/daa

<https://www.statistikbanken.dk/statbank5a/default.asp?w=1920>

Husdyrhold**Melkeproduksjon uten oppdrett:****Fôring og stell. Timer per dag. Danske tall**

Antall kuenheter	Løsdrift	Løsdrift
	2x5 fiskebein	2 x 10 fiskebein
50	6	4
100	10	6
150		8

Arbeidstid til oppdrett av kviger:**Fôring og stell. Minutter per dyr per dag. Svenske tall**

	Kalv 0–8 uker	Ungdyr, på bås	Ungdyr, binde
Fôringsarbeid	-	1,7	0,6
Annet arbeid	-	1,3	0,1
Sum arbeid per dyr	2,0	3,0	0,7
Sum timer per dyreplass og år	12	18	4

Arbeid med oppfôring av ungdyr. Timer per produsert dyr

	Bingedrift – antall dyr			
	10	20	50	100
Kalv, ca. 7 md.	7,5	7,0	5,5	5,0
Okser, 12 md.	12,0	10,5	8,5	8,0
Okse 18 md., 1 beites	17,0	14,0	11,0	10,0
Kvige/kastrat 2 beites.	22,0	17,5	13,5	12,0
Kalveferdig kvige 2 beites.	26,5	21,0	17,0	15,0

Svenske tall

Arbeid med sjølrekrutterende kjøttproduksjon. Timer per kuenhet ved 200 dagers innefôring:**Tall fra den svenske håndboka**

Båsdrift	15–25 timer
Løsdrift	8–14 "

HANDBOK FOR DRIFTSPLANLEGGING

JORDBRUK

Revidert 2024

Tall fra NIBIOs driftsgranskinger for året 2023, kjøttfehold:

Kuenheter	Antall bruk	Timer per kuenhet	Areal (daa)
10,5	11	150	163
17,8	21	106	252
25,2	36	87	397
34,6	28	78	697
Gj.snitt 24,1 kyr	98	91	419

Tall fra NIBIOs driftsgranskinger for året 2023, melkeproduksjon m/storfeslakt:

Antall årskyr	Timer/årsku	Areal (dekar)
15,5	174	155
20,8	169	249
27,1	138	391
45,6	103	776
Gjennomsnitt 32,6	123	504

Tall fra 287 bruk. Alt jordbruksarbeid på bruk med mjølk og storfeslakt som tilnærmet eneste produksjon er dividert på antall årskyr.

Hest

For 1–2 hester kan regnes 0,4 t. per dag, og 150 t. per år.

Sau**Timer per vinterfôra sau:**

Antall vinterfôra sau per buskap	50	100	200	400
Sum i året, 365 dg	7	5	4	3

Kilde: Fra svensk håndbok

Tall fra NIBIOs driftsgranskinger for året 2023, sauehold:

Vinterfôra sau (vfs)	Timer per vfs	Areal (dekar)
90	20,9	154
141	15,7	247
199	13,6	380
277	10,6	680
Gjennomsnitt 151	15,0	282

Tall fra 127 bruk med sauehold som tilnærmet eneproduksjon. Alt arbeid i jordbruket er dividert på antall vinterfôra sauer.

Tall fra NIBIOs driftsgranskinger for året 2023, geitehold:

Årsgeiter	Timer per årsgeit	Areal (daa)
162	21,0	270

Tall fra 20 bruk med melkeproduksjon på geit som tilnærmet eneproduksjon. Alt jordbruksarbeid på brukene er dividert på antall årsgeiter.

Smågrisproduksjon**Minutter per smågris, ved 4 800 egne smågris per år – 3 500 i satellitt. Svenske tall**

Arbeid	Egne purker	Satelittpurker
Føring	5,0	4,6
Utgjødsling	8,8	8,3
Halmstrøing	4,6	3,4
Grising	2,9	5,7
Brunstkontroll – semin	2,8	-
Tilsyn og behandling	3,9	2,8
Veiing – levering	0,9	0,6
Flytting – sortering	1,6	1,1
Vask	3,2	2,9
Vedlikehold	2,1	0,9
Karantenetid	0,3	-
Diverse	5,1	4,4
Sum	41,2	34,7

Fra den danske håndboka, tida fram til 30 kg's smågris

100 årspurker	Minutter per gris v/30 kg
22 Fødebinger med perforert stållrist, Drektighetsavdeling med spaltegulv, 100 plasser Smågrisinger à 35 dyr, drenert gulv	21
30 Fødebinger med fast gulv Drektighetsavdeling med spaltegulv, 90 plasser Smågrisinger à 35 dyr, drenert gulv	27

Slaktegriser

600 gris per innsett = 2 190 per år med 100 fordager per gris. Timer per år

60 binger med fast gulv, manuell utføring, halvaut. Rensking	832
40 binger, foringsanlegg og helt drenert gulv	253

Kilde: Håndbog for driftsplanlægning, Danmark

HANDBOK FOR DRIFTSPLANLEGGING

JORDBRUK

Revidert 2024

Slaktegrisproduksjon

Minutter per slaktegris. Svenske tall fra bruk med 1 500–10 000 gris, automatisk føring/gjødsling

Arbeid	Spesialisert Produksjon	Integrert produksjon	Fødsel-til-slakt produksjon
Føring	0,8	0,9	0,3
Utgjødsling	1,0	2,8	3,0
Halmstrøing	2,1	2,2	2,2
Tilsyn og behandling	1,5	1,0	0,9
Veiing – levering	0,9	2,2	2,5
Sortering	0,3	0,9	0,9
Vask	2,2	2,1	6,1
Vedlikehold	0,8	1,3	0,4
Diverse	0,4	0,3	0,2
Sum minutter per slaktegris	10,0	13,7	16,5

Tall fra NIBIOs driftsgranskinger for året 2023, korn og svin:

Antall avlsgriser	Timer per avlsgris	Kornareal (daa)
53	51,4 t/avlsgris	361

Tall fra 30 bruk med driftsform korn-svin. Arbeid i kornproduksjonen er trukket ut med et arbeidsforbruk på 1,5 t/daa. Resterende arbeidsforbruk er dividert med antall avlsgriser.

Eggproduksjon

Tall fra Sverige for frittgående høns viser et arbeidsforbruk på 95–100 timer per 1 000 høner og omgang.

Fjørfekjøtt (broiler):

5,3 timer per 1 000 stk. ved 40 000–80 000 stk. per omgang (svenske tall).

Bier**Tall fra prøvebruk**

Små bigarder	(10– 20 bifolk): 9–13 timer per bifolk/år
Store bigarder	(170–230 bifolk): 4–7 timer per bifolk/år
Alle registr.:	65 bifolk (variasjon 12–209 b.f.) 7,7 timer per bifolk (var. 2,3–14,2)

Revidert 2024

Priser

Kraftfôr

Priser per 18. september 2024 Etter 1. oktober vil det normalt påløpe et termentillegg på 2 øre/kg per måned, men prisendringer på importerte råvarer har med årene fått større betydning. Prisene er oppgitt i kr/kg ekskl. frakt.

Melkeku	Kr per kg	Storfe/kalv	Kr per kg
<u>Formel elite høgg 70</u>	5,19	<u>Formel Biff 2+</u>	4,71
<u>Formel elite normal 80</u>	4,98	<u>Formel Biff 4+</u>	4,51
<u>Formel elite låg 90</u>	4,96	<u>Formel Biff 6+</u>	4,38
<u>Formel Solid normal</u>	4,90	Formel Linnea Biff	4,69
<u>Formel Solid låg</u>	4,91	<u>Formel ammeku kons</u>	5,82
<u>Formel Solid høgg</u>	4,89	<u>Natura drøv</u>	6,39
<u>Formel premium normal</u>	5,33	<u>Natura drøv ekstra</u>	6,91
<u>Formel en. premium 90 (Låg)</u>	5,29	<u>Natura protein</u>	11,09
<u>Formel.premium Høgg</u>	5,39	<u>Natura drøv start (til kalv)</u>	6,42
<u>Formel Favør</u>	4,43	Natura drøv Viola (soyafritt)	6,10
Formel Linnea mjølk	4,80	Formel kalv premium	5,62
<u>Formel Profet</u>	5,02	<u>Formel kalv vekst</u>	4,80
Formel Fullfôr	4,80		
<u>Formel protein 42</u>	7,31		
Sau	Kr per kg	Geit	Kr per kg
<u>Formel lam høst</u>	4,25	<u>Formel Geit normal</u>	5,26
<u>Formel sau</u>	4,68	<u>Formel Geit låg</u>	5,03
Formel sau ekstra	5,51	<u>Formel Optima</u> (også til ku)	5,59
<u>Formel sau intensiv</u>	4,39		
<u>Natura sau</u>	6,45		
<u>Formel Linnea sau</u>	4,73		
Hest	Kr per kg	Diverse	Kr per kg
<u>Champion energi 800 kg</u>	5,67	<u>Alma melkeerstatning 25 kg kalv</u>	36,60
<u>Champion komplett 800 kg</u>	5,20	<u>Rosa melkeerstatning 25 kg kalv</u>	38,76
<u>Champion oppdrett 800 kg</u>	5,96	<u>Stierna melkeerstatning 25 kg kalv</u>	42,76
Champion Havre Hel 25 kg	5,89	Kalvepasta 4x30 ml, kr per pakn.	366,00
Byggpellets 800 kg	4,36	Lambert melkeerstatning 25 kg lam	43,56
<u>Champion soyapellets 25 kg</u>	12,10	Ulla melkeerstatning 25 kg lam	43,96

Kraftfôr (fortsetter)

Svin	Kr per kg	Fjørfe	Kr per kg
Format Purke	5,25	Kromat oppdrett 2 G	5,09
Format Komplet 130	5,69	Kromat Oppdrett kyll 1	5,46
Format Komplet 120	5,27	Kromat Oppdrett kyll 2 Pk	5,10
Format Purke soft	5,39	Kromat Verp 1	5,45
Format Drektig	4,69	Kromat Verp 1 S	5,45
Format Fødsel	5,59	Kromat Verp 2 og Verp 2 S	5,31
Format Kvikk 1	6,65	Kromat Verp 3 S	5,14
Format Kvikk 2	5,99	Kromat Kylling 1	6,72
Format Laktasjon	5,30	Kromat kylling 2	5,98
Format Løsdrift	4,56	Kromat Gull Müsli. Hane B	4,72
Format miljøkompl.gryn	5,93	Kromat MC-kyll 2 Tarmhelse	6,12
Format Røff (erstatte F. robust)	6,81	Natura Mod Kylling Start (0-7 dg)	8,33
Format vekst 105	4,68	Natura M.kyll. SF (20 d-sl) 800 kg	9,17
Format Stjerne 110	5,18	Kromat avl kalkun Hane B	4,96
Format Stjerne 120	5,31	Kromat avl Kalkun Pellets	5,20
Format stjerne 130	5,70		
Format Protein	8,28		
Format Flex 110	5,45		
Tilskuddsfôr gris	Kr per stk.	Tilskuddsfôr fjørfe	Kr per stk.
Avvenningstov 80 L	312	Multivitaminer flyt 5 L	385
E-konsentrat mel 20 kg	280	Agri Krås 1 000 kg	1 916
E-vit.m/sel + bio 20kg	256		
Nasse melkeerstatning 25 kg	1 079		
Flytende jerntilskudd 5 l	252	Økologisk sekk 800	Kr per kg
Pluss Svin Mineralstein 15 kg	370	Natura Verp voks. (30-45 u)	8,69
Økologisk	Kr per kg	*Natura oppdrett fjør 1 (0-4	9,30
Natura Svin Drektig	5,79	*Natura oppdrett fjør 3 (9-16	7,29
Natura Smågris	8,77	Natura kalkun 2 (fra 3 uker)	8,92
Natura Svin die	7,41	Natura Verp soyafri (SF) 25 kg	9,47
Natura Slaktegris	7,55	Natura Verp soyafri (SF) 800 kg	8,97

* livkyllinger av verpehønsraser

Kilde: Felleskjøpet kundeportal september 2024

Priser på såkorn til 2025-sesongen

Priser per 4.9.2024, kr per kg, inkl. gjennomsnittlig beisetillegg for 500 eller 600 kg sekk.

Vårkorn	Kr/kg	Høstkorn	Kr/kg
Havre	7,45–8,35	Høstbygg	10,90
Bygg, 6-rads	7,35–8,25	Rughvete	8,00-8,50
Bygg, 2-rads	7,50-8,25	Spelt	12,50
Bygg, Arild, 2-rads	7,15-7,40	Åkerbønner	11,20-13,20
Vårhvete	8,25–9,75	Erter	10,95
Havre, øko	9,50-10,50	Vårraps	200-230
Bygg, øko	9,50-10,00		
Vårhvete, øko	10,50-11,50		
Høsthvete	9,13-9,23		
Høstrug	16,25-20,20		

Kilde: Felleskjøpet Agri

Priser på eng og beitefrø 2024. Frakttillegg kan forekomme

	Paknings- størrelse, kg	Pris per Kg, kr
Bladfaks – Leif	10	102,50
Engrapp - Knut	10	102,50
Engsvingel - Vestar	10	76,50
Timotei-Grindstad	10	61,00
Timotei-Noreng	10	60,00
Hvitkløver -Edith	5	144,00 *
Lucerne – Creno (smittet med bakteriekultur)	5	108,50
Italiensk raigras – Mondora, Macho, Barpluto	25	37,00
Westervoldsk raigras – Caremo, Batigra, Pollanun	25	37,00
Raigras flerårig -- Figgjo	25	40,00
Rødkløver - Gandalf	25	155,00
Frøblandinger:		
Surfôr/beite vintersterk	10	78,50
Høy vintersterk	10	67,00
Surfor vintersterk	10	72,00
Surfôr normal	10	72,00
Spire Raigras/Hundegras	10	75,50
Surfôr/Beite nord	10	79,50
Surfôr vintersterk u/kløver	10	71,50

*Bakteriekultur til kløver, lupin, ert/vikke, eller luserne per stk. kr 180. Rekker til 5 daa

Kilder: Felleskjøpet Agri

HANDBOK FOR DRIFTSPLANLEGGING

JORDBRUK

Revidert 2024

	Paknings- størrelse, kg	Pris per kg, kr	
Diverse frø			
Førraps- Ringo	10	50,50	
Førmargkål- Inka	5	124	
Spire Grønnfôrblanding (bygg+erter)	25	11,50	
Grønnfôrt- Javlo	25	13,00	*
Fôrvikker- Barvicos	25	29,50	*
Grønnfôrmais- Glory	15	109,50	
Perserkløver	5	70,50	*
Blodkløver	5	93	*
Honningurt	10	66,50	
Spire Fangvekst flerårig	25	45,50	
Spire Fangvekst ettårig	25	38,50	
Spire Fangvekst Blågul	10	56,00	
Spire Insektvenn	5	77,50	
Økologisk frø			
Natura Surfôr normal	10	112,50	
Natura Surfôr Beite vintersterk	10	112,50	
Natura Surfôr pluss 10	10	112,50	
Raigras italiensk Turtetra	25	52	
Raigras westervoldsk Meljump	25	51	
Raigras engelsk Calibra	25	67	

*Bakteriekultur til kløver, lupin, ert/vikke, eller luserne per stk. kr 160. Rekker til 5 daa

Kilder: Felleskjøpet Agri

Revidert 2024

Settepoteter 2024*Priser i kr per kg ekskl. mva.*

	30-42	35-45	35-45	30-35	35-50
	42-48	45-52	45-55	35-40	
Asterix	11,35				
	8,89				
Arielle, Evolution		13,48			
Juno, Rutt		10,63			
Colomba, Hassel og So-list			13,48		
			10,63		
Celandine(30-38/38-45)				11,30	
				8,94	
Anouk, Beate, Birkeland, Folva, Knallfiffi, Labela, Monte Carlo, Nansen, Van Gogh, Undset, Carolus		11,30			
		8,94			
Fakse, Laila, Kiebitz Lady Claire		11,10			
		8,74			
Kerrs Pink		11,40			
		9,04			
Gulløye		15,30			
		12,24			
Innovator (30-45/45-52)		12,30			
		8,48			
Zorba	11,25				
	9,09				
Mandel, Cerisa				13,93	
				13,03	
Pimpernel					9,83
Oleva					9,63

Egenfraktandel på 25 øre per/kg er inkludert i de oppgitte prisene.

Skulle det bli aktuelt å sortere sorter som her er plassert under «andre sorter» i to størrelser, så vil disse da følge samme prisgradering som gruppen hvor Laila er plassert. Prisene gjelder for klasse Basis.

For de sortene hvor vi også har klasse sertifisert, så er settepoteter i denne klassen 30 øre rimeligere.

Prisene gjelder levering i storsekk og inkluderer emballasje og paller.

Det tas forbehold om prisendringer på bakgrunn av jordbruksavtalens tilskuddsordninger.

HANDBOK FOR DRIFTSPLANLEGGING

JORDBRUK

Revidert 2024

Kvantumsrabatt, kg	Pris øre/kg
3 000– 6 999	10
7 000–19 999	35
20 000–49 999	55
50 000–74 999	75
75 000–99 999	80
100 000–149 999	100
150 000–199 999	105
Mer enn 200 tonn	110

Andre rabatter/tillegg	Pris øre/kg
Løslevering	-25
Egen henting	- 25
25 kg sekker	+125
Order mindre eller lik 500 kg per sort	+200

Sortsavgifter: (i tillegg til oppgitte priser)	Øre/kg
Alle sorter som ikke er nevnt nedenfor	+50
Arielle, Evolution	+72
Anouk, Cerisa og Danique	+ 72
Fakse, Folva, Lady Claire, Oleva, Solist	+65
Zorba	+60
Nansen, Hassel og Kiebitz	+55
Juno	+35
Beate, Laila og Rutt	+20
Gulløye, Kerrs Pink, Bruse, Mandel og Pimpernel	+15

Minimumsordre

Minimumsordre for forsendelse er 500 kg per sort. Mindre ordre må hentes hos settepotetdyrker enten i Solør eller Namdal. Ved leveranser under 1 000 kg belastes frakt, minimum kr 1 000. Ved leveranse over 1 000 kg belastes ingen frakt utover egenfraktandel på kr 0,25 per kg.

Bestilling bør foretas på www.settepotet.no

Kilde: www.norgro.no

Revidert 2024

Priser på levende dyr

(se definisjoner på medlem.nortura.no)

Kalv, fôringsdyr og livkvige gjeldende fra 14.07.2024

Kalv og fôringsdyr NRF/ melkerase (ikke kjøttfe)

		Kr per kg/stk
Oksekalv	0–64 kg	32,00
	65–120 kg	34,00
Fôringsdyr	Grunnpris per dyr (120 kg)	4 080
	Over 120 kg	22,00
Kvigekalv	0–64 kg	25,50
	65–120 kg	23,00
Fôringsdyr	Grunnpris per dyr (120 kg)	2 760
	Over 120 kg	21,00

Pristillegg		Kr per kg/stk
Nortura kvalitetstillegg ¹⁾	Alder fra 11-26 uker	700
Nortura vekttilegg ²⁾	Vekt 120–200 kg	200
Kompensasjon for snylterbehandling		200
Pristrekk		
Melkerase unntatt NRF	kryssing 75 % eller mer av andre raser	Kr 1 000
Melkerase unntatt NRF	kryssing 50 - 75 % av andre raser	700
Fôringsdyr med horn		1 000

¹⁾ Nortura kvalitetstillegg gis til kalver med alder fra 11 til 26 uker. Må oppfylle flere krav blant annet minimumsvekt etter alder. Oksekalver: vekt ved 11 uker: 96 kg, ved 26 uker: 232 kg Kvigekalver: 92 kg (11 uker) 201 kg (26 uker)²⁾ Nortura vekttilegg gis til kalver mellom 120–200 kg forutsatt at minimumsvekt etter alder holdes. F.eks. 16 uker: 101 kg, 32 uker: 197 kg.

Puljetillegg		Kr per kg/stk
1-2 dyr:		0
3-5 dyr:		100
6-7 dyr:		150
> 8 dyr:		200

HANDBOK FOR DRIFTSPLANLEGGING

JORDBRUK

Revidert 2024

Kalv og føringsdyr kjøttfe

	Okse (kr)	Kvige (kr)
Kjøttfe lette raser (Basis 120 kg)	Kr 4 600	Kr 2 670
Kjøttfe min. 50 % tung rase (Basis 120 kg)	Kr 5 780	Kr 3 920
Kjøttfe min. 75 % tung rase (Basis 120 kg)	Kr 6 530	Kr 4 680
Fradrag under 120 kg, kr/kg (lett kjøttferase)	Kr 37	Kr 27
Fradrag under 120 kg, kr/kg (tung kjøttferase)	Kr 35	Kr 25
Tillegg 120 - 370 kg, kr/kg (lett rase)	Kr 37	Kr 27
Tillegg 120 – 425 kg, kr/kg (tung rase)	Kr 37	Kr 27

Pristillegg		Okse	Kvige
Nortura kvalitetstillegg kjøttfe	Kjøttfe lett	" 700	" 500
	Kjøttfe tung	" 950	" 750
Kompensasjon for snylterbehandling		" 200	" 200
Norsk Kjøttfe		" 350	" 350
Aberdeen Angus-tillegg		" 650	" 650

Tunge raser: Charolais, Limousin, Simmental og Blonde d'Aquitaine.

Kompensasjon for snyltebehandling krever at dyrene klippes over ryggen før behandling og utføres i god tid før transport. Kjøper og selger må ha avtale om Norsk Kjøttfe for å oppnå Norsk Kjøttfetillegg.

For å få rasetillegget må dyra være registrert i Kukontrollen eller i Storfekjøttkontrollen og faren må dokumenteres med semin/stambok eller opprinnelsesnummer. Er dyra bare registrert i husdyrregisteret er ikke dette godkjent for å få rasetillegget.

Prisnotering livdyr av storfe Per 10.06.2024

		Kr per kg
Livkalv/ åringkvige	Grunnpris	Se prisnotering føringskalv
	Avstamningstillegg/pr. poeng	Kr 80,00–120,00 Kr 800/1200
Drektig kvige/ku	Grunnpris per kg	Kr 53– 63/67-78
	Tillegg avlsverdi, per poeng	Kr 240
	Tillegg drektighet, per mnd.	" 350
	Tillegg semin	" 1 500
	Tillegg produksjon, per kg dagsavdrått*	" 150
	Tillegg helsestorfe**	" 1 000
	Livtillegg	" 1 000/1500

* kyr som melker mindre enn 10 kg/dag får ikke tillegg for produksjon

** Besetninger som har dokumentert "Grønn" status og har en godkjent Helsestorfeattest.

Kilde: Nortura.no

Livdyr av sau, NKS, kvit spælsau, farga spælsau, sjeviot og pelssau

Avlsrådet har fastsatt følgende priser for høsten 2024:	Pris kr
Kåra værslam	4 200
Tillegg: 50 kr per poeng over 115 i O-indeks	
Avkomsgranska værser: Gjelder værser eldre enn 1,5 år. Grunnpris	5 200
Værser med mer enn 115 i O-indeks får et tillegg på kr 200 per indekspoeng	
Seminværser: Tillegg: 200 kr per poeng over 115 i O-indeks.	10 000
Søyelam: Dyr som selges fra avlsbesetning, grunnpris.	3 300
Tillegg for poeng over 115 i O-indeks: kr 25	
Søyer: Gjelder voksne søyer, omsatt før paring i september–november. Tillegg for poeng over 115 i O-indeks: kr 25	3 400

Kilde: Norsk sau- og geitlagslag (nsg.no)

Lam fra NSGs besetninger som deltar i værring eller værholdslag (avlsbesetning)

priser ikke etter levendevekt, men det er en forutsetning at de er så store at de med god føring fram til vanlig paringstid i området med stor sannsynlighet vil komme i brunst.

Ullpriser (utdrag fra prisliste per 11.9.24)

Ulltyper		Produsentpris inkl. pristilskudd kr/kg
Helårsull crossbred	klasse A1	59,00
Vårull crossbred	klasse B1	57,50
Høstull av crossbred	klasse C1	72,00
	klasse C2	20,00
	klasse F1	49,85
Høstull av spælsau	klasse F2	20,00

Kilde: Nortura

HANDBOK FOR DRIFTSPLANLEGGING

JORDBRUK

Revidert 2024

Svin***Purker og råner, fra 18. oktober 2024. Kilde: Nortura***

Type purker	Aldersgruppe	Priser, kr	Kvalitetstillegg
Småpurker-TN70-purker	Basis pris 18 uker:	4 320	
	Tillegg per uke > 18:	215	
	Trekk per uke < 18:	215	
Bedeingsklare ungpurker ¹⁾	Grunnpris 22 uker		Renrasetill.
	TN70-purker:	5 370	(Landsvin)
	Landsvin:	5 920	kr 550 er
	Alderstill. per uke fra 22– 34 uker	215	inkl. i prisen
Bedeke ungpurker ²⁾ (Gjelder garantert dretlig purke)	Grunnpris (6 uker e. paring)		Renrasetill.
	TN70-purker:	10 050	(Landsvin)
	Landsvin:	10 600	kr 550 er
	Tillegg/fradrag per uke ved levering tidligere eller senere enn 6 uker e. paring	225	inkl. i prisen.
Ungråner	Grunnpris	5 000	Avlsverdi till.
	Ca. 7 mnd. avlsverdi = 100		per poeng >100: kr 125

¹⁾ Tillegg for vaksinerings mot parvovirus 2 ganger er inkludert i prisen for TN70-purker og Landsvin. Dersom vaksinerings ikke er utført, trekkes kr 70 per gang. Dersom colivaksine er utført, gis et tillegg på kr 70 per vaksine.

²⁾ Purker som omsettes etter 1. kull anbefales et pristrekk på 10 % per kull av noteringsprisen.

Krav til minstevekt ved ulik alder:	Alder, uker:	10	22	30
	Vektkrav, kg	22	80	125

Revidert 2024

Smågrispriser gjeldende fra 21. oktober 2024. Kilde: Nortura.no

	Sats, kr
Salgspris- Helsegris ved 25 kg levende vekt	1 080
” Helsegris ved 20 kg levende vekt	1 005
Tillegg per kg fra 25 til 35 kg	15
Generelt tillegg per stk.	35
SPF-tillegg per stk., kr. 45,-, viderefaktureres kjøper	45
Puljetillegg for 50–74 stk. per stk.	20
” 75–99 stk. per stk.	30
” 100–124 stk. per stk.	45
” 125–149 stk. per stk.	55
” 150–174 stk. per stk.	65
” 175–199 stk. per stk.	70
” 200–225 stk. per stk.	75
” over 225 stk. per stk.	90
Kvantumstillegg 300 - 999 stk. per år	5
1000 - 1199 ”	10
1200 - 1399 ”	14
2000 - 2499 ”	40
3000 - 3999 ”	60
Kvantumstillegg fra 4000 stk per år	70
Fradrag for Samgris, per stk.	30
” Standardgris, per stk.	90
” per kg, fra 25 til 20 kg	15
” per kg, under 20 kg	150

Fjørfe**Veiledende prisnoteringer på kyllinger, per oktober 2024**

Bruksdyr (vaksinert mot hønselammelse)	Kr per stk.
Daggamle kyllinger:	
Slaktekyllinger	8,49 (inkl. rabatter Nortura)

Ensilering**Priser eks. mva. oktober-2024**

Frakttillegg må påregnes	Pris per fat, kr	Pris per kanne, kr
Ensil1 (opptil 30 % tørrstoff)	3 721	469
Ensil Ekstra (40-65 % t.s, ikke i økologisk landbruk)	4 446	
Ensil Maursyre (direkte høstet gras i silo)	3 107	
Ensil Pluss (25-45 % tørrstoff, silo og rundballer)	3 425	455
Xtrasil LP (tørrstoff opp til 35%)	3 727	
Xtrasil Ultra (30-60 % t.s.)	3 930	

Kilde: FKA

Planteprodukter

Korn

Målpriser for korn og oljefrø for perioden 1.7.2024-30.6.2025 ble fastsatt sommeren 2024. Prisnoteringen gjelder korn av basis kvalitet levert ved Felleskjøpets anlegg ved Oslofjorden (Kambo, Drammen, Holmestrand og Larvik) og Trondheim Kornsilø (gjeldende for bygg). Pris for basiskvalitet på andre mottaksanlegg, samt øvrige tillegg og trekk i kornprisen, fastsettes av den enkelte kornhandler.

	Avtalte målpriser for sesongen 2024–2025		FKA's snittpriser for varekvalit. uten målpris		For korn og oljefrø gjelder følgende krav til basis kvalitet			
	Kr/kg		Kr/kg		Vare-slag	Vann %	HL-vekt	Protein %
Mathvete	5,00	Fôrhvete	4,19		Mathvete	15,0	79	11,5
Matrug	4,22	Fôrrug	3,24		Rug	15,0	75	-
Bygg	4,03	Rughvete	3,83		Bygg	15,0	64	-
Havre	3,90	Erter*	5,45		Havre	15,0	53	-
Oljefrø*	7,88	Åkerbønner*	6,66		Oljefrø	8,0	-	-

*styringspris

Omsetningsavgift på korn og oljefrø er fastsatt til 1,0 øre/kg for perioden 1.7.24 til 30.6.25.

Pris for basiskvalitet for de forskjellige kornartene på målprisstedene (noteringsprisen), settes ukentlig av Felleskjøpet. Målpris for oljefrø ble for andre året på rad besluttet suspendert i jordbruksforhandlingene grunnet den ekstraordinære situasjonen i det globale råvaremarkedet. For erter, åkerbønner og oljefrø noteres derfor ukepriser kommende sesong. Prisene offentliggjøres på <https://www.felleskjopet.no/korn/pris-og-prognoser/#lo-kale-kornpriser>.

Prisen for basiskvalitet på andre mottaksanlegg vil, som hovedregel, ha samme differanse til noteringsprisen gjennom året. Denne differansen kalles stedskorrigeringsring. Stedskorrigeringsringen varierer fra anlegg til anlegg.

Kornvarer som inneholder mer enn 15 % vann (8 % for oljefrø) blir trukket i pris. Fordi det lagres for mye korn med høy vannprosent (> 16,5 %) på gårdstørkene, økes trekket ytterligere fra 1. november for slik vare. Hvete med DON-innhold høyere enn 1250 µg/kg fratrukket sikkerhetsmarginen på 10 %, avregnes som fôr. For havre til mat/gryn er tilsvarende grenseverdi 1750 µg/kg.

Minstekravet til hl-vekt for mathvete er 76 kg. Ved hl-vekt 76 og 77 trekkes henholdsvis 5 og 3 prosent av gjeldende ukepris. Hvete med hl-vekt lavere enn minstekravet avregnes som fôrhvete til en noteringspris som er 75 øre/kg lavere (uke 32/2024) enn basis mathve-tepris. Minstekravet til proteinprosent er 11,5, som gir 3,2 øre/kg i pristrekk. Maksimalt tillegg for protein er 14,3 øre/kg i klasse 1 og 2. Produsenter som skal levere matkorn, må være KSL- godkjent. For produsenter av fôrhvete er trekket 10 øre/kg dersom de ikke har godkjent KSL.

Prognoserte basispriser pr 5/12-24, kr per kg, 2024/2025:

	Mathvete	Fôrhvete	Bygg	Havre
Målpris	5,00	4,19	4,02	3,89
<u>Uke</u>				
30	4,84	4,05	3,88	3,77
42	4,87	4,09	3,92	3,77
47	5,00	4,22	4,05	3,96
52	5,10	4,33	4,16	4,06
1	5,11	4,35	4,18	4,09
9	5,09	4,35	4,18	4,09
11	5,04	4,32	4,15	4,09
17	4,86	4,14	3,97	3,89
20	4,84	4,06	3,89	3,80
26	4,84	4,06	3,89	3,78

De prognoserte ukesprisene kan endres i sesongen for å treffe målprisene. Prisene er på sitt høyeste fra november/desember til februar/mars.

Økologisk korn

Sesongen 2024/25 blir det på Østlandet mottak av økologisk korn ved FK-avdelingene i Askim, Gran (Rakkestad), Bjørkelangen (Oljefrø), Eidsvoll, Eiker, Lena, Larvik. I Trøndelag er det mottak hos FK-avdelingene i Melhus, Verdal (erter, oljefrø), Rindsem. Pristillegget for økologisk korn er følgende for 2024/25:

	<u>Kr/kg</u>
Bygg og fôrhvete	1,58
Mathvete	1,58
Spelthvete, mat	4,57
Havre	1,38
Matrug	0,99
Fôrrug	0,99
Åkerbønner	1,40
Erter og rughvete	1,41
Oljefrø	1,51
Spelthvete, fôr	0,77

Kilde: Felleskjøpet

Korn til såvare – dyrkes etter avtale

Utgangspunktet er målprisene for korn. Det utbetales et såkorntillegg avhengig av kornart og innblanding av andre kornarter og ugrasfrø. Såkorntillegget varierer fra 36 til 70 øre/kg for ren vare, størst tillegg for havre, minst for høsthvete. Det utbetales også en lagringsgodtgjørelse fra 5 til 10 øre per kg, som er forskjellen mellom målpris og sesongens høyeste noteringspris.

HANDBOK FOR DRIFTSPLANLEGGING

JORDBRUK

Revidert 2024

Engvekster, norskavlet frø**Pris til frøavl for engfrø avlet 2024 Basis vannprosent 11–12,5 %.**

Nettopriser inkludert tilskudd			
Bladfaks Leif	kr	69,00 pr kg	
Engkvein Leikvin	"	190,00 "	Rødsvingel Lykke
Engkvein Leirin	"	190,00 "	Rødsvingel Lystig
Enggrapp Knut	"	83,00 "	Sauesvingel Lillian
Engsvingel Vinjar	"	46,50 "	Strandrør Lara
Engsvingel Vestar	"	42,50 "	Timotei Grindstad
Hundegras Laban	"	43,00 "	Timotei Lidar
Strandsvingel Swaj	"	42,00 "	Timotei Liljeros
Strandsvingel Rosparon	"	42,00 "	Timotei Noreng, Engmo
Strandsvingel Kora	"	42,00 "	Kvitkløver Litago
Raigras engelsk Fagerlin	"	23,00 "	Kvitkløver Norstar
Raigras engelsk Figgjo	"	19,30 "	Kvitkløver Snowy
Raigras engelsk Trygve	"	19,30 "	Rødkløver 2n Gandalf
Rødsvingel Frigg	"	42,00 "	"
Rødsvingel Linda	"	42,00 "	"
Rødsvingel Leik	"	42,00 "	"
			118,30 "

Kilde: www.froavlerlaget.no**Produsentpriser ved storsalg av poteter, uke 40/2024**

	Produsentpriser, øre per kg¹⁾		
	Vanlige røde sorter	Mandelpotet	Kerrs Pink
Oslo	646	1 092	747
Oslo – økologiske poteter	1425		

¹⁾ Prisen for poteter gjelder levering av sams bulkvare fra produsent på utvalgte pakkerier, ikke justert for frakt til Oslo. Prisen er knyttet til klasse 1.

Kilde: <https://www.landbruksdirektoratet.no/nb/industri-og-handel/marked-og-pris/priser-og-prisuttak/frukt-og-gr%C3%B8nt/ukentlige-pris-oppdateringer>

Kjøttprisen

Netto avregningspris=Engrospris - forskningsavgift - kjøttkontrollavgift +/- verdi av hud, skinn og biprodukter – inntransport – slaktekostnad - spes.trekk - omsetningsavgift.

Utbetalingspris til produsent= netto avregningspris +Norturatillegg+evt. etterbetaling. Eventuelt distriktstilskudd legges til. Grunntilskudd kan variere over året. Du finner riktig sats for ditt leveringstidspunkt og dyreslag på www.nortura.no/medlem.

Netto avregningspris, kr per kg, uten grunntilskudd til produsent for avtaleåret 2023/2024:

	Okse	Kvige	Ku	Kalv	Sau	Lam	Slaktegris
2023							
juli	63,26	60,04	56,35	62,33	20,48	56,80	35,94
august	61,83	58,81	55,18	61,54	20,57	58,74	35,97
september	57,78	54,86	51,20	56,28	18,07	53,68	34,91
oktober	54,42	51,20	48,71	51,80	19,14	50,37	34,79
november	53,21	50,59	48,92	50,32	20,00	49,32	34,90
desember	54,04	50,85	49,54	49,40	19,92	49,74	34,70
2024							
januar	55,20	52,30	50,00	48,82	19,81	51,46	33,40
februar	54,98	51,69	49,50	49,38	20,69	51,97	33,47
mars	54,01	50,32	47,77	51,51	20,61	51,36	33,59
april	55,84	52,78	50,04	57,45	19,66	48,69	33,54
mai	56,26	53,41	50,60	59,28	20,52	53,74	33,81
juni	56,93	53,82	50,81	57,45	20,04	52,71	33,75
juli	56,47	53,84	50,43	57,59	18,86	57,11	33,67
august	56,07	53,57	50,27	57,01	16,88	60,14	33,54
september	55,52	53,09	50,29	55,53	14,81	56,22	33,46
oktober	53,10	50,08	48,29	51,20	12,77	50,74	33,43
november	53,79	51,30	49,67	52,31	13,39	49,47	33,41

Grunntilskudd	Sau og lam	Geit/kje
Året 2024	3,81	5,15
Året 2025	5,31	6,65

Det gis ikke grunntilskudd for lam med slaktevekt lavere enn 13 kg.

Kvalitetstilskudd storfe ¹ , kr/kg	2024	2025
Klasse O, fettgruppe 4- eller lavere	5,50	
Klasse O+ og bedre, fettgruppe 4- eller lavere	10,50	
Klasse O og O+, fettgruppe 4- eller lavere		8,20
Klasse R- og bedre, , fettgruppe 4- eller lavere		12,00

¹⁾ unntatt slaktekategoriene «Ku» og «Okse»

HANDBOK FOR DRIFTSPLANLEGGING

JORDBRUK

Revidert 2024

Tilskudd for lammeslakt og kjeslakt ¹ , kr/lam	2024	2025
Lammeslakttilskudd, kvalitet O+ eller bedre	545	555
Økologisk tillegg, kvalitet O+ eller bedre	50	50
Mindre slakterier uten godkjent klassifisør ²⁾		
Lammeslakttilskudd, alle lam	470	470
Økologisk tillegg, alle økologiske lam ³⁾	50	50
Tilskudd til kjeslakt:		
Kje ⁴⁾	420	500

¹⁾ Tilskuddet gis bare for dyr slaktet ved offentlig godkjente slakterier.

²⁾ Slakterier som slaktet mindre enn 2 000 sau/lam foregående år.

³⁾ Gis for alle økologiske lam med samme sats som for store slakterier og uavhengig av ev. kvalitetsklassifisering av lammene ved de mindre slakteriene.

⁴⁾ Fra 1.1.24 gis det tilskudd for kje over 5,0 kg slaktevekt.

Forventet endring i pris til produsent, kr per kg for 2024/2025

Storfe	Sau og lam	Slaktegris
-4,00	+1,00	-0,10

Her inngår endringer i avtalens engrospris, forventet endring i kostnader, avgifter og markedssituasjon. Det er stor usikkerhet knyttet til anslaget og endringer i markedssituasjon kan gi store utslag.

Kilde: NIBIO

Priser og tillegg for norsk kjøttfe

Godkjente buskaper av norsk kjøttfe kan melde inn slakt på nettet. – se info om norsk kjøttfe på nortura.no

Krav og tillegg for Norsk Kjøttfe: Gjeldende fra 6.9.2024.

Krav til klasse	O+ eller bedre
Krav til fettgruppe	Fra gruppe 1
Krav til vekt	Over 200 kg
Slakt av ung okse, kvige, kastrat og ung ku	
Sesongtillegg uke 1 til 17	3,50 kr/kg
Sesongtillegg uke 18 til 25	4,00 kr/kg
Sesongtillegg uke 26 til 38	3,00 kr/kg
Sesongtillegg uke 39 til 52	2,00 kr/kg
Slakt av ku	
Pristillegg hele året	1,00 kr/kg

I tillegg kommer vanlige leveringstillegg.

Revidert 2024

Distriktstilskudd på kjøtt, kr/kg

Sone		2024	2025
1 ¹⁾	Storfe, sau og geit	0,00	0,00
2	Storfe, sau og geit	5,25	5,25
3	Storfe, sau og geit	8,05	8,05
4	Storfe og geit	15,80	16,05
4	Sau	17,90	18,15
4	Gris	6,05	6,05
4 Troms	Gris	6,95	7,45
5	Storfe og geit	16,40	16,90
5	Sau	18,40	18,90
5	Gris	6,95	7,45
Agder og Vestlandet	Gris	1,10	1,10

¹⁾ Omfatter landet utenom sone 2–5

Grovt regnet kan en si at sone 1 er de som får distriktstilskudd på melk sone A og noen i B. Sone 3 er den såkalte høyfjellssonen. Sone 2 er resten av Sør-Norge. Sone 4 og 5 er i Nord-Norge. Kravet for å få tilskuddet er at selger kan dokumentere at han har hatt dyra til føring de siste 6 månedene.

Kilde: Landbruks- og matdepartementet

Grovt regnet kan en si at sone 1 er de som får distriktstilskudd på melk sone A og noen i B. Sone 3 er den såkalte høyfjellssonen. Sone 2 er resten av Sør-Norge. Sone 4 og 5 er i Nord-Norge. Kravet for å få tilskuddet er at selger kan dokumentere at han har hatt dyra til føring de siste 6 månedene.

Kilde: Landbruks- og matdepartementet

Fjørfe-slakt**Gjeldende fra 10.4.2023. Prisene er i kr eks. mva.**

Høns	Per kg	Per stk.
Utrangeringstillegg (Krav: tegnet prognoseavtale Slakting)		
Høne	-	3,00
Trek kasserte dyr	0,49	
Spesialhøns (gourmethøne)		
Gourmethane og Standard 2 (gourmethøns)	1,97	-2,50
Trek for kasserte dyr (gourmethøns/hane)	1,17	
Avliving av utrangert verpehøne		-4,00
Ved entreprenør, container i Sør-Norge		-1,00
gassing i hus, Sør- og Østlandet		-2,75
gassing i hus, Vestlandet og Trøndelag		-3,75
Levering av utrangerte høner til Biosirk (Sør-Norge)		-2,50

HANDBOK FOR DRIFTSPLANLEGGING

JORDBRUK

Revidert 2024

Egg**Gjeldende fra 30.12.2024. Prisene er i kr eks. mva.**

Kr per kg	>73 g	63– 73 g	53– 63 g	45– 53 g	40– 45 g	Klink/ skitne
	Ekstra store	Store	Mellom- Store	Små egg	Små in- dustr	
Egg fra høner i miljøinnredning	16,73	17,53	17,93	12,21	6,26	6,26
Egg fra frittgående høner	21,93	22,63	23,23	16,71	7,56	7,56
Solegg fra frittgående høner	21,93	23,63	24,23	16,71	7,56	7,56
Økologiske egg	21,93	34,53	35,13	16,71	7,56	7,56

Omsetningsavgift på 0,90 kr/kg er trukket i prisene

Tillegg iht. særskilt leveranseavtale

Egg – alle produksjoner	Kr/kg	Kommentar
Prognoseavtaletillegg	0,70	Kun til medlemmer med inngått «avtale om leveranse av egg» for gjeldende innsett. Utbetales løpende på avregning for alle sorteringer unntatt blod og knekk.
Kvantumstillegg, inntil	0,85	Variere med levert volum per år, maks. 0,85 kr/kg. Utbetales løpende med endelig beregning ved årets slutt.
Usortert under oppverping		Leveranse som sendes direkte til Nortura Eggprodukter, avregnes etter sorteringsresultat for aktuell gj.sn.vekt
Tillegg eggkontroll	0,10	Utbetales for leveranser etter 1/1 for innsett som er fullført i Eggkontrollen
Trekk kostnad miljøegg	-0,37	For egg fra høner i miljøinnredning, alle sorteringer unntatt blod/knekk
KSL-trekk	-1,00	
Distriktstillegg (jordbruksavtalen)	Kr/kg	
Vestlandet utenom Rogaland	0,48	Utbetales løpende på avregning for alle sorteringer unntatt blod og knekk
Nord-Norge	1,35	

Kilde: Nortura

Pris for melk 2024/2025

Målprisen for ku- og geitemelk er fra 1/7-2024 til 31/10-2024 6,54 kr/liter. Fra og med 1.november 2024 ble målprisen avviklet. Den blir erstattet av planlagt gjennomsnittlig engrospris (PGE) på 6,54 kr/liter for 2.halvår 2024 og 6,60 kr/liter for 1.halvår 2025. Tine er markedsregulator og fastsetter PGE etter forslag fra Norsk melkeråvare. På bakgrunn av PGE setter Norsk Melkeråvare en noteringspris. Noteringsprisen varierer gjennom året, men skal i snitt være mest mulig lik PGE. Noteringspris er laget for å regulere tilbud og etterspørsel i markedet.

I tillegg kommer et grunntilskudd for geitemelk på kr 3,46 per liter. For økomelk gis et grunntilskudd på 0,50 kr/l.

Nettoeffekt (øre per liter) av justering av engrospris (målpris) og grunntilskudd ved jordbruksoppgjørene:

(Det er her ikke tatt hensyn til eventuelle kostnadsendringer ved meieriene eller endringer i produsert mengde av melk).

	1/7-21	1/7-22	1/7-23	1/7-24
Kumelk	+8,0	+36,0	+33,0	+30,0
Geitemelk	+8,0	+36,0	+33,0	+40,0

Omsetningsavgiften på melk økte med 0,05 kr/l til 0,12 kr/l fra 1/7 2024. Økningen skyldes i all hovedsak bortfall av overproduksjonsavgiften som er vedtatt satt til null for kvoteåret 2024. For 2025 er det fastsatt forholdstall for disponibel kumelkkvote på 1,20 og for geitemelk på 0,95.

Pristilskudd for melk

Sone:	Øre per liter	
	Fra 1/1-2024	Fra 1/7-2024
A. Deler av Rogaland	0	32
B. Deler av Rogaland, flatbygdene på Østlandet og Trøndelag og deler av dalbygdene i Trøndelag	25	60
C. Dalbygder Østlandet, deler av Sørlandet, Rogaland og Vestlandet og dalbygder i Trøndelag	58	93
D. Dal- og fjellbygder på Østlandet, deler av Sørlandet, Rogaland og Vestlandet og dal og fjellbygder i Trøndelag	85	120
E. Fjellbygder på Østlandet, Sørlandet, Vestlandet og Trøndelag	97	132
F. Deler av Nord-Trøndelag og Nordland	111	146
G. Resten av Nordland og deler av Troms	162	214
H. Deler av Troms	213	270
I. Resten av Troms og Alta kommune i Finnmark	241	303
J. Resten av Finnmark	250	312

Distriktstilskudd endret navn til pristilskudd fra 1/7-2024. Satsen for pristilskudd er den samme for kumelk og geitemelk.

Lønnsatser i jordbruks- og gartnerinæringene

Følgende minstelønnsatser gjelder fra 1.4.2024

Ferie og innhøstingshjelp		Ved 162,5 t/mnd.
Yngre arbeidstakere under 18 år	Kr	135,90
Nybegynnere 18 år og eldre	"	155,90
Nybegynnere 18 år og eldre (3 – 6 mnd)	"	161,40
Fast ansatte arbeidstakere:		
Yngre arbeidstakere under 18 år	Kr	145,40
Nybegynnere	"	175,80
1 års ansiennitet	"	178,45
2 års ansiennitet	"	183,20
4 års ansiennitet	"	190,90
6 års ansiennitet	"	197,40
Tillegg for fagarbeidere	"	14,50
Avløysere:		
Yngre arbeidstakere under 18 år	Kr	147,40
Ingen ansiennitet	"	177,80
1 års ansiennitet	"	180,15
2 års ansiennitet	"	184,90
4 års ansiennitet	"	193,70
6 års ansiennitet	"	201,75
8 års ansiennitet	"	206,70
Fagarbeidere:		
Tillegg for fagarbeidere:	Kr	14,50 per time

Kilde: <https://www.nhond.no/contentassets/ede3cf575acc41a1b3d26b52e779aacc/240621-525-minstelonn-stabell-jordbruk-og-gartneri-2024.pdf>

Statusverdier

Oppstillingen nedenfor er et utdrag fra de satser som brukes i Driftsgranskinger i jord- og skogbruk for 2023.

Storfe

Kyr (NRF og lette kjøttferaser) fra åpningsstatus beholder sin statusverdi: Nye kyr, også innkjøpte verdsettes utfra noteringer for kuskukt (ku kl. P+):

Slaktevekt	Verdi 31.12.22	Verdi 31.12.23
250 kg	kr 14 000	kr 13 100

Kviger over 1 år verdsettes til 70 % av verdien for kyr
 " under 1 år " " 30 % " " " "

Okser (NRF og lett kjøttfe) verdsettes ut fra notering for okse og gjennomsnittlig slaktevekt for okser.

Slaktevekt	Verdi 31.12.22	Verdi 31.12.23
303,0 kg	kr 18 200	kr 16 700

Okser over 1 år verdsettes til 70 % av verdien for okse
 " under 1 år " " 30 % " " " "

Sau

Sauer over 1 år verdsettes ut fra noteringer på sau i kl R-.

Slaktevekt	Verdi 31.12.22	Verdi 31.12.23
30 kg	kr 740	kr 700

Sauer under 1 år settes til 60 % av vekten av sauer over 1 år. Vekt på 18 kg samt kjøttpris på 26,12 kr/kg (notering+grunntilskudd ung sau) gir verdi 31.12.2023 på 470 kroner.

Geit

Slaktevekt	Verdi 31.12.22	Verdi 31.12.23
21 kg	kr 190	kr 210

Geiter fra åpningsstatus beholder sin statusverdi. Geiter under 9 mnd. Verdsettes til 75 % av verdien for geiter over 9 mnd.

Gris

Avlsgris fra åpn.status beholder sin statusverdi. Nye avlsgriser verdsettes etter sl.verdi.

Slaktevekt	Verdi 31.12.22	Verdi 31.12.23
130 kg	kr 2 200	kr 2 200

Ferdig slaktegris verdsettes etter antatt slaktevekt og nettonotering for gris kl. E:

Slaktevekt	Verdi 31.12.22	Verdi 31.12.23
74,0 kg	kr 2 410	kr 2 470

Slaktegris over 6 md. verdsettes til 90 % av verdien for ferdig slaktegris.

”	5-6	”	”	75 %	”	”	”	”
”	4-5	”	”	55 %	”	”	”	”
”	3-4	”	”	50 %	”	”	”	”

Smågriser:

Vekt	Verdi 31.12.22	Verdi 31.12.23
25 kg	kr 1 160	kr 1 170

Smågriser over 2 mnd. verdsettes til 90 % av verdien for «ferdig» smågris

”	1-2	”	”	70 %	”	”	”	”
”	under 1	”	”	55 %	”	”	”	”

Høner

Verdien fastsettes ut fra utgifter fram til oppverping (24 uker). De blir stående i denne verdi i 8 uker for så å skrives av til utrangeringsverdi etter 78 uker (18 mnd).

Innkjøp av 16 ukers kyllinger:	Kr 62,00
Fôrforbruk inntil oppverping 24 uker	« 31,63
Diverse	« 3,00
	<hr/>
	kr 96,63
Utrangeringsverdi:	<hr/>
	kr 0,00

Rugeeggjøner til slaktekyllingproduksjonstrangeringsalder ved 60 uker.

Innkjøp av 18 ukers kyllinger:	kr 258,50
Fôrforbruk inntil oppverping 24 uker	” 23,06
Diverse	7,00
	<hr/>
Verdi etter oppverping og 8 uker framover	kr 288,56
Utrangeringsverdi:	<hr/>
	kr 3,33

Slaktekyllinger (Ross 308). Slaktealder ved ca. 35 dager

Innkjøpsverdi dag gamle kyllinger	kr 8,22
Fôrkostnader fram til slaktealder	” 18,66
Annet	” 2,58
	<hr/>
	kr 29,46
Verdiøkning per dag etter innkjøp	<hr/>
	kr 0,6246

Dette avsnittet gir en kortfattet oversikt over tilskuddsordninger i jordbruket. Av hensyn til omfanget har vi bare kunnet ta inn utdrag fra ordningene her i handboka. For mer

utfyllende opplysninger vises det til de enkelte forskrifter fra Landbruks- og matdepartementet og til veiledningsheftet fra Landbruksdirektoratet som kan fås på alle landbrukskontor. Forskriftene kan finnes på internett hos Landbruksdirektoratet (www.landbruksdirektoratet.no) eller www.lovdatabase.no.

Tilskuddsordninger

Produksjonstilskudd i jordbruket

Formålet med tilskuddet er å bidra til et aktivt og bærekraftig jordbruk innenfor de målsettinger Stortinget har trukket opp.

Grunnvilkår

Det er et krav om at foretaket må være registrert i Enhetsregisteret og drive vanlig jordbruksproduksjon på en eller flere landbrukseiendommer (unntak for birøkt). Dette gjelder for de dyreslag eller de vekstgruppene det søkes tilskudd for, slik disse gruppene er definert etter jordbruksavtalen.

Landbruks- og matdepartementet har for enkelte produksjoner utdypet noe nærmere hva som ligger i vilkåret om å drive vanlig jordbruksproduksjon.

Søknadsfristene er 15.mars og 15.oktober for husdyrprodusenter. For foretak som bare har planteproduksjon er fristen 15.oktober. Søknadsfristene blir absolutte. Foretak som leverer søknaden innen fristen vil kunne endre opplysningene i søknaden innenfor 14 dager uten å få trekk. Det vil ikke lenger være mulig å levere søknaden etter fristen. Utbetalingen finner sted rundt 20.februar februar.

Tilskudd til husdyr

Taket på husdyrtilskudd er kr 1 000 000 per foretak.

Tilskudd til lammeslakt, bevaringsverdige husdyrraser og økologiske husdyr kommer i tillegg.

Samdrifter

Medlemmer i samdrift i melkeproduksjonen som driver separat husdyrproduksjon på andre dyr enn storfe utenom samdrifta, vil i utgangspunktet kunne gis tilskudd for dette husdyrholdet hvis det ikke foreligger driftsfellesskap mellom dette husdyrholdet og samdriftas husdyrhold. Ammekyr og andre storfe med minst 50 % kjøttferase, kan få egne tilskudd også på mjølkebruk.

HANDBOK FOR DRIFTSPLANLEGGING

JORDBRUK

Revidert 2024

Foreløpige satser, kr per dyr per år for utbetaling i 2025.

Dyreslag	Intervall	Sats i kr/ dyr ¹⁾
Melkeku	1–14	8 733
	15–30	7 111
	31–50	5 634
	51+	4 857
Melkekyr på små og mellomstore bruk	6-23	3 390
	24-50	-2 784
Ammeku	1–50	5 666
	51+	1 666
Storfe	Alle dyr	1 587
Melkegeit og melkesau ²⁾	1–125	1 719
	126+	695
Sau	1–75	2 105
	76–150	1 565
	151+	211
Ammegeit	1-60	2 585
	61-120	1 938
	121+	267
Avlsgris		
- Sør-Norge	1–35	613
- Jæren	1–35	464
- Nord-Norge	1–35	894
Slaktegris og livdyr >50 kg	1–1 400	24
- Jæren	1–1 400	20
Verpehøner og avlsdyr av ender, kalkuner og gjess		
- Sør- Norge	1–1 000	14
- Nord-Norge	1–1 000	28
- landet	1 001–7 500	14
Rugeegg S-Norge	1–167 000	0,07
Rugeegg N-Norge	1–167 000	0,15
Rugeegg, landet	167 001–833 000	0,07
Bifolk ^{3) 4)}	1+	1 059
Hjort over 1 år		1 124
Genbevaring		
Storfe		4 010
Vinterfau/lam		310
Geit		610
Hest		1 200

¹⁾ Satsen er kr 0 per dyr over de beskrevne intervaller

²⁾ Forutsetningen for tilskudd til melkesau er at det kan dokumenteres at melka nyttes som råstoff ved lokal foredling

³⁾ Foretak må ha et minst 25 kuber for å få tilskudd

⁴⁾ Se også side 42 (Honningproduksjon)

Definisjoner av dyreslag

- *Melkeku:* Ku som har kalvet i løpet av de siste 15 måneder (18 måneder for kyr av bevaringsverdig rase) og som produserer melk innenfor gjeldende ordninger om produksjonsregulering av melk.
- *Ammeku:* Ku som har kalvet i løpet av de siste 15 måneder (18 måneder for kyr av bevaringsverdig rase), men som ikke er melkeku. Dersom foretaket driver kumelkproduksjon må kua i tillegg være av minst 50 pst. av rasene Hereford, Charolais, Aberdeen Angus, Limousin, Kjøttsimmental, Blonde d' Aquitaine, Highland Cattle, Dexter, Piemontese, Galloway, Salers, Tiroler Grauvieh eller Wagyu.
- *Storfe:* Øvrige storfe som ikke er melkeku eller ammeku. Mjølkbruk kan få tilskudd til andre storfe som er minst 50 % av en kjøttferase spesifisert av Landbruksdirektoratet.
- *Melkegeit:* Geit som har kjeet minst en gang og som er satt inn i produksjon av melk innenfor gjeldende ordninger om produksjonsregulering av melkeproduksjon.
- *Ammegeit:* Geit som har kjeet minst en gang og som ikke er melkegeit.
- *Melkesau:* Sau over ett år per 1. januar og som er satt inn i produksjon av melk som nyttes som råstoff til lokal foredling.
- *Sau:* Sau født foregående år eller tidligere, og som ikke er melkesau.
- *Utegangersau:* Sauer som går ute hele året og som stort sett greier seg selv. Dyra må være merket, registrert og innrapporteres. Se forskriftheftet.
- *Lammeslakt:* Klassifiserte slakt – se tilleggskrav i forskriften.
- *Avlsgris:* Purker som har født minst ett kull, og råner som er satt inn i avlen.
- *Slaktegris:* Gris solgt til slakt, eller som livdyr med levende vekt på minst 50 kg.
- *Verpehøne:* Høne som er minst 20 uker gammel, unntatt livkyllinger for salg.
- *Kjeslakt:* Klassifiserte slakt over 3,5 kg slaktevekt – se tilleggskrav i forskriften.
- *Hjort:* Hjort i oppdrett som går i inngjerdet hegn på innmark/utmark.
- *Bikuber:* Bifolk med dronning og minst 7 rammer med påsittende bier.

Driftstilskudd til melkeproduksjon

Søknadsfristene er 15. mars og 15. oktober. Tilskuddet gis på grunnlag av dyretall på registreringsdatoene 1. mars og 1. oktober. Foretaket må drive melkeproduksjon innenfor kvote, og drive normal helårsproduksjon. De foreløpige satsene framgår av tabell nedenfor.

Foreløpige satser for geiter, kroner per foretak per år

Sats per foretak ved 27 eller flere geiter, kr/ku	Redusert utbetaling per geit når det er færre enn 27 melkegeiter per foretak
326 130	12 079

Foreløpige satser for melkeku, kroner per foretak per år

Sone for arealtilskudd	Sats per foretak, ved 5 kyr eller mer	Sats per melkeku for foretak som har færre enn 5 melkekyr
Sone 1-4	291 100	58 220
Sone 5	344 300	68 860
Sone 6-7 Nord-Norge	373 000	74 600

Driftstilskudd til spesialisert kjøttfeproduksjon

Driftstilskudd til spesialisert kjøttfeproduksjon beregnes på grunnlag av dyretall på registreringsdatoene 1. mars og 1. oktober.

Foreløpige satser for ammekyr

	6-39 kyr, kr/ku	40 og flere kyr, kr/foretak
Sone 1-4	6 632	265 280
Sone 5-7	8 712	348 480

Tilskudd til dyr på beite

Søknadsfristen er 15. oktober med registreringsdato 1. oktober. Det er mulig å oppnå begge beitetilskuddene for samme dyr.

Foreløpige satser for beregning av tilskudd til dyr på utmarksbeite

Dyreslag		Sone	Satser kr per dyr
Kyr, storfe, hester ¹⁾	Alle dyr	Alle	1 713
Sauer, lam, geiter og kje ¹⁾	Alle dyr	Alle	546

Foreløpige satser for beregning av tilskudd til dyr på beite

Dyreslag		Sone	Satser kr per dyr
Kyr, storfe, hjort, hest og lama	Alle dyr	1-4 ²⁾	971
		5-7 ³⁾	971
Sau, lam, geit, kje og alpakka	Alle dyr	1-4 ²⁾	121
		5-7 ³⁾	121

¹⁾ Minimum 5 uker på utmarksbeite

²⁾ Minimum 16 uker beiting

³⁾ Minimum 12 uker beiting

Tilskudd til bevaringsverdige husdyrraser

Det gis tilskudd til foretak som disponerer bevaringsverdige husdyrraser. Som bevaringsverdige raser regnes:

Storfe: Sidet trønder- og nordlandsfe, østlandsk rødkolle, dølafe, vestlandsk raudkolle, vestlandsk fjordfe og telemarkfe.

Okser må være 12 måneder eller eldre ved søknad om tilskudd. Samme foretak kan ikke få innvilget søknad for mer enn 2 okser av samme rase. For å være berettiget tilskuddet må dyrene være minst 7/8 raserene.

Sau: Blåset, dala, fuglestadbrogete, grå trønder, rygja og steigar.

Geit: Kystgeit.

Unghest under 3 år: Dølahest, fjordhest, nordlandshest/lyngshest.

Foreløpige satser per dyr og år

Dyreslag	Satser kr per dyr
Storfe	4 010
Sau	310
Ammegeit	610
Hest	1 200

Areal- og kulturlandskapstilskudd

Vilkårene for å kunne motta areal- og kulturlandskapstilskudd står i forskrift om produksjonstilskudd i jordbruket § 5 første ledd. Søknadsfristen er 15. oktober med registreringsdato 1. oktober. Satsen er delt i en kulturlandskapsdel og en arealdel. Satsene finner du i tabellen nedenfor:

Satser

Foreløpige satser, kr per dekar som utbetales i 2025. Soneinndeling på neste side.

Vekst	Særskilte vekster	Intervall Dekar	Sone							
			1	2	3	4	5A	5B	6	7
Kulturlandskaps-tilskudd		Alt areal	300							
Satser arealtilskudd:										
Grovfôr		Alt areal	50	50	160	180	390	445	460	506
Korn	Hvete Oljefrø og proteinvekster	1-3000 daa	309	442		502	522			
		1-3000 daa	100							
		1-3000 daa	200							
Potet		Alt areal	733						1 520	
Grønnsaker		1-300 daa	1 550						2 590	
		301-	1 200						2 250	
Frukt		1-75 daa	2 100				2 880			
		75-	1 840				2 620			
Bær		1-150 daa	2 200				2 670			
		151-	1 940				2 410			

Vekstgrupper***Vekstene er delt inn i følgende vekstgrupper***

Vekstgruppe	Vekst
Grovfôr	Fulldyrket eng, overflatedyrket engareal til slått og beite, innmarksbeite, nepe, kålrot til fôr, fôrbete, raigras, fôrraps, fôrmargkål, grønnfôrnepe og øvrige grønnfôr- og silovekster
Korn	Hvete, rug, rughvete, bygg, havre, oljevekster, erter og bønner til konservering, engfrø og annet frø til modning, korn til krossing
Poteter	Poteter
Grønnsaker	Matkålrot og grønnsaker på friland (inkl. urter og karve)
Frukt og bær	Epler, pærer, plommer, moreller, kirsebær, jordbær, andre bær, planteskoler og blomsterdyrking på friland

Med urter menes krydderurter og medisinske urter til medisinsk og kommersiell bruk

Det er klare begrensninger i hvor mye areal som blir godkjent i forhold til husdyrtallet på bruket. Se Veiledningen for mer informasjon.

Også salg av lagerfast grovfôr kan gi grunnlag for arealtilskudd.

Revidert 2024

Soneinndeling for arealtilskudd

Sone	Fylke	Fylker/ Kommuner
1	Østfold Akershus Buskerud Innlandet Vestfold	Alle Vestby, Nordre Follo, Ås, Frogn, Nesodden, Bærum, Asker, Oslo Drammen, Hole, Øvre Eiker, Lier Hamar, Ringsaker, Løten, Stange Alle
2	Rogaland	Sandnes (unntatt Forsand), Stavanger (unntatt Finnøy og Rennesøy) Hå, Klepp, Time, Sola, Randaberg
3	Akershus Buskerud Innlandet Telemark Rogaland	Aurskog-Høland, Rælingen, Enebakk, Lørenskog, Lillestrøm, Nittedal, Gjerdrum, Ullensaker, Nes, Eidsvoll, Nannestad, Hurdal, Lunner Kongsberg, Ringerike, Modum, Jevnaker Kongsvinger, Nord-Odal, Sør-Odal, Eidskog, Grue, Åsnes, Våler, Elverum Lillehammer, Gjøvik, Østre Toten, Vestre Toten, Gran, Søndre Land Porsgrunn, Skien, Siljan, Bamble, Midt-Telemark, Nome Strand, Bjerkreim, Gjesdal
4	Trøndelag	Trondheim, Ørland, Indre Fosen (unntatt Leksvik), Orkland (unntatt Agdenes og Snillfjord), Melhus, Skaun, Malvik Steinkjer (unntatt Verran), Stjørdal, Frosta, Levanger, Verdal, Inderøy (unntatt Mos- vik), Snåsa
5A	Resten av: Agder	Buskerud , Innlandet , Telemark, Trøndelag (unntatt Halså og Rindal) Hele fylket
5B	Rogaland Vestland M. og Romsdal Trøndelag	Eigersund, tidligere Finnøy, Rennesøy og Forsand kommuner, Sokndal, Lund, Hjel- meland, Suldal, Sauda, Kvitsøy, Bokn, Haugesund, Tysvær, Karmøy, Utsira, Vinda- fjord Hele fylket Hele fylket Tidligere Halså og Rindal kommuner
6	Nordland Troms	Hele fylket Alle unntatt Kåfjord, Skjervøy, Nordreisa og Kvænen
7	Troms Finnmark	Kåfjord, Skjervøy, Nordreisa og Kvænen Hele Finnmark

De tre hovedkategoriene av jordbruksareal bygger på definisjonene i Økonomisk kartverk:

- **Fulldyrket jord** er areal som er dyrket til vanlig pløedybde, og som kan brukes til åkervekster eller til eng. Arealet skal kunne fornyes ved pløying⁷.
- **Overflatedyrket jord** er areal som for det meste er ryddet og jevnet i overflaten, slik at maskinell høsting er mulig
- **Innmarksbeite** er innmarksareal som kan benyttes som beite, men som ikke kan høstes maskinelt. Minst 50 % av arealet skal være dekket av grasarter/beite-tålende urter.

⁷ Kriteriet er at arealet skal kunne pløyes til vanlig pløedybde, dvs. 20 cm. Selv om en i dag kan tenke seg fornying av eng ved bruk av andre metoder som f.eks. grunn jordarbeiding, skal kravet forstås slik at arealet må kunne fornyes ved pløying. Dette krever et tilnærmet steinfritt ploglag på 20 cm.

Regionale miljøtilskudd

Regionale miljøtilskudd kan inndeles i hovedtemaer som å redusere forurensning av vann og luft, å ivareta kulturlandskap, kulturminner og biologisk mangfold, samt tilrettelegging for friluftsliv.

Alle landbruksforetak kan søke tilskudd for å gjøre miljøtiltak på egen gård eller leiejord. Hvert fylke har et eget miljøprogram med et utvalg miljøtiltak. Tiltakene blir bestemt ut ifra hva Fylkesmannen ser på som de største miljøutfordringer i sitt fylke.

Bevilgede midler økte fra 1 006 millioner kroner ved søknadsomgangen høsten 2023 til 1 106 millioner kroner ved søknadsomgangen høsten 2024. Av økningen på 100 mill. kroner er 20 millioner kroner bevilget til vannmiljøtiltak i fylker med jordbruksareal som drenerer til Oslofjorden.

Eksempler på tilskudds-berettigede tiltak: Ingen jordarbeiding om høsten, grasdekt kant-sone, fangvekster, direktesåing av høstkorn, setring, beiting og beitelag, drift av brattlendt jord, miljøvennlig spredning av husdyrgjødsel osv. RMP- tilskudd kan du søke på via Alt-inn.no eller på papir. Papirsøknaden sendes/leveres til kommunen. Se også

[//www.statsforvalteren.no/](http://www.statsforvalteren.no/)

Tilskudd til spesielle miljøtiltak i jordbruket (SMIL-midler)

Tilskudd kan innvilges til foretak der det foregår en tilskuddsberettiget produksjon på landbrukseiendommen. Fra 2020 kan også eier av landbrukseiendom uten foretak innvilges tilskudd når det foregår en tilskuddsberettiget produksjon på landbrukseiendommen. Vilkår som må være oppfylt er at det foreligger gjødselplan, journal over bruk av plantevernmidler og kart over jordbruksarealene hvor forhold av miljømessig betydning er kartfestet og beskrevet. Dersom arealene er leid bort må søker dokumentere at vilkårene foran er oppfylt.

Det kan innvilges tilskudd med inntil 100% av godkjent kostnadsoverslag til prosjekter som leder fram til planer for konkrete kulturlandskaps- og forurensningstiltak.

Til gjennomføringen av tiltakene som bidrar til å hindre eller redusere forurensning fra jordbruket ytes engangstilskudd med inntil 70% av godkjent kostnadsoverslag. For særskilte tiltak for å ivareta biologisk mangfold, kan det ytes tilskudd med inntil 100% av godkjent kostnadsoverslag.

Tilskudd til drenering av jordbruksjord

Tilskudd til drenering av jordbruksjord, avgrenset til systematisk grøfting, profilering og omgraving utgjør 4 000 kroner per dekar. Ved annen grøfting kan det gis 61 kroner per løpemeter grøft begrenset oppad til 4 000 kroner per dekar.

Tilskudd kan gis til eier av eller foretak som leier tidligere grøftet jordbruksareal og som drenerer dette arealet. For planerte arealer kan det gis tilskudd til arealer som ikke tidligere er grøftet. Søker må ha plan for dreneringen med kart, beskrivelse av tiltaket og den miljømessige virkningen av dette.

Revidert 2024

Tilskudd kan ikke gis der tiltaket medfører vesentlig skade for annen eiendom og naturmangfold, vesentlig fare for flom og vannforurensning eller fare for skade på automatisk fredede kulturminner. Tilskudd kan heller ikke gis der tiltaket er påbegynt før tilskudd er innvilget.

Søknad om tilskudd skal sendes kommunen der arealet som skal dreneres ligger, innen den fristen kommunen bestemmer. Søknadsskjema fastsatt av Landbruksdirektoratet skal benyttes, vedlagt plan for dreneringen med kart, beskrivelse av tiltaket og den miljømessige virkningen av dette. Innvilget tilskudd utbetales etter at tilskuddsmottaker har dokumentert at tiltaket er gjennomført. Tiltaket må gjennomføres innen tre år fra søknad ble innvilget.

Tilskudd til økologisk landbruk

For å motta tilskudd til økologisk landbruk må foretaket ha tilknytning til Debios kontrollordning, og Debio må ha inspisert produksjonen og godkjent den som økologisk eller i karens. Antall økologiske husdyr kan ikke være flere enn det som er oppgitt under dyretellingen. Areal i karens og økologisk areal kan ikke være større enn areal registrert i alt.

Foreløpige satser for beregning av tilskudd til økologisk landbruk juli 2024.

Vekt Dyreslag	Arealtilskudd, kr per daa	Tilskudd til økologisk hus- dyrproduksjon, kr per dyr/år ¹
Korn til modning	660	
Grønnsaker, frukt og bær	1 925	
Poteter	860	
Grønngjødsling	500 ²	
Grovfôr	50	
Økologisk areal 1.års karens	300	
Økologisk brakket	25	
Melkeku		4 350
Ammeku		3 250
Andre storfe		730
Sau og melkesau		500
Melkegeit		353
Ammegeit		265
Avlsgris		517
Slaktegris		315

¹Tilskuddet gis fra og med første søknadsomgang etter at omlegging starter.

²Arealtilskudd for inntil 50 % av areal til korn, potet, grønnsaker, frukt og bær. I tillegg gis det kulturlandskapstillegg til økologiske grønngjødslingsarealer og arealer med grønngjødsling i andre karensår.

Definisjoner av arealer er de samme som for areal- og kulturlandskapstilskudd.

Tilskudd til grønt- og potetproduksjon

Grunnlaget for distrikts- og kvalitetstilskudd for frukt, bær og veksthusgrønnsaker og distriktstilskudd for potetproduksjon i Nord-Norge, er produkter som er levert i perioden 01.01.–31.12. året før utbetalingsåret. Det er en forutsetning for utbetaling at kvantumet i årsoppgave samsvarer med eller er større enn kvantumet i søknaden.

Foretak som søker om distrikts- og kvalitetstilskudd for frukt, bær og veksthusgrønnsaker og som samlet leverer under visse minstekvantum er ikke tilskuddsberettiget. Minstekvantum er 2 000 kg frukt, 1 000 kg bær, 2 000 kg samlet for tomat og agurk og 5000 stk salat.

Satser

Distrikts- og kvalitetstilskuddet for frukt, bær og veksthusgrønnsaker differensieres mellom produksjoner og soner. For veksthusgrønnsaker og salat, er det kvantumsgrense per foretak.

Ved ulike satser innenfor en produksjon med felles maksimal kvantumsavgrensning, prioriteres produkter med høyeste sats først ved tilskuddsberegningen.

Distriktstilskuddet for potetproduksjon i Nord-Norge er kr 1,50 per kg matpotet.

Tilskudd til avløsning ved ferie og fritid

Tilskuddet gis på grunnlag av antall dyr foretaket disponerer og søker tilskudd for 1.mars og 1.oktober. For slaktegriser, slaktekyllinger samt gjess, kalkuner og ender, legges antall slaktede dyr i løpet av året til grunn.

Tilskuddet kan ikke overstige foretakets faktiske utgifter til avløsning.

Som avløsning regnes ikke arbeid utført av person som har næringsinntekt fra foretaket, er ektefelle eller samboer til en som har næringsinntekt fra foretaket, eller er under 15 år.

Avløsertjenestene må være knyttet til foretakets husdyrdrift. Avløsertjenesten kan være kjøpt fra avløserlag, fra et annet foretak, eller avløseren kan være ansatt i foretaket.

Avløsning er ikke avgrenset til tradisjonell fjøsavløsning, og omfatter blant annet også saueklipping, klauvskjæring, vedlikehold av driftsbygning i form av for eksempel maling eller snekkerarbeid, rundballepressing, jordarbeiding, spredning av husdyrgjødsel, gjerdehold, beiterydding, frakt av dyr til og fra beite mv. Det sentrale er om foretaket kan dokumentere at det har hatt utgifter til avløsning som er knyttet til husdyrholdet, arbeid som det ikke er uvanlig at gårdbrukeren kunne ha utført selv. Tilskuddet kan dermed ikke dekke utgifter til tjenester som for eksempel dyrlege, regnskapsføring, rådgivning fra husdyrkontrollen, drektighetskontroll, husdyrkontroll, rørlegger eller elektriker.

Begrepet avløsning omfatter bare selve tjenesten, og ikke varer som eventuelt blir benyttet. Det gis ikke tilskudd til leie av maskiner eller annet materiell som benyttes under utførelse av en tjeneste. At avløsningen kun omfatter selve tjenesten innebærer også at utgifter til merverdiavgiften foretaket betaler for avløsningen ikke refunderes.

Det kreves ikke at foretakene legger ved dokumentasjon når de søker. Foretakene må kunne fremvise dokumentasjon på faktiske utgifter til avløser ved kontroll.

Aksjeeiers inntekter for arbeid utført i foretak organisert som aksjeselskap (AS) regnes ikke som næringsinntekt. Dette innebærer at et AS kan få tilskudd til avløsning ved ferie og fritid for utgifter knyttet til avløserarbeid utført av aksjeeier i dette AS.

Maksimalbeløpet er 134 175 kr. Nedre grense for krav om tilskudd er 5 000 kr.

Tilskudd til avløsning ved ferie og fritid, foreløpige satser per dyr per år, 2024

Dyreslag	Sats kr/dyr
Melkekyr	5 147
Ammekyr	1 421
Øvrige storfe	858
Melkegeiter og melkesauer	1 186
Sauer over 1 år/ammegeiter	590
Ammegeit	765
Avlsgriser	1 697
Slaktegriser	58
Verpehøner og avlsdyr av ender, kalkuner og gjess	14,9
Rugeegg	0,09
Hester	1 697
Avlskaniner ¹⁾	423
Gjess, kalkuner, ender, livkylling og livkalkun	5,19
Slaktekyllinger	0,63
Tillegg for økologiske slaktekyllinger	1,84
Hjort (alle)	577

¹⁾ Hunnkaniner for kjøtt- eller ullproduksjon som har født minst ett kull.

Tilskudd til avløsning ved sykdom med videre

Tilskuddet kan gis til foretak med husdyrhold, birøkt, planteproduksjon og veksthusproduksjon. Det kan gis tilskudd ved sykdom, svangerskap/fødsel/adopsjon, kronisk sykt barn og følge av syke barn til behandling. Det kan videre gis tilskudd til gjenlevende ekte-make/samboer, barn eller foreldre til avdøde som var berettiget tilskudd. Dagsatser for tilskudd varierer med produksjonsomfanget. Maksimal dagsats er 2 450. Mer informasjon om ordningen finnes på www.landbruksdirektoratet.no.

Tidligpensjon til jordbrukere

For å motta tidligpensjon, må bruker ha fylt 62 år. For å få tobrukerpensjon, må ektefelle/samboer ha fylt 57 år. Satsene er 105 200 kr for enbrukerpensjon og kr 168 320 for tobrukerpensjon. Verken bruker eller ektefelle/samboer kan eie landbrukseiendom når en av dem eller begge går over på tidligpensjon. Bruker og eventuell ektefelle/samboer kan videre ikke ha næringsinntekt fra jordbruk/gartneri eller skogbruk, ytelser fra folketrygden eller AFP-pensjon samtidig som det ytes tidligpensjon. Det er flere krav til inntekt og sammen-setning av inntekter for å få tidligpensjon. Mer informasjon, inkludert søknadsskjema SLF-108, forskrift og rundskriv 13/12 finnes på www.landbruksdirektoratet.no

Erstatningsordninger i jordbruket

Erstatningsordningene i landbruket skal bidra til å redusere tap som skyldes uforutsette skader som det ikke har vært mulig å forhindre og forsikre seg mot, og tap som følge av offentlig pålegg og restriksjoner.

Du finner mer informasjon på www.landbruksdirektoratet.no

Bioenergiprogrammet

Formålet med programmet er å videreutvikle bioenergi som forretningsområde for jord og skogbruksnæringen. Programmet skal stimulere til å produsere, bruke og levere bioenergi i form av brensel eller ferdig varme. I tillegg til å gi økt verdiskaping i landbruket, skal det legges vekt på de ringvirkninger og den kompetanseeffekt programmet kan bidra til. Samarbeidsprosjekter skal prioriteres.

Trebasert innovasjonsprogram (videreføring av det tidligere treprogrammet)

De nye tresatsingstiltakene tar utgangspunkt i tidligere programmer da det er viktig med en viss kontinuitet i satsingen på tre. Innenfor programmet skal det legges stor vekt på videreutvikling av lauvtreprodukter.

Målet er å skape økt lønnsomhet i hele verdikjeden innenfor skogbruk og foredlings-virk-somhet og øke skogsektorens bidrag til mer bærekraftig produksjon og forbruk.

Verdiskaping innen matproduksjon

Programmet skal utfordre innovasjonsevnen i hele matnæringen og øke dens endringsvilje og kraft. Kompetanse- og nettverksbygging skal være en sentral aktivitet og en forutsetning i dette arbeidet. Programmet er et viktig virkemiddel for å sikre arbeidsplasser i norsk land-bruk. Programmet skal sikre et mangfold av norske matprodukter med høy kvalitet som forbruker er villig til å betale for. Prioriterte arbeidsområder er markedsadgang og produkt-utvikling samt implementering av virkemidlene. (Kilde: Innovasjon Norge)

Samdrift

Om samdrift – noen hovedpunkter

En samdrift i jordbruket betyr at mjølkekvotene på minst 2 bruk utnyttes i fellesskap i et eget selskap – oftest av formen DA (ansvarlig selskap med delt ansvar).

Før etablering av ny samdrift, må deltagerne ha diskutert grundig hvilke ressurser de vil sette inn i samdrifta og hva som er den enkelte deltakers hovedmotiv for å delta i samdrifta å tjene penger på å arbeide i samdrifta med dyrestell m.m. eller å få frigjort tid til annet inntektsgivende arbeid. Mange kan ha ulikt syn på hva som er viktigst, enten å få ned gjelda i fellesskapet eller å ta ut en brukbar arbeidslønn fra samdrifta.

Grunnlaget for ei samdrift er en samdriftskvotepå godkjent av Landbruksdirektoratet for bruka som skal være med. Samdrifta kan kjøpe eller leie buskap av deltagerne. Leien er mva.-pliktig dersom utleier fortsatt er registrert i avgiftsmanntallet. Ved opphør av samdrifter selges/leveres dyra og kvoten går tilbake til deltagerne.

Revidert 2024

Selskapet kan leie driftsbygg av deltagerne eller bygge nytt, helst på en egen utskilt tomt som ikke ligger for nært gardstuna.

Arealet som skal levere grovfôr til samdrifta, kan

- a) leies ut til samdrifta og drives i fellesskap, eller
- b) drives av hver enkelt deltager (det forutsettes at samdrifta ikke har grovfôrproduksjon).

I alternativ a utbetales tilskudd for alt areal samlet til samdriftsselskapet, mens i alternativ b beholder den enkelte deltaker sine arealtilskudd som før. Alternativ b forutsetter at grovfôret selges til samdrifta (m/mva.) og at leie av maskiner mellom deltagerne også må faktureres på vanlig måte. Dersom samdrifta skal eie maskinpark, vil det være skatt på gevinst ved salg og ingen oppskrivningsadgang ved oppløsning av samdrifta og tilbakesalg til deltagerne.

Grovfôrmengden bør avtales i forhold til mjølkekvoten. En bør også bli enige om en standard kvalitet på grovfôret med fast pris og priskorreksjon ved dårligere kvalitet. Husdyrgjødsel fra samdrifta kan fordeles mellom deltagerne på samme måte som grovfôret, og være hver enkelt deltagers ansvar. For at deltagerne skal ha penger til innkjøp av gjødsel og andre driftsmidler til grovfôrproduksjonen, må samdrifta utbetale oppgjør for grovfôr og arbeid jevnlig ut over året.

Deltagere i samdrift kan ha andre dyr enn storfe på egen gard og få dyretilskudd til dem utenom samdrifta dersom det ikke foreligger driftsfellesskap mellom dette husdyrholdet og samdriftas husdyrhold. Ungdyr fra samdrifta som avles fram i deltagernes egne fjøs ved leie av fjøsplass, får tilskudd gjennom samdrifta. Ofte avtales det en pris per fôrdøgn eller per mnd. for slik framføring mens samdrifta eier dyra og får salgsinntekten.

God styring av økonomien krever at deltagerne ser klart for seg hva som tilhører samdrifta og hva som tilhører egen gard. Fakturering av verdiflytting mellom samdrifta og den enkelte deltaker er helt nødvendig for å tilfredsstille kravene som myndighetene setter. En sammenblanding av eiendelene vil skape kaos.

Samdriftsløsningen er blitt mindre aktuell etter at det ble åpnet for å leie mjølkekvote.

Tilleggsnæringer

Mange gardbrukere driver flere andre virksomheter i tillegg til selve gardsbruket – en slik virksomhet kalles *Tilleggsnæring* når aktiviteten ikke er rent landbruk (jord- eller skogbruksdrift), men bruker landbrukets eiendeler som arealer, bygninger, maskiner og redskap i en annen virksomhet enn jord- og skogbruk. Et eksempel på slik virksomhet kan være foredling av virke fra skogen til ved for videresalg. De fleste vil mene at dette er skogsdrift, men skogsdrifta stopper når virket er kjørt fram fra skogen. Vedproduksjonen (tilleggsnæringer) starter når vedvirket kappes, kløyves og pakkes.

Det er vanlig at jordbrukets traktor blir brukt til å kjøre fram det virket som skal videreføres til ved. Vedmaskinen kan være regnskapsført enten på jordbruket eller på skogbruket eller på tilleggsnæringer vedproduksjon direkte. For å finne ut hva du tjener på vedproduksjon og salg, må alle inntekter og kostnader til vedvirksomheten føres for seg på egne kontoer i regnskapet. Dette krever bare at du merker bilagene som gjelder ved virksomheten med ordet: Ved. I tillegg må en i årsoppgjøret passe på:

- å belaste vedvirksomheten for bruk av jordbrukstraktor – leiepris per time
- å belaste vedvirksomheten for bruk av vedmaskin – leiepris per time (dersom vedmaskinen er regnskapsført på jord- eller skogbruket)
- å fordele kostnader til regnskap og administrasjon slik at vedvirksomheten ikke blir gratispassasjer
- å balanseføre verdien av det vedlageret som ligger til tork eller er usolgt ved årets slutt

Dersom du unnlater å ta med disse postene i regnskapet, vil du få inntrykk av at overskuddet i jordbruket er dårligere enn det faktisk er.

Skogbruket bør krediteres for levert råvirke til vedproduksjonen. Vedvirksomstens regnskap vil da bestå av inntekter fra vedsalg, minus kostnader til råvirke, vedsekker, leie av traktor og annet maskineri samt andel av kostnader til administrasjon, herunder forsikringer, strøm, bilbruk og telefon.

I driftsregnskapet vil det alltid være nyttig å skille ut vedproduksjonen som tilleggsnæring. Skattemessig er en pliktig til å skille ut tilleggsnæringer fra jord- og skogbruk bare dersom omsetningen i året (salgssummen) overstiger kr 30 000.

Andre eksempler på tilleggsnæringer er utleie av boliger/hytter på garden eller av ledige driftsbygg; deltagelse i bygdeservice med jordbrukseiendeler, transportoppdrag, leiekjøring med jordbruksutstyr for andre eller ren utleie av jordbruksutstyr, foredling av egne produkter; produksjon og salg av juletrær og pyntegrønt; saging/foredling av materialer; utleie for jakt og fiske; salg av grus- sand mm; guiding i eller bortleie av utmark til friluftsliv; seterturisme og aktivitetstilbud i utmark (hundekjøring, ridning, rafting mm).

Gardsbaserte aktiviteter som grønn omsorg, opplæring, servering, rideskole/stalldrif, kennel, golfbane m.m. er også tilleggsnæringer.

Andre næringer

Næringsvirksomhet som ikke tar utgangspunkt i garden eller gardens eiendeler, kalles for Annen næring. Dette er oftest ren tjenesteyting som regnskapsføring, snekring, og annen håndverksvirksomhet. Rene salgsaktiviteter med innkjøpte varer hører også med her. Slike virksomheter bør føres på eget avdelingsnummer i regnskapet.

Inn på tunet – grønn omsorg

Med noe tilrettelegging kan gårdsbruk bidra til å dekke nødvendige behov i samfunnet der stadig flere, i alle aldre, trenger rehabilitering fra sykdommer, eller tilpasset opplæring og arbeid på ulike måter. Gårdsmiljøet åpner for mange muligheter for aktiviteter, der stell av dyr og planter, drift av skogen og pleie av kulturlandskapet, vedlikehold av maskiner og bygningsmasse utgjør aktivitetsgrunnlaget. Men det er også en rekke muligheter som ikke nødvendigvis har noe direkte med gårdsdriften å gjøre. Det kan være aktiviteter som snekring, husflid, baking og produksjon av ulike produkter – for eksempel ved. Brukeren av tilbudet opplever mestring og læring gjennom praktiske og sansefylte opplevelser. For alt dette er tunet og gården et utmerket utgangspunkt. I tillegg er bruk av gården som undervisningsarena en god mulighet for landbruksnæringa til å spre kunnskap om norsk landbruk.

Denne aktiviteten kalles nå «Inn på tunet» (IPT). Tidligere ble Grønn omsorg brukt som betegnelse, men IPT favner noe videre. Målsettingen med IPT er primært å bidra positivt til helse, utvikling og trivsel for den enkelte bruker av tilbudet. IPT er en aktivitet i sterk vekst, og har gitt et ekstra inntektsgrunnlag på mange gårdsbruk.

Gårdbrukeren er direkte involvert i tilbudet, enten som leder eller i en assisterende rolle. Inn på tunet kan være et utdanningstilbud knyttet til skolen eller aktivitets- og arbeidstreningstilbud gjennom helse- og omsorgstjenesten. Tilbudene kan være enkeltstående besøk, men ofte er det timebaserte dagtilbud som varer gjennom hele året. Ved avlastnings-, helge- og ferietilbud er det lagt opp til overnatting på gården. Det er også gårder som har bo tilbud. Tilbudene baserer seg i hovedsak på et samarbeid mellom gårdbruker og kommunen eller andre offentlige instanser. De fleste tilbud er knyttet til den kommunen hvor gårdsbruket ligger, men det kan også være på tvers av kommunegrenser og tilbud som krever lengre reisevei. Det er ofte kommunen eller institusjoner som står som faglig ansvarlig, mens kvalitetssikringen og øvrige rammer av tilbudet skal være regulert i en samarbeidsavtale.

I landbrukspolitikken har det de seinere årene blitt lagt vekt på å stimulere til ny næringsvirksomhet basert på landbruksressursene, der målet er å skape nye arbeidsplasser i bygde-Norge og styrke de eksisterende. Inn på tunet er et uttalt politisk satsingsområde.

Norsk institutt for landbruksøkonomisk forskning (NILF) har foretatt en undersøkelse blant gårdbrukere med IPT. Undersøkelsen omfattet økonomien i IPT på åtte gårdsbruk for regnskapsåret 2005. Undersøkelsen omfattet ikke økonomien i den øvrige næringsaktiviteten på gårdsbruket, men koblingen mellom landbruksvirksomhet og Inn på tunet-aktiviteten er en forutsetning for Inn på tunet. Resultatene viser at familiens arbeidsfortjeneste i IPT i gjennomsnitt var kr 117 per time. NILF sine driftsgranskinger for 2005 viste at

HANDBOK FOR DRIFTSPLANLEGGING**JORDBRUK**

Revidert 2024

familiens arbeidsfortjeneste i jordbruket i gjennomsnitt for 928 bruk var kr 76 per time. Selv om timebetalingen er høyere i IPT enn i jordbruket, så kan man ikke droppe jordbruket og satse helt og fullt på IPT. Man må bestandig se disse to aktivitetene i sammenheng. Oppsummert kan vi si at IPT bidrar til en vinn-vinn-situasjon, ettersom målsettingen er:

- Økt inntjening og sysselsetting for bonden og bygdesamfunnet
- Et alternativt tilbud for storsamfunnet som kjøper av tjenesten
- Et godt tilbud til brukerne av tjenesten.

Du finner mer informasjon på www.innpaafunet.no.

HAGEBRUK

Avling

Avling av ulike hagebruksvekster

		År					
		2018	2019	2020	2021	2022	2023
Tomat	kg/kvm	34,0	32,0	36,0	35,0	36,0	38,0
Agurk, slange	«	69,0	68,0	75,0	73,0	61,0	71,0
Isbergsalat	kg/daa	2 330	1 777	1 955	1 711	1 295	1 911
Hodekål, sommer	«	2 468	2 729	2 521	3 107	1 878	2 721
Hodekål, vinter	«	3 789	4 010	4 325	4 365	3 704	3 752
Blomkål	«	1 364	1 635	1 573	1 562	1 557	1 472
Brokkoli	«	882	825	740	769	707	694
Kinakål	«	2 206	1 958	2 305	1 905	2 355	2 069
Rosenkål	«	813	795	783	882	753	796
Rødkål	«	4 120	4 025	4 426	4 183	3 610	4 237
Kålrot	«	2 307	2 094	2 331	2 454	2 371	1 890
Gulrot	«	2 627	2 782	3 306	3 185	3 164	3 001
Purre	«	2 377	1 879	2 088	2 427	2 291	2 334
Knollselleri	«	1 914	2 213	2 473	2 362	2 144	2 291
Stilkselleri	«	2 252	2 270	2 179	2 175	2 253	2 002
Rødbeter	«	2 370	2 116	2 487	2 411	2 688	2 238
Kepaløk	«	1 704	2 952	2 859	2 847	2 991	2 532
Sylteagurk	«	2 433	2 764	2 458	3 109	2 806	2 854
Jordbær	kg/daa	562	689	562	562	752	748
Bringebær	«	656	630	587	543	656	742
Solbær	«	241	232	242	188	203	174
Epler i alt	kg/daa	1 025	1 046	780	1 190	1 072	1 220
Pærer	«	887	675	730	843	819	944
Plommer	«	448	590	170	601	502	545
Moreller	«	630	411	404	530	637	698
Kirsebær	«	288	307	250	263	517	420

Kilde: Statistisk sentralbyrå, tabell 10507: Avling og areal av ymse hagebruksvekster

Volum i vanlige blomsterpotter

Pottestørrelse diameter i cm	Antall potter per m ³ løs masse	Plastpotter ca. dm ³	Leirpotter, ca. dm ³	
			Normale	Lave
5	-	-	0,06	-
6	-	-	0,12	-
8	3 000	0,24	0,23	0,22
9	2 000	0,33	0,33	0,31
10	1 500	0,47	0,46	0,43
11	1 000	0,66	0,65	0,61
12	-	0,92	0,90	0,85
13	-	1,00	-	-
14	-	1,20	1,30	1,20
16	-	-	1,90	-
17	-	2,00	-	-
18	-	2,50	2,70	-
19	-	3,00	-	-
20	-	3,50	3,70	-
22	-	-	5,20	-
23	-	5,00	-	-
25	-	7,50	-	-
29	-	10,0	-	-

Revidert 2024

Arbeidsforbruk

Arbeidsforbruk ved dyrking av frukt

Arealproporsjonalt arbeid

	Timer per dekar				
	Epler		Pærer	Plommer	Søtkirse-bær med dekke- sys.
	Slett lende	Bratt			
Skjæring og forming	6,9	9,0	7,4	11,3	10,8
Gjødsling	0,2	0,7	0,7	0,5	1,2
Sprøyting, sopp-insekt	1,0	2,5	3,5	2,0	2,4
Tynning	3,9	7,6	3,9	17,2	2,2
Ugras, slått og diverse	1,4	2,6	1,8	1,3	2,9
Dekking					19,1
Diverse	1,8	2,1	1,2	1,8	4,2
Sum	15,2	24,5	18,5	34,1	41,8

Avlingsproporsjonalt arbeid, timer per 100 kg

	Epler		Pærer	Plommer	Søtkirsebær
Gjennomsnitt	1,0	1,5	1,1	6,4	16,8
Variasjon	0,8–1,1	1,2–2,8	0,8–2,0	5,5–7,1	12,8–23,8

Kilde: NILF-notat 3-2008, registreringer i eple- og plommefelt 2015

NIBIO Rapport 7 (66) 2021. Kartlegging av dyrkingsopplegg, verknad på avling og kvalitet, og økonomisk resultat

Arbeidsforbruk i potteplanteproduksjonen

	Arbeidsforbruk i timer per 1 000 stk. solgte planter
Julestjerne enstaking	8-15
Julestjerne flergreina	15-25
Begonia Hiemalis	10-15
Hagepelagonium	10-15
Kinanellik	8-10
Spansk margeritt	10-12

Kilde: Norsk landbruksrådgivning Viken

Priser

Pris på potter, plantekasser og mineralull

Vacumpotter Pottestørrelse Cm	Plastpotter,		Torvpotter Jiffy		
	VEFI grå Kr per 1 000	Runde	Firkanta	Pottestrips	
		Kr per 1 000 stk.	Kr per kar- tong	Antall	
4	-	-	-	-	-
5	-	-	-	-	-
6	-	696	-	2 011	200 x 12
8	1 158	1 371	981	-	-
9	1 303	-	-	-	-
10	1 607	-	-	-	-
11	1 667	-	-	-	-
12	1 939	-	-	-	-
13	2,636	-	-	-	-
15	5 030	-	-	-	-
Label	90	-	-	-	-

Såkasser:	Jordbærfolie Bio 1,4 x 500 m 30 MY	Kr	2 756	500	Stk
	VEFI pluggbrett jordbær PB66 Str 52,6 * 31,6 cm	«	1 260	50	«
	VEFI pluggbrett 60 * 40 cm	«	1 871	50	«
Utplantings- potter og brett:	VEFI plastpote PF- 375, 75x75x70 mm	Kr	1 339	per 2 400	«
	VEFI plastpote PF 308, 85x85x65 mm	«	1 301	« 2 160	«
	VEFI plastpote PF 310, 105x105x75 mm	«	1 554	« 1 500	«
	VEFI pakk PP-10 SINGLE	«	9 858	« 2 400	«
	Pottebrett PAPP 10 hull 536 x 245	«	7 100	« 1 000	«
	VEFI Underbrett for 4 stk PP-10	«	12 596	« 945	«
	VEFI -pakk PP 6	«	1 205,	« 600	«
	VEFI PR- 909 – 9cm plast	«	1 875	« 2 600	«
Såbriketter:	VEFI SB/TB 509/18 Underbrett til PR 909	«	1 076	« 44	«
	Jiffy-7, 44 mm brikett	«	1 341	« 1 000	«
	Jiffy Poly-Roll 41mm	«	1 675	« 1 000	«
Steinull:	Jiffy-7 Pellet-Pack 41 mm	«	3 206	« 1 680	«
	Dyrkingsblokker, dir. såing og innpott, 20/15 cm	«	11 449	« 2 280	«
	Dyrkingsmatte, dir.såing og innpott. 900x195x75mm	«	73,20	per stk.	«

Kilde: L.O.G

Alle priser er oppgitt uten merverdiavgift og kan varieres etter tidspunktet de er hentet. Frakt kommer i tillegg. Ved større partier bør tilbud innhentes.

Revidert 2024

Produsentpriser før trekk på lager

	For perioden	Avlingsåret 2020, kr/kg	Avlingsåret 2021, kr/kg	Avlingsåret 2022, kr/kg	Avlingsåret 2023, kr/kg
Grønnsaker:					
Gulrot, pose	Årsbasis	9,09	9,54	10,23	11,08
Blomkål	"	14,55	14,02	14,71	16,25
Kvitkål	"	6,93	7,18	8,08	8,50
Rosenkål	"	26,86	24,52	34,72	32,42
Kålrot	"	9,43	9,61	9,93	11,11
Kepaløk	"	7,28	8,09	8,43	10,11
Purre	"	18,32	19,17	19,55	20,67
Rødbeter	"	5,15	6,18	8,41	8,44
Slangeagurk	"	23,95	24,81	27,81	29,52
Tomater* (ordi- nære)	"	19,15	21,58	24,38	24,89
Stilkselleri	"	20,91	22,40	23,21	24,78
Knollselleri	"	15,56	15,76	15,56	18,58
Brokkoli	"	29,60	30,69	29,23	30,65
Kinakål	"	16,66	17,16	18,20	18,93
Kinakål	"	14,69	17,35	18,72	20,83
Isbergsalat*	"	24,15	26,49	28,12	28,76
Annen salat friland					
Frukt:	Årsbasis	17,92	17,87	17,95	20,18
Eple	"	18,06	18,66	20,43	22,58
Pære	"	35,67	33,28	40,06	35,03
Plomme	"	77,09	77,84	77,74	83,75
Moreller	"	45,84	46,28	46,22	49,80
Kirsebær					
Bær:	Årsbasis				
Jordbær	"	62,36	71,73	74,58	77,12
Bringebær, konsum		97,00	97,26	102,85	116,50
Solbær		16,96	19,32	19,42	20,06

Priser omsatt til grossist

*Kalkulert pris

Kilder: Totalkalkylen for jordbruket

Tilskuddsordninger

Dette avsnittet gir en oversikt over tilskuddsordninger i hagebruket og informasjon fra Landbruksdirektoratet (www.landbruksdirektoratet.no). For mer utfyllende opplysninger vises til de enkelte forskrifter fra Landbruksdepartementet. Det vises ellers til kapitlet om Tilskuddsordninger i jordbruket.

Tilskudd til grønt- og potetproduksjon

Se også Tilskudd til grønt- og potetproduksjon

Distriktstilskudd, oppgitt som kr per kg/kr per stk. omsatt vare, 2024¹⁾

Vekst	Intervall, kg	Areal- sone						
		1	2	3	4	5	6	7
Epler		7,40	8,93	8,93	8,93	13,86		
Pærer		7,40	8,93	8,93	8,93	13,86		
Plommer	Ingen	7,40	8,93	8,93	8,93	13,86		
Kirsebær	avgrensning	7,40	8,93	8,93	8,93	13,86		
Moreller		9,65	11,23	11,23	11,23	16,42		
	Pressfrukt	5,82	5,82	5,82	5,82	5,82		
Bær		7,65	7,65	7,65	12,35	12,35	13,52	13,52
	Ekstra til industribær	6,00	6,00	6,00	6,00	6,00	6,00	6,00
Tomat	1- 103 400 kg	5,62	5,62	5,62	7,06	7,06	7,06	7,06
Agurk	1- 151 800 kg	4,12	4,12	4,12	4,95	4,95	4,95	4,95
Salat	1-220 000 st	1,54	1,54	1,54	2,06	2,06	2,06	2,06

¹⁾ Avling produsert 2024, utbetaling i 2025. Produktene må være levert til godkjent omsetningsledd.

Minstekvantum for den enkelte produsent

Produkt	Minstekvantum
Frukt inkl. pressfrukt	2 000 kg
Bær	1 000 kg
Samlet tomat og slangeagurk	2 000 kg
Salat	5 000 stk.

Distr.tilskudd for produksjon av matpotet og frilandgrønnsaker i Nord-Norge

Produkt	Sats 2025 ¹⁾
Matpotet og frilandgrønnsaker ekskl. salat, dyrket i Nord-Norge	3,74 kr/kg

1) For utbetaling i 2025.

Kilde: Jordbruksavtale 2024–2025

SKOGBRUK

Bonitet

Boniteten gir uttrykk for markas naturgitte evne til å produsere trevirke når den er bestokket med et treslag som passer for vekstforholdene på vedkommende sted. Som mål på boniteten brukes den gjennomsnittlige tilvekst per år per arealenheter gjennom bestandens levetid fra anleggsåret og fram til det tidspunkt da middeltilveksten kulminerer. De fleste boniteringstabeller har trærnes alder og høyde som inngangsvariable. Det finnes også boniteringssystemer som bruker markvegetasjon og jordbunnsforhold som inngangsvariable.

Norsk institutt for skog og landskaps boniteringssystem for gran, furu og bjørk:

Systemet bygger på produksjonsundersøkelser fra 1917 og fram til i dag i ensaldret skog. Systemet erstattet Landsskogtakseringens boniteringstabeller. Det er utarbeidet tabeller/-kurver for gran, furu og bjørk. Inngangen i boniteringstabellene er overhøyde og brysthøydealder. Overhøyden defineres som aritmetisk gjennomsnittshøyde for de 100 grøvste trær per hektar. Bonitetskurvene brukes til å bestemme høydeboniteten (H40) som er definert som overhøyden i meter ved brysthøydealder 40 år. Tabellen på neste side gir nedre grense for bonitetsklassene ved ulike brysthøydealdrer.

Boniteringskurvene kan brukes over hele landet bortsett fra de fire Vestlandfylkene. Egentlig må bestandene være ensaldrede og i det vesentlige bestokket med ett treslag. Det må heller ikke være foretatt grøfting eller gjødsling i bestandene. For skog under 20 år i brysthøyde advares det mot å bruke kurvene foreløpig.

Revidert 2024

Boniteringstabell for gran, furu og bjørk

Tre- slag	Boni- tetskl.	Alder (årantall) i brysthøyde										
		20	25	30	35	40	45	50	55	60	65	70
Overhøyde i meter												
Gran	G23	12,7	15,2	17,6	19,7	21,5	23,1	24,6	25,8	27,0	28,0	28,9
Furu	F23	13,1	15,5	17,7	19,7	21,5	23,1	24,5	25,8	26,9	27,9	28,8
Bjørk	B23	14,7	16,7	18,5	20,1	21,5	22,8	23,9	25,0	25,9	26,8	27,5
Gran	G20	10,9	13,1	15,1	16,9	18,5	20,0	21,8	22,4	23,5	24,5	25,4
Furu	F20	11,2	13,3	15,2	16,9	18,5	19,9	21,2	22,3	23,3	24,2	25,1
Bjørk	B20	12,6	14,3	15,8	17,2	18,5	19,7	20,7	21,7	22,6	23,5	24,2
Gran	G17	9,1	10,9	12,6	14,1	15,5	16,6	18,0	19,9	20,1	21,0	21,9
Furu	F17	9,3	11,0	12,6	14,1	15,5	16,7	17,9	18,9	19,6	20,6	21,3
Bjørk	B17	10,5	11,9	13,2	14,4	15,5	16,5	17,5	18,4	19,2	20,0	20,7
Gran	G14	7,4	8,8	10,1	11,3	12,5	13,6	14,6	15,6	16,6	17,5	18,3
Furu	F14	7,4	8,8	10,1	11,4	12,5	13,5	14,5	15,4	16,2	16,9	17,6
Bjørk	B14	8,6	9,7	10,7	11,6	12,5	13,3	14,1	14,9	15,6	16,3	16,9
Gran	G11	5,6	6,6	7,6	8,6	9,5	10,4	11,3	12,2	13,1	14,0	14,8
Furu	F11	5,4	6,5	7,6	8,6	9,5	10,4	11,2	11,9	12,6	13,3	13,9
Bjørk	B11			8,2	8,9	9,5	10,1	10,7	11,2	11,7	12,2	12,7
Gran	G8			5,1	5,8	6,5	7,3	8,0	8,9	9,7	10,5	11,2
Furu	F8			5,1	5,8	6,5	7,2	7,0	8,5	9,1	9,6	10,2
Bjørk	B8			5,8	6,2	6,5	6,8	7,1	7,4	7,7	8,0	8,3
Gran	G6					5,0	5,7	6,4	7,1	7,9	8,7	9,5
Furu	F6					5,0	5,6	6,2	6,7	7,3	7,8	8,3
Tre- slag	Boni- tetskl.	Alder (årstall) i brysthøyde										
		75	80	85	90	95	100	110	120	130	140	
Overhøyde i meter												
Gran	G23	29,8	30,6	31,4								
Furu	F23											
Bjørk	B23	26,2										
Gran	G20	26,2	27,0	27,7	28,4	29,0	29,6	20,6	31,5			
Furu	F20	25,8	26,4									
Bjørk	B20	24,9	25,6	26,2								
Gran	G17	22,6	23,4	24,1	24,7	25,3	25,8	26,8	27,6	28,6		
Furu	F17	22,0	22,6	23,1	23,6	24,0	24,4	25,1	25,6	26,1		26,4
Bjørk	B17	21,4	22,0	22,6	23,1							
Gran	G14	19,1	19,8	20,4	21,0	21,5	22,1	23,1	24,0	24,8		
Furu	F14	18,2	18,8	19,3	19,7	20,2	20,5	21,2	21,2	22,2		22,5
Bjørk	B14	17,5	18,0	18,6	19,1	19,6	20,0					
Gran	G11	15,5	16,2	16,8	17,3	17,8	18,3	19,3	20,2	21,2		
Furu	F11	14,5	15,0	15,4	15,9	16,3	16,6	17,3	17,8	18,2		18,6
Bjørk	B11	13,2	13,6	14,1	14,5	14,9	15,2	15,9				
Gran	G8	11,9	12,6	13,1	13,6	14,1	14,6	15,6	16,5	17,3		
Furu	F8	10,7	11,1	11,6	12,0	12,4	12,7	13,4	13,9	14,3		14,7
Bjørk	B8	8,6	8,6	9,1	9,3	9,5	9,7	10,1				
Gran	G6	10,1	10,7	11,3	11,8	12,2	12,7	13,7				
Furu	F6	8,8	9,3	9,7	10,1	10,4	10,8	11,4	11,9	12,4		12,7

HANDBOK FOR DRIFTSPLANLEGGING
SKOGBRUK

Revidert 2024

De angitte høydene er nedre grense for bonitetsklassene. B23, B20 og B17 gjelder for lavlandsbjørk, B14, B11 og B8 for vanlig bjørk. Kilde: NIBIO

Produksjonstabeller (Utdrag)

Gran		Furu		Lavlandsbjørk		Vanlig bjørk	
H ₄₀	Å.M.T. max	H ₄₀	Å.M.T. max	H ₄₀	Å.M.T. max	H ₄₀	Å.M.T. max
G23	1,20	-	-	B23	0,85	-	-
G20	0,95	F20	0,90	B20	0,65	-	-
G17	0,75	F17	0,70	B17	0,50	-	-
G14	0,55	F14	0,50	-	-	B14	0,35
G11	0,35	F11	0,35	-	-	B11	0,25
G8	0,20	F8	0,20	-	-	B8	0,15
G6	0,12	F6	0,12	-	-	-	-

Å.M.T. max: = Årlig maksimal middeltilvekst i m³ med bark per daa.

Impedimentgrensen (produksjonsevne= 0,10 m³/daa) er satt til H₄₀ = 5,0

for gran og furu og H₄₀ = 6,5 for vanlig bjørk.

Volum m³/hektar u/bark etter potensiell bonitet og hogst-klasse

Gjennomsnitt for hele landet

Hogst-klasse	Potensiell bonitet – H ₄₀							Alle boniteter
	6	8	11	14	17	20	23–26	
I	22	23	22	31	29	38	22	
II	12	18	25	30	29	24	23	
III	23	45	72	100	136	153	163	
IV	41	61	102	167	223	280	388	
V	59	91	146	225	280	301	408	
Alle hogstklasser	46	70	93	121	158	197	274	94

Kilde: Utdrag fra NIBIO

Priser

Oppnådde priser i september 2024. Kr/m³

Sortiment	Priser for landet	Merknader
Sagtømmer og spesialtømmer. kr/m ³ : ¹⁾		
Gran sagtømmer	854	Pris september 2024
Furu sagtømmer	806	"
Lauv ²⁾	669	"
Masse-/energi-/ved-/sponplatevirke. kr/m ³ : ¹⁾		
Gran massevirke	572	Pris september 2024
Furu massevirke	540	"
Lauv massevirke	576	"
Ved (priser 2024 m/mva.): ³⁾		
40 liter bjørk tilkjørt (min.30 sekker)	94	Pris september 2024
60 liter bjørk tilkjørt (15-25 sekker)	149/154	"
60 liter bjørk hentet (>5 sekker)	125	"
60 liter blandingsved tilkjørt (min. 30 sekker)	119/129	"
1000 liter, hel pall bjørk, 30 cm ⁴⁾	1 495	"

Lenker: <https://www.landbruksdirektoratet.no/nb/statistikk-og-utviklingstrekk/utviklingstrekk-i-skogbruket/tommeravvirkning-og-priser>

Kilde:

¹⁾ Landbruksdirektoratet

²⁾ SSB

³⁾ Akershus og Oslo Ved AS

⁴⁾ Oslo vedhandel

Bruttopriser ved ulik skurandel

Tabellene nedenfor viser bruttoprisen per m³ ved ulik sortimentssammensetning av hogstkvantumet. Bruttoprisen kan leses av for varierende skurtømmerprosent og varierende forhold mellom prima og sekunda skurtømmer. Det er ikke gjort fratrukk for avsetning til skogfond.

I gjennomsnitt for landets skogdistrikter kan en regne med at det både for gran og furu leveres ca. 60 % skurtømmer og ca. 40 % massevirke. Av skurtømmeret leveres ca. 60 % som prima og ca. 40 % som sekunda. Priser for sagtømmer oppgis nå som gjennomsnittspris for prima og sekunda.

Bruttopris ved ulik skurandel

Skurandel i %	Gran	Furu
	Kr per m ³	Kr per m ³
30	657	620
40	685	646
50	713	673
60	741	700
70	769	726
80	798	753

Prisforutsetninger. Kr/m³

Sortiment	Treslag		Prisperiode
	Gran	Furu	
Massevirke	572	540	sept. 2024
Skurtømmer	854	806	sept. 2024

<https://www.landbruksdirektoratet.no/nb/statistikk-og-utviklingstrekk/utviklingstrekk-i-skogbruket/tommeravvirkning-og-priser>

Plantepriiser gjeldene for 2024 Utvalgte planter fra noen planteskoler

Treslag	Plante-type ¹⁾	Alder	Kr per 1 000 stk. (ekskl. mva. og minst 300) ¹⁾
Vanlig gran	M95	1 år	3 300–3 450
	M95	2 år	3 500–3 750
	M60	2 år	4 700–5 050
Vanlig furu	M95	1 år	3 300–3 750
Sibirsk lerk	M60	1 år	6 000
Fjelledelgran	M60/HP150	2-3 år	8 600 (> 90 stk) 12 300 (< 90 stk)
Gran-juletreplante	M95	2 år	4 700
	M60	2 år	5 200-5 300
Lavlandsbjørk	M60	1 år	6 300 (> 90 stk)

M95=dyrket m/tetthet 790 pl./m2. M60=dyrket m/tetthet 500 pl./m2

¹⁾ Emballasje er inkludert i prisen

Tillegg:

For behandling av plantene til vern mot snutebiller beregnes et tillegg etter selvkost med kr 0,25 (kjemisk) -1,15 per plante.

Flere av planteskolene selger planter direkte til Skogeierandelslagene. Prisene vil derfor kunne avvike mye fra de offisielle listene.

Kilder:

<https://skogplanter.no/wp-content/uploads/2024/05/Veiledende-priser-2024-1-pdf-1.pdf>

<https://norgesplanter.no/norgesplanter/wp-content/uploads/2024/01/Prisliste-for-skogplanter-NP-2024.pdf>

Tariff

Tariffavtale for skogbruket (Naturbruksoverenskomsten)

Mellom NHO Mat og Drikke og LO/Fellesforbundet blir det inngått tariffavtale for manuelt skogsarbeid. Overenskomsten gir partene anledning til å inngå avtale om lokale lønssystemer. Med virkning fra 1. april 2024 er arbeidstakerne garantert en minstelønn på kr 198,25 per time (inkl. bransjetillegg), fagarbeidere gis et tillegg på kr 14,00 per time. Ungdom 16-18 år skal ha minst 70 % av garantert minstelønn, og ungdom under 16 år skal ha minst 50 % av garantert minstelønn. Akkordsatsene for planting er satt til kr 1,48 for markberedt og til kr 1,74 for ikke markberedt. Ved timearbeid er motorsaggodtgjørelse kr 42,00 per brukstime.

Manuell hogst benyttes svært lite i dag. Noen bedrifter betaler timelønn/fastlønn, mens andre har valgt å fortsette å benytte de gamle akkordtabellene. Fra og med 2012/2013-utgaven av handboka er alle kalkyler som var basert på gammel tariff tatt ut. I stedet er det tatt inn et eksempel på hvordan entreprenører priser hogst og framkjøring der utstyret som regel er hogstmaskin og lassbærer.

Se egen tabell for ungskogpleie:

<https://www.fellesforbundet.no/globalassets/lonn-og-tariffsaker/tariffavtaler/overenskomster-2022-2024/33244-naturbruk-overenskomst-2022-2024-nett.pdf>

Kilde: Overenskomst mellom NHO Mat og Drikke og LO/Fellesforbundet

Revidert 2024

Type data som inngår for å fastsette pris på tømmerdrifter

Drift – Data	Merknad eller forklaring	Kode
Antall m ³ per dekar (daa)	Salgsvolum pr daa, u/bark, topp og bult	25
Driftstørrelse i m ³	Antall m ³ som skal hogges	800
Snittstørrelse per tre i liter		250
Tømmertrær per dekar		100
Ryddetrær per dekar	Småtrær-gir ikke tømmer, ryddes bort	150
Hogstmaskin, timer per skift		8
Hogstmaskin, skift per dag		1
Lassbærer, timer per skift		7,5
Lassbærer, skift per dag		1
Kjørelengde i meter på vei	Målt én vei	0
Kjørelengde i meter i terreng	Målt én vei	700
Overflatestruktur i terrenget	Meget gode, Gode, Middels gode	Middels
Overflatestruktur på evt. traktorvei	Meget gode, Gode, Middels, Dårlige	Middels
Helling på hogstfeltet, %	0-10, 10-20,20-33, 33-50, >50	10-20
Helling på evt. traktorvei, %	0-10, 10-20,20-33, 33-50, >50	0-10
Lasstørrelse, m ³		20
Antall sortiment, stk		5
Timekostnad-hogstmaskin, kr/G ₁₅ -t		1 800
Timekostnad-lassbærer, kr/G ₁₅ -time		1 350

Eksempel på prisfastsettelse for tømmerdrift 2024 (se tabell over)

	Pris per m ³ (kroner)			Sum
	Hogst	Kjøring	Entreprenør-avanse	
Dal- og fjellskog				
800 m ³ , 25m ³ /daa	105	95	15	215
Kjørelengde 300 m, ellers som over	105	75	14	194
Lavlandsskog				
800 m ³ , 25m ³ /daa	91	95	14	200
Kjørelengde 300 m, ellers som over	91	75	12	178
Særlig velpleid og jevn skog				
800 m ³ , 25m ³ /daa	65	95	12	172
Kjørelengde 300 m, ellers som over	65	75	11	151

Kilde: <https://skogkurs.no/artikkel/verktøy-for-kalkulasjon-av-skogsdrift/>

Planting

Anbefalte plantetider

Type/ Treslag	Mai	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Okt.
BARROT:						
Gran	.....	.....		.....	.....	.....
Furu	.....	.....				
DEKKROT:						
Gran	.....	.....	....		.....	.....
Furu	.....	.....	....		.....	.....

Kilde: Skogplanteskolen

Retningslinjer for planteavstander

Planteavstand i meter og planteantall per daa for skogstrøkene.

Drifts- forhold	Gran		Furu	
	Bon. høy	Bon. middels	Bon. middels	Bon. lav
Gunstige	1,9–2,3 280–190	2,1–2,5 230–160	1,8–2,1 310–230	1,9–2,5 280–160
Ugunstige	2,1–2,5 230–160	2,3–2,7 190–140	2,0–2,4 250–170	2,2–2,7 210–140

Tabellen passer best for Østlandet samt barskogstrøk på Sørlandet, i Trøndelag og i Nord-Norge.

Planteavstand i meter og plantetall per daa for kyststrøkene

Tidligere NISK avd. Stends boniterings-oversikt

Driftsforhold	Gran		Furu	
	Bon. I og II	Bon. III og IV	Bon. IV	Bon. V
Avstand	1,7–2,1	1,9–2,3	1,7–2,0	1,9–2,4
Gunstige	350–230	280–190	350–250	280–170
Ugunstige	280–190	230–160	250–190	210–140

Revidert 2024

Tabellen passer best for lauvskogstrøk på Sørlandet, Vestlandet samt kyststrøk i Trøndelag og lauvskogstrøk i Nord-Norge. De oppførte planteavstander forutsetter horisontale avstander og kvadratforband. Det er som regel riktigere å plassere plantene på gode vekststeder enn å holde en helt jevn planteavstand. De oppførte avstandstallene gjelder både for tradisjonelle barrotsplanter og planter produsert etter nye metoder.

Plantemetode/planteredskap

Borhakke	Kan brukes for alle plantetyper. Egner seg godt der en markbereder samtidig som en planter.
Hullpipe	Spesialredskap for pluggplanter.
Plantespyd	Spesialredskap for torvbrikettsplanter.
Plantehakke	Kan nyttes for forskjellige plantemetoder og til (med klo) både plugg- og barrotsplanter. Hakka er best egnet for barrotsplanter når det plantes etter den såkalte flatrotmetoden. Metoden anbefales på kaldt, rått jordsmonn og på felter med bleikjordslag.
Plantebor	Benyttes for barrotplanter. Planteboret egner seg best på felter der det er djup jord, men ikke for kraftig vegetasjon.
Planterør	Egentlig et spesialredskap for planting av paperpotplanter, en plante-type som vanligvis ikke brukes skogbruket i Norge. Røret kan også brukes til pluggplanter. Feltet bør da helst være markberedt.
Plantespett	Kan nyttes for alle typer planter. Blir mest brukt ved barrotsplanting av furu.
Omv. torv	Brukes i første rekke på tette grasmarker, på tidligere dyrket mark og på avgrøftet myr.

Planteprestasjoner¹⁾

Plantetype/ planteredskap	Behandling	Planter per time	Relative Tall
Barrot 2/2	Urørt	110	100
Morks plantehakke	Markberedt	135	123
Barrot 2/2	Urørt	145	132
Plantebor	Markberedt	170	155
Torvbrikett	Urørt	160	145
Ulvins planteutstyr	Markberedt	210	191
Pluggplanter 2/0	Urørt	180	164
Hullpipe	Markberedt	280	255

Transport av planter til feltet etc. inngår ikke i tallene. En antar at en planter har ca. 5,5 arbeidstimer per dag.

Priser per ferdig utsatt granplante. 2024 Kr²⁾

	Plugg (2 år) M-95
Plantepriis inkl. emballasje	3,75
Frakt, vernebehandling	0,62
Utplanting (ikke markberedt)	1,74
Vanskelighetstillegg 30 %	0,52
Sosiale kostnader inkl. feriegodtgjørelse	0,81
Administrasjon, tilrettel., kjøring etc.	0,37
Pris per plante ferdig utsatt	7,82

Antall planter og totale plantekostnader ved ulike planteavstand²⁾

Planteavstand i meter	Antall planter per daa	Totale plantekostnader, kr/daa granplanting, pluggplanter
1,7	350	2 740
2,0	250	1 950
2,3	200	1 560
2,6	150	1 170

Prisforutsetninger som i tabellen ovenfor. Kilder:

¹⁾ NIBIO (Skog og landskap og tidligere NISK)

²⁾ Overenskomst mellom NHO Mat og Drikke og LO/Fellesforbundet.

Revidert 2024

Sprøyting/gjødsling

Sprøytemidler i skogbruket

Bruksområde	Preparat	Sprøytetid	Merknad
Ugras			
Barrot gran/furu planter	Glyfosat	Høst 2. år	
Stubbebehandling } Stående trær }	Lentagran	Fra juli	
	Glyfosat	Hele året utenom sevjetiden	
		Ettersommer og høst	
Skadedyr			
Snutebille	Karate 5 CS Merit Forest	Lukket aplisering	
Bartrelus	Karate 5 CS		Ved angrep
Gallmidd	Thiovit Jet	Ved angrep	Gjelder edelgran

Kilde: Felleskjøpet Agri. For mer utfyllende informasjon:

<http://www.plantevernguiden.no/>

Tabellen viser hvilke sprøytemidler som er aktuelle i skogbruket.

Sprøyting ved bekjempelse av ugras og uønsket lauvvegetasjon i plantefelt: Riktig tidspunkt for sprøyting er når lauvvegetasjonen er 1,5–2,5 meter høy. På felter hvor det ennå ikke er plantet, bør sprøytingen skje 1–2 år etter avvirkning. På slike felt (uten bartreplanter) kan det sprøytes fra St. Hans og fram til september. I nyplantete felter må en ikke sprøyte før 1. august.

Gjødsling av eldre gran- og furuskog på fastmark

Felter som skal gjødsles bør minst ha en bestokning på 10–12 m³ per daa. I velpleiet skog med jevn trefordeling og hvor trærne har gode kroner, kan en under gunstige driftsforhold gjødsle bestand med kubikkmasse ned 7–8 m³ per daa. Bestanden må ha et tilstrekkelig antall trær med reaksjonsdyktige kroner. Mindreverdige virke bør fjernes før gjødslingen. Gjødslingen bør i første rekke utføres på humusrike marktyper. Det vil si midlere og svakere boniteter i granskog og bedre og midlere boniteter i furuskog.

Hogstklasse IV er det viktigste gjødslingsobjektet. Hogstklasse V har ofte store nok dimensjoner eller bestokningen er for ujevn. Gjødslingen foretas fra telefri mark til utgangen av juli måned eller så lenge treslaget er i vekst. I den eldste skogen bør det tas sikte på bare en gjødsling (8–10 år før avvirkning). I godt bestokket og vekstkraftig skog (hogstklasse IV) bør det regjødsles en eller to ganger ved sluttavvirkning etter 20–25 år.

På humusrike marker og på felt som planlegges regjødslet, brukes Urea (46 % ren nitrogen). På felt som bare skal gjødsles en gang, brukes ammoniumnitrat – 15–20 kg nitrogen per daa (også ved regjødsling). Dette tilsvarer 32–43 kg Urea per daa. Det anbefales 55 kg kalkammonsalpeter per daa. Furuskog overgjødsles 5–6 år etter første gangs gjødsling og granskog etter 7–8 år.

Gjødsling av yngre gran- og furuskog på fastmark

Med yngre skog menes her naturforyngelser og plantinger i hogstklasse II og yngre skog i hogstklasse III både før og etter første tynningshogst. I yngre skog tar gjødslingen i første rekke sikte på å forkorte ungdomsutviklingen. Ved gjødsling av yngre skog binder en seg til gjentatte gjødslinger.

Gjødsling av yngre granskog bør starte når ungsbogen er 3–8 m. Det nyttes 10–20 kg ren nitrogen per daa pluss en liten mengde kalisuper (6–13) ved annenhver gjødsling. Gjødslingen gjentas med 8–10 års intervall til overhøyden er 10–12 meter. Både Urea og kalkamonsalpeter kan benyttes.

Gjødsling av yngre furuskog kan stort sett utføres etter de samme prinsipper som den yngre granskogen. Gjødslingen bør imidlertid ikke skje før overhøyden er 6–8 meter. Gjødslingen må gjentas med 6–8 års intervall og oftest da på midlere boniteter hvor humusdekket vanligvis ikke er særlig tykt.

Ved nåleanalyser kan en bestemme om et bestand trenger gjødsling.

Priser og metoder ved gjødsling.

(Se også priser under Landbruk generelt)

Kostnadene ved spredning av gjødsel vil bl.a. være avhengig av spredemetode, gjødselslag, terrengforhold, arealomfang og feltets beliggenhet. For gjødsling med helikopter vil prisene også variere med landsdel. Gjødsling foregår i første halvdel av juni. Yara oppgir en kostnad for gjødselspredning, på 500 kr/daa. <https://www.yara.no/gjoedsel/skog/>

Se også <https://skogkurs.no/fagartikler/skogkulturkalkulatoren/>

Spredningsmetoder:

1. Håndspredning (ca. - 30 daa per dag per mann)
2. Spredning med traktoraggregat (ca. 150 daa per dag, variasjon: 40–400 daa).
3. Spredning fra helikopter (1 000–2 000 daa per dag). Utgjør ca. 90 prosent av

Hvilken metode som bør nyttes, avhenger av:

- a) Spredningskostnadene
- b) Gjødslingsplan
- c) Terrengforhold og bæreevne
- d) Adkomst
- e) Tidspunkt og antall dager til rådighet
- f) Samarbeidsmuligheter.

Kilde: NIBIO (Skog og landskap, tidligere NISK, avdeling for skogproduksjon og skogbehandling)

Revidert 2024

Skogbruksloven

Loven har til formål å fremme ei bærekraftig forvaltning av skogressursene med sikte på aktiv lokal og nasjonal verdiskaping og å sikre det biologiske mangfoldet, hensyn til landskapet, friluftslivet og kulturverdiene i skogen. Loven gjelder for all skog og skogsmark.

Loven presiserer skogeierens forvalteransvar og hvilke krav som stilles til skogeieren som forvalter. Til skogloven er utarbeidet nye forskrifter og gamle er revidert. De viktigste er beskrevet på de neste sidene.

Loven finnes på følgende link: <http://www.lovdatab.no/all/hl-20050527-031.html>

Skogfond – utdrag fra forskrift

Skogfondet skal sikre finansiering av ei bærekraftig forvaltning av skogressursene gjennom tvungen avsetning av midler.

Forskriften gjelder for all skog og skogsmark. Med skogsvirke menes massevirke, sagtømmer og spesialvirke av både bartre og lauvtre, juletre, pyntegrønt og virke til ved og annen produksjon av biobrensel. Avsetning til skogfondet er frivillig for juletre og pyntegrønt. Det skal ikke svares skogavgift av husbehovsvirke.

Avsetning til skogfondet skal være i hele prosentenheter (4–40 prosent) av bruttoverdien av skogvirket. Hvis sats er ukjent (ikke avtalt) skal det trekkes 10 prosent.

Midler fra skogfondet kan brukes til:

- Skogkulturtiltak
- Bygging, ombygging og opprusting av skogsveier
- Miljøtiltak
- Vedlikehold av veier og velteplasser
- Skogbruksplanlegging
- Biovarmeanlegg for varmeleveranse
- Skogforsikring
- Kompetanseheving
- Oppmerking av eiendomsgrenser
- Merverdiavgift knyttet til tiltak nevnt over.

Forskriften finnes på følgende linker:

<http://www.lovdatab.no/cgi-wift/ldles?doc=/sf/sf/sf-20060703-0881.html>

<http://www.lovdatab.no/cgi-wift/ldles?ltdoc=/for/ff-20070111-0024.html>

Skattefordeler ved bruk av midler fra skogfondet

Det gis skattefordeler for bruk av midler fra skogfondet som nyttes til investeringer i skogbruket. Den skattefrie delen av midler brukt til investeringer med skattefordel er 85 %. Satsen er flat.

Se ellers: Landbruksdirektoratets hjemmeside.

Se også: skogkurs.no/kunnskapsskoegen/okonomi-og-skogfond/

Tilskudd

Forskrift om tilskudd til nærings- og miljøtiltak i skogbruket

Formålet med tilskudd til nærings- og miljøtiltak i skogbruket er at det ut fra lokale prioriteringer og tilpasninger blir stimulert til økt verdiskaping i skogbruket, samtidig som miljøverdier knyttet til biologisk mangfold, landskap, friluftsliv og kulturminner i skogen blir ivare tatt og videreutviklet. Tilskudd kan gis til alle skogeiere som har mer enn 10 daa produktiv skog. Tilskudd kan gis til følgende tiltak:

- Tilskudd til skogkultur og andre kvalitetsfremmende tiltak
- Tilskudd til veibygging
- Tilskudd til miljøtiltak i skog
- Tilskudd til drift med taubane, hest o.a.
- Tilskudd til andre tiltak som bidrar til å utvikle skogbruket (Tilskudd til uttak av skogsvirke til bioenergi).

Forskriften og beskrivelse (Landbruksdirektoratet) finnes på følgende linker:

<http://www.lovdata.no/cgi-wift/ldles?doc=/sf/sf/sf-20040204-0447.html>

Tilskudd til klimatiltak ¹⁾

- Tilskudd til skoggjødsling
Gjødsling av skog vil øke den årlige produksjonen på arealet med rundt 0,15 -0,20 m³/dekar. Gjødsling av skog er betydelig redusert de siste årene. Gjødsling er et effektivt tiltak for å øke produksjonen på arealet og gir umiddelbar respons i form av økt tilvekst. Verdertilveksten etter gjødsling gir god lønnsomhet i tiltaket. Søknad om tilskudd sendes til kommunen så snart som mulig etter at tiltaket er avsluttet. Det kan gis inntil 40 % tilskudd til gjødsling.
- Tettere skogplanting
Det innføres en tilskuddsordning for å øke antall skogplanter ved foryngelse av eksisterende skogarealer. Tiltaket er en del av ordinær skogplanting etter hogst, og medfører ikke nye måter å bruke hogstarealene på. Tilskudd til tettere planting skal gjennom optimal utnyttelse av produksjonsevnen bidra til økt binding av CO₂. Økning av tettheten utover det optimale vil ha redusert klimaeffekt og omfattes derfor ikke av ordningen
- Planting på nye areal
Tilskuddet er et treårig pilotprosjekt i Rogaland, Nord-Trøndelag og Nordland Landbruksdirektoratet og Miljødirektoratet har, på vegne av Landbruks- og matdepartementet og Klima- og miljødepartementet, satt i gang en treårig pilotfase for planting av skog på nye arealer som klimatiltak.

<https://www.landbruksdirektoratet.no/nb/skogbruk/skogskjotsel>

Kilde: ¹⁾ Landbruksdirektoratet

Forskrift om tilskudd til skogbruksplanlegging med miljøregistreringer

Formålet med dette tilskuddet er å stimulere skogbruksplanlegging som et grunnleggende virkemiddel for å fremme et bærekraftig skogbruk med aktiv næringsmessig utnytting av skog- og utmarksressursene på kort og lang sikt slik at biologisk mangfold, landskap, friluftsliv og kulturminner i skogen blir ivaretatt og videreutviklet. Ordningen omfatter utarbeiding av skogbruksplaner og ressuroversikter, samt registrering av skog- og miljøinformasjon. Tilskudd kan gis til skogeiere som eier mer enn 10 daa produktiv skog. Lokale retningslinjer utarbeides av fylkesmennene.

Skogeier må selv bestemme innhold og omfang av skogbruksplanen. En skogbruksplan/ressuroversikt skal omfatte informasjon om de enkelte bestand eller behandlingstyper:

- Areal
- Hogstklasse
- Bonitet
- Volum fordelt på treslag
- Alder
- Tilvekst
- Miljøverdier knyttet til biologisk mangfold, landskap, friluftsliv og kulturminner.

Der det utarbeides skogbruksplan skal det også tas med informasjon om hele skogeiendommen:

- Totalt areal fordelt på markslag
- Produktivt skogareal fordelt på boniteter og hogstklasser
- Volum fordelt på treslag, boniteter og hogstklasser
- Tilvekst
- Produksjonsevne.

Forskriften finnes på følgende link:

<http://www.lovdata.no/cgi-wift/ldles?doc=/sf/sf/sf-20040204-0449.html>

Tilskudd til tømmerkaier

Fellessanlegg/flerbruksanlegg med stor betydning for næringen skal gis prioritet, og samfinansiering mellom flere næringsinteresser vil vektlegges i søknadsbehandlingen. Prosjekter som raskt kan realiseres blir også prioritert. I kystskogbrukets fylker vektlegges i tillegg anbefalingene i kai-rapporten fra SINTEF. Fra 2013 ble ordningen utvidet til også å gjelde etablerte skogstrøk på Sør- og Østlandet. Tilskudd til tømmerkaier styres ikke av egen forskrift. Landbruksdirektoratet behandler søknader.

<https://www.landbruksdirektoratet.no/nb/skogbruk/ordninger-for-skogbruk/tilskudd-til-tommerkai>

Andre forskrifter**Forskrift om bærekraftig skogbruk**

Formålet med forskriften er å fremme et bærekraftig skogbruk som sikrer miljøverdiene i skogen, aktiv forynging og oppbygging av ny skog og god helsetilstand i skogen. Forskriften gjelder all skog og skogsmark.

De viktigste delene i forskriften er:

- Miljøhensyn
Skogeier må kunne dokumentere hvilke miljøhensyn som er lagt til grunn for planlagte eller utførte tiltak i skogen. Skogeier må sørge for at retningslinjene i Levende Skog blir fulgt.
- Forynging etter hogst
Dette punktet omhandler skogeiers plikt til å sørge for tilfredsstillende forynging etter hogst, krav til forynging innen 3 år og hva som er tilfredsstillende forynging på ulike boniteter og marktyper.
- Tiltak mot skader på skog
Skogeier er ansvarlig for at hogst, framdrift, behandling av hogstavfall, ungskogpleie og andre tiltak blir gjennomført på en slik måte at det ikke oppstår fare for insektskader eller andre skader på skog.

Forskriften finnes på følgende link:

<http://www.lovdata.no/cgi-wift/ldles?doc=/sf/sf/sf-20060607-0593.html>

Revidert 2024

Forsikringer

Skogforsikringer

SKOGBRAND Forsikringsselskap Gjensidig er det eneste forsikringsselskap som har spesialisert seg på forsikring av skog og skadeforebyggende arbeid. Forsikringene kan betales med skogfondsmidler.

Forsikringen gjelder for nåværende og framtidige eiere. Eierskifte må straks meldes skriftlig til selskapet. Dersom eiendommer deles, fordeles forsikringssummen forholdsmessig ut fra bonitetsveid produktivt skogareal på hver enkelt del.

For at en skade skal utløse erstatning må:

- Skadet bestand forventes å gi en positiv rotverdi ved oppnådd hogstmodenhetsalder
- Det enkelte skadefelt være minst 2 dekar.

I korte trekk kan en forsikre seg mot følgende:

- Brannskader
- Smågnagerskader
- Avnålingsinsekter
- Stormskader
- Snøskader i ung skog.

Mer om forsikringsvilkår, se link:

<http://www.skogbrand.no/forsikring>

Kilde: Skogbrand Forsikringsselskap Gjensidig

Statens Naturskadefond

Stormskader på skog dekkes ikke av Statens naturskadefond. Skog kan imidlertid forsikres mot slike skader, se www.skogbrand.no.

Dersom skogmyndighetene i kommunen pålegger opprydding etter en naturskade i skog som ikke er økonomisk drivverdig, kan det søkes om erstatning fra Statens naturskadefond. Skaden skal meldes til den lokale lensmannen, som takserer kostnaden av opprydding.

Det er grunneier som har rett til erstatningen.

Mer om naturskade:

<http://www.naturskade.no>

Kilde: Forskrift gitt av LMD

Personlig verneutstyr

I henhold til arbeidsmiljøloven er arbeidsgiveren pliktig til å holde påbudt verneutstyr for de av de ansatte som har bruk for dette i sitt arbeid. Arbeidstaker har plikt til å bruke verneutstyret.

Nødvendig verneutstyr	Arbeidsoperasjon		
	Hogst	Rydding med motorsag/rydningssag	Tømmerkjøring
Hjelm	X	X	X
Hørselvern	X	X	X
Øyevern	X	X	–
Vernehansker	X	X	X ¹⁾
Vernefottøy	X	–	X ²⁾
Vernebukse	X	–	–
Vernejakke i signalfarger	X	–	X ²⁾

¹⁾ Hansker ved behandling av ståltau

²⁾ Dersom arbeideren skal bevege seg i terreng utenom traktoren

Se regelhjelp.no

Revidert 2024

Måleenheter for omsetning av ved

Ved omsettes etter volummål og ikke etter vektmaal, fordi vekta varierer alt etter hvor tørr veden er.

Mål for stablet ved

$\text{fm}^3 = 1$ fastkubikkmeter – dvs. 1 000 liter fast masse

$1 \text{ lm}^3 = 1$ løskubikkmeter – dvs. volumet med luft imellom

1 favn ved: $4 \text{ m} \times 1 \text{ m}$ (eller $2 \text{ m} \times 2 \text{ m}$) $\times 60 \text{ cm} = \text{ca. } 2,4 \text{ m}^3$ stablet ved

1 favn 60 cm ved som kappes i 30 cm lengder = ca. $3,3 \text{ m}^3$ i løsmål (ikke stablet)

1 favn 60 cm ved krever $1,6 \text{ fm}^3$ råvirke

1 favn stablet ved = $2,4 \text{ m}^3$. Når denne mengde kappes i 30 cm lengder, minker volumet med ca. 10 prosent

1 storfavn ved: $2 \text{ m} \times 2 \text{ m} \times 3 \text{ m}$ lengder = $12 \text{ lm}^3 = \text{ca. } 6,5\text{--}7 \text{ fm}^3$.

Vedsekker i følge Norsk standard

40 liter – $50 \times 80 \text{ cm}$

60 liter – $60 \times 80 \text{ cm}$

80 liter – $60 \times 100 \text{ cm}$.

Sekkene skal være merket med mål og innhold.

Fra favnved til ved i sekker

1 favn 60 cm ved, kappet i 30 cm lengder og pakket i standard vedsekker, gir:

53–55 fulle 40 liter sekker

38–40 fulle 60 liter sekker

30–32 fulle 80 liter sekker

Ved i 30 cm lengder skal stables i sekken

Ved i 20 cm lengder kan rystes i sekken

1 storsekk for Europall ($80 \times 120 \text{ cm}$) rommer 1 m^3 løs ved

1 storsekk for Hydropall ($105 \times 130 \text{ cm}$) rommer $1,5 \text{ m}^3$ løs ved.

Fastmasseprosent

Fastmasse-prosenten på stablet ved er ca. 65 %.

Fastmasse-prosenten på løs ved i 20 og 30 cm lengder er ca. 50 %.

Fuktighet i ved

Ved for salg bør ha en fuktighet omkring 20 %.

Flere opplysninger på link til Norsk Ved:

<http://www.norskved.no>

Brennverdi for ved og biobrensel

Brennverdien per kg tørrstoff ved er den samme for alle treslag. Per volumenhet vil de ulike treslagene ha forskjellig brennverdi på grunn av ulik tetthet. I tillegg vil brennverdien variere med ulikt vanninnhold. Fuktigheten for ved blir målt i prosent av tørrvolumvekt. For biobrensel brukes råvolumvekt.

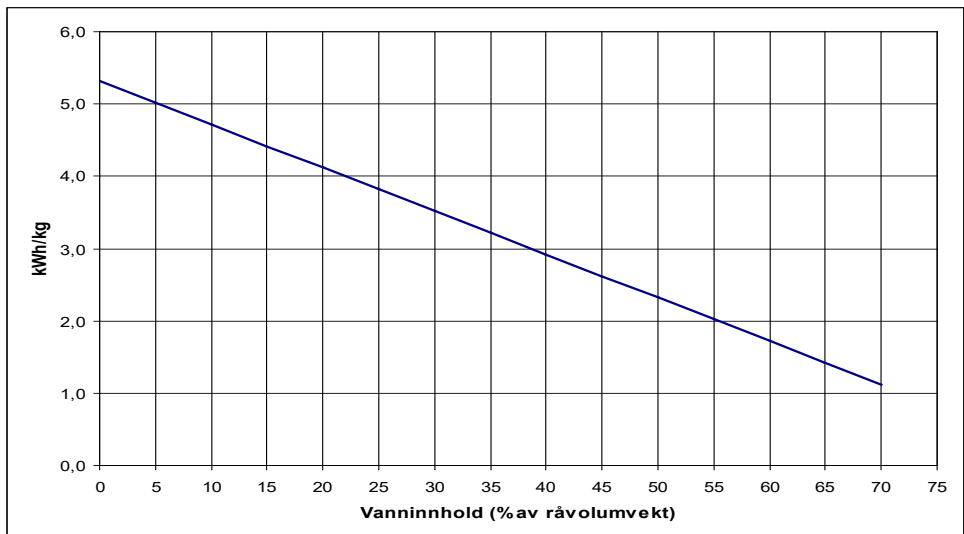
Brennverdi for 1 fm³ ved av ulike treslag. 20 % vanninnhold (% av tørrvolumvekt)

Treslag	Basisdensitet Kg/fm ³ ¹⁾	Brennverdi i kWh ²⁾
Bøk	570	2 461
Eik	550	2 375
Ask	550	2 375
Lønn	530	2 289
Rogn	520	2 245
Bjørk	500	2 159
Furu	440	1 900
Svartor	440	1 857
Selje	430	1 857
Osp	400	1 727
Gran	380	1 641
Gråor	360	1 554

¹⁾ Basisdensitet publisert av NIBIO

²⁾ Nyttbar mengde energi vil være avheng av ovns virkningsgrad.

Brennverdi for biobrensel

Vanninnhold i prosent av råvolumvekt for ulike typer biobrensel:

Pellets og briketter	5 % – 15 %	Ved	15 % – 20 %
Tørr flis	20 % – 35 %	Fuktig flis og bark	35 % – 65 %

ØKOLOGISK JORDBRUK

Regelverk for økologisk landbruksproduksjon

Betegnelsen økologisk landbruk er rettslig beskyttet i «Forskrift om produksjon og merking av økologiske landbruksprodukter, akvakulturprodukter, næringsmidler og fôr» (Økologiforskriften), fastsatt av Landbruks- og matdepartementet og Nærings- og fiskeridepartementet. Det er ikke tillatt å markedsføre landbruksprodukter som økologiske hvis de ikke er produsert og kontrollert i henhold til forskriften. Økologiforskriften er basert på EU-forordninger for økologisk produksjon. Nåværende EU-regelverkbygger på forordningen som ble gjeldende fra 1.januar 2022.

Mattilsynet er kontrollmyndighet for økologisk landbruksproduksjon. Organisasjonen *Debio* har fått delegert myndighet av Mattilsynet for å utøve tilsyn med økologisk landbruksproduksjon i Norge. Tilsynet består av kontroll og godkjenning i henhold til Økologiforskriften. Debio utfører årlige inspeksjoner hos alle som deltar i kontrollordningen, og som ønsker å bruke Ø-merket (og eventuelt Demeter-merket i tillegg). Debios kontroll omfatter gårdsbruk, anlegg for akvakultur, foredlingsbedrifter, pakkerier, omsetningsledd, serveringssteder og importører. Ø-merket er forbrukernes garanti for at en vare er økologisk. Alle spisesteder som ønsker å markedsføre økologisk mat kan synliggjøre satsingen ved hjelp av Debios serveringsmerker i bronse, sølv eller gull. Debio utfører også kontroll og sertifisering på grunnlag av egne, privatrettslige regelverk. Slike regelverk gjelder for områder som ikke er regulert av økologiforskriften, men gir de samme rettighetene til bruk av Ø-merket. Dette gjelder økologiske juletrær, pyntegrønt og potteplanter til pynt og økologisk kosmetikk.

I Norge har vi bare ett regelverk og ett merke for økologisk produksjon, i motsetning til mange andre land som kan ha et offentlig og ett eller flere private merker. I tillegg til de generelle reglene for økologisk produksjon er det tilleggsregler for biologisk-dynamisk drift og bruk av Demeter-merket.

På oppdrag fra Landbruks- og matdepartementet har Mattilsynet i samarbeid med Debio utformet to regelverksveiledere: En som gir informasjon om regelverket for økologisk landbruksproduksjon, og en for foredling, lagring, import og omsetning av landbruksprodukter, næringsmidler og fôrvarer. I veilederne gis det utfyllende beskrivelser av regelverket som gjelder for økologiområdet. Veilederne skal også bidra til aktiv, ensartet og samordnet forvaltning på området.

Regelverksveilederen for økologisk landbruk inneholder prinsipper og målsetning for økologisk landbruk, i tillegg til generelle krav og bestemmelser for plantedyrking, husdyrhold og birøkt. Lister for godkjente gjødsel-, jordforbedringsmidler og plantenæringsstoffer, plantevernmidler, fôrmidler, tilsetningsstoffer i fôrmidler, produkter til rengjøring og desinfisering og lister over største tillatte dyretetthet både inwendørs og utendørs er også angitt. Forespørsler om regelverk, inspeksjon og godkjenning kan rettes til:

Revidert 2024

Debio, Østre Blixrudvei 7, 1940 Bjørkelangen. Tlf.: 63 86 26 50. E-post: *kontor@debio.no*.
Det finnes også nyttig informasjon på internett: <http://www.debio.no> og www.mattilsynet.no

Omlegging av garden til økologisk drift

Omlegging av gardsdrifta skjer ofte gradvis over noen år. Ny kunnskap er nødvendig, kanskje nye redskaper, og jorda legges om skifte for skifte. Slik høster «ferske» økobønder erfaringer underveis, uten at konsekvensene blir for store. Faglig hjelp til omlegginga får du gjennom medlemskap i en av de regionale enhetene til Norsk Landbruksrådgivning (NLR) som har kompetanse innen økologisk landbruk. Er du interessert i omlegging kan du få «NLR Økologisk Førsteråd», det vil si en gjennomgang og vurdering av muligheten for økologisk drift på din gard. Ordningen er gratis og uforpliktende. Den omfatter besøk av en landbruksrådgiver og en enkel rapport om mulig økologisk drift på garden. Kontakt Norsk Landbruksrådgivning tlf.: 902 03 317, eller nlr@nlr.no. Norsk Landbruksrådgivning arrangerer kurs- og markdager, gir personlig veiledning og sørger for at du treffer andre bønder i samme situasjon. Mye informasjon finnes også på hjemmesiden, www.nlr.no/vare-tjenester/okologisk. Som medlem av en rådgivningsenhet kan du få medlemsbladet «Økologisk landbruk», et fagtidsskrift med forsøksresultater, gardsreportasjer og annet aktuelt lesestoff.

TINE tilbyr i samarbeid med NLR rådgivningspakken «Økologisk førsteråd melk» til aktuelle kandidater som vurderer omlegging til økologisk melkeproduksjon, [Rådgivingstjeneste for deg som vurderer økologisk drift | TINE Medlem](#).

Informasjon om tilskudd finnes på hjemmesiden til Landbruksdirektoratet: www.landbruksdirektoratet.no. For å motta tilskudd til økologisk drift må man være tilsluttet Debio-ordningen.

Det finnes også mye nyttig fagstoff på nettstedet www.agropub.no som driftes av Norsk senter for økologisk landbruk (NORSØK).

Økologisk Norge er en ideell medlemsorganisasjon for økologisk produksjon og forbruk. Medlemskap, abonnement på fagbladet Ren Mat og informasjon om omsetning av økologiske varer får du ved henvendelse til Økologisk Norge, tlf.: 24 12 41 00, eller: www.okologisknorge.no

Avlingsnivå i økologisk drift

Norsk senter for økologisk landbruk (NORSØK) har samlet resultater fra avlingsregistreringer i ulike kulturer (blant annet eng, korn og grønnsaker) fra både praktisk drift og forsøk. Nedenfor gjengis noen gjennomsnittstall fra dette materialet.

HANDBOK FOR DRIFTSPLANLEGGING

ØKOLOGISK JORDBRUK

Revidert 2024

Avlinger i økologisk eng, gjennomsnitt fra praktisk dyrking i perioden 2003 til 2014. Resultat fra to slåtter bortsett fra i Nordland, Troms og Finnmark der det er tall fra én slått. Oppgitt som kg tørrstoff per dekar (kg TS/daa) eller føreheter mjølk per dekar (FEm/daa). Antall registreringer i parentes.

Fylke	2003	2004	2005	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	Middel
Østfold				780								780 (1)
Akershus		768	753	558	1008							812 (14)
Hedmark					754*							754 (4)*
Vest Agder				735*								735 (8)*
Rogaland				585								590 (3)
Hordaland	601			767	694							746 (6)
Nordland						413			438	533		479 (8)
Troms				419*		413			438	604	262	443 (28)
Finnmark		208	510	596	344							456 (8)**

* = FEm/daa

** = inkludert 2 registreringer fra 2006

Avlinger i økologisk eng, sum av tre slåtter, gjennomsnitt fra praktisk dyrking i perioden 2003 til 2013. Oppgitt som kg tørrstoff per dekar (kg TS/daa). Antall registreringer i parentes.

Fylke	2003	2004	2005	2007	2008	2009	2010	2012	2013	Middel
Østfold				1 027	890	803	794			843 (8)
Akershus		907	911		1 374					975 (13)
Rogaland	1303				568					1 009
Møre & Romsdal								909	540	(5)
										725 (2)

Avlinger i økologisk grønnfôr og krosset bygg, gjennomsnitt fra praktisk dyrking i perioden 1999 til 2010. Oppgitt som kg tørrstoff per dekar (kg TS/daa) og føreheter mjølk per dekar (FEm/daa).

Grønnfôrblanding	Kg TS/daa	FEm/daa	Antall
Korn, ert, vikke, it.raigras	410	355	7
Korn og ert	478	433	4
Ert	716		5
Raps, it.raigras	497	474	3
Krosset bygg		244	10

Totalavling og salgsavling av økologisk dyrkede poteter og grønnsaker, gjennomsnitt fra praktisk dyrking i perioden 1999–2013, i kg/daa.

	Totalavling kg/daa	Salgsavling kg/daa	Antall registreringer
Poteter	2 305	1 153	13 (8)*
Gulrot	3 379	2 307	17 (14)*
Kepaløk	2 035	1 250	3 (2)*
Hodekål	4 020	3 000	5
Blomkål	3 200	2 175	1 (2)*
Kålrot	3 500		2

* = antall registreringer for salgsavling

HANDBOK FOR DRIFTSPLANLEGGING

ØKOLOGISK JORDBRUK

Revidert 2024

Gjennomsnittlig totalavling av økologisk dyrket korn, erter og åkerbønner. Resultatene er fra forsøksfelt i perioden 2001–2019.

	Totalavling Kg/daa	Antall registreringer
Bygg	348	207
Havre	364	168
Vårhvete	310	131
Høsthvete	410	2
Vårspelt	225	4
Høstspelt	257	4
Emmer	187	3
Rug	378	2
Rughvete	402	2
Svedjerug	232	2
Erter	762	4
Åkerbønner	441	7

Avdrått – melkekyr, resultater fra økologiske gårder

I økologisk landbruk baserer man produksjonen mest mulig på ressursene som finnes på den enkelte gård. Fôret skal være av økologisk opprinnelse.

Tabellen nedenfor viser gjennomsnittlig avdråttresultat og kraftfôrforbruk i økologiske buskaper fra 2008 til 2022 (kilde: TINE).

Middel årsavdrått, kraftfôrandel og kilo kraftfôr per 100 kg energikorrigeret melk for økologiske buskaper med registreringer hele året i Kukontrollen. Tallene for 2020-2022 er noe usikre.

År	Ant. øko- buskaper	Kg melk per årsku	Kg EKM* per årsku	Kraftfôr- Prosent	Kg kraftfôr per 100 kg EKM
2008	281	6 234	6 448	29,7	22,8
2009	270	6 381	6 582	30,0	22,8
2010	339	6 601	6 752	32,5	23,8
2011	356	6 722	6 771	32,7	24,7
2012	344	6 853	6 947	33,3	25,9
2013	329	7 046	7 073	33,7	25,7
2016	267		7 113		24,2
2017	264		6 916		24,7
2019	238		7 246		25,9
2020	246		7 369		25,5
2021	229		7 370		25,0
2022	220		7 160		24,9

*EKM=energikorrigeret melk

Omsetning av økologiske produkter

En stor del av de økologiske produktene omsettes gjennom de store omsetningsorganisasjonene. En del meierier tapper økologisk melk og produserer økologisk rømme og ost. Nortura og en del private slakterier omsetter økologisk kjøtt. Nortura omsetter også økologiske egg. En del av de økologiske produktene omsettes også ved direkte salg, torgsalg og abonnementsordninger, bl.a. grønnsaker, poteter, frukt og bær, eller videreføres ved gardsystemer eller andre mindre foredlingsvirksomheter.

Merpris

Merpris for økologisk kumelk

I 2023 var andelen økologisk melk 3,0 % og andelen solgt som økologisk av innveid mengde (anvendelsesgraden) 66,9 %.

Merpris til melkeprodusenter er 75 øre/liter for godkjent økologisk melk, under forutsetning av at man har leveranseavtale med TINE. I tillegg gis det et grunntilskudd på 40 øre/liter til alle som fyller Debio sine krav til økologisk melkeproduksjon. Fra 01.01.2025 øker dette grunntilskuddet til 50 øre/liter. Når markedet gir rom for det, tegnes avtaler med nye økologiske produsenter som befinner seg i nærheten av et meieri som tapper økologisk melk. Derfor oppfordres alle melkeprodusenter som vurderer omlegging til økologisk drift til å ta kontakt med TINE. Merprisen gjelder kun kumelk, det gis ikke merpris for økologisk geitemelk.

Merpris for økologisk kjøtt

Nortura har avtaleordning for produsenter som leverer økologiske slakt. Nortura har behov for økologisk storfekjøtt, og åpner for å tegne nye avtaler både med de som allerede har avtaler og med nye produsenter. For å få avtale om levering av økologiske storfeslakt kreves medlemskap i Nortura, Debiogodkjenning og at besetningen er registrert i Ku- eller Storfekjøttkontrollen. Merpris for økologiske slakt gis bare for slakt levert innenfor inngått avtale.

Økologisk storfe, sau og lam kan leveres som økologiske, men dersom leveransen ikke er innenfor inngått avtale, avregnes økoslakta som konvensjonelle slakt til gjeldende avregningspriser.

Nortura gir merpriser på økologisk kjøtt levert innenfor inngått avtale:

Storfe

Øko-kvalitetstillegg:

Gjelder kun ung okse, ung ku, kvige og kastrat:

- Øko-kvalitetstillegg: kr 6,50 per kg.
For å oppnå øko-kvalitetstillegg stilles følgende krav til slaktet:
- Slaktevekt: fra 200 kg
- Slakteklasse: P+ eller bedre
- Fettgruppe: fra 1

HANDBOK FOR DRIFTSPLANLEGGING**ØKOLOGISK JORDBRUK**

Revidert 2024

Sau og lam

Produksjonen må være godkjent som økologisk av Debio og det må inngås avtale med Nortura. For å få avtale om levering av økologiske saue- eller lammeslakt, må leverandøren være medlem av Nortura. Norturas markedsmessige behov vil være styrende for antall slaktedyr som det tilbys kontrakt på til produsent.

Pristillegget for økologisk kjøtt skal tas ut i markedet, og det vil være pristillegg for økologiske slakt visse deler av året.

Økologisk ungsau/sau:

- Pristillegg kr 1,00 per kg

Økologisk stjernelam:

- Pristillegg kr 3,00 per kg

For å oppnå pristillegg på økologiske stjernelam stilles følgende krav til slaktet:

- Slaktevekt: 15,1 kg og mer
- Slakteklasse: O+ eller bedre
- Fettgruppe: 1+, 2-, 2, 2+, 3- og 3

Økologisk kvalitetstilskudd på kr 50,- per lam kommer i tillegg på lam klasse O+ og bedre.

Kalv, vær, geit, kje, og gris

Disse produktene har ikke økologisk varestrøm hos Nortura og får ikke tillegg i prisen.

Kylling

Avregningspris for økologisk kylling er 49,16 kr/kg for alle klasser. I forhold til grillkylling på 1100 g er merprisen 19,33 kr/kg.

Produksjon av økologisk fjørfeslakt er liten. Andelen økologisk av total fjørfeproduksjon var 0,5 % i 2023. Anvendelsesgraden har vært over 90 % de siste årene. Årsaken er at mange slakterier produserer på bestilling og klarer å selge hele produksjonen som økologisk.

Andre slakterier

En del private slakterier tar også imot økologiske slakt. Merprisene fra private slakterier vil avvike og variere fra det som er skrevet ovenfor og må sjekkes i hvert enkelt tilfelle.

Merpris for økologiske egg

Både eggsmvirket (Nortura) og private omsetningsledd tar imot økologiske egg, og betaler en merpris for disse. Det er store prisforskjeller mellom ulike mottagere av økologiske egg. Hos Nortura gis det merpris for størrelse L og M sammenlignet med konvensjonelle egg fra frittgående høner. I forhold til egg fra høner i miljøinnredning gis det merpris til økologiske egg i alle størrelser. Merprisen for økologiske egg i størrelse L og M er kr 10,90 – 11,90 – 17,10 per kg, avhengig av om man sammenligner med Solegg fra frittgående høner, egg fra frittgående høner eller egg fra høner i miljøinnredning. Sammenlignet med egg fra høner i miljøinnredning er merprisen for økologiske egg 5,20 for størrelse XL, 4,50 for S og 1,30 kr per kg for SI (små industriegg) og klink/skitne egg. Gjennomsnittlig merpris til produsent

Revidert 2024

i 2023 var 12,12 kr over prisen på konvensjonelle egg i størrelse M og L. Andelen økologiske av totalt innveide egg utgjorde 6,9 % i 2023.

Merpris for økologisk korn, erter, bønner og oljevekster

Flere møller tar imot økologisk førkorn, matkorn, erter og bønner. Prisfastsettelsen for økologisk korn tar utgangspunkt i lokal prisfastsettelse for konvensjonell vare med et pristillegg for økologisk korn. Merpris for økologisk vare varierer fra mølle til mølle. Felleskjøpet ønsker at alle leverandører av økologisk korn, erter, oljevekster og åkerbønner tegner avtale før levering av økologisk korn. Ved levering av økologisk korn skal det fremvises gyldig dokument fra årlig Debio-revisjon i tillegg til egenerklæring om at varen er økologisk dyrket. Felleskjøpet har følgende økotillegg i sesongen 2024/25:

Mathvete, fôrhvete og bygg: kr 1,58 per kg

Matrug og fôrrug: kr 0,99 per kg

Havre: kr 1,38 per kg

Oljefrø: kr 1,51 per kg

Rughvete og erter: kr 1,41 per kg

Åkerbønner: kr 1,40 per kg

Spelthvete, matkvalitet: kr 4,57 per kg

Spelthvete, fôrkvalitet: kr 0,77 per kg

Felleskjøpet ønsker mer norsk protein til sin kraftfôrproduksjon og tilbyr avtale om merbetaling for økologiske åkerbønner, erter og oljefrø.

Kontraktstillegget som kommer i tillegg til merprisen er for:

Oljevekster: kr 2 per kg

Åkerbønner og erter: kr 1 per kg

Bøndene bak bedriften/organisasjonen Norsk Økoraps ønsker flere produsenter av økologisk raps. Norsk Økoraps har mottaksanlegg i Degernes i Rakkestad kommune og betalte 11,40 kr per kg for økologisk raps uke 37 og 38 i 2023.

Merpris for økologiske poteter, grønnsaker, frukt og bær

Sammenlignet med konvensjonelt dyrkede grønnsaker, poteter og frukt tas det som regel ut en høyere pris i markedet for tilsvarende økologiske produkter. Merprisen som tas ut i markedet varierer gjennom sesongen avhengig av tilførsel, kvalitet, marked, profilering i butikk osv. I 2023 var gjennomsnittlig merpris per kg til produsent 5,73 kr for poteter, 8,97 kr for gulrøtter, 13,98 kr for kepaløk, 10,54 kr for purre, 9,59 kr for hvitkål, 11,68 kr for blomkål, 11,30 kr for brokkoli, 3,32 kr for isbergsalat, 2,98 for hjertesalat, 3,79 kr for agurk, og 5,31 kr/kg for cherrytomat.

For de fleste grønnsakproduktene er andelen økologisk av total omsetning liten. Det er imidlertid stor variasjon fra produkt til produkt, fra minimal andel til omtrent 25 %.

Andelen økologisk frukt av totalt produsert var henholdsvis 0,7 % for eple og 1,1 % for plomme.

Merkostnader for økologisk kraftfôr

Merkostnaden for økologisk kraftfôr varierer med markedstilgangen på økologisk korn gjennom året. I november 2024 var merkostnaden både for økologisk drøvtyggerfôr, fjørefôr og svinefôr på omtrent kr 2,00 per kg med en variasjon fra 1,30 til 2,75 for de vanligste kraftfôrslagene. Kraftfôr til økologiske drøvtyggere kostet ca. 30 % mer enn det konvensjonelle kraftfôret i november 2024. Økologisk kraftfôr til slaktegris var omtrent 32 % dyrere enn konvensjonelt.

Andre driftsmidler i økologisk drift

Alle godkjente økologiske driftsmidler er tillatt. En oversikt over tillatte driftsmidler finnes på hjemmesidene til Debio. Debios driftsmiddelregister skal gjøre det enklere å finne og formidle informasjon om driftsmidler som kan brukes i økologisk produksjon. Driftsmiddelregisteret inneholder både driftsmidler som er økologisk godkjent, og konvensjonelle driftsmidler som er tillatt brukt i økologisk produksjon.

Planleggingsprogram

Norsk landbruksrådgiving, TINE og Norsk senter for økologisk landbruk har planleggingsprogram for å kunne beregne økonomiske konsekvenser av omlegging og økologisk drift, henholdsvis «PlanA», «Ørt» og «Planleggingsprogrammet».

Kalkyler

Økologisk melkeproduksjon – kalkyler

Fôrforbruk og variable kostnader per kuenhet (1 årsku + 0,30 påsatt kalv per årsku) ved varierende avdråttsnivå. Levendevekt 600 kg.

Fôrslag	Fôrkostnad Kr/FEm	Melkeytelse 6 500 kg ¹⁾	Melkeytelse 7 000 kg ¹⁾	Melkeytelse 7 500 kg ¹⁾
Surfôr/høy/beite, FEm	0,88 ²⁾	4 580	4 550	4 550
Økologisk kraftfôr, FEm	6,91 ³⁾	1 535	1 950	2 165
Fôrforbruk	FEm	6 115	6 500	6 715
Fôrkostnad	Kr	14 595		
Andre variable kostnader ⁴⁾	"	4 620		
Sum variable kostnader	"	19 215		

Produksjonsinntekter og dekningsbidrag per kuenhet ved varierende avdråttsnivå.

Melkeytelse	Produksjonsinntekt ⁵⁾	Dekningsbidrag per kuenhet ⁶⁾⁷⁾
6 000 kg	49 650	30 440
6 500 kg	53 100	32 460
7 000 kg	56 545	34 325
7 500 kg	59 990	36 290
8 000 kg	63 440	38 175

Arealkrav og dekningsbidrag per dekar⁶⁾⁷⁾ ved varierende ytelse og grovfôravling.

Netto grovfôravling FEm/daa:	250	300	350
Dekar grovfôr per kuenhet:	18	15	13
Melkeytelse = 6 000 kg	2 000	2 395	2 755
Melkeytelse = 6 500 kg	2 110	2 525	2 910
Melkeytelse = 7 000 kg	2 215	2 650	3 055
Melkeytelse = 7 500 kg	2 325	2 785	3 205
Melkeytelse = 8 000 kg	2 430	2 910	3 350

- 1) Kalvemelk og eget bruk/svinn 450 liter, leveransen i eksemplene blir da henholdsvis 5 375, 5 860, 6 345, 6 830 og 7 315 liter ved avdrått 6 000, 6 500, 7 000, 7 500 OG 8 000 kg
- 2) Prisen for grovfôret inkluderer kostnader til: økologisk såfrø 0,24 kr per FEm, kalk 0,35 kr per FEm (kalking hvert 8. år) og ensileringsmiddel 0,36 kr per FEm.
- 3) Økologisk kraftfôr godkjent og merket med Ø-merke.
- 4) Veterinær, inseminering, medisin, forbruksartikler og annet.
- 5) Melkepris er meieriets basispris kr 5,85 per liter pluss merpris for økologisk melk kr 0,75 per liter, til sammen kr 6,60 per liter. Grunntilskudd økologisk melk på kr 0,50 per liter er med. I tillegg kommer distriktstilskudd og driftstilskudd for melk og eventuelle kvalitetstillegg/-trekk. 84 kg kuskalt til 54,37 kr per kg. Distriktstilskudd til kjøttprisen kommer i tillegg. Inntekter fra 0,70 kalv (0,30 til påsett) utgjør 6 790 kr.
- 6) Tilskudd til økologisk grovfôreal og økologisk husdyrhold er inkludert.
- 7) Produksjonstilskudd for husdyrproduksjon, areal- og kulturlandskapstilskudd, distriktstilskudd på melk og kjøtt og driftstilskudd på melk kommer i tillegg. Avgift til Debio og bunnfradrag er ikke med.

Økologisk sauehold – kalkyler

Fôrforbruk, variable kostnader, dekningsbidrag og arealkrav per vinterfôra sau (vfs) ved varierende avdrått, fôrforbruk og avlingsnivå.

Levendevekt søyer, kg		70	90			
Lammetall voksne søyer		2,00	2,23			
Lammetall åringer		1,40	1,55			
Påsettprosent, %		20	20			
Slaktevekt lam, kg		18,2	20,2			
	Fôrkostnad,	FEm	per vfs:			
Fôrslag:	kr/FEm:					
Grovfôr og innmarksbeite ¹⁾	1,08 ²⁾	240	275			
Økologisk kraftfôr	7,20	30	30			
Fôrforbruk ekskl. utmarksbeite	FEm per vfs	270	305			
Fôrkostnad	Kr	455	530			
Andre variable kostnader ³⁾	Kr	310	310			
Sum variable kostnader	Kr	765	840			
Kg kjøtt totalt per vfs		36	46			
Produksjonsinntekter per vfs ⁴⁾	Kr	2 280	2 860			
Tilskudd til økol. lammeslakt og sauer	Kr	510	520			
Dekningsbidrag per vfs ⁵⁾ , kr		2 025	2 540			
Nettoavling, FEm per dekar	210	240	280	210	240	280
Arealbehov, dekar per vfs ⁶⁾	1,1	1,0	0,9	1,4	1,2	1,0

- 1) Fôrmengde til 6 måneders innefôring, 2 uker beiting om våren og 3 uker om høsten.
- 2) Inkluderer økologiske såfrø (fornyng hvert 6.år), kalk (kalking hvert 8. år) og ensileringsmidler.
- 3) Værhold, veterinær, medisin og beiteleie m/frakt.
- 4) Kjøttpris uten distriktstilskudd er satt til kr 55,82 per kg for lammekjøtt og kr 14,00 per kg for sauekjøtt. Merpris for økologisk lammekjøtt med stjernelamkvalitet er kr 3,00 og for sauekjøtt kr 1,00 per kg. Det er forutsatt at 85 % av lammene klassifiseres i O+ eller bedre og oppnår stjernelamkvalitet. Sauekjøttandelen er henholdsvis 4,2 og 5,4 kg/vfs for søyer som veier 70 og 90 kg. Det er regnet med 0,22 kg ull pr kg produsert kjøtt. Ullprisen er satt til kr 41,96 per kg.
- 5) Distriktstilskudd, driftstilskudd, grunntilskudd, produksjonstilskudd, areal- og kulturlandskapstilskudd, tilskudd til økologisk areal og tilskudd til innmarks- og utmarksbeite kommer i tillegg. Avgift til Debio og bunnfradrag er ikke med.
- 6) Arealbehov per vfs for tre ulike avlingsnivå for søyer på 70 kg og 90 kg levendevekt med forutsetningene som vist i tabellen.

Revidert 2024

Økologiske kastrater – kalkyler*Dekningsbidrag og arealkrav per slakt*

Forslag	Førkostnad Kr/FEm	Kastrat slaktevekt 270 kg, 26 mnd.	
		FEm	
Grovfôr og beite	1,00	2 210	
Beite i utmark	0,00	750	
Melkeerstatning ¹⁾	31,30	50	
Økologisk kraftfôr	6,69	440	
Fôrforbruk	FEm	3 450	
Førkostnad ²⁾	kr	7 500	
Innkjøp av kalv ³⁾	kr	5 090	
Andre variable kostnader ⁴⁾	kr	890	
Sum variable kostnader	kr	13 480	
Kjøttpris+merpris⁵⁾	Prod.innt.	Dekningsbidrag, kr per slakt⁶⁾	
kr/kg	kr	uten økot. husd.	inkl. økot. husd.
52,00 + 6,50	19 220	5 740	7 325
54,00 + 6,50	19 760	6 280	7 865
56,00 + 6,50	20 300	6 820	8 400
Netto grovfôravling, FEm per dekar		280	
Dekar grovfôr per slakt		8,0	
Kjøttpris + merpris⁵⁾		Dekningsbidrag, kr per dekar ⁷⁾	
kr/kg		Uten økotilsk.	Inkl. økotilsk.
52,00 + 6,50		715	915
54,00 + 6,50		785	980
56,00 + 6,50		850	1 050

Økologiske okser – kalkyler

Dekningsbidrag og arealkrav per slakt

Forslag	Fôrkostnad Kr/FEm	Okse slaktevekt 300 kg, 20 mnd	
		FEm	
Grovfôr og beite	1,03	2 775	
Melkeerstatning ¹⁾	31,30	50	
Økologisk kraftfôr	6,69	695	
Fôrforbruk	FEm	3 520	
Fôrkostnad ²⁾	kr	9 855	
Innkjøp av kalv ³⁾	kr	5 090	
Andre variable kostnader ⁴⁾	kr	850	
Sum variable kostnader	kr	15 795	
Kjøttpris+merpris⁵⁾	Prod.innt.	Dekningsbidrag, kr per slakt⁶⁾	
kr/FEm	kr	uten økot. husd.	inkl. økot. husd.
54,00 + 6,50	18 150	2 255	3 720
56,00 + 6,50	18 750	2 955	4 420
58,00 + 6,50	19 350	3 555	5 020
Netto grovfôravling, FEm per dekar			280
Dekar grovfôr per slakt			10
Kjøttpris + merpris⁵⁾		Dekningsbidrag, kr per dekar ⁷⁾	
kr/kg		Uten økotilskudd	Inkl. økotilskudd
54,00 + 6,50		225	370
56,00 + 6,50		295	440
58,00 + 6,50		355	500

- 1) I besetninger hvor det kun produseres økologisk kjøtt, kan det brukes melkeerstatning, fordi det ikke finnes noe godt økologisk alternativ. Kastrater eller okser som føres med melkeerstatning eller konvensjonell melk, vil ikke være økologiske før karenstiden på 12 måneder er over.
- 2) Inkluderer kostnader til økologiske såfrø (fornyng hvert 5.år), kalk (hvert 8.år) og fôrkonservering.
- 3) Innkjøpte dyr må være økologiske.
- 4) Veterinær, medisiner og forbruksartikler m.m.
- 5) Distriktstilskudd kommer i tillegg til kjøttprisen. Merprisen for økologisk kjøtt forutsetter avtale med Nortura, slaktekvalitet klasse P+ eller bedre og fettgruppe fra 1.
- 6) Produksjonstilskudd til husdyrproduksjon, areal- og kulturlandskapstilskudd, driftstilskudd, distriktstilskudd og økologisk tilskudd til areal kommer i tillegg. Tilskudd til økologiske husdyr er med i ett av alternativene. Avgift til Debio og bunnfradrag er ikke med. For kastrater er tilskudd til dyr på utmarksbeite inkludert, dette utgjør 3 426 kr.
- 7) Produksjonstilskudd til husdyrproduksjon, areal- og kulturlandskapstilskudd, distriktstilskudd og driftstilskudd kommer i tillegg. Tilskudd til økologiske husdyr og til økologisk grovfôrareal er inkludert er inkludert i høyre kolonne. For kastrater er tilskudd til dyr på utmarksbeite (3 426 kr) inkludert.

Revidert 2024

Økologisk mathvete – kalkyler

Variable kostnader, kr per dekar

Kostnadsart	Mengde per daa, kg	Pris kr	Kostnad per daa Kr
Så Korn (hvete), innkjøpt	24	11,00	265
Underkultur, hvitkløver	0,30	150	45
Rensing			
Husdyrgjødsel, tonn	3		180
Kalk	30	0,88	25
Leid transport, 16 øre/kg (400 kg)	400	0,18	70
Sum variable kostnader ¹⁾			585

Dekningsbidrag 2) per dekar ved ulike avlingsnivå

Pris + Merpris ³⁾ kr per kg	Økologisk Tilskudd kr per daa	Avling, kg per daa				
		200	250	300	350	400
5,00 + 1,58	660	1 425	1 745	2 065	2 385	2 705

Økologisk bygg – kalkyler

Variable kostnader, kr per dekar

Kostnadsart	Mengde per daa, kg	Pris kr	Kostnad per daa
Så Korn (bygg), innkjøpt	22	9,70	210
Rensing			
Husdyrgjødsel, tonn	3		180
Kalk	30	0,88	25
Leid transport, 16 øre/kg (400 kg)	400	0,18	70
Sum variable kostnader ¹⁾			485

Dekningsbidrag 2) per dekar ved ulike avlingsnivå og priser

Pris + Merpris ³⁾ kr per kg	Økologisk Tilskudd kr per daa	Avling, kg per daa				
		200	250	300	350	400
4,03 + 1,58	600	1 330	1 605	1 875	2 145	2 420

- 1) Utgifter til ugrasharving er ikke med. Ved leie av skurtresker inkluderes leien i variable kostnader, ikke med her.
- 2) Areal- og kulturlandskapstilskudd kommer i tillegg. Tilskudd til økologisk areal er inkludert i dekningsbidraget. Avgift til Debio er ikke med.
- 3) Merpris for levering av økologisk korn til Felleskjøpet er kr 1,58 per kg for mathvete og bygg i sesongen 2024/25.

STATISTIKK

Faste kostnader for ulike driftsformer og bruksstørrelser 2022

Driftsformer og bruksstørrelser	Avskrivninger			Andre kostn. ¹⁾	Diesel, olje og fett	Leid ar- beid	
	Driftsbygg	Maski- ner	Traktorer				
Mjølkeprod. ku							
100–200	Daa	85 100	38 700	35 800	127 700	28 600	87 200
200–300	"	109 000	55 800	46 700	160 700	52 200	140 000
300–500	"	177 100	71 600	48 000	190 500	69 900	151 900
> 500	"	347 700	133 100	68 800	291 100	148 000	278 700
Mjølkeprod. Ku (31,2) og svinehold (25,8)							
300–500	"	512 100	141 300	113 600	408 800	179 000	459 300
Mjølkeprod. ku og sauehold							
300–500	Daa	173 300	61 700	32 900	183 300	63 500	146 700
>500	"	276 100	113 000	68 000	246 700	129 500	213 100
Kornprod.							
100–200	Daa	36 300	17 800	19 500	73 900	22 400	1 040
200–300	"	67 900	32 300	21 100	82 000	26 000	200
300–500	"	64 600	59 700	30 400	100 100	41 500	10 800
> 500	"	128 700	153 300	51 600	157 000	91 600	40 400
Korn/svinekjøtt							
300–500	Daa	197 800	97 800	58 400	335 400	79 500	133 300
> 500	"	181 300	108 700	51 100	494 100	109 700	241 100
Sauhold							
100–200	Daa	56 300	26 700	24 500	80 800	20 800	46 400
200–300	"	57 900	40 300	40 600	109 700	36 300	64 500
300–500	"	76 700	54 100	45 600	144 800	45 300	93 200
>500	"	98 000	57 600	35 300	137 600	57 100	95 200
Kjøttfe							
100–200	Daa	48 000	20 600	22 000	106 400	26 800	35 100
200–300	"	77 700	45 400	30 000	110 500	31 400	38 800
300–500	"	93 900	58 200	38 800	130 700	54 000	82 200
> 500	"	181 600	103 900	42 800	200 300	109 100	108 000

¹⁾ Andre kostnader er elektrisk kraft, forsikringer, privatbil i jordbruket og administrasjon

Revidert 2024

Faste kostnader for ulike driftsformer og bruksstørrelser

Driftsform og bruksstørrelse		Vedlikehold				Maskin- leie	Jordleie
		Maskiner	Traktor	Jord, veier	Drifts- bygning		
Mjølkeprod. ku							
100–200	Daa	36 600	11 800	12 300	39 600	31 200	15 700
200–300	"	53 900	28 300	8 000	63 300	70 200	27 400
300–500	"	69 600	32 700	10 200	97 600	116 300	58 300
> 500	"	126 100	55 400	23 400	179 500	318 900	129 300
Mjølkeprod. ku og svinehold							
300–500	"	105 300	24 400	33 900	260 000	401 600	358 400
Mjølkeprod. ku og sauehold							
300–500	Daa	61 800	18 500	9 000	80 400	103 300	62 500
>500	"	110 700	39 600	22 700	166 000	334 500	130 900
Kornprod.							
100–200	Daa	11 700	24 000	5 200	14 400	18 100	200
200–300	"	27 000	17 000	4 100	15 300	21 800	11 000
300–500	"	33 600	23 700	6 200	23 600	84 700	22 000
> 500	"	83 800	38 100	16 600	48 400	133 300	150 500
Kornprod. og svinekjøtt							
300–500	Daa	83 400	42 100	9 900	110 000	171 900	29 800
> 500	"	113 600	47 800	12 800	99 900	199 400	148 500
Sauehold							
100–200	Daa	25 500	10 300	3 800	21 400	38 700	2 800
200–300	"	39 200	17 500	7 900	36 300	63 100	7 000
300–500	"	41 400	23 000	4 600	36 000	84 600	11 500
>500	"	48 800	34 000	15 300	34 200	115 400	54 100
Kjøttfe							
100–200	"	27 600	13 000	3 700	39 300	38 200	4 000
200–300	"	37 700	18 400	6 000	25 000	82 900	9 700
300–500	"	50 600	25 400	9 000	40 600	119 600	21 100
> 500	"	71 700	37 100	19 300	56 200	268 300	58 600

Kilde: NIBIOs driftsgranskinger 2022

Når tallene varierer på en ulogisk måte kan forklaringen være at det er få og ulikt antall bruk i gruppene. Ved planlegging bør tallene tilpasses situasjonen på eget bruk.

Indekser

	Konsumprisindeksen (2015=100)	Prisindekser for jordbruket (2015 = 100)	
		Inntekter	Kostnader
1997	69,9	67	64
1998	71,5	68	65
1999	73,2	66	65
2000	75,5	66	66
2001	77,7	67	68
2002	78,7	69	70
2003	80,7	70	72
2004	81,0	68	73
2005	82,3	69	74
2006	84,2	70	77
2007	84,8	74	78
2008	88,0	77	83
2009	89,9	82	90
2010	92,1	83	89
2011	93,3	87	91
2012	93,9	90	93
2013	95,9	93	96
2014	97,9	96	99
2015	100,0	100	100
2016	103,6	103	102
2017	105,5	103	104
2018	108,4	105	108
2019	110,8	103	110
2020	112,2	109	111
2021	116,1	115	117
2022	122,8	126	
2023	129,6	133	
2024	133,6		

Kilde: NIBIO Volum og prisindeksar, SSB

Revidert 2024

Tall for husdyrkontrollen

Kukontrollen 2022

	2023					
	Årskyr per buskap	Mjølkk per årsku, kg	Fett %	Protein %	Kg EKM	Kg kraftfôr pr 100 kg EKM
Viken	36,1	8 377	4,30	3,58	8 905	27
Innlandet	29,6	7 660	4,31	3,57	8 131	29
Vestfold og Telemark	37,4	8 275	4,26	3,60	8 771	27
Agder	22,7	7 709	4,34	3,53	8 178	28
Rogaland	32,3	8 010	4,45	3,56	8 630	29
Vestland	23,1	8 038	4,31	3,56	8 533	34
Møre og Romsdal	32,7	8 087	4,26	3,55	8 532	32
Trøndelag	35,9	7 999	4,25	3,52	8 407	31
Nordland	33,7	7 827	4,31	3,52	8 275	33
Troms og Finnmark	27,4	7 888	4,28	3,51	8 307	33
Landet 2023	31,2	7 955	4,30	3,55	8 425	31
Landet 2022	30,8	8 050	4,28	3,54	8 496	30

Fôrregnskapet basert på FEM ble fra 2014 kuttet ut og erstattet med NorFor (regner i MJ). Nye beregninger av fôrforbruk er foreløpig bare brukt hos de som er med i Mjølkonomi (tidligere TINE Effektivitetsanalyse), og TINE har ingen statistikk fra disse. TINE kommer neppe til å ha fôrregnskap hos alle i framtida.

Kilde: medlem.tine.no/fag-og-forskning/statistikksamling-for-ku-og-geitekontrollen-for-2023

Sammenligning av produksjon i båsfjøs, løsdrift, fjøs med automatiske melkingssystemer (AMS) og økologisk drift i 2020.

Melkeproduksjon	Båsfjøs	Løsdrift (u. AMS)	AMS (m løsdrift)	Økologisk
Gjennomsnittlig avdrått EKM (liter)	7 766	7 878	8 550	6 998
Kraftfôr pr 100 kg melk EKM (kg)	29,8	30,1	31,1	25,8
Protein %	3,50	3,52	3,51	3,44
Fett %	4,46	4,37	4,19	4,19

Tine har foretatt en sammenstilling av rådata fra Kukontrollen. De tre første kategoriene inkluderer både økologiske og konvensjonelle bruk.

Kilde: Landbruksdirektoratet. Rapport 13/2022: Verdikjeden for økologisk melk.

HANDBOK FOR DRIFTSPLANLEGGING

STATISTIKK

Revidert 2024

Geitekontrollen 2023

	Års- geiter per buskap	Mjølkk per års- geit kg	Fett %	Kg kraftfôr per årsgeit	Kg kraftfôr per 100 kg mjølkk	% mjølkk produsert på beite
Viken	146,0	703	4,67	191	29,4	18,8
Innlandet	115,3	688	4,61	213	30,6	17,6
Vestfold/Telemark	131,5	681	4,59	166	33,5	22,9
Rogaland	116,7	595	4,73	86	14,8	37,8
Vestland	122,1	651	4,55	166	28,9	33,2
Møre og Romsdal	215,0	627	4,51	193	38,3	24,9
Nordland	146,0	714	4,70	177	29,6	27,9
Troms/Finnmark	145,1	698	4,68	153	19,0	18,3
Landet 2023	138,3	671	4,61	174	28,6	24,8
Landet 2022	135,1	677	4,54	180	28,4	27,4

Sauekontrollen 2023

	Søyer per besetning per 1. mars	Lam om hausten inkl. kopplam	Haut- veing, lammev. kg*)	Lamme- avdrått per para søye, kg **)
Viken	79	1,63	45,4	70,2
Innlandet	95	1,61	44,8	67,3
Vestfold & Telemark	68	1,63	44,4	68,0
Agder	59	1,48	42,0	58,9
Rogaland	96	1,58	44,7	65,6
Vestland	63	1,57	44,4	66,0
Møre og Romsdal	65	1,47	41,4	56,2
Trøndelag	104	1,47	43,6	59,9
Nordland	134	1,46	44,9	55,9
Troms & Finnmark	120	1,44	45,7	60,8
Landet 2023	86	1,54	44,4	64,0
Landet 2022	87	1,58	44,8	66,2

*Korrigert høstvekt

**Korrigert

<https://www.animalia.no/no/Dyr/husdyrkontrollene/sauekontrollen/arsmeldinger/>

Revidert 2024

Slaktevekter og kvalitetsklasser

In-Gris 2023

	Antall årspurker per besetning	Kull per årspurke	Lev. født per kull	Død- fødte per kull	Avvent per kull	Døde til avven- ning %
Viken	165	2,22	15,3	1,0	13,4	12,3
Innlandet	170	2,26	15,4	1,0	13,6	11,6
Agder, Vestfold/Telemark	88	2,21	15,3	1,1	13,3	12,7
Rogaland	140	2,22	14,9	1,2	13,2	11,2
Vestland	76	2,23	15,0	0,9	13,4	10,6
Møre og Romsdal	42	2,23	14,8	1,4	13,1	11,5
Trøndelag	80	2,21	15,0	1,0	13,3	10,9
Nord-Norge	86	2,25	14,9	1,1	13,4	9,9
Landet	118	2,23	15,1	1,1	13,4	11,5

Kilde: <https://www.animalia.no/contentassets/28e0db72674d496186f0570a9e606fca/20241015---oppdatert-ingris-aarsstatistikk.pdf>

HANDBOK FOR DRIFTSPLANLEGGING
STATISTIKK

Revidert 2024

Gjennomsnittsvекter for slakt. 2023

Vekt i kg	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Okse	312	317	318	323	324	318
Kvige	216	222	225	229	230	225
Ku	274	277	282	286	285	283
Hest	280	283	288	284	263	267
Slaktegris	79	80	82	84	85	84
Purke	145	145	145	147	149	149
Kalv	122	127	128	129	124	115
Sau	31	32	32	32	32	31
Lam	19	19	19	19	18	18
Geit	21	22	22	22	21	21
Kje	7	7	7	7	7	7

Kilde: www.animalia.no/no/statistikk/slakt-kjott-eggkvalitet/

Klassifisering av gris, 2023

Klasse	Prosent av total
Slaktevekt, kg	
40 – 55	0,7
55 – 63	1,6
63 – 65	0,8
65 – 67	1,2
67 – 69	1,6
69 – 71	2,2
71 – 73	3,1
73 – 75	3,9
75 – 77	5,3
77 – 79	6,5
79 – 81	7,6
81 – 83	8,9
83 – 85	9,6
85 – 87	9,7
87 – 90	13,2
90 – 95	14,2
95 – 100	6,1
100 – 105	2,3
110 – 115	0,8
105 – 110	0,3
110 – 115	0,2
115 – 120	0,1
120 – 125	0,0

HANDBOK FOR DRIFTSPLANLEGGING

Revidert 2024

STATISTIKK

Klassevis fordeling av storfe, sau og lam (antallsprosent og gjennomsnittsvekt), 2023

Klasse	E+		E		E-		U+		U		U-	
	%	Kg	%	Kg	%	Kg	%	Kg	%	Kg	%	Kg
Ung okse							0,1	468	1,0	435	3,9	400
Kvige									0,1	327	0,9	303
Ung ku											0,1	419
Ku									0,1	513	0,4	489
Ung-Sau							0,6	43,4	2,3	40,2	6,0	37,5
Lam					0,01	27,1	0,2	26,8	1,6	25,3	7,4	23,6
Vær			0,1	64,1	0,3	64,5	1,9	60,7	5,2	58,4	10,0	53,8

Klassevis fordeling av storfe, sau og lam (antallsprosent og gjennomsnittsvekt), 2023
(forts.)

Klasse	R+		R		R-		O+		O		O-	
	%	Kg	%	Kg	%	Kg	%	Kg	%	Kg	%	Kg
Ung okse	7,3	371	8,6	343	10,7	332	22,1	336	31,4	301	12,4	247
Kvige	5,1	285	12,2	266	17,2	246	18,0	229	18,6	217	18,1	196
Ung ku	0,7	382	2,1	355	4,4	332	7,9	309	13,3	290	20,8	270
Ku	1,2	446	3,1	412	5,7	378	7,9	350	12,4	329	21,0	306
Ung-Sau	22,3	33,6	28,4	28,9	17,4	24,0	13,6	20,3	5,6	18,0	2,2	17,0
Lam	27,9	21,3	28,8	18,8	15,7	16,5	11,7	13,7	4,4	11,0	1,3	9,5
Vær	22,9	48,6	24,3	41,0	16,9	34,9	11,3	30,3	4,2	27,0	1,7	26,5

Klassevis fordeling av storfe, sau og lam (antallsprosent og gjennomsnittsvekt), 2023
(forts.)

Klasse	P+		P		P-	
	%	kg	%	kg	%	kg
Ung okse	2,1	184	0,3	132	0,0	83
Kvige	8,4	164	1,2	149	0,1	150
Ung ku	28,5	246	18,3	221	3,6	190
Ku	26,0	277	17,1	246	4,7	212
Ung-Sau	1,0	15,4	0,5	14,5	0,1	13,9
Lam	0,6	8,4	0,3	7,4	0,1	6,3
Vær	0,8	24,7	0,3	24,5	0,1	19,2

Kilde: www.animalia.no

NIBIO

NORSK INSTITUTT FOR
BIOØKONOMI

Om NIBIO

Instituttet forsker og leverer kunnskap om mat- og planteproduksjon, miljø, kart, arealbruk, genressurser, skog, foretaks-, nærings- og samfunnsøkonomi.

Norsk institutt for bioøkonomi (NIBIO) ble opprettet 1. juli 2015 som en fusjon av Bioforsk, Norsk institutt for landbruksøkonomisk forskning (NILF) og Norsk institutt for skog og landskap.

Bioøkonomi baserer seg på utnyttelse og forvaltning av biologiske ressurser fra jord og hav, fremfor en fossil økonomi som er basert på kull, olje og gass. NIBIO skal være nasjonalt ledende for utvikling av kunnskap om bioøkonomi.

Gjennom forskning og kunnskapsproduksjon skal instituttet bidra til matsikkerhet, bærekraftig ressursforvaltning, innovasjon og verdiskaping innenfor verdikjedene for mat, skog og andre biobaserte næringer. Instituttet skal levere forskning, forvaltningsstøtte og kunnskap til anvendelse i nasjonal beredskap, forvaltning, næringsliv og samfunnet for øvrig.

NIBIO er eid av Landbruks- og matdepartementet som et forvaltningsorgan med særskilte fullmakter og eget styre. Hovedkontoret er på Ås. Instituttet har flere regionale enheter og et avdelingskontor i Oslo.